

THE MA'ASIR-I-JAHANGIRI
OF
Khwaja Kamgar Husaini

Persian Text, edited with Introduction
notes, commentary and summary

By
AZRA NIZAMI
(Roll No. 227)

Under the Supervision
OF
Professor S. Nurul Hasan

Submitted in lieu of Papers I, II & IV
(M. A. Final Examination 1968)

Department of History
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY
ALIGARH

T788

THE MA'ASIR-I-JAHANGIRI

of

Khwaja Kamgar Husaini

Persian Text edited with Introduction
notes, commentary and Summary.

by

AZRA NIZAMI

(Roll No. 227)

Under the supervision of
Professor S. Nurul Hasan

Submitted in lieu of Papers I, II & IV
(M.A. Final Examination 1968)

Department of History
Aligarh Muslim University
ALIGARH

P r e f a c e

The following four manuscripts of Ma'asir-i-Jahangiri have been used in the preparation of the present text:

1. The Habibganj Manuscript: The date of transcription is not given but the title contains its owner's name as Nawab Sultan Ali Khan Bahadur and under it gives 1182 H./1768 as the date when the book was in possession of the Nawab. It runs into 89 folios. The account of Jahangir's reign, as given in this manuscript, comes upto the early part of his 20th regnal year. For purposes of collation, this manuscript has been referred to as "1" in the foot notes.

2. The Raza Library Manuscript: A transcribed copy of this manuscript which is in the Raza Library Rampur has been used. The manuscript is dated 1293 H./1876 and was transcribed by Pandit Daya Ram Kaul alias Tota. It covers the early period of Jahangir's history and, compared with other manuscripts, is more detailed so far as the pre-accession period of Jahangir's is concerned. Letter "3" is used to indicate the variations in the text.

3. The British Museum Manuscript: (or 171) It was transcribed in 1148 H./1735 in Shahjahanabad by the famous author and scholar Mirza Muhammad, son of Rustam entitled Mutamid Khan bin Qubad¹ entitled Diyanat Khan¹. The letter 'ج' is used to

1. Mirza Muhammad was born in 1687 at Jalalabad; he was introduced to Aurangzeb in 1703 and received a mansab of 150. He is the author of Ibrat Nama (Storey 606) and Tarikh-i Muhammadi Storey 141-42.

indicate the variations of this manuscript. It runs into 219 folios and comes upto the death of Jahangir. It is by far the best manuscript of the work. The scribe seems to have done his job carefully.

4. The Khuda Bakhsh Oriental Library Manuscript: A rotograph of the later portion of Ma'asir-i-Jahangiri, preserved in the Bankipur Library (Catalogue Vol. VII No. 563), has also been used. According to Storey it is a 17th century transcription. It gives an account of Jahangir upto his 22nd regnal year. The portion consulted deals with the last three years (20th 22nd regnal year). Letter ">" stands for this manuscript in footnotes.

Storey has referred to a manuscript of Ma'asir-i-Jahangiri available in the Mulla Firoze Library of Bombay (Persian literature P. 563) as the earliest manuscript of the work. A rotograph copy of this manuscript has been consulted but, on collation, I found that the work is really Iqbal Nama-i-Jahangiri of Muta'mid Khan which has been wrongly catalogued, on the basis of a wrong inscription on the fly leaf, as Ma'asir-i-Jahangiri.

Apart from collation with these manuscripts, an attempt has been made to compare the statements and accounts of Ma'asir-i-Jahangiri with the following works:

- i. Akbar Nama.
 - ii. Tuzuk-i-Jahangiri.
 - iii. Iqbal Nama-i-Jahangiri.
 - iv. Hadi's Preface in Tuzuk-i-Jahangiri.
-

Besides the text, this dissertation gives a detailed summary of the early portion of Ma'asir-i-Jahangiri. Since the author claims to have given detailed and independent information about the life of Jahangir before his accession, the summary of the early portion is as detailed as possible. The contents of the latter portion have been given in brief.

A critical evaluation of the historical value of Ma'asir-i-Jahangiri and its importance, as compared with the two other contemporary works, the Tuzuk-i Jahangiri and the Iqbal Nama has also been attempted.

An account of Kamgar Husaini's life has been prepared in the light of the autobiographical references found in the book as also the notices available in the three comprehensive accounts of nobles in ---

- (i) The Zakhirat-ul Khawanin of Shaikh Farid Bhakkari.
(Habibganj MS).
- (ii) The Taskirat-ul-Umara, Kewal Ram (MS., Habibganj),
completed in 1140/1727-28.
- (iii) The Ma'asir-ul-Umara, (Bib. Ind. ed.)

I am grateful to my supervisor Professor S. Nurul Hasan for the help and guidance that I received from him at every stage in the preparation of this dissertation.

C o n t e n t s

Preface. P. 1-3

A: Introduction.

i - Life of Kamgar Husaini. P. 4

ii - Contemporary histories and accounts of Jahangir. P. 12

iii - Historical value of Ma'asir-i-Jahangiri. P. 21

iv - Summary. P. 34.

v - Notes. P. 81 - 89

B: Text of Ma'asir-i-Jahangiri.

Section I: Life of Khwaja Kamgar Husaini

Khwaja Kamgar Husaini, the author of Ma'asir-i-Jahangiri, belonged to a distinguished family which enjoyed religious eminence in its homeland -- Samarqand -- and was known for its political achievements in India.

Ancestors: The most renowned ancestor of Khwaja Kamgar was Khwaja 'Ubaidullah Ahrar (806-895 H./ 1404-1490), a saint of the Naqshbandi order of sufis. Khwaja Ahrar lived a prosperous life at Samarqand where he had acquired great wealth by farming and trade.¹ The Timurids regarded him as their patron-saint and showed great reverence to him. Babur's father, Umar Shaikh Mirza, was his disciple and Babur himself had such veneration for him that once when he fell ill, he versified the saint's Risalah-i-Walidiya because he believed that this would relieve his illness.² Kamgar was called Khwaja on account of his association with Khwaja Ubaidullah Ahrar.

It appears that after the establishment of the Mughal empire many members of Khwaja Ahrar's family turned to India. Once Babur invited them to a feast in Agra. "I sat on the north side of the newly-erected octagonal pavilion," writes Babur, "on my right sat Khwaja Abdush Shahid and Khwaja Kalam, descendants of His Reverence the Khwaja (Ubaid ullah Ahrar)..."

-
1. His detailed biographical account is given by Ali b. Husain al-Kashifi in his well-known work, Rashahat (Newal Kishore Ed. Lucknow 1890). See also Storey, Persian Literature, 962-966.
 2. Babur Namah, tr. Beveridge, 1, 33.
 3. Op. cit. 62.

together with the hafizes and mullas dependent on the Khwaja who had come from Samarqand." ¹ During the time of Humayun another descendant of the Khwaja, Khwaja Khawand Mahmud, came ² to India and was cordially received by the Emperor. Kamran became a disciple of a brother of Khawand Mahmud, Khwaja Abdul Haq. ³ Akbar accorded a welcome to another member of the family, Khwaja Shahid. ⁴ It was with this stream of migrants from Samarqand that the father of Khwaja Kamgar, i.e. Khwaja Yadgar, and his uncles — Khwaja Abdullah and Khwaja Barkhurdar — ⁵ reached India and after some days stay at Hisar, turned to Agra.

On account of its religious eminence, the family of Khwaja Abdullah succeeded in establishing matrimonial relations with the Mughal house. A maternal uncle of Khwaja Abdullah, Khwaja Hasan Naqshbandi, married Bakht Nisa Begum, a sister of Akbar. ⁶ This relationship must have given the family position and status in India.

⁷
Khwaja Abdullah (Firus Jang): On arrival at the court of Akbar, Khwaja Abdullah and his brothers received mansabs and were sent to the Deccan. As Bashir Khwaja was related to them,

1. Op. cit. 631.

2. Muhammad Ghausi, Gulzar-i-Abrar (MS, AMU) p.

3. Ibid. p.

4. Akbar Nama, 11, 195.

5. Text, 23-24.

6. Text, 23. Tazkirat-ul Umara (MS, AMU Habibganj) f 105 b.

7. For accounts of Abdullah Khan's life see Takhirat-ul-Khawani, (MS, AMU Habibganj) ff75 b- 78a, Ma'asir-ul-Umara, Beveridge, 97-105; Tazkirat-ul Umara, ff 105b - 106a.

the Emperor put them under him.¹ Perhaps after a couple of years stay in the Deccan, they returned to Agra and in 1003 H/ 1594, joined Prince Salim. When Prince Salim rebelled against his father and set up an independent court at Allahabad, Abdullah was one of his supporters. In recognition of his services, he received the title of Khan ^{on this occasion} ~~from Salim~~. But Abdullah Khan could not remain with him for long. The reasons were as follows: When Akbar came to know of the developments at Allahabad, he sent Khwaja Muhammad Sharif to Salim on a mission of peace and conciliation. Sharif was a playmate of Salim who prevailed upon the imperial messenger to stay with him and appointed him as his wakil³. Abdullah could not pull on well with Sharif Khan and decided to leave Salim and join the court at Agra. According to Kamgar Husaini, Abdullah Khan and Khwaja Yadgar returned to the court of Akbar on account of unpleasant relations with Sharif Khan.⁴ Akbar received them with consideration. He gave the title of Safdar Khan and a mansab of 1500 to Abdullah Khan and conferred upon Yadgar also a mansab, the exact nature of which has not been mentioned by Kamgar.⁵

1. See Text, p.24. Tazkirat-ul-Umara f 106 b.

2. Text, 28-29; also, Hadi, 9; Khafi Khan Muntakhab-ul-Lubab, 1, 220-221.

3. Hadi, 9; Khafi Khan, Op.cit. 1, 220

4. Text, 38.

5. Text, 38.

But Abdullah Khan was never steadfast in his loyalty, and his whole career during the reigns of Jahangir and Shahjahan was marked by fickle-mindedness and shifting allegiance. It is, however, surprising that despite this, he succeeded in winning over the confidence of rival groups, and could change sides without any qualms of conscience. Sir Thomas Herbert correctly remarks that he was the "weather-cock of the country."¹ Another eminent traveller, Peter Mundy,² noted the elements of greed and tyranny in his character.

Jahangir sent him to Mewar but he could not achieve anything there. In 1611 he was appointed governor of Gujarat. In the campaign against Malik Amber, he left the field while his other companion Ali Mardan Bahadur stuck to his position and was taken prisoner. Shah Nawaz Khan says that during this time Jahangir used to take portraits of his nobles in his hand and make comments on them. When Abdullah's portrait came in his hand, he remarked : "Today no one equals you for ability and lineage, with such a figure and such abilities you should not have run away. Your title is Gurez Jang (the fugitive from battle)"³.

His misdemeanour during his stay in Gujarat was disapproved by Jahangir but, through the intercession of Shahjahan,⁴ he was pardoned.

1. Harris' Travels, I, 95.

2. Cited by Dr. Banarsi Prasad Saksena, History of Shahjahan of Delhi, p. XXIV.

3. Ma'asir-ul-Umara, Eng. Tr. I, 99.

4. Tuzuk, I, 335-336; Tazkirat-ul-Umara (MS) f 105 b.

In the conflict between Jahangir and Khurram, Abdullah played a treacherous game. He went with the imperial forces but at Bilochpur joined the army of the Prince, Jahangir was so deeply offended at this disloyal conduct that he gave him the title of La'anat Ullah (accursed of God).¹ In the 20th regnal year of Jahangir, when he went to the Deccan with Shahjahan, he even joined Malik Amber. But when he failed to receive special treatment from him, he turned to Jahangir. It was through the intercession of Khan Jahan that he could secure royal pardon. He was imprisoned for some time. During the reign of Shah Jahan he could secure the favour of the emperor through the good offices of a Naqshbandi saint,² Abdur Rahim Khwaja.

He undertook effective campaigns against the Bundelas and his services were appreciated on that account, He died at the age of 70 on Shawwal 17, 1057 H./ December 7, 1644.

Despite his cruelty, Abdullah Khan had a good reputation amongst his servants. "To serve under him," writes Shah Nawaz Khan, "had some thing lucky about it. In his life-time, many of his servants became Panch-hazaris and Chaharhazaris. They say he looked after his soldiers well but that they did not get more than three or four month's pay in the year. But compared³ with other places this three month pay was equal to a year's.

1. Tuzuk-i-Jahangiri, Tr. 11, 255.

2. Ma'asir-ul-Umara, 1, 100-101. According to Shah Nawaz Khan, But Kewal Ram says that he was a safir of Subhan Quli Khan of Balkh. (Tazkirat-ul-Umara, f 106 a).

3. Ma'asir-ul-Umara, tr., 1, 104.

¹
Khawaja Yadgar (Sardar Khan): His early career at the Mughal court was so closely linked up with that of his more eminent brother, Abdullah Khan Firuz Jung, that few independent references to him are found in the records. In the 4th regnal year of Jahangir, he reached the court with presents and offerings.² The same year he received a standard³ ~~in the 13th~~ ^{Subsequently} ~~regal year~~, he got the jagir of Qannauj, while his brother was entrusted with Kalpi.⁴

In the 8th regnal year, Khwaja Yadgar was appointed fauzdar of Junagarh "with a view to services in Junagarh," writes the Emperor, "I had increased the mansab of⁵ Sardar Khan by 500 zat and 300 sawar." In the same year he was in attendance on Khurram in the campaign against Rana Amar Singh. The same year he waited on the Emperor again. "On the 3rd Urdibihisht," writes Jahangir, "Khwaja Yadgar, brother of Abdullah Khan, came from Gujarat and waited on me; he offered 100 Jahangiri muhra. After he had been in attendance a few days he was honoured with the title of Sardar Khan."⁶

-
1. For Brief notices, see Tazkirat-ul-Umara, f 81 a; Ma'asir-ul-Umara, tr. ii, 712-713.
 2. Tuzuk-i-Jahangiri, tr. i, 164.
 3. Ma'asir-ul-Umara, ii, 712.
 4. ~~See Tuzuk~~, p.
 5. Tuzuk-i-Jahangiri, i, 239.
 6. Tuzuk-i-Jahangiri, i, 237.

In the 10th regnal year he received a drum at the recommendation of Abdullah Khan.¹ When Abdullah Khan was recalled from Gujarat on account of his harsh treatment of Abid Khan Bakhshi (son of Nizamuddin Ahmad Bakhshi, author of Tabaqat-i-Akbari), Sardar Khan was asked to function as his deputy in Gujarat.²

In the 14th regnal year, the relations of Sardar Khan became strained with his brother and he came to the court.³ The Emperor conferred a robe of honour on him, an elephant and a horse and assigned the sarkar of Monghyr to him.⁴ In the same year he was deputed to accompany Khurram on the Deccan campaign.

⁵
Kamgar Husaini (Gheirat Khan): Nothing is known about the early life of Kamgar. He has abstained from giving details of his personal life in the Ma'asir-i-Jahangiri, while his biographers have mainly concentrated on his career in the service of the Emperor.

On account of his family's association with the Mughal rulers, Kamgar Husaini seems to have received a rank very early at the court. He, does not give details of his assignments during the reign of Jahangir except the fact that he went to Kashmir with the Emperor. In the 3rd regnal year of Shahjahan his rank

1. Ma'asir-ul-Umara, tr. ii, 713.

2. Ma'asir-ul-Umaray tr. ii, 713.

3. Text, p. 188

4. Tuzuk-i-Jahangiri, ii, 89-90.

5. For biographical notices, Tazkirat-ul-Umara, Ms, f 114 a; Ma'asir-ul-Umara, tr. i, 576-577; Zakhirat-ul-Khawariz, MS. (Habibganj), f. 141 b.

was 1000 zat and 400 sawar. He distinguished himself in the imperial service and in the 4th regnal year, when the disturbance created by Khan Jahan was quelled by Abdullah Khan, Kamgar was also with his uncle and it was through him that Abdullah Khan sent the heads of Khan Jahan and his son Aziz to the Emperor. The Emperor rewarded him with a robe of honour a horse and an increase of 500 zat and 200 sawar in his rank. He also got the title of Ghairat Khan on this occasion.

In the 10th regnal year of Shahjahan he was further promoted. His rank was raised to 2500 zat and 2000 sawar. He was then made the Nazim of the province of Delhi. Two years later the building of Shahjahanabad was entrusted to him. In 1048 he made the necessary excavations and on Muharram 9, 1049 H. May 2, 1639 he laid the foundations of the new imperial city. For four months more he worked hard at Shahjahanabad planning the new city. Later, he was appointed to the subadari of Tatta, where he died in 1050 H/ 1640-41.

1. Ma'asir-ul Umara, tr. I, 576-577.

Section II: Contemporary histories and accounts of Jahangir

1

The contemporary histories and accounts of Jahangir may broadly be considered under the following heads --

- (a) Persian chronicles and biographies,
- (b) Hindi works,
- (c) Jesuit accounts, and
- (d) Accounts of the European travellers.

The most important of these chronicles and accounts have been mentioned below to indicate the significance of Ma'asir-i-Jahangiri.

Persian Chronicles: Our earliest and the best source of information for the early life, -- birth, education etc --- of Prince Salim is the Akbar Nama² of Abul Fazl. It comes up to the early part of 1602. Though the historian has supplied valuable data about the various aspects of Salim's early life, he has maintained studied silence about certain unpleasant events connected with his life, e.g. his account of Salim's rebellion is very brief. It was a delicate subject and expressing any opinion about it, there was perhaps a risk of impairing the image of the Emperor.

-
1. For the reign of Jahangir a mass of documentary material is available European as well as Indian. Letters Received and English Factories in India for example, an invaluable for study of the reign. Apart from the original Surviving Indian records, such as the records of the ruling families of Jaipur and Bikaner etc, many valuable collections of documents have survived. Non-historical literary works as well as epigraphic and numismatic evidence shed further light on the period.
 2. Ed. Bibliotheca Indica, Calcutta 1873-87, Tr. Beveridge, Bib., Ind., Calcutta 1897-1921.

¹
The Takmilā-i-Akbar Nama of Inayatullah contains a detailed account of the reign of Akbar from the 47th regnal year to his death. It supplies information about Salim's revolt, Abul Fazl's murder, Akbar's death etc. But some significant details have been completely ignored or suppressed.

The two well-known historians of Akbar's reign Khwaja Nizamuddin Ahmad Bakhshi and Mulla Abdull Qadir Badaoni --- throw valuable light on the early life of Prince Salim in their works, Tabaqat-i-Akbari² and Muntakhab-ul-Tawarikh³. Badaoni refers to Akbar's illness in 1591 and hints at foul play on the part of Salim --- a fact not mentioned by any one else. He speaks also about Salim's vigilance in watching the movements of Murad.

⁴
Though Ferishta compiled his famous history in 1612, his work does not deal with Jahangir and closes with the death of Akbar.

⁵
The Anfa-ul Akhbar of Muhammad Amin bin Daulat Muhammad, compiled in 1626-7 is a general history but contains significant references to Jahangir, before and after, his accession.

1. Ed. Bib. Ind. Calcutta 1873-87, iii

2. Ed. Bib. Indica.

3. Ed. Bib. Indica, Calcutta 1864-69.

4. Ed. Newal Kishore, 1864.

5. Rieu III 1023 a.

¹
, The Halat-i-Asad Beg, is an interesting and can did account of the later years of Akbar's reign, written by an official who had been long in the service of Abul Fazl. It gives an account of the murder of Abul Fazl, the pursuit of Bir Singh Bundela, and the conspiracy to set aside Salim in favour of Khusrau.

Some of the works written for or at the instance of Shaikh Farid Nawab Murtaza Khan during this period deserve particular mention. Shaikh Farid was one of the great supporters of Jahangir who had given him the title of Sahib-i saif-o-qalam and held him in high esteem. Obviously the works written at his request could not but reflect his own likes and dislikes. Ilah Dad Faizi Sirhindi's Akbar Namah ² which comes up to 1601, and Nurul Haq's Zubdat-ut-Tawarikh ³ which covers the period upto the accession of Jahangir, represent the view point of Shaikh Farid.

⁴
The Zakhirat-ul-Khawarin of Shaikh Farid Bhakkari, which gives lives of the Indian nobles from the time of Akbar to 1650 and is dedicated to Nawab Shaista Khan is an invaluable work for tracing the life-story of some of the important nobles of Jahangir.

1. XX MS. Aligarh University Library, also Storey, Persian Literature, 553-554.

2. Rieu I 253 a.

3. Blochet I 535, Storey, 441-442.

4. MS. Habibganj. A part of the work has been published from Karachi, Pakistan Historical Society, ed. by Dr. S. Moinul Haq

Apart from these chronicles which throw light on some aspect of Salim's early life, there are three principal sources for the history of his reign -- Jahangir's autobiographical account in the Tuzuk,¹ the Iqbal Nama² of Mu'tamad Khan and the Ma'asir-i-Jahangiri of Kamgar Husaini. These three works help us in a study of the principal events of detail about the rebellions, the role of imperial officers, their promotions and punishments etc. He, however, says little or nothing about certain important events of his life --- his own revolt against his father; the circumstances of Khusrau's death, the death of Sher Afgan.

The third volume of Iqbal Nama by Mu'tamid Khan³ contains a detailed account of Jahangir's reign. The author was a Bakhshi under Jahangir and had excellent sources of information. He had intimate knowledge of the rebellion of Shah Jahan and was present when Jahangir was captured by Mahabat Khan, while going through Iqbal Nama and the Ma'asir-i-Jahangiri, one cannot help noting the fact that these were compiled during the reign of Shah Jahan and as such an attempt

1. Ed. Sir Sayyid Ahmad Khan, Aligarh 1863-4. tr. Rogers and Beveridge, 1909-1914.
2. Ed. Lucknow, 1870 (1-3) III only Bib. Indica, 1865.
3. Professor Nurul Hasan has fixed 1635 as the date of the compilation of the third volume of Iqbal Nama on the basis of its earliest manuscript available at Bankipur (The Theory of Nur Jahan Junta, p. 4 foot note). A reference to Mu'tamad Khan in Ma'asir-i-Jahangiri, however, shows that Kamgar consulted Iqbal Nama and since it is known that Ma'asir-i-Jahangiri was written in 1630, the Iqbal Nama must have been completed before that date. (For details see the next section)

has been made in them all through to vindicate the position of Shah Jahan. Since the age of Jahangir saw a number of intrigues, plots and counter-plots - in all of which Shah Jahan was directly or indirectly involved,--- it was not possible for these historians to have an objective and impartial assessment of the situation.

Professor Nurul Hasan has drawn attention to a very subtle conflict in the minds of these historians which further complicated their narratives: "The historians of Shah Jahan's reign were faced with a political dilemma: If they justified Shah Jahan's rebellion, they would be supporting a dangerous political theory (cf Aurangzeb's taunt to Shah Jahan in 1658, Adab-i-Alamgiri); if however they were to condemn the rebellion, it would be a slur on imperial dignity. Shah Jahan's rebellion was therefore represented not as a revolt against Jahangir, but as an act of loyalty to him, to free him from the undesirable and selfish influence of Nur Jahan."¹

Apart from these main sources for the study of Jahangir's reign, there are other persian works which throw light on some particular aspect² of Jahangir's reign-- the Ahwal-i-shahzadagi-i Shah Jahan,² compiled by Mu'tamad Khan gives an account of Shah Jahan's life untill his accession in 1628 and refers to his relations with Jahangir, the Intikhab-i-Jahangir³ Shahi supplies valuable details about the life of Jahangir,

1. The Theory of the Nur Jahan Junta --- A critical Examination, p. 4 footnote.

2. MSS, Bankipur, VII, 565 (I); Rieu, Supp. 76, II

3. Rieu III, 931 a.

Khusrau's punishment and the supremacy of Nur Jahan the Shah¹ Fath Kangra by Muhammad Jalal Tabataba, gives an account of the campaigns and conquest of Kangra; Kami Shirazi's Fath Nama-i-² Nur Jahan Begum written at Kabul in 1625-26 deals with the rebellion of Mahabat Khan. Wali Sirhindi wrote his Tawarikh-i-³ Jahangir Shahi in the 14th year of Jahangir's reign. It contains enlogies of Jahangir, I'timad-ud Daula, Asaf Khan and some other nobles.

As the histories of Akbar's reign supply information about the early life of Prince Salim, the historians of Shah Jahan provide interesting details about his later years.

The Badshah Nama⁴ of Abdul Hamid Lahori and the Amal-i-Salih⁵ of Muhammad Salih Kambu are valuable from this point of view. Abdul Hamid Lahauri was a follower of Abul Fazl school⁶ in historical style, but in his approach he was a critic of Nur Jahan. This basic feature has coloured his judgement throughout his work. Muhammad Salih whose work contains references to events up^{to} 1669, is partial to Shah Jahan and critical of Nur Jahan. "But his evidence regarding the complicity

1. MS. Bankipur, Supplement 11, 2198

2. Bibliotheque Nationale, Paris (Blochet 111/1874)

3. MS Bodleian, Seldon MS. 23.

4. Ed. Bib. Indica, Calcutta, 1866-72.

5. Ed. Bib. Indica, Calcutta, 1912.

6. Saksena, History of Shah Jahan, V

of Shah Jahan in the murder of Khusrau, is one strong proof of his independent judgement.¹ This was probably due to the fact that he continued to write and revise the work up to the time of Aurangzeb.

Hindi Works: Keshava Das, a Hindi poet compiled in circa 1607 an account of Bir Singh Deo Bundela in his Bir Singh Deo Charitra. He also wrote "Jahangir Chandrika" in praise of Jahangir.²

Jesuit Accounts: Two important Jesuit accounts of Jahangir are available in the works of Father Anthony Monserrate and Father Du Jarric, Monserrate supplies information about the early life of Salim while Du Jarric deals with the last five years of Akbar's reign and the first five of that of Jahangir.

European Travellers: A number of European travellers visited India during the reign of Jahangir. They have left interesting accounts of the social and political life of the country during this period, though here and there they have also recorded rumours which they found circulating among the people. Some of their observations have determined the nature of the investigations of the later historians. For instance, as Professor Nurul Hasan has pointed out the theory of the "Nur Jahan Junta" is principally based on the European sources, particularly the statements of Sir Thomas Roe.³

1. Ibid, p. VII - VIII.

2. Beni Prasad, History of Jahangir, 451-452.

3. The Theory of the Nur Jahan Junta -- A critical Examination, 2.

William Hawkins lived in India from 1607 to 1611. He¹ gives an account of the celebrations at the court -- Nauroz, weighing of the Emperor, etc -- and throws light on the administrative system and the condition of the people.

Sir Henry Middleton's account² throws light on the interview with Muqarrab Khan, governor of Gujarat is interesting.

William Finch gives an excellent account of Indian cities.

Sir Thomas Roe³ gives an account of the Characters of Jahangir, Shah Jahan, Nur Jahan, Asaf Khan and others. His description of Abdullah Khan Firuz Jung's disgrace is very interesting. He refers to the existence of a Junta consisting of Nur Jahan I'timad-ud-Daula, Asaf Khan and Shah Jahan.

Sir Edward Terry⁴, Pietro della valle⁵, and De Lact⁶ help us in filling many gaps in the history of Jahangir's period. Terry describes Indian social life during the period, Della Valle supplies interesting details about the rebellion of Shah Jahan; De Lact throws light on Khusrau's murder.

-
1. Early Travels in India (1583-1619), edited by William Foster.
 2. Account of the Sixth voyage sent forth by the East India Company in three ships, (1610-1611), included in Purchas his Pilgrims, ed. by Maclechose, III, 115, 194.
 3. Embassy to India (1615-1619), edited by Sir William Foster, Hakluyt society.
 4. Included in William Foster's Early Travels in India, 1921.
 5. The Travels (1623-24), Hakluyt Society.
 6. Description of India, Translation from Latin into English by Hoyland, annotated by Benerji.

A cursory glance at this literature, bearing on the life and activities of Jahangir, leads to the conclusion that for a proper understanding of the problems of the period it is necessary to analyse the prejudices of the historians. They wrote because they had to vindicate or vilify certain persons or situations. The Ma'asir-i-Jahangiri is no exception to this. The authors prejudices have gone deep in his assessment of situations.

Section III: Historical value of Ma'asir-i-Jahangiri.

Next to the Tuzuk-i-Jahangiri, the Ma'asir-i-Jahangiri of Khwaja Kamgar Husaini is an important source of information for the history of Jahangir's reign. Its historical value may, however, be determined by comparing its form and content with the Tuzuk-i-Jahangiri and the Iqbal Nama of Mu'tamad Khan.

Structurally, the Tuzuk was a model for both Kamgar Husaini and Mu'tamad Khan. In selection and arrangement of data both of them have been guided by the pattern set by Jahangir. This annalistic arrangement, however, sometimes gives the impression of the narrative being a catalogue of events. The sequence of events is sometimes lost in the pile of data placed in the account of each year. However this method had one great advantage for the historians -- they could easily omit any inconvenient fact without being noticed or detected. It was also possible to reduce the significance of any event by putting it in a sequence that made it appear insignificant. For instance Kamgar puts the escape of Abdullah Khan Firuz Jung from the court of Prince Salim to Agra in such a way and in the midst of such details that it hardly attracts notice.

The annalistic treatment, however, is not without its advantages to the modern historian, in so far as it enables him to ascertain chronological sequence. But in so far as the Tuzuk-i-Jahangiri contains previous and earlier account given in connection with particular events, both the Iqbal Nama and the Ma'asir-i-Jahangiri have at times presented a confused picture of the chronology.

In fact, both Kamgar and Mu'tamad Khan have not merely initiated the plan of Tuzuk-i-Jahangiri, they have taken most of their facts and figures from it. If they were simply to copy the form and incorporated the material of Tuzuk-i-Jahangiri,¹ what was the need of writing their independent histories?

Kamgar Husaini wrote during the time of Shah Jahan. He consequently looks at the political developments of Jahangir's period from the point of view of reigning monarch. He had to deal with two rebellions ---- Salim's rebellion against Akbar and Shah Jahan's rebellion against Jahangir. Could he justify both?

Jahangir himself had condemned Shah Jahan's rebellion in the following words: ".... the wretch had torn of the veil of respect and turned his face towards the valley of ruin I gave an order that henceforth they should call him Bi-Daulat (wretch).from the kindness and favours bestowed upon him I can say that uptill the present time no King has conferred such on his son. What my revered father did for my brothers I have done for his servants, giving them titles, standards and drums ... It will not be hidden from the readers of this record of prosperity what affection and interest I have bestowed on him. My pen's tongue fails in ability to set them forth..."²

1. The importance of the account of the closing years of Jahangir's reign, which has not been covered in the Tuzuk, is undeniable. The account of Jahangir's early life is not devoid of interest either, but at this point, the value of the major part of ~~covering the period~~ Ma'asir-i-Jahangiri, covering the period from the 1st to the 19th regnal year, is being discussed.

2. Tuzuk-i-Jahangiri, Tr. II, p. 248.

It was Kamgar's duty to paint the incidents of the later years of Jahangir's reign in such a way that the stigma on Shah Jahan's character was removed. He gives the details of the activities of the groups and individuals hostile to Shah Jahan in such a way that one beings to feel that perhaps short of rebellion no alternative was left with him.

In fact it is in his discussion of the different rebellions of the period that Kamgar had to use great tact. He had to justify certain rebellions without appearing to be in favour of rebellion. He seeks to minimize the extent of Salim's recalcitrance; attributes Khusrau's rebellion to defect of mind and مالبیہ . Great caution is displayed in dealing with Bhurram's rebellion.

1. When Khusrau's escape was reported to Jahangir, Kamgar says, he thought of marching in person in his pursuit and leaving Shah Jahan as his wali-Ahd at the Capital.

2. He paints Abdullah Khan's desertion as inspired by high ideals on one side and forced by circumstances created by hostile forces on the other.

3. While referring to Shah Jahan's retreat from the battlefield of Bilochpur, he paints the whole thing in such a way as to give the impression that Shah Jahan was at heart not prepared to fight and that the conflict was forced on him.

A closer examination of the Ma'asir-i-Jahangiri would reveal that one of the motives of Kamgar Husaini in compiling the work was to vindicate the honour of his family, particularly the actions of Abdullah Khan Firuz Jung who had betrayed Jahangir several times and had been acting in an extremely selfish and opportunistic manner all through.

Abdullah Khan was sent to the Deccan by Akbar. He returned from there after a couple of years and in 1594 joined Prince Salim. Kamgar avoids giving reasons and passes over the fact by saying that the falcon of his ambition was higher and so he returned from the Deccan. But he betrayed Salim also and came back to Agra when relations between Akbar and Salim were passing through a critical phase. No historian gives the reasons for this defection, but Kamgar says that since Abdullah Khan could not pull on well with Sharif Khan who was appointed as wakil by Prince Salim, he left the Prince.

One of the earliest acts of Jahangir after his accession was to send Parwez against the Rana of Mewar. But owing to the rebellion of Khusrau, he had to recall Parwez. Mahabat Khan, Abdullah Khan and Raja Basu were then sent to Mewar, one after the other. Abdullah Khan failed to achieve anything. Kamgar gives the impression that he was successful but this is not correct. Abdullah Khan was for a long time unsuccessful and though the Rana was ultimately obliged to submit, this was not till the 8th regnal year and then it was Prince Khurram who achieved it.

In the 6th regnal year of Jahangir (1611) Abdullah Khan was appointed governor of Gujarat and an auxiliary force was also given to him from the court. The arrangement was that he should march to the Deccan with the Gujarat army by the route of Nasik and Trimbak, and that Khan-i-Jahan and Raja Man Singh should go by the Berar route, and that the two armies should keep contact with each other and attack the enemy on a particular day. Abdullah Khan, in his pride and presumption entered the ^{enemy's} touch ^{without keeping in} with the second army. Malik Ambar took advantage of this and forced him to retreat. Abdullah Khan marched towards Ahmadabad, while retreating, the enemy pressed upon him and there was a battle almost every day. Ali Mardan Bahadur who was also sent with Abdullah Khan did not like to stain his reputation by flying from the battlefield. He fought bravely and was taken as prisoner.

According to the author of Ma'asir-ul Umara,¹ Jahangir gave to Abdullah Khan the title of 'Gurez Jang' on this account. Kamgar makes no reference to it, but cleverly shifts the blame for failure in the Deccan to 'لی آتائی امراء، دلتائی خانان'. It is, however, amazing that Mu'tamad Khan makes no comment on Abdullah Khan's conduct and makes a very casual reference to it.²

1. Ma'asir-ul Umara, tr. 98.

2. Iqbal Nama, III, 58.

In the 11th regnal year of Jahangir, Abdullah Khan was summoned to the court. Diyanat Khan was sent to bring him on foot. The Emperor was displeased with him because he had insulted Abid Khan, (son of Nizam uddin Ahmad Bakhshi, the author of *Tabaqat-i-Akbari*.),, who was the waga-i-Nigar of Ahmadabad. Jahangir writes: "Diyanat Khan met him (Abdullah) on the road, and seeing him in a strange condition, as he had wounded his feet with walking, he put him on horseback and taking him with him came to wait on me."¹ Kamgar adds that it was through the intercession of Shah Jahan that he could obtain an audience with the Emperor.

When Prince Shah Jahan went to the Deccan for the second time, Abdullah was sent with him. He left the Deccan without the permission of the Prince and went to his jagir. He was censured on this account and was deprived of his jagir. When the trouble started brewing and the relation between Jahangir and Shah Jahan became bitter, Abdullah waited on the Emperor at Lahore and got himself appointed to the vanguard of the royal army and as soon as the two armies met at Bilochpur, near Delhi, he deserted the imperial force and joined the Prince's army. Jahangir thus refers to this incident: "when the encounter of the two sides took place, that black faced one to all eternity, in whom the tendency to rebellion and ingratitude was innate, taking to flight joined the rebels

1. Tuzuk-i Jahangiri, Tr. I, 331.

It chanced that he was known by the common people by the title of La'anatullah (God's curse)¹".

Kamgar's apology or explanation for this conduct of his uncle is as follows:-

”د بیگم به تحرک مہابت خان، آصف خان و خواجہ ابوالحسن و عبداللہ خان و لشکرخان و فدائی خان و ازبکی خان و غیرہ را باموازی بست و بیچ ہزار سوار موجود بہ کتابل فرستاد و راجہ بکرماجیت و داراب خان نیز افواج ترتیب دادہ در برابر آمدہ، و چون ملاقی فریقین التانی اعتماد عبداللہ خان سردار فوج ہرادل کہ از بی عنایتی حضرت جہانبانی دہ سلوی بیگم و دشمنی مہابت خان ذخیرہ ہادر خاطر داشت و قرار دادہ بود کہ اگر افواج باہم نزدیک برسد و قابو بدست افتد خود را بہ خدمت شاہزادہ ولی محمد رساند، درینو لا قابو یافتہ فوج ہرادل را دہران سافتر بہ خدمت شاہ دالہ قدر شناسنت و مشمول عطا لطف بکران گردید۔“

(And the Begum (Nur Jahan) at the instigation of Mahabat Khan, sent an army consisting of approximately 25,000 cavalry for opposing (the prince) under the command of Asaf Khan, Khwaja Abul Hasan Abdullah Khan, Lashkar Khan, Fidaei Khan, Nawazish Khan and others. From the other side Raja Bikramajit and Darab Khan arranged their forces and appeared on the field. When both the armies came face to face, Abdullah Khan leader of the (imperial) advance guard who had his heart full of grievances on account of the indifference of the Emperor, ill-treatment of the Begum and hostility of Mahabat Khan, and who had a previous arrangement that when the forces would meet and an occasion would arise, he would join the heir-apparent, found an opportunity and leaving the advance guard reached the Prince and received boundless gifts."

1. Tuzuk-i-Jahangiri, tr. II, 225.

Secondly, Jahangir's own account came up to his 19th regnal year. The last phase, in which there was brisk political activity, including the coup of Mahabat Khan had not been dealt with. This gap had to be filled and Mu'tamad Khan and Kamgar Husaini undertook to fill it. Some of the conflicts and controversies of the later years of Jahangir's reign had given form to many subsequent political developments in which both the historians were interested. It was necessary to explain these, developments in a way that brought credit to them or their families. For instance Mu'tamad shows in his account of Mahabat's coup that it was he who had checked him when he wounted to enter abruptly in the inner apartment of the Emperor's camp.

Kamgar says nothing about his sources of information, but it is not difficult to determine them. For the details about the early life, he seems to have drawn his information from Abul Fazl's Akbar Nama. For the account of Jahangir's reign year by year, he has been guided by the Tuzuk-i-Jahangiri and has just put in additional information in the frame-work given by Jahangir. The account of the last three years is almost identical in Iqbal Nama and Ma'asir-i-Jahangiri.

Who wrote first -- Mu'tamad Khan or Kamgar Husaini? Only after answering this question one can decide whether Mu'tamad Khan borrowed from Kamgar or vice versa. Dr. Banarsi Prasad Saksena remarks:

"Mirza Kamgar Husaini wrote Ma'asir-i-Jahangiri in 1630; and Mu'tamad Khan completed his Iqbal Nama sometime after 1632. A comparison of these two works reveals the fact that both writers obtained their information from the same source, but Mu'tamad Khan is more guilty of plagiarism than Kamgar, because he has paraphrased the Tuzuk." ¹ While it is difficult to say who is more indebted to Tuzuk-because both have followed it closely and year by year --- it appears that perhaps the Iqbal Nama was written earlier than Ma'asir-i-Jahangiri and it is in fact Kamgar who is guilty of plagiarism. Mu'tamad Khan says in the preface that he completed his work in Kashmir in 1029/1619-20. ² But the Iqbal Nama comes up to the death of Jahangir. It means that he completed his work sometime after 1627.

Kamgar clearly says that he undertook the work in the 1040/1630, in the third regnal year of Shah Jahan. The account of 21st regnal year when read with Iqbal Nama shows that it was Kamgar, who was copying from Iqbal Nama. Mu'tamad Khan refers therein to his sense of loyalty to Jahangir and the way he argued with Mahabat Khan. The dialogue is quoted by Kamgar, obviously from Iqbal Nama.

1. History of Shah Jahan, p III.

2. MSS -- Abdus Salam collection (F 275/45) f 2 a
Habibganj collection (F 32/19) f 4.

Kamgar has suppressed some details which he should have given. In some cases the reasons for this omission may be guessed, but in some other cases it is not possible to do so. A few instances may be given:

- (1) Jahangir says that after Abdullah's defection he gave him the title of La'nat ullah. Kamgar does not mention this at all for obvious reasons.
- (2) In his 14th regnal year, Jahangir put Shaikh Ahmad Sirhindi, a Naqshbandi saint in to prison. Kamgar was connected with the silsilah but he does not refer to the fact^{at} all.
- (3) In connection with Khusrau's revolt, he ignores completely all reference to Guru Arjun.
- (4) The Intikhab-i-Jahangir Shahi (Elliot & Dowson vol VI, p. 448) says that Jahangir had ordered Prince Khusrau to be deprived of his sight. "When the wire was put in his eyes, such pain was inflicted on him that it is beyond all expression," says the anonymous author. He gives details about Hakim Sadra's treatment etc. Kamgar is absolutely silent about this whole affair.

The most interesting and original part of the Ma'asir-i-Jahangiri¹ is the portion which describes the last days of Akbar. No other historian has supplied those details.

1. Text, p 45 - 54

Nurul Haq devotes ¹ five folios to the last years of Akbar but he does not give those minute details which Kamgar has provided. Nurul Haq refers to the role of Rukn-us-Saltanat Shaikh Farid Bukhari ² during the period in some detail but he does not give any details of events that occurred behind the scene which some how Kamgar Husaini supplies graphically. It appears from this account that it was Akbar who had advised Salim not to come unattended to the fort. The messages communicated between the father and the son, Akbar's reaction to the requests of the supporters of Khusrau to secure the dying Emperor's assent to his nomination, the role of nobles in this moment of suspense and anxiety has been described in very graphic manner by Kamgar. ³ This portion must be considered the most valuable contribution to the historical literature of the Mughal period.

The account of the last three years of Jahangir's reign as given by Kamgar is particularly valuable. He has described in detail Jahangir's interest ~~in detail Jahangir's interest~~ in nature, birds and flowers, animal-breeding, fruits etc. He visited the waterfalls of Kashmir, sailed for long distances in boats and made experiments about saffron. This information regarding Jahangir supplements the information given by the Emperor himself in his Tuzuk and helps us in drawing a fairly complete picture of Jahangir as a man and

1. Zubdat-ut-Tawarikh, Ms, British Museum. f 248 a - 250 a.

2. Op.cit., f 249 a.

3. Text, p. 49 - 50

and as a lover of nature, birds, fruits etc.

Another valuable piece of information is regarding the appeal of Shah Jahan to his father to forgive his faults and lapses. The account of this year clearly shows that Shah Jahan, Abdur Rahim Khan-i-Khanan, Abdullah Khan, Daniyal's son Jahmurs, all sought the Emperor's forgiveness and were pardoned.

One incident of tussle is also recorded which is probably intended to supply the background to Mahabat's coup. The Emperor, at the suggestion of Nur Jahan and Asaf Khan, sent Fidai Khan to Parwez with the orders to send Mahabat Khan to Bengal and ask Khan-i-Jahan to take over his place. Fidai Khan wrote that he conveyed the imperial orders to the Prince but he was not agreeable to part with Mahabat Khan and live with Khan-i Jahan. All efforts of Fidai Khan to persuade the Prince to obey the imperial orders ^{failed. Jahangir confirmed his orders} and said that if Mahabat did not proceed for Bengal, he was to be sent to the court.

The tussle which ultimately led to Mahabat Khan's coup has been neatly described by Kamgar. The marriage of Mahabat's daughter to the son of a Naqshbandi saint, Khwaja Barkhurdar was resented by Jahangir and the Khwaja was thrown into prison. These details help us in understanding the circumstances in which Mahabat Khan got alienated.

Two other incidents on which Kamgar supplies interesting information are --- (a) the visit of Agha Muhammad envoy of Shah Abbas, and (b) the successful campaign against the Raushaniya leader, Ahdad.

The account of the 21st regnal year gives details of the coup of Mahabat Khan. The role of Mahabat, Nur Jahan, Asaf Khan, Mu'tamad Khan and others has been very carefully presented. Mahabat's lack of planning is illustrated by the fact that he allowed Nur Jahan the time to effect her escape to the other side of the river and Asaf Khan's lack of dash has been high-lighted by describing his attempt to shut himself up in the Attock fortress.¹

The account of the 22nd regnal year deals with some promotions and appointments in the beginning of the year and then gives a long account of the last illness and death of Jahangir. The gloom and frustration that had overtaken Jahangir in his last days when he could not even hold and sip a cup of wine has been conveyed through a number of interesting anecd²otes.

1. For details, Text, 3.4 et seq

2. For details, Text, 3.7 et seq

Section IV : Summary.

Kamgar Hussaini begins his narrative with the hymn of God and praise of the Prophet and then gives the reason for compiling his book. Since the Emperor Jahangir has written his account from the year of his accession to the days when he fell ill, Kamgar Hussaini undertook to fill in the gap by writing his Ma'asir-i-Jahangiri. The compilation of this work was begun in 1040 H./1630 corresponding to the third regnal year of Shah Jahan.

The author gives the names of Jahangir's ancestors upto Timur.

The following abbreviations are used by the author:

<u>Firdaus Makani</u>	: Babur
<u>Jannat Ashyani</u>	: Humayun
<u>Arsh Ashyani</u>	: Akbar
<u>Hazrat Shahanshahi</u>	: Jahangir
<u>Shahzada Wali Ahd</u>	: Shahjahan

Birth of Jahangir:

Akbar often prayed to God for an heir to his throne. He sought the intercession of many saints for the fulfilment of this desire. Some trustworthy people informed him about a saintly person Shaikh Salim Chishti who lived some 12 Karohs from Agra and who was known for his piety and spiritual excellence. He was a lineal descendant of Shaikh Farid Ganj-i-Shakar in the seventh degree. People told the Emperor that if

he sought the intercession of Shaikh Salim his prayer would be granted by God. Akbar visited the Shaikh and with deep and genuine faith in the spirituality of the saint revealed to him the longing of his heart. The saint predicted the birth of a child. Akbar submitted "I vow to present the child to you so that he may be brought up under your fostering care." The Shaikh accepted the offer and said that he would name the child after his own name. Before the birth of the Child, Akbar sent the begum to the house of the Shaikh. It was there that on Wednesday 17 Rabi I 977 H./ 31 August 1569,¹ the prince was born. Kamgar Husaini says that it was a curious coincidence that Akbar ascended the throne at the age of 14 and exactly 14 years after that an heir was born to him.

When the news of the birth of the child was communicated to Akbar, he was delighted and he celebrated the occasion by distributing gold and silver, and by releasing prisoners. The baby was given the name of Sultan Salim. Poets displayed great ingenuity in composing chronograms on the birth of the Prince.

-
1. On p. 1 of his *Tuzuk*, Jahangir gives the date of his birth as 17th Rabi I, but on p. 9 he gives 18th Rabi I as the date of his birth. Rogers following note on this discrepancy deserves to be quoted in full. "It is curious that Jahangir should give the 18th Rabi-ul-awwal as his birth day, while the authorities gives it as the 17th. Probably the mistake has arisen from Jahangir's writing Rabi-ul awwal instead of Shahriwar. His birthday was Rasha the 18th day of Shahriwar (see Akbarnama, II, 344), but it was the 17th Rabi-ul-awwal. See Mohammed Hadi's preface, p. 2, and Beale, and Jahangir's own statement a few lines above. Possibly Jahangir wished to make out that he was born on the 18th Rabi-ul-awwal and a thursday as a blessed day (mubarak Shamba), whilst he regarded Wednesday as peculiarly unlucky, and called it kam or gam, Shamba." p. 9. Probably this variation was due to the visibility of Moon.

One of them wrote " *دُرّہ ستوار اکبر* " another wrote " *کُوہِ درجِ ابرہائی* ".

Khawaja Hussain of Merv who possessed unusual poetic talent and ingenuity wrote a qasida, the first hemistich of which contained the date of the accession of Akbar and the second gave the date of the birth of Salim.

Akbar's visit on foot to the tomb of Khwaja Muinuddin Chishti and foundation of the city of Fathpur

With deep feelings of gratefulness Akbar started on foot for the mausoleum of Khwaja Muinuddin Chishti and reached there on the seventeenth day. He paid his homage to the memory of the great saint and distributed money to the guardians of the tomb.¹ Later Akbar decided to visit the graves of other eminent saints who lay buried in Delhi. In the month of Ramazan/ (Feb.-March) he reached Delhi. He returned to Akbarabad on 6 Ziqad² (12 April 1570).

As the Prince was born at Sikri, Akbar decided to settle down there. In the middle of the month of Rabi I 977 H./ Aug.-September 1569 orders were issued for the construction of buildings in that locality. All the eminent nobles constructed their palaces there. Within a short time a large city emerged there, with mosques, schools, shops etc. The new city was given

1. Kamgar gives a brief account of Shaikh Muinuddin Chishti here see Text p. 11

2. Akbar Namah, however, gives 26 Ziqada (Tuesday) - AN. III, p. 352.

the name of Pathpur. Akbar celebrated his birth-day in the newly built city and distributed enormous wealth amongst the people. It was on 25 Jamad II (5 December 1570)¹, that Akbar saw the new born babe for the first time.

On Wednesday 22 Rajab 980 H./ 28 November 1572² when Prince Salim attained the age of 4 years, 4 months and 4 days his Maktab ceremony took place.³ The event was celebrated with great pomp. Maulana Mir Kalan Haravi was appointed as his teacher and Qutubuddin Muhammad Khan Atga was appointed as the ataliq of the prince. Subsequently Khan-i-Khanan was appointed to the exalted office of his ataliq. In 986 H./1577 the mansab of 10,000 zat and sawar was conferred on the Prince.⁴

Jahangir's marriages and children:

When the prince attained the age of 15 years, Akbar requested Raja Bhagwan Das to give his daughter in marriage to Prince Salim. On 5 Isfandarmuz 992H./ (16 Feb. 1584) Akbar visited the house of the Raja at the time suggested by the astrologers and the marriage ceremony of the Prince took place.⁵

1. 5 December was a Tuesday. Kamgar, however, gives Thursday.
2. 28 November was Friday but Kamgar gives Wednesday. Abul Fazl also gives the same day. See Akbar Namah, III, Part I, p. 86.
3. See Akbar Namah, III, Part I, pp. 85-86.
4. See Akbar Namah, Vol. III, Part I, p. 219.
5. The account of the wedding is given by Abul Fazl on the 29th Regnal year corresponding to 983 H., commencing on 11 March 1584. Akbar Namah, III, Part I, p. 461.

The Raja presented nisar ^{money to be scattered among people} and peshkash ^(Presents) to the Emperor and sent Ziafat ¹ (feast or presents) to all the princes and princesses.

In 994/1585 Prince Salim married the daughter of Raja Udal Singh. Raja Udal Singh was the son of Maldeva and his army comprised 80,000 soldiers. Though Rana Sanga was his equal in power and prestige yet the territory of Maldeva was larger and his economic resources were greater than those of Rana Sanga. Several times his forces came into clash with the army of Rana Sanga.

The same year i.e. in 994/1585 a daughter was born to the daughter of Raja Bhagwan Das and she was given the name of Sultan Nisa Begum. On 24 Amardad 995 H./1586 the daughter of Raja Bhagwan Das gave birth to a son who was named as Sultan Khusrau. Later a daughter was born to the daughter of Sa'ad Khan Kashghari and was named Iffat Banu Begum. Subsequently Sahib Jamal gave birth to a son who was named as Sultan Bakht. Afterwards a daughter Daulat-un-Nisa Begum was born to a daughter of Dargam (?). Subsequently Bahar Banu Begum was born to Karamsi and after that the daughter of an official of Kashmir who belonged to the tribe of Chak gave birth to a daughter. Subsequently Nisa Begum daughter of Ibrahim Husain Mirza

1. Abul Fazl gives the following chronogram composed by Faizi on this occasion:

ز ہی عقد دریا نشی سلطان سلیم
کہ در تو دھند سال امید را
زیر دردن آفتاب دول
فرانی شدہ ماہ وناہید را

Akbar Namah, III, Part I, p. 451.

gave birth to a daughter. On 19 Aban, 977 H./ 1588 Sultan Parvez was born to a daughter of Khwaja Hasan, uncle of Zain Khan. Later, the mother of Sultan Parvez gave birth to a daughter, and afterwards to a son who was given the name of Jahandar. On 23 Shahriwar 998 H./ September 1590 the daughter of Raja Keshev Das Rathor gave birth to a daughter who was given the name of Bahar Begum. On the last day of Rabi I 1000 H. 15 January 1592, Shah Jahan was born to the daughter of Raja Uday Singh. On the third day after the birth of Shah Jahan, Akbar came to see the child and celebrated the occasion with great pomp. He named the child as Sultan Khurram.

The Deccan Campaign of Akbar:

Just at this time Khwaja Abdullah reached the court. The Khwaja belonged to a distinguished family. Account of his ancestors appear in the Habib-us Siyar and the Rashabat. The mother of the Khwaja was a sister of Khwaja Hasan Naqshbandi who had married Akbar's sister Bakht-Nisā Begum.

In 1000 H./ 1591 Khwaja Abdullah came from Hisar with his two brothers, Khwaja Yadgar (father of the author) and Khwaja Barkhurdar, and presented himself at the court of Akbar. The Emperor granted mansabs to them and deputed them to the Suba of Deccan. As Bashir Khwaja (? Sher Khwaja) was related to them, the Emperor ordered him also to join them. These two brothers reached the Deccan and performed their duties with great courage and dedication. Every one was impressed with

their merit and integrity. In H. 1003/ 1594 they returned to Agra and received promotions in their ranks and status. In H. 1007/ 1598, reports from the Deccan showed that conquest of the region was not possible without the march of the Emperor in person. So on the sixth of Kihar, the Emperor set out towards the Deccan at the auspicious hour suggested by the astrologers. The Suba of Ajmer was assigned to Prince Salim and his Tuyul and Raja Mansingh and Shah Quli Khan were placed in his service. At that time permission was given to him to crush the contumacious activities of the Rana. Though Raja Man Singh was to remain with Salim, Bengal continued on his Tuyul at his request. The Raja promised to send his sons to Bengal, while he himself remained with the Prince. Jagat Singh, his eldest son, thus went to Bengal. Unfortunately he died soon after and Raja Man Singh put his other son Maha Singh in charge of Bengal. Salim then proceeded towards the region of Ajmer and reached Udaipur after spending some time on the way in hunting. The Rana emerged from the hilly tracts and ravaged several places. On being chased by the imperial forces, he fled to the hills. His territory was occupied and his followers and supporters were killed and their families were imprisoned.

At this time news of the rebellion of Bengal and the subsequent defeat of Maha Singh were received. On the 15 of Tirmah mother of Prince Sultan Parvez died.

Jahangir's march towards Allahabad:

While the Emperor was busy in the Deccan, Salim was persuaded by his courtiers to turn to Akbarabad and occupy it. Since the recent insurrection in Bengal could not be crushed without Raja Man Singh, the latter also seconded the proposal and without accomplishing ~~xx~~ the objectives of his campaign against the Rana, he returned to Akbarabad. Quli Khan who was incharge of the fort welcomed the Prince. Some mischievous people, however, instigated the Prince to arrest Quli Khan as that would help him in getting hold of the treasures of the fort of Akbarabad. Salim lent his ears to the advice of these people and permitted the Khan to go to the fort while he himself crossed the river and proceeded towards Allahabad. Akbar's mother Maryam Makani was in the fort of Akbarabad at that time. Sitting on a litter she came out to dissuade the Prince from his rebellious plans. As soon as Salim came to know of this, he took the boat and crossed the river in order to avoid meeting Maryam Makani returned to the fort disappointed. In the month of Safar 1009 H./ Aug. 1600 Salim reached Allahabad and ² distributed considerable areas in Akbarabad in jagir to his servants. The province of Bihar was assigned to Shaikh Khubu, known as Qutubuddin Khan Kokaltash. The sarkar of Jaunpur was given to Lala Beg, the sarkar of Kalpi was entrusted to Naseem(?) These persons were sent to the areas assigned to them. Thirty lakhs of rupees of the revenue of Bihar, were seized from Rai Ghansur. When the reports about these developments reached the

the ears of the Emperor, he sent Sharif, son of Khwaja Abdus-Samed Shirin Qalam, to Salim with a farman containing valuable advice and summoned him to his presence. When this farman reached Prince Salim, he thought of proceeding towards the Emperor but soon gave up the idea. He detained Sharif who, through his minionism and flattery, succeeded in securing the office of wakil-us-Sultanat. Akbar thought it more expedient to deal with the disturbance at home and leaving the affairs of the Deccan to Khan-i-Khanan and Abul Fazl returned to Akbarabad on 15 Ardi Bahisht 1009 H./1600, he reached there on the 20th of Amardad. During this time the title of Khan was conferred on Khwaja Abdullah.

Salim's march towards Akbarabad:

In 1010 H./1601, corresponding to 47 Ilahi era when Akbar reached Akbarabad, Salim also marched towards the capital with 30,000 cavalry determined to fight. Though he gave out that his intention was to see his mother, in reality he aimed at capturing the country. When Akbar came to know of his rebellious intentions he was disturbed. He was also displeased with some nobles, like Jafar Beg Asif Khan. When Salim's army reached Etawah, which was in the igir of Asif Khan, Salim sent a precious stone to the Emperor by way of Peshkash. Akbar sent a farman saying that it was not proper for a son to come to his father with such a huge army. "It pointed," Akbar said, "to some other intention." Akbar further ordered him to sent his

army back to his jagir and come to him unattended. If there was any suspicion in his heart, Akbar wrote, he could return to Allahabad and come to him only when his mind had been cleared of all cobwebs of suspicion and refraction. Jahangir became thoughtful and wrote an arzdasht to the Emperor from Etawah expressing sentiments of loyalty. In this arzdasht he further told the Emperor that he wanted to kiss his threshold, but has been deprived of that honour. Salim then started for Allahabad. Akbar issued a farman granting Bengal and Orissa to the Prince as his jagir. As Salim did not consider the time opportune to part with his soldiers he did not send them to Bengal. On reaching Allahabad, he started behaving as an independent ruler and conferred titles upon his servants.

Assassination of Abul Fazl:

It was under these circumstances that Akbar summoned Abul Fazl to his side and directed him to leave the affairs of the Deccan in the hands of his son, Shaikh Abur Rahman. When Salim came to know of this he was alarmed and thought that his father's attitude would change as soon as Abul Fazl joined him. He deputed Raja Bir Singh Deo Bundela, who was known for his bravery, to waylay Abul Fazl. When Abul Fazl reached Sarai Barar, at a distance of ten ^{was} ~~Kasbs~~ from Gawalior, the Raja killed him and sent his head to Jahangir at Allahabad. Jahangir composed the following extempore hemistich:

" تیغِ انجازه رسول اللہ سربانی برہ "

(The miraculous sword of the Prophet of God severed the head of the rebel).

This murder caused great grief to Akbar and he became very bitter towards Salim. Slowly and gradually the heart of the Emperor could be reconciled to the Prince.

Mission of Salima Sultan Begum to Prince Salim:

As Salim was ashamed of his act and a gulf had developed between the father and the son. Akbar sent Salima Sultan Begum to the prince in order to use her influence and persuasion to bring about a reconciliation between him and the prince. An elephant named "Fateh Lashkar", a robe of honour (khilat) and a special horse was sent to the Prince through the Begum. The Prince received her with great respect at a distance of two stages from Allahabad ^{the Begum persuaded the Prince to come to Akbarabad} and regain the lost confidence and affection of his father. When Salim reached near Akbarabad, he sent an arzdasht through Khwaja Dost Muhammad, and requested the Emperor to forgive him and accept the intercession of Maryam Makani for his pardon. In this arzdasht he also expressed his desire for an audience with the Emperor at some auspicious hour fixed by the astrologers.

Akbar went to the house of his mother and mentioned to her the request of Salim. Subsequently he sent a farman to the Prince giving him happy news that he would be received by Maryam Makani. A quatrain composed by Jafar Beg Asaf Khan was written on this farman which has been quoted by the author. This farman was conveyed by Khwaja Dost Muhammad on receipt of this farman Salim hastened to the capital. Maryam Makani went out to receive him and brought him to her palace. Akbar ~~next~~ met the Prince there and the reconciliation was celebrated.

Salim presented 12000 gold coins by way of nazar and 977 elephants by way of Peshkash. Out of this 350 elephants were accepted by the Emperor while the rest were given to Salim. After two days a special elephant named 'Luni' which had come along the booty from the Deccan and was included in the special stud of the Emperor was bestowed on Salim. Akbar took off his own turban and placed it on the head of Salim and declared his nomination as the heir apparent. During those days Akbar also forgave the crimes of Raja Basu who was known amongs the Rajas of the Siwalik region for the number of his soldiers.

Salim Commanded to resume the Mewar Campaign:

Since Salim had not completed his campaign against the Rana of Mewar and had gone to Allahabad, Akbar ordered him to resume the Campaign. While the Dassera festival was being celebrated, the Prince started on the campaign and Jagannath, Rai, Rai Singh, Madhu Singh, Rai Durga, Rai Bhoj, Hashim Khan Qarabeg, Iftikhar Beg, Raja Bikramjit, Sakat Singh, sons of Mota Raja, Khwaja Hisari, Raja Shalbahen Lashkori, son of Mirza Yusuf Khan, Shah Quli, brother of Asaf Khan and Shah Beg Kulabi were sent with the Prince. The Prince stayed for some time at Fatehpur and asked for funds and army sufficient to cope with the task entrusted to him. The persons incharge of the affairs at the capital did not fulfill his demand Salim then wrote an arzdasht to the Emperor mentioning his difficulties and his fear that inadequate supply of men and material might make it difficult for him to achieve his objective. He also came

to know that the Rana never came out of his hill retreat and that by encircling the fortress from all sides alone could he hope to achieve his objectives. Thus a huge army seemed almost indispensable for his campaign.. In his arzdasht he even requested the Emperor to permit him under the circumstances to go back to his jagir and muster resources for the campaign. Akbar sent Bakhtnisa Begum to him with a message that since he had left the capital in an auspicious hour it was not proper for him to come back to it. He could, however, go to his jagir. On receipt of this manshoor Salim set off from Fatehpur, crossed the Jumna near Mathura and started for Allahabad. At this time Akbar sent to him a white postin of fox, through Rup Khwas. Salim sent an arzdasht through Rup Khwas which contained the following couplet:

گر بر تنی من زبان شود هر موی
یک شکر تو از هزار نوا هم کرد

(If every hair in my body becomes a tongue, it will not be possible to thank you for one out of a thousand acts of your kindness).

When Salim reached Allahabad, he spent some time in merry making. Sultan Khusrau's mother expired at this time under tragic circumstances. She was disturbed at the conflict between her son and her husband. Khusrau used to make complaints against Salim to Akbar. One day when Salim had gone out for hunting, she swallowed large draught of opium and died. As Salim had great affection for her, he was deeply shaken at her suicide. Akbar wrote an affectionate letter of condolence.

Amongst the events of this period is the arrival of Abdullah Khan at the court of Akbar. When Sharif Khan became wakil-us-sultanat Abdullah Khan could not pull on with him and used to complain to Salim about him. Exasperated with this, Abdullah Khan along with the father of Kamgar Hussaini (Khawaja Yadgar) reached the court of Akbar. The Emperor conferred upon him a mansab of 1000 zat, 500 sawar and also the title of Safdar Khan. Khwaja Yadgar also received a mansab at this time.

Akbar starts towards Allahabad:

Though Akbar had permitted Salim to proceed to Allahabad, he was not at heart reconciled to the idea of sending away the prince from the capital. During his absence from Agra some mischief-mongers started poisoning the ears of the Emperor against Salim. An incident provided them with an opportunity to create displeasure against the Prince in the heart of the Emperor.

A news recorder fell in love with a slave-girl of Salim. The slave girl fell in love with another person and all the three eloped. They intended to take the road to the Deccan and join the service of Prince Daniyal. As soon as Salim came to know of their flight, he dispatched a party of swift horsemen to arrest them. All the three were apprehended and brought to Salim who flew into rage when he saw them and ordered that the news recorder be flayed alive. One of the attendant was castrated and the other was beaten. This incident was reported

to Akbar who said that he could never bring himself to watch the flaying a dead goat and wondered how his son could get a human being flayed in his presence. The people also reported to the Emperor that Salim took excessive draughts of opium and wine and that such acts of barbarity were due to intoxication and temperamental disturbance..They further informed t~~he~~ Emperor that when Salim was subject to such paroxysm of rage, no body had the courage to say anything to him. When Akbar received all these disturbing reports about Salim, he decided to proceed to Allahabad and bring the Prince with him to the capital. On 11 Shahryur 1012 H./ 1603 he sailed in a boat but his boat got stuck at a ridge of sand and though these sailors tried hard to take it out till midnight, they did not succeed. Next day at dawn the nobles approached him and submitted that the incident was an augury against undertaking that journey. Akbar returned to the Palace. The next day it rained heavily. Then news came about the illness of Maryam Makani. Since she was upset at this expedition against Salim, Akbar attributed this illness to shock. During these two or three days of heavy down pour of rain no tent could be fixed in the open. On wednesday night news arrived that Maryam Makani's condition had further deteriorated and that the physician had given up all hope of her recovery. Akbar returned to the Capital and went to see her. She was speechless. On Monday night of Shahryur 1012 H./ 1603, she breathed her last. Following the Mughal custom Akbar got his head and beared shaved and put on mourning dress. Thousands of nobles mansabdars and soldiers followed suit. Akbar carried the bier on his shoulders for some distance and then the

nobles took the bier. The coffin was sent to Delhi for burial. The next day he put off the mourning dress and other nobles did like - wise and every one got a robe of honour (khilat). The coffin took 45 hours to reach Delhi. Maryam Makani's body was laid to rest in the tomb of Humayun.

Salim turns to the Emperor:

When Salim came to know about Akbar's intended march to Allahabad and its subsequent abandonment on account of the illness and death of Maryam Makani, he sent Sharif Khan to Bihar and himself started to see his father at Akbarabad. He wanted to pacify Akbar's displeasure and to be by his side in his bereavement. At an auspicious hour, he reached Akbarabad and met his father. He performed all the customary respects to Akbar who also treated him with affection. Salim presented the following Nazar -- 200 muhrs of 100 tolas, 4 muhrs of 50 tolas one muhr of 25 tolas, and several muhrs of 20 tolas, 1 muhr of 5 tolas. The following articles were presented by way of peshkash a diamond of the value of one lakh rupees and 4 elephants. After this audience with the Prince, Akbar retired to his inner chamber. As he was distressed at the behaviour of Salim and the reports that he had received about him, after a few preliminary affectionate words, he reprimanded him severely. "Baba" he said, "it appears that an account of vagabondy, your mind has gone off. You should live here for some time so that proper treatment is meted out to you to set you right." Immediately he was placed in confinement and some reliable servants were appointed to keep a watch over him.

Everyday Salim's mother and sisters visited him. For ten days Salim remained in that confinement when the Emperor came to know that the effect of excessive drinking which had led to mental derangement was no longer there, he permitted him to go to his house and some of the servants who had gone into seclusion afraid of the fury of the Emperor also came back to serve him. During these days Salim daily came to pay respect to his father. During these days a letter was received from Shaikh Husain Jami, a saint of the Naqshbandi order, saying that he saw Khwaja Bahauddin in a dream predicting that Sultan Salim would soon ascend the throne and by his charity and generosity he would bring happiness to the heart of the people.

Another incident from which both Akbar and Salim drew an omen was regarding an elephant fight. Akbar arranged a fight between an elephant of Salim whose name was 'Giranbar', and Khusrau's elephant whose name was 'Iradat'. The arrangement was that while these two would fight, the imperial elephant named 'Ran Mathan' would re-inforce the vanquished side. Khusrau and Salim stood on their horses watching the fight, while Akbar sat in the Jharoka with Khurram (Shahzada Wallahd). The elephant of Salim defeated Khusrau's elephant and as arranged 'Ran Mathan' was advanced to the rescue of 'Iradat'. Salim's partisans did not like this and they threw stones at the elephant driver. Blood began to trickle down on the breast of the elephant driver. Khusrau rushed to his grandfather and violently denounced the conduct of his father and his partisans.

Akbar sent a message to Salim through Khurram asking him to restrain his followers, adding that all the elephants would soon be his. Salim replied that he had actually exerted himself to quell the disturbance. The attempts to separate the elephants by means of fire work failed and while Khusrāu's elephant fled away, 'Ran Mathan' was driven into the Jumna by 'Giranbar'. A big boat intervened between the two and thus¹ they were separated.

Death of Akbar:

On Monday 20 Jamadi I 1014 H./ 23 September 1605/ 12th Aban 50th Regnal year, Akbar's ailment became acute and even fruit juice could not be digested by him. In such a serious condition he had discussion with Amir uddaulah about gambling. As he worked up in discussion his indigestion became all the more acute. On Monday night, he told Hakim Ali who was one of the leading physicians of the age about his ineffecture treatment. Hakim Ali replied that as he did not co-operate with the physicians and had taken rice boiled with tentil and ghee his weak stomach could not stand it and diarrhoea upset his system. During these days Salim used to visit his father every day in the afternoon. On Monday 14 Jamadi II/ 17, Oct. Salim went to him in the morning in order to give him medicine.

1. Asad Beg says that this incident made Akbar 'exceedingly, angry, vexed, and enraged, 'and increased his illness.'
(Elliot & Dowson, Vol. VI, p. 169).

During the days when Akbar was healthy, he used to tell Salim; "Baba do not come to this place unattended. If you come here, come with your people." Obeying this order of Akbar, he used to go there with due care. One day he came to the fort with his men. The next day the gates of the fort were closed without the order of the Emperor and Cannons were put on the ramparts of the fort. On Tuesday ¹ 15 Jamadi II/ 18 Oct., Salim did not come to the fort on account of the enmity and quarrels of these people. Raja Man Singh sent a letter through Muqarrab Khan. Muqarrab Khan reached the fort and brought round the alienated amirs during the days that Salim gave up visiting the palace. Salim sent Sultan Parwez to Akbar and apologise for his absence saying that since he had headache he could not come. Akbar raised his hands and prayed for Salim's health and he sent Khwaja Hamadani to see him. He also said that if Salim could, he should come to see him as he was not certain about his life and, in moments of such serious illness, it was not proper for his successor to be away from him.. In the meantime Mirza Koka Khan-i-Azam had taken oath from the Hindus and Muslims and sent a message to Khusrau saying "may you be blessed with Kingship. But I am afraid lest father and son become of one heart and one tongue and I lose confidence and get humiliated." Khusrau sent a message in reply that since he had nominated as the successor there was no room for such apprehensions. Mirza Koka became satisfied and Khusrau also. Salim told Raja Man Singh that life had ebbed away in the Emperor. He had no power

1. The text gives Thursday which is wrong.

to move from Sukhpal (2). "If the death of the Emperor took place at Sukhpal", he said, "it will bring odium to you. There is no point in taking him out of the palace." Raja Man Singh accepted this advice and when the Emperor regained consciousness he submitted: "People have gathered round Sultan Salim and have besieged the Agra fort. If permitted, your majesty might be moved to that side of the river. When your majesty would recover from illness, you might come back." To this Akbar replied: "How did it happen like this? They might have closed the gates of the palace on Prince Salim. And he had drawn the forces." Wrinkles then appeared on the forehead of Akbar and with the help of attendants he turned to the other side of the bed and closed his eyes. Mirza Aziz Koka who had deep-rooted mischief in him, went to the other side of the bed and asked the Emperor by the movement of his hands: "What is Your Majesty's order about Khusrau." Akbar replied: "Order is only of God and the country is His. I have one heart and a thousand hopes. Perhaps you look upon me as dead and bring such words on your lips. May be that I have more life left. I have seen in Allahabad Prince Salim's affection towards the army and his concern for the welfare of the people and other virtues necessary for Kingship. My eldest son is my successor and in our Mongol tradition none except the eldest son succeeds."

When the 'hypocrites' heard these words of the Emperor, they began to gather round Prince Salim. In the meantime, Miran Sadr-i-Jahan, Jamaluddin Husain Anju and Abdi Khwaja brought a message that as Khusrau was brought up under the care of the Emperor as a son and used to address Salim as Shah Bhai, it was requested that he be treated as a brother. Salim replied "My father used to call me 'Baba'. Doest it mean that I was his father? A son cannot be a brother and a father." The Amirs became worried on hearing this reply. They could not give any convincing reply to the remarks of Prince Salim and repented from what they had done and decided to obey Prince Salim.

On Saturday, 18th Jamadi II¹ / 21 Oct Shaikh Farid Bukhari came and joined the service of Prince Salim. Since he was the first among the nobles to join Salim's service, the Prince conferred upon him the title of 'Sahib-i-Saif-wa-qalam' and bestowed upon him a horse with embroidered saddle etc and one lakh of rupees. Afterwards Raja Man Singh came with the permission of Akbar and joined his service and got horse etc by way of reward.

One day Khusrau, Aziz Koka and Raja Man Singh came to Prince Salim and submitted that the wilayat of Bengal be conferred on Khusrau and Pai'nda Muhammad be permitted to go with him. Salim accepted the proposal and said "Get ready this very moment and cross the river. God willing after the passing

1. 18 Jamadi II corresponds to Oct. 21, Friday, but Kamgar gives Saturday.

away of His Majesty (formal) permission will be granted." The same day Akbar sent a special robe and the dastar which he wore on his own head for Salim with the following message: "May be that you do not have the heart to see us, but I have not a moment's peace without seeing you." When Salim received this robe and the message, he respectfully put on the Khilat and in deference to his father's wishes went inside the fort. On 20th Jamadi II ¹ / 23 Oct., the time of Akbar's death was near at hand. He summoned all his courtiers and nobles in order to bid adieu to them and entrust the Prince to their care and loyalty. Khwaja Uwais Hamadani called them to the presence of Akbar who turned his face to them and asked for their pardon as they had been his comrades for years. Salim said: "these are the last moments of the Emperor and good fortune lies in serving him." He turned to his father weeping and crying and put his head on his feet and three times moved round his body as a auspicious omen. Akbar gave his special sword, called 'Fateh-ul Mulk' to him and ^{en} motioned him to take it and hang it his waist in his presence. Salim did likewise and laid his head on the ground. On Saturday night after the passing of three hours and some minutes, Akbar's soul began to leave the body and he called Salim and putting his arm round his neck said, "Baba

1. 20 Jamadi II correspondence to 23 Oct., Sunday. Kamgar gives Saturday which is wrong.

this is the parting time. I will not see you again." As he uttered these words tears trickled down his eyes and Akbar easily breathed his last.¹

During these days of sorrow, two sons were born to two concubines of Salim. They were named as Jahandar and Shahryar.

The next day Akbar was buried in the garden of Sikandara. For seven days Salim sat at his grave to receive condolences of the people. Twenty reciters of the Quran were appointed to recite the Quran through out night. He gave five lakhs of gold coins of 5 misqal each for the construction of mausoleum. Every morning food and sweets were distributed among the faqirs. Order was given for inscribing ~~the following~~ verses on the cenotaph:²

-
1. Mu'tamid Khan (Iqbal Nama vol. II, p. 510) and Inayat Ullah (Takmil-i-Akbar Nama, E & D, vol. VI, p. 115), give accounts of the death of Akbar, but do not mention minute details as given by Kamgar.
 2. See Text, P. 52-54

Akbar was born in 949 H/1542; he ascended the throne in 963 H/1555. He had three sons and three daughters. The eldest being Nuruddin Muhammad Jahangir, who ascended the throne on 8 Jamadi II 1014 H/ 11 Oct. 1605 at Agra at the age of 38 years. The second son of Akbar was Sultan Murad who died in the Deccan in 1007 H/1598. The third son was Sultan Daniyal who also died in the Deccan in 1013 H/1604 due to excessive drinking. His death occurred in this way. He was very fond of hunting. On his musket, which he called Janaza, the following verse was inscribed,

از شوق تو شود جان تر تاراج
هر کسی که خورد برافروخت بجانه

On account of the fear of Akbar, Khan-i Khanan and others close to him warned him against drinking. Akbar had said that whoever would take wine to him would meet with capital punishment. When two or three days passed without taking wine, he felt requested Murshid Quli Tafangchi to bring some wine for him and, as an allurements, he promised to increase his mansab. When Murshid Quli found him begging very meekly, he said: "How can I bring in a way that no body knows about it and I am not killed." Daniyal said: "Bringing wine to me is nothing short of giving new life to me. Go and bring it in the barrel of the musket. Two or three times you will bring it and it will suffice for me and no body would suspect anything." Murshid Quli took the Janaza and brought it filled with wine. As he had predicted in the verse so it happened. And he died on account of drinking from 'Janaza' Sultan Daniyal was a young and handsome person and was very fond of elephants. Whoever amongst the nobles had

a good elephant and he happened to see it, he seized it and did not even pay its prize. He did not leave any good elephant with any body. He was fond of Hindi Poetry and used to compose verses in it also.

The names of the daughters of Akbar were : Shahzadi Khanum, Shukrun Nisa Begum and Aram Begum.

Accession of Jahangir: On Thursday, 3 Jamadi II 1014 H/ 6 Oct. 1605, at an auspicious moment fixed by the astrologers Prince Salim ascended the throne at Akbarabad and adopted the title 'Abul Muzaffer Nuruddin Jahangir Badshah'. The nobles and Khans who were present on this occasion received honours. The first act after his accession was the fastening up of a chain of justice so that all those aggrieved persons who could not receive justice elsewhere could ring the golden bell and receive justice from the Emperor. A chain of pure gold, 30 gaz in length and weighing 4 Indian mans equal to 42 Iraqi mans was fastened to the battlements of the Shahburi of the fort of Akbarabad. The other end of the chain was fixed to a stone-post fixed on the banks of the river.

Twelve orders which were to be obeyed in every part of the ~~Empire~~ empire as Dasturul-amals or 'Manual of guidance' were also issued. These orders were as follows:

1. Forbidding the levy of cesses under the names of Tamgha and Mir Bahri (river tolls), and other burdens
 2. On roads where thefts and robberies took place and which might have been at some distance from habitatio
-

the jagirdars of that area were required to build sarais, mosques, and dig wells, which might stimulate population. If these should be near Khalsa state, the mutasaddis of that place should execute that work.

3. The bales of merchants should not be opened on the roads.
 4. If any one died in the dominions his property should be left for his heirs and no one should interfere with them. If the person died without an heir, separate guardians should be appointed to guard the property so that it may be ~~expended~~ spent in lawful expenditure, such as the building of mosques and Sarais, the repair of villages, the digging of tanks and wells.
 5. They should not make wine and other kinds of intoxicants nor should they sell them.
 6. They should not take possession of any persons's house.
 7. No one should cut the nose or ears of any person.
 8. The officials of the Khalsa land and the jagirdars should not take forcibly the rayyat's lands.
 9. The officers of the khalsi or the jagirdars should not marry in the pargana in which he might be.
 10. Hospitals should be founded in the great cities and Physicians should be appointed. The expenditure should be given from the khalsa establishments.
-

11. In accordance with the regulations of my revered father, I ordered that each year on the 18th of Rabi I which is the date of my birth, there should not be any slaughter of animals. In every week on two days -- on thursday which is the day of my accession and Sunday the date of my father's birth there should be no slaughter of animals.

12. The offices and jagirs of my father's servants should remain as they were.

Later on the mansabs were increased by 10 to 12 % and in some cases 300 to 400 %. The subsistence money of the ahadis was increased from 10 to 15 a month. The pay of domestic servants was raised by 10 to 12 %. The allowances of all the ladies of Akbar's haram were increased from 20 % to 100 %. The suyurghal lands were also confirmed. An order was given to Sadr-i-Jahan, who belonged to a genuine Sayyid family of India, to produce before him every day. People deserving help, so that every needy person could be properly helped. All criminals who were confined for a long time in forts and prisons were ordered to released.

At an auspicious hour, Jahangir issued an order for minting gold and silver coins of different weights. To each one of these coins, Jahangir gave a new name:--

Coin of 100 tolas	---	<u>Nur Shahi.</u>
Coin of 50 tolas	---	<u>Nur Sultani</u>
Coin of 20 tolas	---	<u>Nur-i-Daulat.</u>
Coin of 10 tolas	---	<u>Nur-i-Karam.</u>

Coin of 5 tolas	----	<u>Nur-i-Mehr.</u>
Coin of 1 tola	----	<u>Nur Jahani.</u>
Coin of $\frac{1}{2}$ tola	----	<u>Nurani.</u>
Coin of $\frac{1}{4}$ tola	----	<u>Rawali.</u>

The names of the silver coins were as follows:-

Coin of 100 tolas	----	<u>Kaukab-i-Tali.</u>
Coin of 50 tolas	----	<u>Kaukab-i-Iqbal.</u>
Coin of 20 tolas	----	<u>Kaukab-i-Murad.</u>
Coin of 10 tolas	----	<u>Kaukab-i-Bakht.</u>
Coin of 5 tolas	----	<u>Kaukab-i-Sa'ad.</u>
Coin of 1 tola	----	<u>Jahangiri.</u>
Coin of $\frac{1}{2}$ tola	----	<u>Sultani.</u>
Coin of $\frac{1}{4}$ tola	----	<u>Nisari.</u> ¹

-
1. In his Tuzuk, Jahangir says that he gave the name 'Khair-i-Qubul' to the dime. He further says: "Copper also, I coined in the same proportions and gave each division a particular name. I ordered that on the gold muhr of 100, 50, 20 and 10 tola the following verse by Asaf Khan should be impressed--namely, on the obverse was this couplet:--

Fate's pen wrote on the coin in letters of light,
The Shah Nuruddin Jahangir;"

and between the lines of the verse the creed (Kalima) was impressed. On the reverse was this couplet, in which the date of coinage was signified:-

"Through this coin is the world brightened as by the sun,
And the date there of in 'Sun of Dominion' (Aftab-i-Mamlakat)".

Between the lines of the verse, the mint, the Hijra year, and the Regnal year were impressed. On the Nur Jahani, which is in the place of the ordinary gold muhr and exceeds it weight by 20 % (as 12 to 10), is impressed this couplet of the Amir-ul-Umara:-

"Shah Nuruddin Jahangir ibn Akbar Padshah
Made gold's face bright with the sheen of sun and moon."

At the time of accession, Jahangir raised the status and rank of Mirza Shah Rukh, grandson of Mirza Sulaiman, hakim of Badakshan from 5000 to 7000. The suba of Malwa which was formerly in his charge was assigned to him again. Said Khan was assigned the government of the Punjab. Sharif Khan, son Khwaja Abdus Samad Shirin qalam was given the title of Amir-ul-Umara and was appointed wazir. A rank of 5000 zat and sawar was conferred on him. Shaikh Farid Bukhari who was Mir Bakhshi during the reign of Akbar was entrusted the same office. He received a royal robe. Muqim who, during the later years of Akbar's reign had the title of wazir-khani was appointed wazir of the empire. Khwajgi Fateh ullah also received a robe of honour and was appointed Bakhshi as before. Sharif Khan, who had come from Bihar got the title of Amir-ul-Umara and the rank of 5000 zat and sawar. Raja Man Singh was entrusted the government of Bengal where 50,000 cavalry is kept. He got robe of honour and other gifts. Shaikh Hasan, son of Shaikh Chunna who enjoyed the title of Muqarrab Khani was sent to Burhanpur to bring the sons of Sultan Daniyal.

Sultan Parwez sent to crush the Rana: As Akbar had twice ^{sent the armies to} reduce the Rana, but the objectives had not been realised, Jahangir soon after his accession took up that work and gave it

from page 62.

According, a hemistich was impressed on each face, and also the mint, and the Hijra and regnal year. The Jahangiri Sikka, also, which is greater in weight by 20 % was reckoned as equal to a rupee, its weight being fixed in the same manner as that of the Nur-Jahani (each was tola in weight, but one was in gold and the other was in silver). The weight of a tola is 2½ misgal of Persia and Turan. (Tuzuk-i-Jahangiri, Eng. Translation, Rogers-Beveridge, pp. 11-12.)

priority over other works. He conferred on Sultan Parwez valuable robes of honour, a rosary of diamonds, valued of 70,000 rupees and Iraqi and Turkish horses and famous elephants with 20,000 horsemen to march against Rana. The nobles who were sent on this campaign with the Prince were the following: Jafar Beg Asif Khan, who was to act as the ataliq of the Prince. Abdur Razzaq Mamuri was appointed as Bakhshi; Mukhtar Beg got the Diwani, Raja Jagannath, uncle of Raja Man Singh; Rana Singh, nephew of Rana Raisai; Madhu Singh; brother of Raja Man Singh; Shaikh Ruknuddin Afghan; Shaikh Abdur Rahman, son of Abul Fazl; Maha Singh, grandson of Raja Man Singh; Zahid Khan, son of Sadiq Khan; Muhammad Jamil Qara Khan Turkman; Rai Manohar Kachhwaha and many other amirs and mansabdars. Every one of these persons who was sent on this campaign received royal favours in the form of enhancement in ranks, award of robes of honour and other things.

During this time the wizarat was entrusted to Wazir Khan and Shaikh Farid Bukhari who held a mansab of 4000 was promoted to 5000. Lala Beg who formerly held the title of Baz Bahadur got a rank of 4000 and the suba of Bihar was entrusted to him. Quli Khan who was an old servant of Akbar was assigned the suba of Gujarat and one lakh rupees were given to him. Mir Sadr-i-Jahan was promoted to a mansab of 4000. Ghiyas Beg who had held the post of Diwan-i-Buyutat during the time of Akbar and held a mansab of 700 was appointed in place of Wazir Khan to the wizarat of half of the territories and the title of

Itamad-ud-Daulah and a mansab of 1500. Wazir Khan was given the charge of the province of Bengal and the Diwani was assigned to him. The revenue affairs of the Buyutat were put in charge of Muizz-ul-Mulk, who was a distinguished Sayyid of Bakharz. Patar Das who during the time of Akbar held the title of Rai Rayan got the title of Raja Bikramajit and was appointed Mir Atishi. Orders were issued that in the Tope Khana 80,000 topchis and 3000 Araba¹ be kept ready. Zamana Beg son of Ghuyur Beg Kabuli who formerly held a mansab of 500 got the title of Mahabat Khan and a mansab of 1500 and the Bakhshigiri of Shagird Pesha² was assigned to him. Raja Bir Singh Deo Bundela was given a mansab of 3,000.

During this time, Abdullah Khan who had left Allahabad and had joined Akbar without the permission of Prince Salim, was forgiven and got a mansab of 2000. Another event of this year is the killing of the sons of Akhi Raj, son of Bhagwati Das. These persons whose name were Abhi Ram, Lachchi Ram and Siyam were always found guilty of objectionable deeds. It was reported that Abhi Ram wanted to sent his slaves and sons to his native land without the permission of the Emperor and later on to fly away himself and seek shelter with the Rana. Orders were given to Ram Das and other Rajput nobles that if they stood surety for them, Abhi Ram and his brothers would be allowed to retain their mansab and jagir. As these persons were recalcitrant and haughty, no one came forward as a surety for their conduct.

1. A waggon, a cart, a wheel.

2. Shagird Pesha: Retinue

Jahangir ordered Amir-ul- Umara to put them in custody of some nobles of the court till they produced a surety. Amir-ul Umara put them in the custody of Ibrahim Khan Kakar who was known by his title of Dilawar Khan, and Hatim Khan. They started to create trouble there. When this report reached the ears of Jahangir, he ordered that they ^{be} punished. Amir-ul-Umara turned his attention to chastizing them and Shaikh Farid also was instructed to join him. In their group there were two Rajputs, one of them had a sword in hand and the other a Jamdhar. They attacked the Amir-ul-Umara, one of whose servants was killed. Eventually Abhi Ram was killed.

Almost at this time Shaikh Alauddin, grandson of Shaikh Salim who had grown up in the service of Jahangir got the title of Islam Khan and a mansab of two thousand. The same day hundred officers of Akbar and Jahangir received promotions in their mansabs.

During this period, Eid was celebrated, Jahangir offered his prayers in the Eidgah. An order was issued at this time to the mansabdars to spend in rotation each day 50,000 dam in charity.

Event of the 1st regnal year: On the night of Tuesday, Ziqad 11, 1014 H/ 1605, Jahangir celebrated the first nauruz of his reign, with great pomp and show and in the manner of

his father.¹ Promotion in ranks of the mansabdars was an important part of the royal generosity on this occasion. Shah Beg Khan, the governor of Qandhar, was promoted to a rank of 5000. And Rai Rai Singh, a notable Rajput noble also got the same rank.²

A significant event of this reign was that a descendant of Muzaffar Gujarati rose into rebellion and plundered the environs of the city of Ahmadabad. Some sardars such as Pim Bahadur Uzbek and Rai Ali Bhatt, were killed in that outbreak. Ultimately Raja Bikramajit was appointed to assist the army of Gujarat and quell the disturbance. It was decided that after the suppression of the rebellion, the raja should be the subadar of Gujarat and Gulij Khan, who was sent on that assignment formerly would return to the court. The imperial forces succeeded in crushing the rebellion.

-
1. Jahangir gives the following details about the celebration of nauroz at this time: "In my father's time it had become established that one of the great nobles should prepare an entertainment on each of the 17 or 18 days of the festival, and should present His Majesty the King with choice gifts of all kinds of jewels and jewelled things, precious stuffs, and elephants and horses, and should invite him to take the trouble to come to his assembly. By way of exalting his servants, he would deign to be present, and having looked at the presents would take what he approved of and bestow the remainder on the giver of the entertainment. As my mind was inclined to the comfort and ease of the army and subjects I this year let them off their gifts with the exception of a few from my immediate retainers, which I accepted in order to gratify them." (Tuzuk, Tr. p. 49).
 2. Jahangir mentions the names of Dilawar Khan Afghan and Raja Basu also who received promotion in their ranks at this time.

About this time, a representation was made to Jahangir by Sultan Parwez that the Rana had run away to Mandal, at a distance 40 karohs from Ajmer and that a force was sent in his pursuit.

Flight of Khusrau: Khusrau was alarmed and nervous after the accession of Jahangir. On the night of Sunday Zil Hij 8 (April 6, 1606) he went out with 150¹ horsemen under the pretence of visiting the tomb of Akbar. When Jahangir came to know of this development, he first thought of entrusting the government to Khurram and march ² in person in pursuit of Khusrau. Jahangir ultimately decided to send Shaikh Farid and to march himself the next day. Khwaja Jahan and Islam Khan were left with Khurram to protect the treasures and look after the administration in his absence. When Jahangir reached the tomb of Akbar, he prayed there for some time. On the 13th Zil Hij Jahangir reached Delhi and visited the graves of Humayun and the saints of Delhi and distributed alms. A farman was sent to Sultan Parwez to come immediately with Asaf Khan. When Khusrau reached

-
1. Jahangir however gives the number of horseman who accompanied Khusrau as 350, (Tuzuk, Eng. translation. p. 62).
 2. Jahangir makes a different statement in this context in his Tuzuk. He says that when he heard about the news from the Amir-ul-Umara, he asked him, "what must be done? Shall I mount my self or shall I sent Khurram?" He makes no reference to the proposal given by Kamgar Husaini. Perhaps it is one of the attempts of the author to glorify his patron (Tuzuk, Eng. translation, p. 62).

the vicinity of Lahore, Said Khan, Dilawar Khan and Nuruddin Quli got the information in advance and had started making prepration for defence.

2nd regnal year: The second regnal year began on March 10, 1607 and was celebrated with great eclat. An army was sent in pursuit of Khusrau. Abdullah Khan brought Ram Chand Bundela in captivity to the court. Pir Khan, son of Daulat Khan Lodi received the title of Salabat Khan. The Emperor undertook a visit to Kashmir and to Kabul.

3rd regnal year: The third regnal year began on March 19, 1608 and the feast of the new year was held in the village of Rankatta, five kos from Agra. Khwaja Jahan was appointed Bakhshi. Promotions in ranks of Miran Sadr-i-Jahan, Muazzam Khan, Abdullah Khan, Muzaffar Khan Bhao Singh etc. The subadari of Bengal was entrusted to Islam Khan. And his rank was fixed at 4000 zat and 3000 sawar. An army was sent under Mahabat Khan against the Rana.

4th regnal year: The fourth regnal year began on March 21, 1609. Hakim Ali died. Parwez was sent to the Deccan. He was presented with a robe of honour, a special horse and jewelled dagger.

5th regnal year: The new year began on March 20, 1610. The author gives the incident of Mulla Ali Ahmad who died while listening a verse of Amir Khusrau. Some promotions in ranks are also listed.

increase in the mansabs of Ibrahim Khan, Chin Qiliq Khan, Taj Khan and others. The news came about the defeat of Ahdad. Naqib Khan, Fida'i Khan and Raja Man Singh died this year.

10th regnal year: The mansab of Itimad-ud-daulah was increased from 5000 zat and 2000 sawar to 6000 zat and 2000 sawar. Murtaza Khan proceeded on the Kangra campaign. Khan-i-Azam was brought from the fort of Agra and his offences were pardoned.

11th regnal year: It began on March 19, 1616. An order was issued to call Nur Mahal Begum as Nur Jahan Begum. Allah Dad, the Afghan chief reached the court and was given the title of Khan and a mansab. Nawab Murtaza Khan died this year. Parwez was recalled from the Deccan and Khurram was sent in his place.

12th regnal year: The 12th regnal year began on March 20, 1617. Ibrahim Khan Fateh Jung was sent as the subadar of Bengal. And Jahangir Quli Khan was sent to Bihar. An envoy from ruler of Iran visited the court. The Emperor undertook a tour of Gujarat.

13th regnal year: It began on March 10, 1618. The Emperor visited many places in Gujarat. The Emperor stayed for about two months at Ahmadabad. At Malwa, he shot a loin which was seven maunds and a half in weight.

6th regnal year: The 6th regnal year began on March 21, 1611. An envoy from Shah Abbas was received at the court. He brought a letter from the Shah which has been quoted in full. Sultan Khurram's marriage with the daughter of Muzaffar Husain Mirza was celebrated. The subadari of the Punjab was conferred upon Murtaza Khan, but he was permitted to conduct the business through agents. The Khan-i-Khanan was recalled from the Deccan. The Emperor married Nur Jahan. The author refers in brief to the role of Nur Jahan in politics.

7th regnal year: The seventh regnal year began on March 19, 1612. The mother of Nur Jahan prepared the itr of roses which was named as itr-i-Jahangiri by Salima Sultan Begum. The Emperor sent fresh reinforcements to the Deccan. Abdullah Khan was also sent. Brief account of his role is given. Sultan Khurram married the daughter of Itiqad Khan, the eldest brother of Nur Jahan. Khan-i-Azam was appointed to command the army against the Rana.

8th regnal year: The Emperor undertook a journey to Ajmer and visited the shrine of Khwaja Muinuddin Chishti. Sultan Khurram was sent against the Rana. Islam Khan having died suddenly in Bengal, his brother Qasim Khan was appointed his successor.

9th regnal year: The ninth regnal year began on March 21, 1614. A mansab of 3000 zat and 1000 sawar was conferred on Itiqad Khan along with the title of Asaf Khan. These was an

14th regnal year: This regnal year began on March 10, 1619. Shahjahan entertained the Emperor and made offerings. Shahjahan's mother died this year. Ahdad, the son^{of} Jalal revolted. Mahabt Khan proceeded to deal with him. Sardar Khan received a robe of honour, an elephant and an horse ~~xxx~~ was assigned the sarkar of Monghyr. The Emperor sent a special sword to Aman-ullah, son of Mahabat Khan, who had fought against Ahdad and had defeated him.

15th regnal year: It began on March 10, 1620. The Emperor proceeded towards Kashmir. The author gives an account of the fauna and flora of Kashmir and the hunting excursions of the Emperor. The Emperor arranged the marriage of Shahryar with the daughter's daughter of Itimad-ud-daulah. Khurram was sent to Burhanpur.

16th regnal year: The 16th regnal year began on March 10, 1621. Shahryar received a mansab of 8000 zat and 4000 sawar. News was brought about the success of Khurram in the Deccan. Qasim Beg, an envoy of the court of Persia came and brought a letter from the ruler. The mansab of Khwaja Abul Hasan who had done good service in the Deccan was increased.

17th regnal year: It began on March 10, 1622. Asaf Khan's mansab was increased. Zembil Beg, envoy of the ruler of Persia was generously rewarded. The mansab of Aman-ullah, son of Mahabat Khan was fixed at 2000 zat and 1800 sawar. The letter sent by the ruler of Persia through Haider Beg regarding Qandhar has been quoted.

18th regnal year: The year began on March 10, 1623.
The rebellion of Shah Jahan has been described . Maryam
Zamani Begum died this year.

19th regnal year: The 19th regnal began on March 10, 1624
rebellious
An account of Shah Jahan's/activities is given .

20th regnal year: The account of the last three years
of Jahangir's reign as given by Kamgar is very valuable.
Jahangir's stay in the valley of Kashmir and his interest in
fauna and flora¹ has been described in detail by the author.
Jahangir visited the waterfalls, sailed for long distances in
boat and enjoyed the beauties of nature there. His experiments
about saffron made on a criminal sentenced to death disproved
some of the popular beliefs which he has described.

In the 20th regnal year, a letter was sent by Shah Jahan
to Jahangir requesting him to forgive his past faults and lapses.
The Emperor sent a reply in his own hand saying that he would
be forgiven if he --- (a) sent Dara Shukoh and Aurangzeb to him,
and (b) surrendered the forts of Rohtas and
Asir to the imperial servants.
Shah Jahan carried out the wishes of his father.

Abur Rahim Khan-i-Khanan also arrived at the court and
sought the Emperor's forgiveness.

1. For details, see Text, p. 288 - 289

Sometime earlier the Emperor had, at the suggestion of Nur Jahan and Asaf Khan sent Fidaï Khan to Parmez with the orders to send Mahabat Khan to Bengal and ask Khan-i-Jahan to take over his place. Fidaï Khan wrote that he conveyed the imperial orders to the prince but he was not agreeable to part with Mahabat Khan and live with Khan-i-Jahan. All efforts of Fidaï Khan to persuade the Prince to obey the imperial orders failed. Jahangir confirmed his orders and said that if Mahabat did not proceed to Bengal he was to be sent to the court.

In this very year an envoy of Shah Abbas, Aga Muhammad, brought a letter from the ruler of Iran.

A letter was received from Khan-i-Jahan that Abdullah Khan had left Shahjahan and was seeking his intercession to obtain imperial forgiveness. The Emperor forgave him. The eldest son of Daniyal, Tahmirs, also left Shahjahan and joined the court. Before this, his brother Hoshang had also joined the court. Jahangir gave his daughter Bahar Banu Begum in marriage to Tahmirs and Barno Begum, daughter of Khusrau, was married to Hoshang.

Mu'tamad Khan was appointed as Bakhshi in this year. In 1035 Jahangir turned towards Kabul for hunting and sight seeing. Iftikhar Khan, son of Ahmad Beg Khan brought the head of Ahdad (Raushniya leader) and Jahangir issued orders for celebrating the event. Kamgar gives details of the operations against Ahdad.¹

1. See Text, p. 294

During this time all the elephants of Mahabat Khan were received.

Mahabat Khan had married his daughter to the son of Naqshbandi saint Khwaja Barkhurdar and this was resented by the Emperor and the Khwaja was thrown into the prison.

21st regnal year: The opening of the 21st regnal year found the Emperor on the banks of the Chinab.

Mahabat came to the Emperor with 4 or 5 thousand Rajput soldiers. Kamgar has described in detail the circumstances which led to the coup of Mahabat. Mahabat arrogantly rode into the private apartment of the Emperor. Mu'tamad Khan tried to stop him. All that happened during the period of custody has been given in detail. When Mahabat Khan proceeded to the ghusal-khana with two hundred Rajputs, Mu'tamad Khan stepped forward and said: "Insolence and affrontery is not proper. If you wait a moment, I will go in and report your arrival and make a request for interview." Mahabat ignored the supplication with contempt. He reached the Emperor's ^{and after proper respects, arranged} chamber/a procession. The Emperor sat in a palki. Mahabat Khan submitted that he had done all that in order to relieve the Emperor from Asaf Khan. Twice irritated Jahangir carried his hand to the sword-hilt to kill Mahabat, but Mir Mansur Bakhshi told him in Turkish not to make that attempt. Mahabat Khan offered to the Emperor his own horse to ride, but he declined and a horse was brought from the royal stable. Jahangir wanted to go inside to change his dress, but Mahabat did not permit him.

To give the impression to the people that nothing unusual has happened, Mahabat asked Jahangir to sit on an elephant and go out for hunting. Muqarrab Khan received an injury on his head but some how rode the elephant. The Emperor had proceeded half a karo that the darogha of fil khana brought an elephant for the Emperor. Mahabat Khan motioned to his men and the darogha was killed along with his son. In the meantime Mahabat Khan realized his mistake in not taking Nur Jahan into custody. He brought the Emperor back to the Daulat Khana, but was worried to find that Nur Jahan had already crossed the river with the help of Jawahar Khan, a eunuch, and had joined Asaf Khan. Nur Jahan started to plan retaliatory action. It was impolitic and the Emperor sent Muqarrab Khan, Sadiq Khan Bakhshi, Mir Mansur, and Khidmat Khan to Asaf Khan and other nobles exhorting them to refrain from any action as that would further complicate the situation.

To convince the nobles that the message was really his, Jahangir sent his ring and wrote the letter in his own hand. The nobles however considered it all due to pressure of Mahabat Khan.

Kamgar Husaini describes in some detail the efforts of Nur Jahan and the confusion that paralysed her efforts on account of the destruction of the bridge by the men of Mahabat Khan. The army of Nur Jahan led by Asaf Khan, Khwaja Abul Hasan, Iradat Khan met with great difficulties while crossing the river. Nur Jahan sent messages through a eunuch

to the nobles to strive hard. On receipt of these messages Khwaja Abul Hasan and Mu'tamad Khan threw their horses in the river and reached the other side. Nur Jahan who was sitting on an elephant had a daughter of Shahryar by her side. An arrow injured the arm of Shahryar's daughter and it began to bleed.

Fidai Khan showed great bravery and reaching the other side of the river dashed his way to the place where Jahangir was living in custody.

Asaf Khan found the situation extremely unfavourable and left for the fortress of Attock which was in his jagir.

Khwaja Abul Hasan saw Mahabat Khan and obtained from him a letter for Iradat Khan and Mu'tamad Khan assuring them on oath that no harm would be done to them.

At this time an envoy named Shah Khwaja Naqshbandi came from Nazr Muhammad of Balkh and brought as presents Turkish slaves and horses worth fifty thousand rupees. Jahangir bestowed upon him thirty thousand rupees.

Mahabat Khan sent some servants and zamindars with 250 soldiers to capture the fort of Attock where Asaf Khan had shut himself. Subsequently when Jahangir crossed the river, Mahabat himself went to Attock and arrested Asaf Khan, Abu Talib and Khalilullah son of Mir Miran and entrusted the fort to his own men.

When Jahangir reached near Jalalabad, some people with strange superstitious customs and beliefs waited upon him. Their customs resembled the Tibetans.

Sometime during this year, Sadiq Khan was sent to the Punjab with instructions to chastize Jagat Singh.

Hunting and enjoying Jahangir reached Kabul. He visited the graves of Babur, Mirza Hindal and Mirza Hakim.

22nd regnal year: The Nauruz was celebrated on the banks of the river Chinab.

On the death of Mukarram Khan, Fidal Khan was appointed to the government of Bengal and a mansab of 5000 zat and sawar was conferred upon him. It was settled that every year he will send 5 lac rupees by way of Peshkash for the Emperor and an equal amount of Peshkash for the Begum.

During this period Abu Said grandson of Itimad-ud-Daula was assigned the govern⁽ment of Tatta; Bahadur Khan Uzbek was entrusted Allahabad in place of Jahangir Quli Khan ~~and~~ and Muhtasham Khan received the jagir of Kalpi.

Kamgar then gives a ^{detailed} long account of the illness and death of Jahangir. During his stay in Kashmir the Emperor busied himself in sight seeing and enjoying. He was, however, too weak to ride on horse back. He used to ~~x~~ ride in Palki. He lost appetite and he even gave up opium which, was his companion for the last forty years. Except a few cups of wine he took nothing. During this time Shahryar developed

some disease and all his hair --- even of eye-brows and eyelids ---disappeared and no treatment could cure him. He took leave to go to Lahore for change of climate and treatment.

Jahangir visited the Wair Nak and other places in Kashmir and then decided to proceed to Lahore. He indulged in hunting on the way but the death of a person in an accident while managing the hunt depressed his p spirits. From that moment, says Kamgar, rest and comfort deserted him. He started for Rajaur. On the way he asked for a cup but when it was brought before his lips, he could not drink. On Sunday, 28 Safar 1037 in the 22nd regnal year he breathed his last. The body was brought to Lahore and burried in a garden built by Nur Jahan.

Asaf Khan, in concert with Iradat Khan, released Dawar Bakhsh son of Khusrau from imprisonment and placed him on the throne. Nur Jahan sent for his brother but he did not come. Asaf Khan sent Banarsi to Shah Jahan in order to convey the news of the Emperor's death. In the vicinity of Bhambir, Khutba was read in the name of Dawar Bakhsh.

Nur Jahan wanted Shahryar to succeed. When he received the news of Jahangir's death at Lahore, he declared himself the Emperor and occupied all treasures and Karkhanas. He distributed amongst the old and new mansabdars nearly 73 lac rupees within a week. From the other side Asaf Khan was approaching with Dawar Bakhsh. A battle was fought 3 kos away from Lahore. Shahryar was defeated and he hid himself in the palace. Firuz Khan , a eunuch, brought him out and he was taken to Dawar Bakhsh

He was blinded. Subsequently Tahmurs and Hoshang sons of Daniyal were arrested.

Banarsi reached Junnar (in the Deccan) on 19 Rabi I, 1037H
18th Nov. 1627 on the way he met Mahabat Khan and the two together went to congratulate Shah Jahan.

On Thursday, 23 Rabi I 1037^{22 Nov. 1627}/Shah Jahan set out for the capital. He sent instructions to Khan-i-Jahan Afghan the subadar of the Deccan but he ignored them and said that he would only obey the imperial farman.

When Shah Jahan reached Gujarat he set its affairs in order. He gave Sher Khan a mansab of 5,000 zat and sawar and appointed him as subadar of Gujarat. Mirza Isa Tar Khan was given a mansab of 4,000zat and 2,000 sawar and was assigned Tatta.

On Sunday, 22 Jamadi I, 1037^{19 Jan. 1627}/Khutba was read in Shah Jahan's name . Subsequently Gurshep, Shahryar, Tahmurs, Hoshang (son of Daniyal) were put to the sword.

On Thursday, 26 Jamadi I 1037^{24th Jan. 1627}/Shah Jahan reached Akbarabad. On Monday 7 Jamadi II, he ascended the throne and the Khutba was read and the coins were issued in his name.

Section V : Notes

(a) Persons:

Khawaja Abul Hasan: He was the chief Bakhshi during the reign of Jahangir. Jahangir raised his mansab to 5000 zat and 2000 sawar. He was sent on the Deccan campaigns . For details see : Tuzuk, Tr. II, 82, 127, 163, 193.

(Raja) Bhagwan Das: He was the son of Raja Bihari Mal, the first kachwaha Rajput to have the honour of entering the service of Akbar.

Raja Bhagwan Das inherited his father's abilities and succeeded to his rank in 1569. He distinguished himself in many a campaign in Gujarat, Mewar, Kashmir and Afghanistan. For details see, Tuzuk-i-Jahangiri, tr. I, 16, 29, 42.

Bir Singh Deo Bundela: Bir Singh Deo Bundela was the head of the Bundelas. He was the son of Madhukar Shah. Some Persian historians call him as Nar Singh. He was in open revolt against Akbar when he was asked by Salim in 1602 to waylay Abul Fazl. Akbar decreed dire vengeance against Bir Singh Deo Bundela and charged Ray Rayan to extirpate him.

On the death of Akbar, Bir Singh Deo Bundela emerged from his wild retreat and presented himself at Agra to receive the rank of 3,000 and exercise some influence on his masters and slaves. He was included in the imperial vanguard led by Darab Khan. But when Nur Jahan rose Raja Bir Singh Deo was not slow to obey the command of his benefactors. For details see,

Beni Prasad, History of Jahangir, pp. 51-55. Tuzuk, Tr.I, 24-5.
Khafi Khan Muntakhab-ul-Lubab, I, 233; Ma'asir-ul-Umara
(Beveridge) I, 122-3, 423.

(Khwaja) Dost Mohammad: His title was Khwaja Jahan. He was sent to Kabul. Later on, he was put in charge of the fort of Agra. Jahangir increased his mansab which was 2000 zat and 1200 sawar, by 500. Later his mansab was increased to that of 4000 zat and 2500 sawar.

(Shaikh) Farid Gani-i-Shakar: (1175-1265), one of the most distinguished saints of the Chishti order in India, was the pir of the distinguished saint Shaikh Nizamuddin Auliya. He lies buried at Pak-patan in West Punjab. For his life, see Siyar-ul-Auliya, pp. 57-91, Akhbar-ul Akhyar, pp. 51-59.

(Khwaja) Hasan: His full name was Khwaja Ghiyas-uddin Hasan. He lived in Khurasan. Khwaja Muinuddin Chishti was his son. See, Jamali, Siyar-ul 'Arifin, p. 5.

(Shaikh) Husain Jami: Originally a native of Shiraz, he came to India and was held in esteem by Jahangir who gave him 5000 rupees to the dervishes of Shaikh Muhammad Husain Jami had had dreams about Jahangir which had come true, he gave him 20 lac of dams, equivalent to 30,000 or 40,000 rupees for his expenses and the maintenance of his Khanqah. For details see, 'Tuzuk-i-Jahangiri' tr. I, pp. 30, 46, 72.

(Khwaja) Husain Marvi: a descendant of the famous saint Shaikh Ruknuddin Ala-ud-Daula Samnani. He was a great scholar, poet and conversationalist. He joined the Mughal

service under Humayun and continued till Akbar's reign. Akbar bestowed 200,000 tankas to him for composing an excellent qasida on the birth of Salim. For details, Muntakhab-ut-Tawarikh, II, pp. 120-132; Akbar Nama, II, p. 348; Beveridge II 507-508.

(Shaikh) Ibrahim Majzub Qanduzi: He was a mystic of Khurasan. It is said that he was always in a state of spiritual ecstasy. It was due to his influence that Shaikh Mu'in-uddin Chishti distributed in charity all the property that he had inherited from his father. See, Jamali, Sivar-ul 'Arifin, p.5.

Jahandar: Jahandar was the younger son of Jahangir and was born in the year 1605. He died in infancy. Islam Khan was his tutor. According to Gladwin, Jahandar and Shahryar were twins but this does not seem to be correct. Both were born at the time of Akbar's death. For details see: Tuzuk-i Jahangiri, tr. I, 20, 143, 156.

(Shahzada) Khanam: She was the daughter of Akbar and was born to one of the royal concubines, on 21 November, 1569, three month after Jahangir's birth. She was entrusted to the care of her grandmother, Hamid Banu Begum, officially styled Maryam Makani. For details see, Akbar Nama (Beveridge) II, 509; Tuzuk-i-Jahangiri tr. I, 34.

Khizr Khan: Khizr Khan was the brother of Ahmad Khan, one of the Khanazadas of the State.

Khubu: He was the grandson of Shaikh Salim Chishtī and was the foster-brother and early playmate of Prince Salim. When Salim was at Allahabad, Khubu was created Qutubuddin Khan and appointed to govern Bihar. For details see, History of Jahangir, pp. 8, 46, 48.

Lala Beg: He was the son of Nizam, the librarian of Humayun. He obtained the title of Baz Bahadur. Jahangir raised his rank from 1,500 to 4,000. He gave him the subah of Bihar and 2000 rupees. He was one of the special attendants of his family. For details see, History of Jahangir, 48, 136. Tuzuk-i-Jahangiri, tr. I, pp. 21, 47.

Madhu Singh: He was the son of Raja Bhagwan Das brother's son of Raja Man Singh. He received the rank of 3000 and was given a standard. For details see, Tuzuk-i-Jahangiri pp. 17-55, 'Ain-i-Akbari' tr. p. 418.

Maha Singh: He was the (grandson of Raja Man Singh Jahangir promoted him to the rank of 2,000. For details see, Wiqayah, Asad Beg (E & D) VI, 172-3; Tuzuk-i-Jahangiri, tr. I, 17.

Miran Sadr Jahan: He belonged to a Sayyid family of India and held the office of Sadr for a long time under Akbar. He had entrusted the work to produce before Jahangir people who were deserved to receive charity.

Jahangir raised his rank from 2,000 to that of 4,000 granted him Kanauj in tuyul, and gave him a lakh of dams for distribution.

He was promoted him to the rank of 5000 zat and 1500 sawar. He died in 1020 H. For details see 'History of Jahangir, pp. 49, 161; 'Tuzuk-i-Jahangiri' tr. I, pp. 10, 22, 46, 140, 293.

(Khwaja) Muin-uddin Chishti (1141-1236), one of the most outstanding figures in the history of Islamic mysticism, was the founder of the Chishti order in India. His tomb at Ajmer is venerated by Hindus and Muslims alike. Akbar had great faith in the saint. For biographical details, see, 'Siyar ul Auliya, pp. 45-48; 'Akbar-ul-Akhyar, pp. 22-24. 'Ency. of Islam, new edition, vol. I, p. 49-50.

Mugarrab Khan: He was the governor of Gujarat in 1616 A.D. In the year 1035 H./ 1626 A.D., Jahangir appointed him as the governor of Bengal. He was punished with the reduction of his mansab for an act of cruelty. In the year 1607, Jahangir sent Muqarrab Khan as ambassador to Goa, to take actions against the Portuguese. Later on Muqarrab Khan was transferred from Cooch Bihar to the goverment of Bengal. For details see, 'Tuzuk-i-Jahangiri, tr. I, p. 172, 'History of Jahangir, pp. 203, 396, 398.

Qasim Khan: Qasim Khan was the younger brother of Islam Khan, and was the subahdar of Bengal. Jahangir increased his rank which was 1000 zat and sawar. Later his mansab was increased by 1000, so as to make it 4000 zat and sawar.

On account of his misconduct in Bengal he was dismissed. For details see, 'Tuzuk-i-Jahangiri' tr. I, 148, 176, 177, 298, 303, 306, 373.

Qutubuddin Mohd Khan Atika: He was the guardian of Salim, a high nobleman and received the lofty title of Beglarbegi. For details see, Akbar Namah (Beveridge) III, p. 401. Nizamuddin (E. & D.), V, 413.

Rup Khawas: He was one of the personal servants of Akbar and led the title 'Khwas Khan'. Jahangir dignified him by giving the rank of 1000 zat and 500 sawar. He was appointed to the faujdarship of the sarkar of Qannauj. For details see, Tuzuk-i-Jahangiri, (tr.) I, pp. 166, 202, 224.

Sadiq Khan: Sadiq was the nephew of Itimad-ud-Daulah and was one of the chief Amirs of Akbar. He was permanently employed as Bakhshi. He had been appointed as governor of the province, Jahangir conferred on him the title of Khan. At the request of Khan Daura, an increase of 300 horse was ordered to his mansab raising it to 1000 personal horse. Later on his mansab was fixed at 1,500 zat and 700 sawar . The Khanqah of Shaikh Wajihuddin at Ahmadabad was built by him. For details see, Tuzuk-i-Jahangiri, Tr. I, 101, 310, 425.

Said Khan: Immediately after Jahangir's accession, Said Khan was appointed the governor of the Punjab. Jahangir warned him that if his notorious eunuchs tyrannized over the people 'my justice would not put up with oppression from any one. For details see, Tuzuk-i-Jahangiri (tr.), I, 62; 'Iqbal Namah', III, 10, 11, Khafi Khan, I, 251, 'Ma'asir-ul-Umara (Beveridge), I, p. 488.

(Shaikh Salim Chishti (1479-1570) was an eminent saint of the Chishti order in the 16th century. He was a descendant of the famous Chishti saint of the 13th century, Shaikh Fariduddin Ganj-i-Shakar. Shaikh Salim spent 22 years of his life at great centres of Muslim learning in Arabia, Syria, Mesopotamia and Asia Minor. In 1564 he returned to India and settled down at Sikri. He is reported to have given shelter to Shaikh Mubarak, father of Abul Fazl when he was driven from Agra by the fanatic ulema.

For accounts of his life see, Akbar Nama (Beveridge) vol. II, pp. 502-3; Muntakhab-ut-Tawarikh, vol. II, p. 127; Akhbar-ul-Akhyar, pp. 276-277.

Sharif Khan: He was the son of the great painter, Abdus-Samad Shirin qalam. He was the tutor of Prince Murad untill 1580. In the year 1604, he was the incharge of Allahabad. He performed the duties of the keeper of the Great Seal. He was promoted to the rank of 5000, and Jahangir treated him as " a brother, a son, a friend and a companion" . He was the wakil of Parwez. He died in 1612. For details see, History of Jahangir, pp. 133, 143, 144, Tuzuk-i-Jahangiri (tr.) I, 14, 15, 18. Muntakhab-ul- Lubab, I, 248 Iqbal Nama, 3

(Shaikh Shihabuddin Suharwardi: Shaikh Shihabuddin Suharwardi (ob. 1234) was the nephew of the founder of the Suharwardi silsilah, Shaikh Najibuddin Abdul Qahir Suharwardi His book 'Awarif-ul-Ma'arif' is one of the most important books Islamic mysticism.

(Shaikh) Usman Harvani: Shaikh Usman Harvani was the spiritual teacher of Khwaja Mu'in uddin Chishti of Ajmer. For brief biographical account see, Siyar-ul-Auliya, pp. 44-45.

(Khwaja) Waisi: Khwaja Waisi was the diwan of Prince Khurram. He revealed that nearly 500 men at Khusrav's instigation and conspired with Fathullah. For details see, Tuzuk-i-Jahangiri, Tr. I, 122, History of Jahangir, p. 164.

Zain Khan Koka: He was the foster brother of Akbar and was on the same footing as Mirza Aziz Koka. For details see, Tuzuk-i-Jahangiri, tr. I, pp. 19, 102.

(b) Books, phrases etc:

Habib-us-Siyar: The full title of this work, prepared by Khwandamir, is 'Habib-us-Siyar fi akhbar afraad al bashar'. It is a general history extending to Rabiul-awwal 930/1524, a few months before Shah Ismail's death. For a brief account of the contents see, Storey, pp. 104-109. Ed. Tehran 1271/1855.

Rashahat: The full title of the work is "Rashahat-i-ain al-hayat." It was compiled by Ali bin Husain al-Waiz al-Kashifi in 909/1503-4. It contains an account of the Naqshbandi saints. Ed. Nawal Kishore, Kanpur, 1912.

ان الله يبعث [في] هذا الامة على رأس كل مائة سنة من يجردها امرديها

"God will, on the eve of every century,
raise a person in Islam who would
renew the religion" (Sunan-i Abu Da'ud)

It may be noted that the followers of Shaikh Ahmad Sirhindi

have quoted this hadith in order to support his claim to be the Mujaddid of the age. Curiously enough Kamgar cites it in order to create a halo of spiritual greatness and glory round the figure of Shah Jahan.

شترشیر : Kamgar has used the phrase
for death. Shangar is a black eyed bird and in Mongol mythology it is believed that human soul takes the shape of shangar.

Text of Ma'asir-i Jahangiri

MA'ASIR-I JAHANGIRI

بسم الله الرحمن الرحيم

جهان جهان نیایشی بادشاه حقیقی^۱ و جهانیان تحقیقی که نظام عالم و
انتظام بنی آدم بدستیاری عقل فرمان روایان عدالت پیشه و پایمردی شهر
یاران نصفت اندیشه منوط و مربوط ساخته^۲ و عالم عالم^۳ درود بر سپه سالار
ملک وجود که رایت رافت و لوائی خلافت^۴ در شهرستان هستی بر افراخت -
و فراوان سلام بر آل و اصحاب او کلهم^۵ اجمعین -

اما بعد^۶ بر جویندگان حقائق اخبار و پژوهندگان دقایق آثار پوشیده نماند
که حضرت جهانبانی سلیمان مکانی والانشان مسند نشین سلطنت و عدالت^۷ سرپر
آرائی خلافت حقیقی و مجازی ابوالمظفر نورالدین محمد جهانگیر بادشاه غازی
انار الله برهانه سوانح دولت روز افزون خود را از ابتدائی جلوس میمنت^۸ مانوس^۹
تا قریب شنقار شدن در سلک تحریر کشیده^{۱۰} موسم به جهانگیرنامه^{۱۱} ساخته اند

۱- ب - "را که انتظام نظام بنی آدم"

۲- ب - ساخت

۳- ب - گوناگون

۴- ب - عدالت

۵- ب - "کلهم" ندارد

۶- ا - "اما بعد" ندارد

۷- ب - مسند نشین نصرت قران

۸- ب - سعادت

۹- ا - "تا" ندارد

۱۰- ا - "کشیده" ندارد

۱۱- ا - اقبال نامه

احوال خیرمآل ولادت و شاهزادگی دران گرامی نامه اندراج نیافته - ذره بی مقدار
 کامگار حسینی که به خانه زاد می این درگاه والا شرف امتیاز دارد^۱ خواست که
 تمامی وقایع ایام حیاط مقدس را در تالیفی جداگانه که به حلیه ایجاز پیراسته
 باشد نگارین دهد و بتاریخ سنه هزار و چهل هجری مطابق سال سیوم از جلوس
 جاوید طراز خاقان گیتی ستان و فرمان روائی عالم و عالمیان دانائی رموز آسمانی
 چراغ خاندان گورگانی خلف الصدق دودمان بلند اختری و سرفرازی شهاب الدین
محمد صاحبقران ثانی^۲ شاهجهان بادشاه غازی خلد الله ظلال^۳ خلافت الی
 یوم القیام به ترتیب این سعادت نامه موفق گشت و موسوم به مأثر جهانگیری^۴
 ساخت -

القاب مستطاب و اسامی گرامی ابای عظام واجداد

گرام حضرت شاهنشاهی^۵

ابوالمظفر نورالدین محمد جهانگیر بادشاه ابن جلال الدین محمد اکبر
بادشاه ابن نصیرالدین محمد همایون بادشاه ابن ظهیرالدین محمد بابر بادشاه
ابن عمر شیخ مرزا ابن ابو سعید مرزا ابن سلطان محمد مرزا ابن میران شاه مرزا
 ابن قطب الدین والدین صاحبقران امیر تیمور گورگان - و درین اقبال نامه مراد
 از مردوس مکانی ظهیرالدین محمد بابر بادشاه و مطلوب از "جنت آشیانی"
نصیرالدین محمد همایون بادشاه غرضی از "عرش آشیانی" جلال الدین محمد اکبر

- ۱- ۱ - "خواست که تمامی باشد نگارین دهد" ندارد -
- ۲- ۲ - ب - از هجرت خیرالبشر -
- ۳- ۱ - "محمد" ندارد - ۳ - ب - جلال -
- ۵- ۱ - جهانگیرنامه - ۶ - ۱ - "حضرت شاهنشاهی" ندارد
- ۷- ۱ - "آستانی" -

بادشاه و مدعا از "حضرت شاهنشاهی" نورالدین محمد جهانگیر بادشاه و "شاهزاده ولیعهد" عبارت از حضرت صاحبقران ثانی است - امید که ذیل این سلسله علیه به آغاز صبح نشور مقارن گردد!

ولادت با سعادت حضرت شاهنشاهی ظل الهی

حضرت عرشی آشیانی به جهت بقائی کارخانه^۱ سلطنت و جهانبانی همواره از درگاه ایزد جهان بخشی و جهان آفرین^۲ خلقی که شایسته افسرواوردگ و مسند آرائی دانشی و فرهنگ باشد مسالت مینمودند و باطن قدسی موطن مقربان درگاه صمدیت و مقبولان بارگاه احدیت را وسیله این خواهشی ساخته منتظر طلوع کوکب جهان افروزی بودند تا آنکه بعنی از استاد هائی^۳ پایه سریر خلافت مصیر هروضی داشتند که شیخ سلیم نام درویشی که در صفائی ظاهر و باطن از ایزد پرستان این دیار ممتاز است و به نفس گیر او اجابت دعا مشهور و از روی نسب^۴ به هفت واسطه به شیخ فرید شکرگنج می رسد و در قصبه سیکری که دوازده گروهی دارالخلافت اکبرآباد^۵ واقع است می باشد اگر این آرزوی گرامی را حضرت بلاو در میان نهند امید که نهال آمال^۶ بیاری دعای او برومند گردد و چهره^۷ مقصود در آئینه ظهور روی نماید - لاجرم آنحضرت به منزل شیخ روشن ضمیر و آگاه

۱- ا - "امید که گردد" ندارد

۲- ب - "ایزد جان آفرین خلقی"

۳- هتمند - "شیخ محمد بخاری و کلیم عین الملک و چندی از مقربان بساط عزت

هروضی داشتند" جلد دوم ص ۲۳۶

۴- ا - نسبت

۵- ا - آگوه

۶- ب - مراد

نَال^۱ به صدق نیاز و خلوص عقیدت این راز را ظاهر ساختند و شیخ روشن ضمیر آگاه دل بادشاه صورت و معنی را^۳ به طلوع کوکب برج خلافت نوید سعادت جاوید رسانید - عرش آشیانی فرمودند که من نذر نمودم^۴ که آن فرزند اقبال مند را بدامن تربیت و توجه شما اندازم^۵ - باشد که بتائیدات ظاهری و باطنی شما بدولت و بزرگی^۶ برسد - شیخ این معنی را قبول نموده برزبان گزیند^۷ که مبارک باشد ما هم آن نونهال دولت و اقبال^۸ را هم^۹ نام خود ساختم - از آنجا که از صدق نیت و رسوخ طویه^{۱۰} بود در اندک مدتی شجره^{۱۱} امید به ثمره^{۱۲} خواهی

- ۱- ب - "روشن ضمیر دل" ندارد -
- ۲- ۱ - بجائی "بصدق نیاز ساختند" "همت خواستند" دارد -
همنند - "پرسیدند که بنام ما چند فرزند رقمزده کلک تقدیر است آن دانای رموز آسمانی بموجب الهام ربانی بوجود سه فرزند گرامی بشارت بخشی گشت" ج ۲ ص ۲۳۶
- ۳- ۱ - "روشن ضمیر معنی را" ندارد
- ۴- ۱ - "نظر کردم"
- ۵- ب - شما توجه انداز
- ۶- ۱ - بدولت بزرگی و بزرگی دولت
- ۷- ۱ - "برزبان گزیند" ندارد
- ۸- ۱ - "واقبال" ندارد
- ۹- ب - "هم" ندارد
- ۱۰- ب - اعتقاد
- ۱۱- ۱ - دوصه

بارور شد - چون هنگام وضع حمل نزدیک شد^۱ والد^۱ ماجده حضرت شاهنشاهی را از کمال عقیدت و فرط اخلاص به خانۀ شیخ فرستادند^۲ - در آن مکان میمنت نشان روز چهارشنبه هفدهم ربیع الاول سال نهصد و هفتاد و هفت هجری بطالع^۳ بست و چهار درجه میزان آن آفتاب آسمان جاه و جلال نیر^۴ سپهر دولت و اقبال از مشرق ارادت یزدانی^۵ و مطلع عواطف سبحانی طلوع نمود - و جهان را سرمایه^۶ امنیت جاوید کرامت فرمود و از غرایب اتفاقات آنکه حضرت عرش آسمانی در چهارده سالگی افسر سلطنت برفرق عزت نهاده تخت آرائی خلافت شدند - پس^۷ از چهارده سال دیگر به حصول آرزوی گوانمایه عشرت را پایه برتر نهادند بالجمله این^۸ نوید روح افزا و بشارت نشاط پیرو^۹ در دارالخلافت اکبرآباد^۹ به سمع

۱- ب - رسیده

۲- هتمند - "بران قوار گفت که چندی از منظوران حرم سرای عصمت را در حوالی شیخ نگاه دارند و عمارتی که در خود محل بادشاهی باشد در آن فضای فیض انما اساس نهند -" ج ۲ ص ۲۳۶

۳- هتمند - مطابق - ج ۲ ص ۲۳۶

۴- ۱ - مهر

۵- ۱ - "یزدانی" ندارد

۶- هتمند - چون ازان تاریخ چهارده سال دیگر گذشت بار این قسم دولتی خدا داد قوین روزگار خجسته آنا گردید -" ج ۲ ص ۲۳۶

۷- ۱ - "و جهان را این" ندارد

۸- ب - آرا

۹- ۱ - "در دارالخلافت اکبرآباد" ندارد

- مبارک حضرت عوش آشیانی رسید و آوازه تهنیت درگنبد اطلس پیچیده جشن
 عالی و طوی والا ترتیب یافت - به سموع^۱ این مژده جان بخشی خومن خومن
 ز رود امن گوهر^۲ نثار شد - و به جهت ادائی شکر این موهبت عظمی حکم اطلاق^۳
 جمیع زندانیان که در قلعہ ها و مدائن محبوس بودند حکم اشرف به آزادی
 آنها^۴ شرف ارتفاع پذیرفت و بموجب قرارداد آن سلاله^۵ دودمان خلافت و
 جهانگیری^۶ را سلطان سلیم نام نهاده شد -

فضلا و شعراء در تاریخ ولادت اقدس مضامین غریب و هائی عجیب یافته
 و قصائد غرا در سلک نظم کشیده^۷ اند - از انجمله یکی "در شہوار لجه^۸ اکبر"
 گرفت^۹ دیگری "گوهر درج اکبر شاهی" یافت - اما خواجه حسین مروی از
 قدرت طبع و جدت فهم قصیده والا که کارنامه سخنوری و بارنامه سخنوران توان
 گفت در تهنیت به نظر عوش آشیانی گزرا نید که مصراع اول ترتیب تاریخ جلوس
 آن حضرت است دوم تاریخ ولادت عالم افروز حضرت شاهنشاهی - و بالتزام
 این دو کار مشکل انتظام به رنگینی هائی و نازکی الفاظ آراسته چند بیت
 ازان قصیده درین شکوف نامه نوشته می شود -

- ۱ - ا - سامع
- ۲ - ب - خومن زرد دامن سیم
- ۳ - ب - "جمیع" ندارد
- ۴ - ب - "حکم اشرف" ندارد
- ۵ - ب - شان
- ۶ - ا - "فجهانگیری" ندارد
- ۷ - ا - "و قصاید غرا در سلک نظم کشیده" اند " ندارد
- ۸ - ب - "لجه" ندارد
- ۹ - ا - از "گرفت" ۰۰۰۰۰ تا آخر قصیده "سالمهای بح شمار" ندارد

— قصیده —

لله الحمد از پیِ جاه و جلال شهریار
گوهر عدل از محیط^۱ مجد آمد در کنار
طائری از آشیان جاه وجود آمد فرود
کوکبی از اوج عز و نیاز گودید آشکار
گلبنی زینگونه^۲ ننمودند بر دود^۳ چمن
لاله^۴ زین گونه نکشود از میان لاله زار
شاد^۵ شد دلها که باز از آسمان عدل و داد
باز دنیا^۶ زنده شد کز مهر ایام بهار
آن هلال برج قدر و جاه^۷ جود آمد فزون^۸
و آن نهال آرزوی جان شاه آمد بهار^۹

-
- ۱- هادی و هتمند - گوهر مجد از محیط عدل (ص ۳ ص ۲۳۷)
 - ۲- هتمند - این گونه
 - ۳- هتمند - در دود (ص ۲۳۷) هادی - بر دود (ص ۳)
 - ۴- هتمند - دایه ابر بهار از مهر باینها فضل
سبزه با گل همزمان لولوی گوهر کرده یار
 - ۵- هادی - دلها (ص ۳)
 - ۶- هتمند - قدر جود و جاه (ص ۲۳۷)
 - ۷- هادی - برون (ص ۳)
 - ۸- هتمند و هادی - بهار

شاه اقلیم صفا^۱ سلطان ایوان وفا^۲
 شمع جمع بیدلان کام دل امیدوار
 عادل کامل محمد اکبر صاحب قران
 بادشاه نامدار و کام جوی و کامگار
 کامل دانای کامل عادل عالم بدهر^۳
 عادل^۴ اعلی عاقل بی عدیل روزگار
 سایه^۵ لطف اله آن لائق تاج و نگین
 بادشاه دین پناه آن عادل عالم مدار
 مجلس^۵ وی را سمای چارمین دان عدد سوز
 موب وی را سماک راج آمد نیزه دار

۱- هادی - وفا

۲- هادی - صفا

۳- همد و هادی —

ع کامل دانای قابل عادل شاهان بدهر

۴- همد —

از کلام اوبیان حالی هنی مستفاد

واز کمال اوبنای دین و دنیا استوار

(ص ۲۳۴)

۵- همد —

بر زیانها از هجوم قرار آرد الامان

باعد و گاه از زبان ریح گوید الفرار

(ص ۲۳۴)

نیرا برج وجود و گوهر دریای جود
از هوائی اوج دلها شاه باز جان شکار
بادشاهها^۲ سلک لولوی نفیس آورد، ام
هدیه از کان گواهی باز جوی و گوشه ار^۳

۱- هتمند — موبک منصوروی زانجا که راند عالی

یمن گویند از یمن یالیسردانند از یسار
حکم آن کلکی که دارد حکم بر آب روان
بر سپیدی با سیاهی می رود لیل و نهار
ای جوصنع لایزالی آفتاب ملک دین
پا به افزای هائی سایه پروردگار
والی والا علم عالم دل کیوان سریر
والی والا مآب و عادل عالی تبار
مالک مال جهان ای بادشاه بحر و بر
با محبان مهربانی از کریمان یادگار
شاه صبح عدل و داد ماه شام جاه و گاه
برق کاه عزم و خوی کوه کاه برد بار
هدن عالی و احسان منبع لطف از کریم
با بهار و بادل و دین پرورد و پرهیزگار
حلمی دین نبی ای ملحق آثار بد

(ص ۲۳۷)

۲- هتمند — کی بجودت ماند آبی از حیا پیشی سحاب

با وجودت می نزدیک جود از ابر بهار (ص ۲۳۷)

۳- هتمند - ع هدیه کان آمد گواهی باز جوی و گوشه دار

کس نیارد هدیه زین به اگر دارد کسی
 هر که دارد گویا چیزی که دارد گویند
 مصرع^۱ اول زوی سال جلوس بادشاه
 از دوم مولود نور دیده^۲ عالم بر آرد^۳
 تا بود باقی حساب روزهای ماه و سال
 در آن حساب از سال و ماه و روز دوران نامدار
 شاه ما پاینده باد و باقی آن شهرزاده هم
 روزهای بی حساب و سالمهای بی شمار

پیاده رفتن عرشی آشیانی زیارت روضه^۴ علیه حضرت خواجه
 حسین الدین چشتی قدس سره اساس نهادن شهر و دیگر
وقائع^۳

چون غنچه^۴ مواد از گلبن امید بشگفت و شاهد مقصود از نهانخانه^۵ خواهر
 قدم به جلوه گاه شهود نهاد به شکرانه آن عرشی آشیانی^۵ بتاریخ دوازدهم
 شهر شعبان سال ولادت از اکبرآباد عازم زیارت روضه علیه حضرت خواجه حسین الدین

۱- هتند - یک بیک ابیات مودی بسکه بی عیب آمده

هر یکی جونی روی مقصود دریایی دویار

۲- هتند - مدار

۳- ۱ - "پیاده رفتن دیگر وقائع" - ندارد

۴- ۱ - گل

۵- هتند - "روز جمعه دهم آبان ماه الهی موافق" ص ۲۳۸

چشتی سجزی قدس الله سوه شده پياده متوجه^۱ اجمير شدند - و مسافت منزل دوازده^۲ كروه مقرر شد - روز هفدهم به روضه^۳ منوره^۴ هسينيه^۵ ورود سعادت اتفاق افتاد و جهين اخلاصى برآن آستان ملائكه آشيان نهاده موسم زيارت و لوازم عبادت به تقديم رسانيدند و به خيرات و مبرات پرداخته كشتزار مستكفان حواشى آن^۶ روضه^۷ قدسيه را به رشحات سحاب مكرمت سیراب گودانيدند -^۸

الكون^۹ كجلى در محامد ذات^{۱۰} و مناقب صفات خواجه بزرگوار نگاشته كلك بيان ميگردد كه مولد آن جناب سيستان است و از اين جهت ايشان را سجزی

۱ - ۱ - "متوجه اجمير" ندارد

۲ - ۱ - در دوروزيك

۳ - ۱ - "هسينيه" ندارد

۴ - ۱ - "آن" ندارد

۵ - هتند - "و چون هر ساله مبلغى گوانمند برسم نذورات مقرر بود كه از خزانه عامه واصل متوليان آن روضه قدسيه شود در اينولا به عرضي رسيد كه جهمى كه به منصب توليت شرف اختصاص دارند خصوصى شيخ حسين كه دعوى فرزندى آن حضرت مى نمايد اكثر آن مبلغ را متصرف شده به فقرا^۱ و مساكين چنانچه بايد نمى پردازد و هم هذا بعد از تحقيق^۲ ظاهر شد كه دعوى فرزندى نيز اصلى نيدارد و لا جرم توليت آن آستان آسمان رخصت به شيخ محمد بخارى كه از اكابر سادات هندوستان به نيك ذاتى و خوشى صفاتى آراستگى داشت ثغوينى يافت كه در ترويج مآثر آن بقره^۳ مبركه و تعمير بنائى خير و اجوائى وظائف و مراعات خاطر مستحقين و تيمار حال فقرا و مساكين مساعى جميله بتقديم رساند -" ص ۲۳۸

۶ - اين ترجمه شيخ هين الدين چشتى در جائي ديگر (۲ الف) واقع شده -

۷ - ب - محامدات

نویسند که هرب سنگوی است^۱ - سالگی خواجه والد بزرگوار آن حضرت که خواجه
حسن نام داشت به عالم قدس رحلت فرمود و از میان نظر دور بین شیخ ابراهیم
مجدوب قندوزی درد طلب دامن گیر همت خواجه شد و قطع تعلقات ظاهری نموده
به سمرقند و بخارا شتافتند و چندی به اکتساب علوم رسمیه پرداخته از آنجا
به خراسان رفته در آن سرزمین نشوونما یافتند^۲ و در هارون که از توابع نیشاپور است
به صحبت فینی موهبت^۳ شیخ عثمان هارونی رسیده دست ارادت به دامن سعادت
آورده^۴ بست سال در صحبت شریفش ریاضت شاقه کشیدند^۵ باشارت شیخ سفرها
و غربتها پیش نهاد همت ساخته بخدمت بسیاری از بزرگان مثل^۶ شیخ نجم الدین
کبری و دیگر مشائخ عظام و اولیای کرام رسیده بزور بازوی فطرت کمند طلب به کنگوه^۷
براد انداختند - و خدمت خواجه به دو واسطه به شیخ مودود چشتی میرسد و
به هشت واسطه به شیخ ابراهیم ادهم^۸

قبل از آمدن سلطان هزالدین سام^۹ در عهد رای پتهورا به رخصت پیر
خود به هند^{۱۰} آمده در اجمیر اقامت گزیدند و خواجه قطب الدین اوشی اندجانی^{۱۱}

-
- ۱- ۱ - "وازين جهت سنگوي است " ندارد
 - ۲- ۱ - یافته اند
 - ۳- ب - منفیت
 - ۴- ۱ - کشیده
 - ۵- ۱ - بست سال کشیده " بعد از "سفرها" واقع شده
 - ۶- ۱ - بندگان وقت
 - ۷- ۱ - " ادهم " ندارد
 - ۸- ۱ - همین الدین
 - ۹- ۱ - " به هند " ندارد
 - ۱۰- ۱ - " اند "

در ماه رجب سال پانصد و بیست و دو در بغداد به مسجد امام ابواللیث سمرقندی به حضور شیخ شهاب الدین سهروردی و شیخ اوحید الدین کرمائی بارادت خواجه همین الدین فائز^۲ گشته اند و شیخ فرید شکرگنج که در پشن^۳ پنجاب آسوده اند مرید خواجه قطب الدین اند و شیخ نظام الدین اولیاء پیرامیر خسرو دست ارادت به شیخ فرید داده اند و سلسله چشتیه تلم به خواجه منتهم می شود -

القصة در ساعت فینی آساعت خهر^۴ عنان توجه به دارالملک دهلی^۵ انعطاف یافت که به جهت شکر این عطیه^۶ عظمی به زیارت مراقد اولیائی عظام و مشائخ کرام که در آن شهر^۷ کرامت بهر^۸ آسوده اند سیر^۹ فرمایند - و بعد از طی منازل و قطع مراحل در رمضان سال مذکور موبک اقبال بآن سعادت گاه و رود اجلال فرمود و رسوم زیارت مراقد متبرکه و طواف مزار فائز الانوار جنت آشیانی انارالله برهانه به تقدیم رسید^{۱۰} -

-
- ۱- ۱ - "دو" ندارد
 - ۲- ۱ - فائز
 - ۳- ۱ - زمین
 - ۴- ب - "فینی آساعت خهر" ندارد
 - ۵- ۱ - "دهلی" ندارد
 - ۶- ب - والا
 - ۷- ب - مهر
 - ۸- ب - "بهره" ندارد
 - ۹- ب - نیز
 - ۱۰- ۱ - "و بعد از طی رسید" ندارد - بجائی این جمله نگاشته - "چنانچه به خوشترین زمان طواف روضه متبرکه ایشان نموده فائز فینی صوری و هنوی گردیدند -"

آنگاه نهضت اقبال^۱ بصوب مستقر^۲ خلافت اتفاق افتاد و در ششم ذی القعد به دارالخلافه اکبرآباد نزول اجلال^۳ شد^۴ -

چون ولادت فیضی افادت حضرت شاهنشاهی^۵ در سیکری واقع شده بود عرض آشتیانی^۶ آن^۷ موضع دلکشا^۸ را به خجستگی پذیرفته^۹ دران سرزمین طرح اقامت انداختند - و در اوسط ماه ربیع الاول نهصد و هفتاد و هفت^{۱۰} هجری حکم گیتی مطاع^{۱۱} به تاسیس حصار والا و عمارت دلکشا^{۱۲} شرف ارتفاع یافت و جمیع امرای عظام و ملتزمان رکاب نصرت اعتصام در خور مرتبه و حالت خویش منازل اساس نهادند^{۱۳} و در اندک فرصتی شهری عظیم در نهایت آراستگی بر روی

- ۱- ب - عالی
- ۲- ا - منصر
- ۳- ب - اقبال روی داد
- ۴- هتمند - "بیست و دوم اردی بهشت الهی موافق روز سه شنبه بیست و هشتم ذیقعد به دارالخلافه آگوه نزول اقبال روی داد" ص ۲۳۸
- ۵- ا - "حضرت شاهنشاهی" ندارد
- ۶- ا - آن حضرت
- ۷- ا - همان
- ۸- ب - "دلکشا" ندارد
- ۹- ب - برگرفته
- ۱۰- ا - "هفت" ندارد
- ۱۱- ا - "حکم گیتی مطاع" ندارد
- ۱۲- ا - حکم اقدس
- ۱۳- هتمند - "در عرض سه سال حصار و دولت خانه و سایر عمارات با تمام رسید" ص ۲۳۹

کار آمد و مساجد و مدارس و دیگر بقاع خیر و دکانین اسواق در کمال نفاست و تکلف همه از سنگ سرخ تراشیده مرتب گشت^۱ و انواع بساطین بهشت آئین باعث طراوت و نظارت آن عشرت گاه شد به فتحپور سمت اشتهار گرفت - و بعد از نزول اجلال دران مصراقبال از تفاول این نلم میمنت فرجام فتوحات عظمیه قرین روزگار خجسته آثار شهریار هدلت کردار گردید^۲ - و دامن امانی و آمال مستحقان آن امکانه شریفه پراز زر کردند^۳ -

در همین سال میمنت مثال^۴ حضرت عروسی آشیانی جشن سالگروه^۵ شاهنشاهی آراسته ابواب خوبی به رؤی روزگار کشودند - روز پنجشنبه بیست و پنجم جمادی الآخر آن قدسی طینت والا گوهر^۶ را پذیرائی عشرت فرمودند - چون عمر گواهی به چهار سال و چهار ماه و چهار روز پیوست به قانون دانشوران باستانی و آئین دقیقه شناسان آسمانی در ساعت فیضی اشاعت یعنی روز چهارشنبه بیست^۷ و دوم رجب سال نهمصد و هشتاد و یک آن مظهر عواطف سبحانی را مکتب نشین دانشی ساختند^۸ - و جشن هائی دلکشی^۹ ترتیب داده عالمی را نقد مراد در دامن امید ریختند -

۱ - ۱ - "و مساجد و مدارس و دیگر بقاع خیر و دکانین اسواق در کمال نفاست و تکلف همه از سنگ سرخ تراشیده مرتب گشت" ندارد

۲ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

۳ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

۴ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

۵ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

۶ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

۷ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

۸ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

۹ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

۱۰ - ۱ - "و بعد از زر کردند" ندارد

و تعلیم آن سواد خوان رموز انفسی و آفاقی به نقاد^۱ دودمان فضل و کمال
صدر نشین مسند^۱ افاضت و افضال مولانا میرکلان هروی^۲ که به سلامت نفس و تهذیب
اخلاق آراستگی تمام^۳ داشت تفویض یافت به قطب الدین محمد خان اتکه^۴ به خدمت
اتالیقی آن برگزیده^۵ دین و دولت خلعت امتیاز پوشیده^۵ سر بلند گردید^۶.

و چون او بحراست سرحد نامزد گشت مرزا خان خانان را شائسته این
منصب عالی دانسته عزافتخار بخشیدند و در سال نهصد و هشتاد و پنج منصب
ده هزاری ذات و سوار بحضرت شاهنشاهی ارزانی داشتند بر زبان گوهر آمود گذشت
که نظر بروفور رضا جوئی و نیک سیرتی و بیدار^۷ دلی و بردباری تمامی جنود سماوی
اعتصام بآن نونهال دولت وابستگی دارد^۸.

چون عمر مبارک^۹ آن نور دیده و والی گنجور گنج بخش رافین نخل برومند
گلشن جهانبانی و رنگین گل گلزار جهان ستانی^{۱۰} به پانزده سالگی رسید صبیحه
قدسیه راجه بهگوان داس^{۱۱} را که از اعظم امرای این دولت ابد مقرون بود و در

۱- ۱ - "مسند" ندارد

۲- ۲ - ب - کمال

۳- ۳ - ب - "تمام" ندارد

۴- ۴ - ۱ - "محمد" ندارد

۵- ۵ - ب - پوشیده

۶- ۶ - ب - "سر بلند گردید" ندارد

۷- ۷ - اکبرنامه "وهشیاردلی" ج ۳ ۱ ص ۲۱۹

۸- ۸ - ۱ - "و چون او بحراست دارد" ندارد

۹- ۹ - ب - گرامی

۱۰- ۱۰ - ب - آن نوری جهان ستانی" ندارد

۱۱- ۱۱ - ۱ - بهگونی داس - اکبرنامه - "راجہ بهگونت داس کچهواہ" ج ۳ ح ۱ ص

زمره^۱ راجه هائی نامدار به مزید شوکت و اختصاص^۱ داشت بجهت آن حضرت خواستگاری نمودند^۲ و دولتخانه خاص^۳ و عام^۴ را آئین بستند^۳ و جشن بادشاهانه ترتیب دادند - بتاریخ پنجم اسفند ارمر ماه الهی سال نهمصد و نود و دو هجری^۴ که مختار انجم شناسان وقت بود حضرت عروسی آشیانی به ورود مقدم اقبال توام منزل راجه را پایه^۵ آسمانی بخشیدند و آن بانوی حجله عفت و عصمت را به گوهر یکتائی خلافت و سلطنت عقد^۵ از دواج خجسته امتزاج بسته به دولت سرائی جاوید آوردند - راجه لوازم نثار و پیشکشی به تقدیم رسانیده^۶ طوی درخور این نسبت که سرمایه^۷ افتخار اسلاف و اخلاف اوست^۷ داد و به جمیع شهنزاده هائی عالی قدر^۸ و هریکی از حضرات عالیات ضیافتهای لایق فرستاد و احدی و شاگرد پیشه را نام نویسی کرده سروپاها داد و باین سعادت افتخار جاوید اندوخت -

در نهمصد و نود چهار هجری حضرت شاهنشاهی را به دختر فرخنده اختر^۹ راجه اودی سنگه که بلصالت و جاه و لشکر و دستگاه از جمیع راجه هائی هفت ممتاز

۱ - ۱ - اعتبار

۲ - اکبرنامه - "و آرزوی این خاندان آنکه آن پاک سرشت بدان مشکوی مینو مثال

پیوند جاودانی پابد" ج ۳ ح ۱ ص ۲۵۱

۳ - ب - ازین بسته

۴ - ابوالفضل تفصیل این در ضمن سوانح سال بیست و نهم جلوس مطابق سنه

۹۹۳ هـ داده اکبرنامه ج ۳ ح ۱ ص ۲۵۱

۵ - ۱ - "عقد" ندارد

۶ - اکبرنامه "و رسوم سلجوق و شار و دیگر نیک عادتها بروی بزرگان والا همت پدید آمد"

ج ۳ ح ۱ ص ۲۵۱

۷ - هادی - سرانجام

۸ - ۱ - مقدار

۹ - ۱ - اثر

بود نامزد ساختند

ع بساعتی که تولا کند بد و تقویم^۱
و عرشی آشیانی با محذرات سراق عصمت به منزل راجه تشریف برده^۲ عقد ازدواج
سعادت نتاج بستند و بروی روزگار در عشرت و کامرانی کشادند -
فرد -

محتاج بود ملک به پیرانه چنین
آخر مراد ملک رد ا کرد روزگار^۳

و راجه اودی سنگه پسر راؤ مالدیو است که از راجه هائی مهتر صاحب شوکت
بود و شمار لشکر او به هشتاد هزار رسید - اگرچه رانا سانگا که با حضرت فردوس
مکائی انار الله برهانه مصاف دست داده در دولت و حشمت عدیل و نظیر راجه
مالدیو بوده لیکن به حسب وسعت ملک و کثرت لشکر راؤ مالدیو فزونی داشت
چنانچه مکرر سران لشکر او را با رانا سانگا مبارزتها اتفاق افتاده و هربار آثار غلبه
و تسلط ازان جانب روی نمود^۴ -

همدرین سال از دختر راجه بهگوان داس^۵ صبیبه قدسیه به عرصه^۶ وجود^۷
آمد به سلطان نسا بیگم موسوم گشت و در بیست و چهارم امرداد سال نهصد و نود

۱ - "بساعتی که تولا کند بد و تقویم" ندارد

۲ - ۱ - بردند -

۳ - ۱ - "محتاج بود روزگار" ندارد -

۴ - ۱ - "و راجه اودی سنگه جانب روی نمود" ندارد -

۵ - ۱ - بهگوتی داس -

۶ - ۱ - "به عرصه" ندارد -

۷ - ۱ - به وجود -

و پنج هجری^۱ هم از^۲ از دختر راجه پسری متولد شد حضرت عوشی آشیانی اورا سلطان خسرو نام نهادند^۳۔

بعد از خسرو از دختر سعد خان کاشغری که پسر سلطان سارنگ کاشغری است دختری متولد شد عفت بانوبیگم نام کردند^۴ بعد ازان از صاحب جمال که خوشی زین خان کوکه است پسری بوجود آمده اورا شهزاده سلطان بخت نام نهادند ۔ بعد از و از دختر دریا قوم که از راجه های کلان است دختری به وجود آمد و اورا دولت انسایبگم نام کردند ۔ بعد ازان از کریمی که از دودمان هنود است دختری متولد شد بهار بانوبیگم نام کردند ۔ بعد از و از دختر حاکم کشمیر که از طائفه چک است دختری متولد شد ۔ بعد ازان از نسایبگم دختر ابراهیم

۱۔ ب ۔ "هجری" ندارد ۔

۲۔ ۱ ۔ "هم" ندارد ۔

۳۔ اکبرنامه ۔ "شب شازدهم در خانه شاهزاده سلطان سلیم از دختر راجه بهگونت داسی فرزندی سعادت پیوند پدید آمد و گوناگون نشاط روی آورد طالع بروشی یونانیان هیزده درجه قوس و بیائین هندیان یک درجه و چهل و یک دقیقه ۔ شهریار دیده ور به سلطان خسرو نامور گودائید" ج ۳ ح ۲ ص ۴۹۳ ۔

۴۔ اکبرنامه ۔ "عنقوان این خجسته سال در شهبستان شاهزاده سلطان سلیم دختری نیک اختر چهره هستی برافروخت ۔ بیست و هشتم دختر سعید خان گهکرباین سعادت بلند پایگی یافت و برخلاف زمانیان سرمایہ فرخیها دانسته عشرت افزودند او را عفت بانو نام نهادند" ج ۳ ح ۲ ص ۵۳۶

حسین مرزا که دخترزاده مرزا کامران است دختری به وجود آمد^۱ - و در نوزدهم آبان سنه نهصد و نود و هفتم در مشکوی اقبال از بطن دختر خواجه حسن عم زین خان^۲ فرزندی دیگر بر بساط وجود قدم نهاد اورا^۳ سلطان پرویز نام نهادند^۴ - بعد ازان از والدہ سلطان پرویز دختری متولد شد - بعد ازان از مادر شہزادہ پرویز پسری متولد شد اورا جہان دار نام نهادند^۵ - و در بیست و سیوم شہریور سال نهصد و نود و ہشتم از دختر راجہ کیشو داس راتھور صبیہ یہ وجود آمد بہار بیگم نام کردند -

ولادت کثیر اسعادت شہزادہ جوان بخت فروزندہ

تخت شاہ جہان^۶

سلخ شہر ربیع الاول سنہ ہزار ہجری بعد از انقضائی پنج ساعت و دوازده دقیقه (از) شب پنجشنبہ کہ در عہد دولت جہانگیری بہ مبارک شنبہ اشمہاریافتہ بطالع میزان بہ حساب^۷ اختر شناسان فرس و سنبلہ^۸ و بہ شمار منجمان ہند در دار الخلافہ لاہور حفظ اللہ^۹ بالا من والسرور آن اختر برج خلافت و گوہر درج

- ۱ - ۱ - "بعد از خسرو ۰۰۰۰۰۰۰ بہ وجود آمد" ندارد -
- ۲ - ۱ - خواجه ریحان فرزندی -
- ۳ - ۱ - "اورا" ندارد -
- ۴ - ۱ - نہادہ آمد -
- ۵ - ۱ - "بعد ازان ۰۰۰۰۰ نام نہادند" ندارد -
- ۶ - ۱ - "ولادت کثیر ۰۰۰۰۰ شاہ جہان" ندارد -
- ۷ - ب - بہ حسب -
- ۸ - ۱ - "فرس و سنبلہ" ندارد -
- ۹ - ۱ - عمر اللہ -

رفت^۱ از بطن مقدس صبیبه قدسیه^۲ راجه اودی سنگه^۳ قدم اقبال توام^۴ برآورنگ
وجود نهاد و تاریخ ولادت اشرف حامله چندین بشارت عجیبه^۵ و اشارات غریبه
است از انجمله^۵ درین ماه مبارک تولد حضرت خیرالبشر اتفاق افتاده و این موافقت
از مساعدت^۶ اقبال است - و باستبشار کلام گوهر نثار مصطفوی و حدیث نبوی که
"ان الله یبعث فی هذه الامة علی رأس کل مائة سنة من یتجد دلها امر دینها -"
وجود فائز ابو جود در مبادی مایه حاوی عشر جهان را منور و مزین ساخته مجدد
مایه عاشره گشت به مقتضائی سنت الهی که هر هزار سال در عالم جهانبنایی
به وجود آید که به معاونت توفیق ازلی رسوم مذموم بغی و جهالت از عرصه جهان بر
اندازد و به شمع هدایت سرمدی سرگشتگان باویه^۷ کفر و عدوان راه نماید چنانچه
قبل ازین به چهار صد و پنجاه و شش سال رموز شناسی اسرار یزدانی افضل الدین
حکیم خاقانی از طلوع کوکب این اقبال خبر داده و از محرومی دریافت این سعادت
و حسرت نایافت - آن وقت قطعه بر صفحه روزگار یادگار گذاشته^۸ -
قطعه -

گویند که هزار سال از عالم^۹ * آید به جهان اهل کمالی محرم
آید زین پیشی و مانزاده زعدم * آید پس ازین و مافرو رفته بغم^۹

-
- ۱ - ب - سعادت
 - ۲ - ب - "قدسیه" ندارد -
 - ۳ - ۱ - "توام" ندارد -
 - ۴ - ب - بدیعه
 - ۵ - ب - "آن" ندارد -
 - ۶ - ب - مشاهدات
 - ۷ - ۱ - "و باستبشار کلام یادگار گذاشته" ندارد -
 - ۸ - ۱ - "گویند که هزار رفته بغم" ندارد -
 - ۹ - هادی این مصرعه چنین دارد - گویند که هر هزار سال عالم (ص ۶)

ولادت اشرف بر سر دورہ ہزار فروغ بخشی دیدہ منظران صبح سعادت است روز
سیوم از ولادت اقدس^۱ حضرت^۲ عرش آشیانی بدولت سرائی شاہی^۳ تشریف قدوم
لرزانی فرمودہ دیدہ^۴ امیدوار بنور^۵ جمال جہان افروز قرۃ العین خلافت^۶ روشنی^۷
افزودند۔ و دران محفل مقدس^۸ جشنی ترتیب یافته کہ چشم روزگار از مشاہدہ آن
سرمہ^۹ حیرت می کشد۔ و چون قدوم میمنت لزوم بہ سبب نشاط جہان و جہانیان
بود جد بزرگوار بہ الہام حضرت آفریدگار آن برگزیدہ^{۱۰} دین^{۱۱} و دولت^{۱۲} اورا^{۱۳} بہ
سلطان خورم موسوم گردانید^{۱۴}۔

ع تا جہان ست^۱ جہان یاد^۲ از نامی خورم

-
- ۱۔ ۱۔ " اقدس " ندارد۔
 - ۲۔ ۱۔ " شاہنشاهی "
 - ۳۔ ب۔ شاہنشاهی
 - ۴۔ ۱۔ " بنور " ندارد۔
 - ۵۔ ۱۔ خلاصہ
 - ۶۔ ب۔ رونقی
 - ۷۔ ب۔ قدس
 - ۸۔ ب۔ " دین " ندارد۔
 - ۹۔ ۱۔ " او " ندارد۔
 - ۱۰۔ ب۔ " بہ سلطنت بسلطان
 - ۱۱۔ ب۔ گردانیدند۔
 - ۱۲۔ ۱۔ جہان جہان است۔
 - ۱۳۔ ۱۔ " باد " ندارد

ارتفاع لوای کیوان سائی حضرت عرش آشیانی به نسخبردکن^۱
ودستوری یافتن حضرت شاهنشاهی باستیصال رانا مقهور

از وقایع این ایام آمدن خواجه عبداللّه است به درگاه حضرت شاهنشاهی - اسماء^۳
آباء کرام^۴ خواجه ^۵ از سادات کبار اند وجد چهارم ایشان قدوه^۶ ارباب وجد و حال
میر سید عاشق اند^۷ که احوال سعادت اشتمال^۸ ایشان در کتاب حبیب السیر^۹
ورشحات مرقوم شده و والد ماجده خواجه خواهرخواجه حسن نقشبندی است
که حبیب النسا بیگم^{۱۰} همشیره قدسیه حضرت عرش آشیانی را در حباله^{۱۱} نکاح داشت -
خواجه در سال هزار باد و برادر خود^{۱۲} خواجه یادگار پدر راقم این شگوف نامه
و خواجه برخورد ار از ولایت^{۱۳} حصار آمده دولت سجود بارگاه عرش آشیانی^{۱۴}

۱ - ب - "ارتفاع لوای کیوان ۰۰۰۰ مقهور" بعد از بلند تصاعد نمودند واقع شده و آنجا
نشان داده شد - (ص ۱۳)

۲ - ۱ - "دکن" ندارد

۳ - ب - "اسماء" ندارد

۴ - ب - کرامت

۵ - ب - "انتماء" خواجه

۶ - ۱ - سادات کبار و کبار سادات اند -

۷ - ب - امیر

۸ - ب - است

۹ - ۱ - "احوال سعادت اشتمال" ندارد -

۱۰ - ب - حبیب البشر

۱۱ - ب - بخت نسا بیگم

۱۲ - ۱ - "خود" ندارد

۱۳ - ۱ - "و خواجه برخورد ار از ولایت" ندارد -

۱۴ - ۱ - "آشیانی" ندارد -

اشتباه^۱ دریافتند^۲ - و آن حضرت فراخور حال^۳ هر یک منصب عنایت نموده تعینات صوبه^۴ دکن فرمودند - و چون بشیر خواجه قرابتی داشتند حکم شد که در خدمات بادشاهی رفیق او باشند - و این والا برادران^۵ به دکن رسیده هرجا کاری و تردی که پیشی آمد مراسم مردانگی و جان سپاری و لوازم رشد و کارگذاری به تقدیم رسانیدند^۶ و جوهر دولت مندی خود را دل نشین همگان ساختند و چون باز بلند پرواز همت شان اوج کرا بود^۷ به اندیشه دریافت مراتب رسا^۸ متوجه آستان قدسی آشیانی شده در سینه هزار و سه به خدمت حضرت^۹ شاهنشاهی پیوستند - و رفته رفته به جوهر شناسی^{۱۰} و قدر دانی^{۱۱} آن حضرت به مدارج بلند تصاعد نمودند^{۱۲} -

-
- ۱ - ب - " اشتباه " ندارد -
 - ۲ - ۱ - " دریافتند " ندارد -
 - ۳ - ب - " حال " ندارد -
 - ۴ - ۱ - " صوبه " ندارد -
 - ۵ - ب - نژاد ان -
 - ۶ - ۱ - " جا " ندارد -
 - ۷ - ۱ - رساندند -
 - ۸ - ب - " شان اوج کرا " ندارد -
 - ۹ - ب - مراسم ارجمندی -
 - ۱۰ - ۱ - " حضرت " ندارد -
 - ۱۱ - ۱ - " به جوهر شناسی " ندارد -
 - ۱۲ - ۱ - از

۱۳ - در " ب " عنوان " ارتفاع بوائی کیوان سائی استیصال رانا مقهور " این جادرج شده -

چون در سال هزار و هفت هجری از عرابی دولت خواهان بوضوح پیوست
 که تسخیر ملک دکن بی نهضت رایات جهان کشای حضرت عرش آشیانی^۱ صورت
 پذیر نیست بتاريخ ششم میرمه^۲ که مختار انجم شناسان دقت بود بنفس نفیس بدان
 صوب توجه فرمودند و صوبه^۳ اجمیر را یمنیا و بترکا به تیول حضرت شاهنشاهی مقرر
 فرموده راجه مان سنگه و شاه قلی خان حرم و بسیاری از امراء در ملازمت آنحضرت
 تعیین نموده در همین ساعت مسعود برگندن بیخ فساد رانا شرف رخصت ارزانی
 داشتند غرض از اختیار مفارقت آنکه چون موکب اقبال به ممالک دوردست نهضت
 می فرماید هم مسند خلافت از شاه^۴ ولی عهد خالی نباشد و هم حدود متعلقه رانای
 سپر عساکر کیوان شکوه گردد اگرچه راجه مان سنگه^۵ به خدمت حضرت^۶ شاهنشاهی
 دستوری یافت اما به التماسی او بنگاله را بدستور سابق به تیول او مقرر داشتند و
 راجه تعهد نموده^۷ که خود در خدمت^۸ حضرت شاهنشاهی باشد و فرزند ان
 گماشته^۹ های او سربراهی و پاسبانی بنگاله نمایند و جگت سنگه پسرکلان خود را
 به نگاهبانی آن ملک دستوری داد و در همان نزدیکی جگت سنگه را سفر ناگوبر پیش

۱ - ب - شاهنشاهی

۲ - ۱ - "ماه" ندارد

۳ - ب - شهزاده

۴ - ۱ - "راجه" ندارد

۵ - ۱ - "حضرت" ندارد

۶ - ب - نمود

۷ - ب - ملازمت

۸ - ب - گماشتگان

آمد و راجه پسر او مها سنگه راجانشین خود ساخته به سرکردگی بنگاله فرستاد و آخطه اجمیر مخیم^۳ سراوقات اجلال شاهنشاهی شد - الفواج بحرامواج و سپاه نصرت پناه باستیصال رانا دستوری یافتند و بعد از یک^۴ اجندی خود نیز^۵ سپرکنان و شکار افگان تا اودی پور نهضت فرمودند و آن آشفته رای بی راه روز راه آکوهستان برآمده چند جا را تاخت و چون مبارزان لشکر فیروزی اثر از پی او شتافتند باز سراسیمه خود را بشعاب جهال انداخت - و حدود متعلقه اولکد کوب عساکر اقبال گردید - و بسیاری از کفار شقاوت آثار در آن عرصه کارزار به خاک هلاک افتادند و زن و فرزند آنها باسیری و بردگی رفت -

درین وقت خبر شورش بنگاله و شکست مها سنگه به عرض رسید و در پانزدهم تیر ماه سال مذکور مادر^۶ شاهزاده سلطان پرویز به عالم علوی شتافت و پروگیان حرم خلافت را به غم انداخت -

توجه موکب مسعود حضرت شاهنشاهی به جانب اله آباد

چون خوشامد گویان واقعه طلب گاه و بیگاه چنان وای نمودند که حضرت عرش آشیانی

۱ - ۱ - "وراجه پسر او" ندارد

۲ - ب - چون

۳ - ۱ - مخیم

۴ - ۱ - "یک" ندارد

۵ - ۱ - "نیز" ندارد

۶ - ب - "راه" ندارد

۷ - ب - "مادر" ندارد

به تسخیر دکن مشغول اند و یکایک آن ملک^۱ رانا کشوده برگشتن از عزیمت بادشاهانه دور است اگر درین وقت برگردند برگات آن روی آب اکبرآباد^۲ را که به هموری^۳ و سیر حاصلی اشتهار دارد بگیرند از محامل رشد و شمائل غیرت دور نخواهد بود و نیز فرونشستن غبار شورش بتازگی در بنگاله ارتفاع یافته بود بی راجه مان سنگ صورت نمی بست^۴ راجه برگشتن ایشان راعین مدعا دانسته سلسله جنیان این اراده^۵ شد ناگزیر مهم رانا را بانجام نارسانیده بصوب اکبرآباد برگردیدند و قلیج خان که حراست آن قلعه آسمان سائی بد و مفوض بود از صدق اخلاص و فزونی عقیدت^۶ از قلعه برآمده دولت ملازمت دریافت و بعضی واقعه^۷ هنگامه طلبان شورش انگیز بلفراق و مبالغه عرض نمودند^۸ که اگر قلیج خان را بدست آورند گرفتن قلعه اکبرآباد که به دفائن و خزائن مالا مال است به سهولت میسر می گردد و چون فتنه مخالف هنوز سر پر بالین مد اراد داشت حضرت شاهنشاهی سخن ظاهر بنیان را به سمع قبول جان داده خان مذکور را دستوری فرمودند تا به قلعه درآید و به نفس همایون از آب گذشته به جانب اله آباد متوجه گشتند مریم مکانی والد ماجده عثمی آشیانی که در قلعه اکبرآباد بودند بر هودج عزت نشسته روان شدند تا آن خلف الصدق خلافت و درة الناح سلطنت را ازین عزیمت مانع آیند و از حضرت

۱ - ۱ - "دکن مشغول اند و یکایک آن ملک" ندارد

۲ - ۱ - به هموری

۳ - ۱ - برگشت

۴ - ب - آدازه

۵ - ب - عقیده

۶ - ب - "واقعه" ندارد

۷ - ۱ - "عرض نمودند" ندارد

شاهنشاهی آگاهی یافته پیشی ازان که مریم مکانی به رسد سواری کشتی اختیار فرمودند - و به سرعت تمام به جانب مقصد شتافتند و مریم یکانی آزرده خاطر به قلعه برگردیدند - و بتاریخ غره صفر هزار و نهم نزل رایات ظفر آیات در قلعه اله آباد اتفاق افتاد و اکثر جاها که آن روئی آب اکبر آباد بود بدست آورده به ملازمان خود جایگزین کردند ازان جمله صوبه بهار را به شیخ خوبو مخاطب به قطب الدین خان کولکتنای عنایت نمودند و سرکار جوهر را به لاله بیگ مرحمت نمودند و سرکار گالهی به نسیم بهادر کرامت فرمودند - نام بردگانرا به مجال متعلقه دستوری دادند و از رای کهنسور دیوان سی لکمه رویه خزانه که از حاصل خالصات صوبه بهار فراهم آورده بود گرفتند - چون این وقایع مکرر و متوالی به عرض حضرت عرش آشیانی رسید از وسعت حوصله و قوت بردباری و نهایت دلبستگی که به آن جانشین خلافت داشتند اصلاً از جا در نیامدند^۱ شریف پسر خواجه عبدالصمد شیرین قلم را که از خدمتگاران حضور بود به خدمت حضرت شاهنشاهی نیز اخلاص تمام داشت به فرمان عطوفت نشان مشتمل بر نصایح گران مایه و طلب حضور فرستادند - چون فرمان مرحمت عنوان رسید آداب استقبال و لوازم تعظیم و اجلال به تقدیم رسانیده خواستند که روانه ملازمت شوند لیکن بنابر بعضی ملاحظه های دور از کار این هنی را در توقف انداختند و شریف را در حضور نگاهداشته دستوری - اودت نه فرمودند اوبه چاپلوسی و خوشامد گوئی در مزاج اقدس جا کرده در اندک مدتی وکیل السلطنت شد - حضرت عرش آشیانی فرونشاندن فتنه خانه خیز را اهم دانسته دل از کشایشی دکن که بسی نزدیک شده بود برگرفته بتاریخ پانزدهم اردی بهشت ماه الهی سنه هزار و نه هجری کار سازی آن ملک را به مردانگی و کاردانی سپهه سالار خان خانان وجدکاری و جان سپاری علامی شیخ ابوالفضل باز گذاشته به صوب دار الخلافه اکبر آباد عنان

۱ - ب - "شریف پسر عبداللّه خانی نامور ساختند" ندارد -

بجائی این جمله "توجه نمودن هزار و ده هجری موافق سال چهل" دارد -

مراجعت گردانید و بتاریخ بستم اموداد سال مذکور به آن مصر دولت و اقبال نزول
اجلال فرمودند - درین ایام حضرت شاهی خواجه عبد الله را به خطاب عبد الله خانی
نامور ساختند -

حضرت شاهنشاهی از اله آباد به صوبه دار الخلافه اکبرآباد
باراده دریافت سعادت ملازمت حضرت عرش آشیانی و
ناکام برگردیدند^۱

در شهر سنه هزار و ده هجری موافق سال چهل و هفت الهی که رایت
آسمان سائی عرش آشیانی در دار الخلافه اکبرآباد بلندی گواهی بود حضرت شاهنشاهی
باسی هزار سوار آمده پیکار و قیلان نامدار روانه دار الخلافه گشتند - و اگرچه در ظاهر
اراده دریافت حضور والده ماجده^۲ بازی نمودند اما در باطن اندیشه دیگر که از
لوازم سلطنت پژوهی و ملک جوی است مرکوز خاطر خورشید منظر بود و چون خبر توجه
موکب ظفر قرین باین ساز و پیرایه به عرش حضرت عرش آشیانی رسید مسرت و انبساطی
که از رسیدن آن قوه العین خلافت داشتند به وحشت و تفرقه بدل گشت و بعضی از
امرا که سخنان نفاق آمیز از آن درة التاج السلطنت به سمع آن حضرت می رسانیدند به
واهمه دراز افتادند خصوصاً جعفر بیگ آصف خان که^۳ خدمت دیوانی داشت از بیم
هرزه درائی و به صرفه گوئی نزدیک به آن شد قالب تنهی کند^۴ و چون موکب گیمهان شکوه
در قصبه اشاده که در جایگزین خان مذکور بود نزول اجلال فرمودند^۵ اصلی گران بها

۱ - ب - "برگردیدند" ندارد -

۲ - "ب و ج" - والد ماجد

۳ - ب - "در"

۴ - ب - نماید -

۵ - ب - فرمود

مصحوب یکی از همتدان خود به رسم پیشکشی فرستاد^۱ و درین اثنا فرمان قضا جریان شرف صدور یافت که آدن آن فرزند به لشکرانبوه و فیلان کوه شکوه خاطر مهر مناظر^۲ را باندیشه دیگرهمدنی میکند و آدن پسر به خانه پدر باین شوکت وحشم رسم^۳ نیست که ازان خلف الصدق به روض کارآمده^۴ اگر مطلب اظهار جمعیت و عرض سپاه بود مجرائی^۵ اوشد - مردم را به محال جاگیر^۶ رخصت نموده جریده به خدمت شتابد و اگر شائیه^۷ توهم باقی ست و هنوز مطمئن خاطر نیست عنان هداوت^۸ به اله آباد مبطوف دارد و هرگاه نقوش^۹ توهم و تفرقه از^{۱۰} خاطر آن فرزند دور^{۱۱} شود به ملازمت شتابد - چون این^{۱۲} مثال واجب الامتثال به حضرت شاهنشاهی رسید متحیر و اندیشه مند گشتند و در اثاوه توقف نموده عرضداشتی مرقوم قلم اخلاص رقم گودانیده - به پایه سرپر خلافت مصیر ارسال فرمودند^{۱۳} - مضمون آن که این مرید باجهان جهان اشتیاق و آرزومندی احرام کعبه مقصود بسته می خواست که درین^{۱۴} زودی سعادت آستان بوس در یابد

-
- ۱ - ۱ - "خود به رسم پیشکشی فرستاد" ندارد - بجای این جمله نگاشته "خود فرستاده"
 - ۲ - ۲ - ناظر
 - ۳ - ۳ - رسمی
 - ۴ - ۴ - کارآمد
 - ۵ - ۵ - مجری
 - ۶ - ۶ - جاگیردار
 - ۷ - ۷ - "شائیه" ندارد
 - ۸ - ۸ - سعادت
 - ۹ - ۹ - نقشی
 - ۱۰ - ۱۰ - "حواشی"
 - ۱۱ - ۱۱ - زوده
 - ۱۲ - ۱۲ - "این" ندارد
 - ۱۳ - ۱۳ - نمودند
 - ۱۴ - ۱۴ - "که درین" ندارد -

اتفاقاً در اثاوه فرمان رسید که قدم جرات پیش نه^۱ نهاده اله آباد معاودت نماید -
عجب که اخلاص این نیازمند در باطن آن حضرت کارگرفته شده مشتی فتنه سوسنت آن
خدائی مجازی را در این بنده حقیقی بدگمان ساختند و روزی چند این مرید را از
سعادت خدمت محروم داشتند امید که صدق باطن این نیازمند در مراعات خاطر غیب
ناظر پرتوافکند آن گاه روزی چند در اثاوه توقف فرموده^۲ کوس معاودت به صوب
اله آباد بلند آوازه ساختند مقارن آن فرمان شد که صوبه بنگاله و اتریس را به جاگیر
آن فرزند مرحمت فرمودیم^۳ کسان خود را فرستاده مقصوف گردد و حضرت شاهنشاهی
صلاح وقت در فرستادن لشکر بد آن صوب ندیده عذر هائیم دل پذیر^۴ هروض داشتند
چون به بلده^۵ اله آباد نزول سعادت ارزانی^۶ فرمودند آنچه از لوازم سلطنت و
مخصوص فرمان روایان والا شکوه است بروی^۷ کارآمد و ملازمان درگاه خطاب خانی و
سلطانی یافتند -

کشته شدن علامی فهمامی شیخ ابوالفضل پور شیخ مبارک

اگرچه او از شیخ زاده هائے هندوستان بود لیکن در خود خورده دان طبیعت
دقیقه صنع نشاء یونانی در سر داشت^۸ و در تهذیب اخلاق و آداب دانی خدمت
ملوک تخته تعلیم آگهی دور و نزدیک بود بالجمله چون آیات ناسازگاری حضرت شاهنشاهی
بروی روز افتاد و همگی ملتزمان بارگاه عرش آشیانی از پیش بینی و عاقبت اندیشی به جانب
سریر آرای سلطنت گزائیده^۹ شدند از آن جا که آن حضرت شیخ را با خود یک رنگ

۱ - ۱ - " نه " ندارد

۲ - ۱ - فرمودند

۳ - ب - نمودیم

۴ - ۱ - " دل پذیر " ندارد

۵ - ۱ - لا هور

۶ - ب - " ارزانی " ندارد

۷ - ۱ - برو

۸ - ۱ - دوسر داشت

۹ - ۱ - " گزائیده " ندارد

و با شاهنشاهی یک رو فهمیده بودند فرمان قضا جریان شرف صدور یافت که اولشکرو حشم را با پسر خود شیخ عبد الرحمن در دکن گذاشته^۱ به سرعت هوجه تمام ترموجه دریافت ملازمت گردد - و چون خبر طلب او به عرض شاهنشاهی رسید به یقین و حزم^۲ دانستند که اگر شیخ به خدمت آن حضرت رسید به^۳ ترتیب اسباب^۴ فتنه و فساد خواهد پرداخت - تا قدم او در میان^۵ کار باشد رفتن ما به درگاه صورت نخواهد بست - و درین صورت مصرع ع

علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد^۶

باین اندیشه صائب راجه بیرسنگ دیوبندیه را که به جمعیت و مردانگی در اقوان خود امتیاز داشت و وطن او^۷ بر سر راه بود به استیصال شیخ گماشتند^۸ و او دل باین کار^۹ بسته در کمین فرصت نشست - و چون شیخ به سرای بر که در ده گروهی گوالیار واقع است رسید راجه به جمعیت بسیار^{۱۰} سوار و پیاده شیخ را که^{۱۱} با چندین^{۱۲} خدمتگاران که همراه^{۱۳} داشت کرد گرفت - و شیخ ندگ گریختن را اگر چه ممکن بود^{۱۴}

۱ - ۱ - گذاشتند -

۲ - ۱ - متیقن دانستند -

۳ - ب - به

۴ - ۱ - "اسباب" ندارد -

۵ - ۱ - نهاد کار

۶ - ۱ - "علاج این واقعه پیش وقوع باید کرد"

۷ - ۱ - در سر راه

۸ - ۱ - فرستادند

۹ - ۱ - با پیکار

۱۰ - ب - بسیاری از -

۱۱ - ب - چندی از -

۱۲ - ب - "که" ندارد

۱۳ - ب - همراه او -

۱۴ - ۱ - بودند نه پسندیده

نه پسندید تن بمردن درد آده^۱ به قتل رسید - و راجه سراورا به اله آباد فرستاد -
 حضرت شاهنشاهی تاریخ وفات اوفی البدیهه گفت
 تیغ اعجاز رسول الله سربلخی برید
 اگرچه از کشتن شیخ خاطر قدسی مظاهر حضرت عرش آشیانی به آزدگی فراوان^۳ و تفرقه
 بیکران^۴ در افتاد اما ازین کارنامه دلیری و مردانگی حضرت شاهنشاهی بملاحظه عزیمت
 آستان بوس درگاه^۵ پدر بزرگوار نمودند و رفته رفته آن کدورت ها به صفا مبدل گشت -
 چنانچه بجای رقمزده^۶ کلکه وقائع نگار خواهد گشت -

رخصت^۷ فرمودن حضرت عرش آشیانی مهد علیا سلیمه سلطان بیگم
را به جهت استرضائی خاطر فرزند اقبال مند و شتافتن آن حضرت
به خدمت پدر والا قدر

چون آن گوهر الکیل خلافت از واقعه شیخ ابوالفضل به غایت محجوب شد حضرت
 عرش آشیانی مهد مقدس سلیمه سلطان بیگم را نزد ایشان فرستادند تا به نوازشی های
 باد شاهانه دلجوئی نموده از حجاب بر آورده به ملازمت بیاورند و فتح لشکر نام فیلی
 و خلعت واسپ خاصه عنایت فرموده مصحوب بیگم ارسال داشتند - چون بیگم به دو
 منزلی اله آباد رسیدند حضرت شاهنشاهی به استقبال برآمده به آداب بزرگی ملاقات

-
- ۱ - ب - بمردن داد
 - ۲ - ا ج - "حضرت شاهنشاهی سربلخی برید" ندارد
 - ۳ - ۱ - "فراوان" ندارد
 - ۴ - ۱ - بیکران افتاده
 - ۵ - ۱ - "درگاه" ندارد
 - ۶ - ۱ - "چنانچه بجای گشت" ندارد
 - ۷ - نسخه الف - این سرعنوان و همه عبارت که بعد ازین درج شده ندارد -

نمودند و سجدات مراسم بیکران حضرت شاهنشاهی به حضرت عرش آشیانی به تقدیم رسانیده به تجمل تمام در خدمت بیگم به شهر معاودت فرمودند - مهد علیا آن مسرت القلب خلافت را به نوید عواطف گوناگون امیدوار ساخته زنگ توهمات از مراعات خاطر خورشید مظاهر زدودند و حضرت شاهنشاهی به مرافقت والد، مظهره متوجه درگاه عرش اشتباه گشته چون به حوالی دارالخلافة اکبرآباد رسیدند عرضداشتی مرقوم قلم اعتقاد رقم ساخته مصحوب خواجه دوست محمد به ملازمت اشرف ارسال داشتند - مضمون آن که چون آن خداوند حقیقی و خدائی مجازی رقم غفور تقصیرات این بنده کشیده اند امیدوار است که از حضرت مریم مکانی التماس قبول فرمایند که از روی فرزند پروری و عنایت این نیازمند را به ملازمت اقدس مشرف سازند تا رفع توهمات این فدوی گردد و حکم شود که منجمان حضور اختیار ساعت مسعود^۱ نمایند -

بعد از رسیدن این عریضه حضرت عرش آشیانی به دولت خانه والد، ماجده خود شتافته التماس شاهنشاهی را به عرض آن عفت قباب رسانیدند - پس از آن که خواهش ایشان درجه قبول یافت فرمان عاطفت عنوان مشتمل بر نوید استقبال مریم مکانی به فرزند اقبالمند نوشته این رباعی (که) از واردات طبع جعفر بیگ آصف خان است در آن منشور سعادت قلمی نمودند -

رباعی عه

ای چفته زما به رسم عادت ساعت
ادراک وصال راجه حاجت ساعت
از وصل کند کسب سعادت ساعت
ساعت چه کنی بهانه ساعت ساعت

و این نوازش نامه به خواجه دوست محمد سپرده اورا رخصت معاودت فرمودند - بعد از ورود این فرمان رافت عنوان حضرت شاهنشاهی به سرعت هرچه تمام تر به نواحی دارالخلافة رسیدند و حضرت مریم مکانی یک منزل پیش تر ساخته آن گوهر اکیلیل سلطنت

را به منزل خود آوردند و در دولت سرای ایشان قران السعدین اتفاق افتاد -
حضرت شاهنشاهی فرق نیاز به پائی آسمان سائی قبله حقیقی خویشی نهاده تارک
دولت برافراختند و حضرت عرش آشیانی دیده اشتیاق به جمال جهان آرائی اقبالند
خود نورانی نموده ایشان را به دولت خانه آوردند و به حکم اشرف نقاره شادمانی
نواخته آوازه نشاط و انبساط را به گوش دور و نزدیک رسانیدند و دوازده هزار مهر
به صیغه نذر و نهصد و هفتاد و هفت زنجیر فیل به رسم پیشکشی گذرانیدند - از آن
جمله سی صد و پنجاه و چهار زنجیر نروماده پذیرائی یافت - تنه را بایشان بخشیدند -
بعد از دوروز لون نلم فیل از غنائم فتح دکن که در فیلان خاصه به سبک پای و خوشی
فعلی بی همتا بود - بایشان مرحمت شد - و دستار مبارک از فرق مقدس خود بر گرفته
بر سر اشرف شاهنشاهی نهادند - و نوید جانشینی را به گوش امید آن خورشید آسمان
سلطنت رسانیدند - و در همان ایام عرش آشیانی به التماس شاهنشاهی رقم غفور جرائم
راجا باسو که از راجه هائی کوه سوالک به کثرت سوار و پیاده امتیاز داشت کشیدند -

نهضت موکب اقبال حضرت شاهنشاهی بر سر رانائی مقهور و توجه

رایات منصور به صوب الہ آباد از فتح پور

چون حضرت عرش آشیانی در هنگام توجه رایات عالیات به صوب دکن حضرت
شاهنشاهی را بر سر رانائی مقهور رخصت فرموده بودند و به سبب اموری که رقم زده
کلک وقائع نویسی شد آن حضرت مهم مذکور را بانصرام نارسانیده به الہ آباد شتافتند -
درینولا برائی صواب نمائی حضرت عرش آشیانی چنان تقاضه فرمود که چون مهم رانا به
اموال^۱ بود لائق دولت آن که به نیروی همت آن قوه الصین خلافت صورت اتمام
پذیرد - لاجرم در جشن دسهره آن گوهر اکلیل سلطنت به موجب حکم پدر بزرگوار
رایات نصرت سمات بدان صوب برافراشت - و جعی از امراء که اسای آنها نوشته

می شود به نوازش خسروانه سرفراز گشته در خدمت آن دره التاج سلطنت دستوری یافتند - جگانه - رائی رائی سنگ - مادهوسنگ - رائی درگا - رائی بهوج - هاشم خان قرببگ - افتخارببگ - راجه بکرماجیت - سکت سنگ - دولیت پسران موثا راجه - خواجه حصاری راجه شالباهن لشکری - پسر مرزا یوسف خان - شاه قلی برادر آصف خان شاه ببگ کولابی -

چون فتح پور مخیم سر اوقات اقبال^۱ گشت روزی چند دران دارالسعادت به جهت سامان ضروریات توقف اتفاق افتاد و خزانه و لشکری که به این کار دشوار گذار وفا کند التماس نمودند - و از باب دخل سرانجام آن استادگی های بی جا ظاهر ساختند ناگزیر حضرت شاهنشاهی عرضه داشت نمودند که این رید حکم آن حضرت را نمونه امر الهی دانسته به شوق هر چه تمام تر دل برین خدمت نهاده لیکن کفالت اندیشان سامان این مهم را به روشی که سرانجام پذیر گردد نمی نمایند و بیموده خود را سبک ساختن و اوقات ضائع کردن چه لائق است - مکرر معلوم آن حضرت شده که رانا از کوهستان بر نمی آید - و هر روز به حکمه پناه برده ناممکن باشد به جنگ نمی پردازد تدبیر کار او منحصر دران است که افواج نصرت امواج^۲ از هر سودرآمده کوهستان را قمرغه وارد در میان گیرند و در هر طرفی فوجی آن قدر باید که هر گاه به آن مقهور و جارشود از عهده^۳ آن تواند برآمد - و اگر دولت خواهان به روش دیگر صلاح دولت دیده اند چون مردم بفاییت پریشان احوال اند حکم شود که این نیازمند جبین سعادت را به سجود اخلاصی نورانی ساخته به محال جاگیر خود شتابد و در خور این مهم سامان نموده با جمعیت فراوان^۳ متوجه استیصال او گردد -

۱ - هادی - وج - "اجلال"

۲ - ج - "امتزاج"

۳ - ب - قران

بعد از آن که از حضرت شاهنشاهی به مسامح جلال رسید بخت نسا^۱ بیگم همشیره قدسبه خود را نزد آن گوهر اکلیل خلافت فرستاده پیغام فرستادند که چون آن فرزند در ساعت مسعود رخضت شده و ارباب تنجیم به جهت قوائی که درین نزدیک واقع میشود تجویز ملاقات نمی نمایند باید که به خجستگی فرخی^۱ متوجه اله آباد شود و هرگاه خواهد باز دولت ملازمت دریابد - حضرت شاهنشاهی به ورود منشور لامع النور از فتح پور کوچ فرموده نزدیک متهرا از آب جون عبور نموده روانه اله آباد شدند -

مقارن این مقال آن که حضرت عرش آشیانی یک پوستین رویاه سفید^۲ مصحوب روپ خواصی به آن حضرت فرستادند - آن مسرت الصدر سلطنت عرضداشتی مشتمل بر سپاس گذاری این مرحمت نوشته این بیت را در انجا مرقوم ساختند - فرد

گر برتن من زیان شود هر موش
یک لشکر تو از هزار نتوانم کرد

و به روپ خواصی سپرده او را رخصت عداوت ارزانی داشتند - چون به اله آباد رسید روزی چند به شاد کاهی گذرانیدند - قضا را والد سلطان خسرو نقاب آرائی نهانخانه عدم گشت تفصیل این اجمال آن که درینولا پیوستی دردماغ آن عفت سوشت بهم رسید و سودائی بر مزاج استیلا یافت - و چون شهزاده خسرو از بی راه روی در ملازمت حضرت عرش آشیانی همواره به شکوه حضرت شاهنشاهی می پرداخت این سرپاری علاوه آن گشت^۳ و روزی که آن حضرت به شکار تشریف برده بودند پوشیده از پرستاران افیون خورده سربه بالین فنا نهاد - چون سرآمد پروگیان حرم سرای سلطنت بود الفت تمام به اود داشتند خاطر قدسی مظاهرازیں ساحه به نهایت ملول و بنایت اندوهگین شد^۴

۱ - ج - "فرخی" ندارد -

۲ - ج - یک پوستین رویاه و سیاه و یک پوستین رویاه سفید

۳ - هادی - "این غم سرپار آن گشت"

۴ - ب - سانع حیرت افزا به دراز غم ورشد -

و بدول مهر منزل این مصیبت سخت گرانی کرد و حضرت عوش آشیانی از استماع این حادثه ناگزیر و آشفتگی ضمیر فیزی پذیر فرمان از روی کمال مهربانی و غمگساری فرستاده تسلی بخشی خاطر عاطر شدند .

و از سوانح این ایام رفتن عبد الله خان است به درگاه حضرت عوش آشیانی چون شریف خان وکیل السلطنت شد صحبت عبد الله خان بلود رنگرفت و او پیوسته در خدمت شاهنشاهی شکوه ایشان می کرد . ناگزیر برفاقت خواجه یادگار والد راقم اقبال نامه روی امید به درگاه بادشاه جم جاه نهادند و آن حضرت جوهر اصالت و شجاعت از سیمائی خان مذکور دریافته و شائسته تربیت دانسته به منصب هزار و پانصدی و خطاب صفدر خانی امتیاز بخشیدند . والد این احقر نیز به منصب لائق سرافتخار برافراخت .

نهضت ریایات عوشی آشیانی به صوب اله آباد و از نخستین
منزل هاودت نمودن به سبب عارضه مریم مکائی و نقاب آرائی
آن عفت سرشت به قدسی سرائی جاودائی

در هنگامی که موبک شاهنشاهی از فتح پور متوجه اله آباد گشت اگرچه حضرت عوش آشیانی رخصت گونه ارزانی داشته بودند لیکن از مصمیم دل به جدائی آن قوه العین خلافت راضی نبودند بلکه ازین دوری نهایت آزرده گی داشتند و جمعی از فتنه جویان واقعه طلب که هر روز مقدمه ترتیب داده وحشت افزائی خاطر قدسی مظاهر میگشتند . درین ایام ازدوام باده گساری آن حضرت به لباس دلسوزی شکایت می کردند و از مودات خواهشی اهل غرض آن شد که یکی از واقعه نویسان شاهنشاهی به خانه زادی که در سلک خواصی منسلک بود نسبت تعشق بهم رسانیده و آن بی ادب شیفته خدمتگار دیگوشد و هر سه باتفاق بگویند و خواستند که خود را به دکن رسانیده در حمایت شاهزاده دانیال روزگار بسر برند . و چون حقیقت حال به مسامع

جلال رسید فی الفور جمعی از دوسواران به ^۱ گرفتن آنها تعیین شدند - اتفاقاً هرسه را بدست آورده در وقتی که آتش قهر شاهنشاهی بلندی گرای^۲ بود به ملازمت عالی حاضر ساختند و بموجب حکم واقعه نویس را در حضور پوست کنده یک خدمتکار را خواجه سرا کردند و دیگری را جوب کاری نمودند - ازین سیاست رعب و هراس عظیم در دلها جا کرده و راه گریختن مسدود شد - و این قضیه را ارباب غرضی بصد آب و تاب به عرض عرش آشیانی رسانیده و خاطر مهرناظر آن حضرت سخت برآشفته و بر زبان الهلم ترجمان گذشت که مائاً^۳ امروز تجویز پوست کندن گوسپندی در حضور خود نفرموده ایم از فرزند ان ما عجیب است آدمی را در پیش خود از پوست برکنده همین هرزه درایان فتنه انگیز به عرض رسانیدند که شراب را به افیون جمع ساخته زیاده از آنچه طبیعت برداشت تواند کرد نوش جان می فرمایند و در هنگام طفیان کیف و استیلائی نشاء^۴ آن شورش مزاج بهم می رسد و احکام ندامت انجام سویر می زند و در آن وقت هیچ کس را یارائی چون و چرا نیست - اکثری خود را به گوشه کشیده مخفی می سازند و چندی که ناگزیر باشند حکم نقشی کلیم و صورت دیوار دارند - چون خاطر فیضی بظاهر پیوسته نگران احوال ایشان بود و تعلق مقوط بآن درة التاج خلافت داشتند رائی صواب نمائی جنان اقتضا^۵ فرمود که به اله آباد تشریف برده جگه گوشه^۶ خود را همراه گرفته به دارالخلافه بیاورند و باین اندیشه شب دوشنبه^۷ یازدهم شهریور ماه الهی سنه هزار و دوازده رایات اقبال بدان صوب ارتفاع یافت و برکشتی نشسته متوجه پیش خانه که در سه کروهی شهر بربل آب چون ترتیب پذیرفته بود شدند - قضا را در اثنای راه کشتی بر زمین نشسته و هوجند ملاحان دست و پا زدند در آن نیم شب نتوانستند از آب کشید - ناگزیر تا

۱- ب - به جهت

۲- هادی - "در اشتعال"

۳- هادی - "جهانی را به شمشیر تسخیر کرده ایم حکم کندن پوست"

۴- ج - نقاضا

۵- ب - شب دوشنبه - ندارد

سفیده صبح در میان دریا توقف واقع شده بعد از طلوع آفتاب امرائی عظام کشتی هائی خود را پیش رانده سعادت کورنی حاصل نمودند نزد رموز خوانان انفس و آفاق ظهور این کریمه غیبی اشارتی بود برفسخ این عزیمت لیکن شکوه آن حضرت زیانها بکام بسته بود بالجمله از انجا به پیش خانه اقبال سعادت نزول اتفاق افتاد - روز دیگر بارندگی به سختی گرانید مقارن آن خهر بیماری حضرت مریم مکائی رسید و چون ایشان باین یورش راضی نبودند عرش آشیانی حمل برتمارض فرمودند - و درین دوسه روز افزونی بارش هیچ کس خیمه بیرون نتوانست کرد و غیر از دولت خانه خاص و پیش خانه آپندی از بند هائی نزدیک دیگر چادری به نظر در نمی آید -

شب چهارشنبه خهر رسید که حال مریم مکائی را دگرگون شده و اطباء قطع امید نموده دست از مهالجه باز کشیده اند آن حضرت بامید آن که دیدار واپسین دریابند عنان هادوت مخطوف داشتند و به عبارت قبله خویشی رفته احوال ایشان را بس پریشان یافتند و هر چند خواستند که اندرزی و سخنی از ان عفت سرشت واکشند زبان یارائی گویائی نداشت ناگزیر بقضائی ایزدی رضاداده خلوت گزین کلبه اندوه گشتند -

شب دوشنبه شهریور سال هزار و دوازه آن مسند آرائی بارگاه عصمت او از کدورت کده دنیا در کشید و نقاب گزین خلوت سرائی نزهت گشت و ازین سانحه در شوریده و روزگار بسوگواری در آمد - حضرت عرش آشیانی به آئین جد و آبائی عالی مقدار خود سروریش را سترده لباسی ماتم در پوشیدند و چندین هزار کس از امرا و منصب دار واحدی شاگرد پیشه به موافقت آن حضرت رخت همبیت اختیار نمودند - و بادشاه جم جاه نعش مقدس را بردوش عزت گرفتند قدمی چند راه پیمودند و بعد از ان امراء نبوت برداشته سعادت جاوید اندوختند - آنگاه تابوت هلی را روانه دهلی ساخته بادل زار و دیده خونبار بدولت خانه هادوت فرمودند - روز دیگر خود باز کسوت سوگواری

برآمده و همگی بندگان را ازان لباس برآورده و هر یکی را فراخور پایه خلعت عنایت فرمودند -

جسد گواهی در عرض پانزده^۱ بهر به دہلی رسید و در مزار فائز الانوار حضرت جنت آشیانی اناراللہ برهانه مدفون گردید -

توجه فرمودن حضرت شاهنشاهی برہمنونی دولت بملازمت عرش آشیانی -

چون خبر نہضت اقبال ہوکب عرش آشیانی بصوب الہ آباد وفسخ آن عزیمت بہ جهت عارضہ مریم مکاتی ورحلت آن عصمت قلیب بقدمی سرای جافدائی بہ حضرت شاهنشاهی رسید ہی تحاشی و تامل شریف خان را بہ حکومت بہار دستوری فرمودہ رایات نصرت آیات بہ دریافت ملازمت پدر بزرگوار ہر افراشته متوجہ دارالخلافہ اکبرآباد شدند تاغبار ملال و کدورنی کہ ہر موات خاطر حقیقت ناظر نشستہ زدودہ آید - و درین مصیبت با والد ماجد^۲ شریک باشند و عرش آشیانی نوید حضور و افراسرور آن مسرت القلب راغم زدای این ماتم دانستہ چہان چہان نشاط و شاد کای در سرگرفتند و حضرت شاهنشاهی در ساعت مسعود سال مذکور بادراک دولت ملازمت سمادات اندوختند و بعد ازان کہ رسوم تورہ و آداب بجا آوردند^۳ عرش آشیانی فرزند اقبال مند را در آغوش عطوفت و مہربانی در کشیدہ فرح بخش دل اندوہگین شدند و بندہائی اخلاص آئین بہ عیش و شادی قوین و منافقان واقعہ طلب خجلت زدہ و غمگین گشتند - و چہان را رونق دیگوید آمد روزگار کہ سرشوریدگی داشت آرام و تسکین یافت فتنہ

۱ - ج - یازدہ

۲ - ج - نمودن

۳ - ب - والدہ ماجدہ

۴ - ج - بجای آمد

که چشم کشوده منتظر فرصت می بود به گران خواب غفلت افتاده نقاره شادی و کوس نشاط بلند آوازه شد و حضرت شاهنشاهی دوصد عدد مهرصد تولگی و چهار مهرپنجاه تولگی و یک مهریست و پنج تولگی و یک مهریست تولگی و یک مهرپنچ تولگی^۱ بصیغه نذر و یک قطعه الماس که یک لک روپیه بهاداشت و چهار زنجیر فیل به رسم پیشکش گذرانیدند -

بعد از فراغ این مجلس حضرت عرش آشیانی از بارگاه خاص و علم برخاسته متوجه حرم سرای خلافت شدند - چون خاطر قدسی مظاهر از بعضی اطوار و اوضاع حضرت شاهنشاهی قدری گرانی داشت باطن^۲ شکایت آگین ذخیره های^۳ کهن را بیرون فرستاد و زیان معجز بیان به گویائی درآمد و بعد از آنکه سخنی چند عنایت^۴ آمیز گذارش یافت فرمودند که بابا چنان ظاهر می شود که از افراط باده پیمائی دماغ شما خلل پذیرفته بهتر آن است که روزی چند در دولت خانه ما بسر بویید - تا تدبیرات بکار برده باصلاح مزاج شما پردازیم - و همان لحظه ایشان را در عبادت خانه نشاند و بعضی از خدمتگاران معتمد را به طریق دید بانی گماشتند و هر روز والد^۵ و همشیره هائی شاهنشاهی نزد ایشان آمده دلدهی و خاطر جوش می نمودند تا ده روز در آن سعادت کده بسر بردند و چون مهلم شد که هوجه از دولتمیگساری^۶ و آشفته دملتی ایشان آنچه به عرض رسیده بود وقعی

۱- ج - دویست عدد مهرصد تولگی و چهار مهرپنجاه تولگی و یک مهریست و پنج تولگی و یک مهریست تولگی و سه مهرپنچ تولگی -

۲- ب - خاطر

۳- ب - جزهائی

۴- ب - عنایت

۵- ج - والدها

۶- ج - باده گساری

نداشت و دستوری شد که بدولت خانه خویش تشریف برند و چندی از ملازمان ایشان که از غضب عرش آشیانی بیم و هراس به خاطر راه داده بگوشه ها خزیده بودند باز آمده سرگرم به خدمت گردیدند و حضرت شاهنشاهی هر روز بکوشش والد بزرگوار خود استسعاد یافته مشغول انواع مراسم می گشتند -

درین ایلم مکتوب هادی شاهراه خیر انجالی شیخ حسین جامی که در سلسله علیه خواجه هائی بزرگوار بگذارش جان و تن و آویزش^۱ نفس هوار فن بی همتا بود به شاهنشاهی رسید مضمون آن که حضرت خواجه بها^۲ الحق والدین قدس الله سره العزیز را در خواب سعادت احتجاب را مشاهده کردم فرمودند که درین زودی سلطان سلیم بر اورنگ فرمان دهی و جهان داری برآمده روزگار را به داد و دهش آباد گرداند و غم زندگان عالم را به بخشش و بخشایش شاد سازد و از غریب آن که درین روزها روی داده آن که حضرت شاهنشاهی^۳ گرانبار نلم فیلی داشتند که در جنگ فیل بی همتا بود و فیلی که در برابر صدمات او پا استوار کند در فیل خانه بادشاهی نشان نمی دادند و هم چنین خسرو آبرو^۴ نلم فیلی داشت که او نیز در جنگ فیل سرآمد بود حضرت عرش آشیانی حکم فرمودند که این دو کوه گران سنگ^۵ را با هم در جنگ در اندازند وزن متین نلم فیلی را از حلقه خاصه بکومک^۶ مقرر نمودند که هرگاه یکی از آنها بردیگری غالب آید و فیل بان از نگاهداشت آن باز ماند فیل مذکور از کمین برآمده کمک کند و این فیل باصطلاح فیلبانان "طبانچه"

۱- هادی - دادرسی

۲- ب - شاهی

۳- ب - ایرادت

۴- ب - "سنگ" ندارد

۵- ب - "کومک" ندارد

می نامند و این از تصرفات حضرت عرش آشیانی است که در وقت جنگ بجهت جدا ساختن فیلان سرکشی بخاطر آوردند و چرخ و لوه لنگر و اوجباری^۱ نیز از اختراعات آن حضرت است - بالجمله حضرت شاهنشاهی و خسرو التماس نمودند که بر اسپان سوار شده از نزدیک تماشا کنند و حضرت عرش آشیانی در جبهه که نشسته شاهزاده ولی عهد را نزدیک بخود جایی نشستن و تماشا دیدن مقرر کردند^۲ - بیت -

دو کوه آهنین از جای جنبید

زمین گفتی ز سرتاپائی جنبید

بعد از زد و خورد بسیار فیل گرانبار آثار جبرگی ظاهر ساخت و حریف خود را عاجز و زیون^۳ کرد - درین وقت بموجب قرار داد فیل رن متهن را بکمک آوردند و جمعی از بندهائی شاهنشاهی فیلبان را از پیش آوردن مانع آمده کلوخی و سنگی چند به جانب فیلبان انداختند و او بی محابا بموجب حکم فیل را پیشتر رانده روپرو^۴ ساخت اتفاقاً سنگی بر شقیقه فیلبان رسید و قطره^۵ چند خون بر روی سینه او چکید خسرو با جمعی از هرزه درایان بخد مت آن حضرت رفته گستاخی مردم شاهنشاهی و مجروح شدن فیلبان را به مبالغه معروض داشتند و اندکی را بسیار و^۶ نمودند و حضرت عرش آشیانی ازین گستاخی و بی باکی متغیر و متوحش گشتند و به شاهزاده ولی عهد فرمودند که نزد شاه بهائی^۷ خود رفته بگوئید - شاه بابا می فرمایند که در

۱ - ب - او جاری

۲ - ج - فرمودند

۳ - ب - "و حریف خود را عاجز و زیون کرد" ندارد

۴ - ب - زور

۵ - ب - "و" ندارد

۶ - ب - شاهنشاهی

حقیقت این فیل هم از شماست سبب علف و بی اعتدالی چیست شاهزاده ولیعهد به حکم جد بزرگوار شتافته به لطف بیان و حسن ادا گذارش این پیغم نموندند - حضرت شاهنشاهی در جواب فرمودند که ما را ازین مقدمه آگاهی نیست و اصلاً بزدن فیل و فیلبان راضی نبوده ایم و نفرموده ایم - آن حضرت عرض کردند که اگر چنین است حکم شود که ما خود توجه نموده بآتشبازی و دیگر تدبیرات فیلان را از هم جدا سازیم - حضرت شاهنشاهی به شگفته پیشانی اجازت دادند و آن حضرت حکم بگذاشتن چرخ و بان فرموده^۱ هر چند تدبیرات بکار بردند اثری از آن^۲ مترتب نگشت تا آن که فیل رن متهن نیز زبون شده رو بهزیمت نهاد و هر دو به آب جون در آمدند و فیل گرانبار برو پیچیده بود و دست باز نمی داشت ناگاه کشتی کلان در میان حایل شد و گرانبار از شدت باز ماند - شاهزاده ولیعهد بخدمت جد بزرگوار شتافته مراتب ادب^۳ را پاس داشته عرض کردند که شاه بهائی باین جرات و گستاخی رضانداده اند و بدانشکی ایشان واقع نشده در اصل سخن را به تفاوت عرض کرده اند -

داستان^۴ شنقار شدن خاقان گیتی پناه جلال الدین

محمد اکبر بادشاه

زندگی جاوید و بقای دولت مخصوص حضرت آفریدگار^۵ است و آفریدگان را با ذات^۶ قدسی سمات اودرین صفت انبازی نه هر که شربت گوارائی زندگی در کشید ناکلم بشورابه مرگش تلخ کلم باید شد و هر که بر تخت هستی نشست ناگزیر بر تخته

۱ - ب - فرمودند

۲ - ج - بران

۳ - ب - آداب

۴ - ب - "داستان" ندارد

۵ - ب - پروردگار

۶ - ب - بادآب

نیستی بایدش خوابید^۱ و مصداق این داستان سانه شنقار شدن عرش آشیانی است که درین مدت متمادی پنجاه و یک سال به سلطنت کوس لمن الملک زده^۲ هرگز نسیم ناکامی بر طره^۳ اعلام^۴ دولتی نوزید و هیچ گونه پائی یکران اقبالش به سنگ نامرادی در نیامد - بهر جانب^۵ که عزیمت نمودی اقبال بسان دولت ملازم رکاب میمنت انتساب^۵ بودی هر به طرف که قصد فرمودی بخت مانند تخت سردریائی عرش فرسایش داشتی آسمان بکلم او گردش گزین بود و زمین به مرل او درنگین تا آنکه روزگار بکار خود پرداخت و آن بادشاه جم جاه را از تخت فرمان روائی بر تخته^۶ ناکامی کشید -

اجمال این حادثه^۶ آنکه روز دوشنبه بیستم شهر جمادی الاول سنه ۱۰۱۲ یک هزار و چهارده هجری مطابق دوازدهم ماه آبان سنه پنجاه الهی در^۷ عین

۱- ب - لاکن گرامی کرده او در نشاء گرامی است گوهرگران بهای روح را از شکستن حقه جسمانی چه زیان و فرمانروائی والا قدر جان را از گذاشتن قصر عنصری چه نقصان -

۲- ج - "کوس لمن الملک زده" ندارد -

۳- ب - "اعلام" ندارد -

۴- ب - "بهر جانب" ندارد

۵- ج - انتساب

۶- ب - "این حادثه" ندارد

۷- در "۲" و "ج" این عبارت درج شده -

"اجمال این حادثه آنکه روز دوشنبه بیستم شهر جمادی الاول سنه هزار و چهارده هجری مطابق دوازدهم ماه آبان سنه پنجاه الهی مزاج اعتدال سرشت از مرکز صحت انحراف پذیرفت و عارضه تب اشتداد و امتداد یافته منجر باسهال گشت شاهزاده ولیعهد از کمال سعادت مندی متکفل خدمت بیمار داری گردید و حکم علی که سرآمد اطبای وقت بود متصدی علاج شد - و چون زمان قضیه ناگزیر

شدت مؤثر به خاطر محل غذائی میوه بیشتر نوش جان فرمودند - آن غذائی میوه به سبب

(گذشته مس پیوسته)

در رسیدن بود هر چند به معالجه و مداوا پرداخت و تدبیرات بکار برد بران مقرر
نگشت و روی بهبود در آئینه حال مرئی نشد و چون سلطان خسرو خواهرزاده
راجه مان سنگه و داماد خان اعظم بود و درین دولت خصوصاً درین وقت حل و
عقد امور سلطنت باین دو کس تعلق داشت به خاطر حق ناشناس قرار دادند که
با وجود حضرت شاهنشاهی چنین ناخلفی را به سلطنت برداشته به ترتیب اسباب
فتنه و فساد پردازند و آن حضرت از عذر معاندان اندیشیده بنابر حزم و احتیاط
که از شرایط جهانداری است در چنین وقتی خود را از سعادت خدمت پدر عالی
قدر محروم داشته ترک آمد و رفت به درون قلعه فرمودند - و شاهزاده ولیعهد
بادل قوی و غم در میان دشمنان و بد اندیشان پای همت افشرد دولت
ملازمت جد بزرگوار را از دست ندادند اگر چه مکرر والد ماجد بآن قره العین
خلافت پیغمبر فرستادند که درین آشوبگاه بی تمیزی و تلاطم امواج فتنه بسر بردن
صلاح وقت نیست قطب وار قدم همت بر جا داشته ترک عزیمت فرمودند تا آنکه بار
فرموده پدر نامور ما در بلند اختر آن سر بر آرای سلطنت نزد آن حضرت شتافت
و هر چند در بودن شاهزاده جوان بخت مبالغه و لغزاق نمود برفتن راضی نشده
در جواب مرسوم داشتند که تا رانچه حیات جد بزرگوار بمثل جان میرسد امکان
جدائی در تصور نمی گنجد از آنجا که حافظ حقیقی در همه حال حامی و حارس
آن عزیز دین و دولت بود در آن طوفان حوادث از آسیب عین الکمال چنانچه
باید حراست و حصانت نمود و درین ایام غم اندوز از کنیزان حضرت شاهنشاهی
دو پسر متولد شدند و به جهاندار و شهریار موسوم گشتند و چون قضای قادر قدیم
و تقدیر عادل کریم بران رفته بود که انجم کار حق به مرکز قرار گیرد و خلافت
این سلسله علیه به حضرت خلیفه الزمان صاحب قوای ثانی رواج پذیرد این کرده
حق ناشناس از اراده باطل ندامت گزیده شرمند و سرفکنده به خدمت شاهنشاهی

پیری هضم نشده در همین حالت حضرت بواسطه باختن قمار بامین الدوله در افتادند
با و اعتراضی تعلم درین باب فرمودند چون در غضب شدند بد هضمی داخل شد - شب
سه شنبه به حکیم علی که سرآمد اطباءئی وقت بود اعتراض فرمودند که در محل تشریف

(گذشته سه پیوسته)

شناختند و آن حضرت روز دیگر به ملازمت عرش آشیانی تشریف برده در حالت
نزع بدولت دیدار سعادت جاوید اندوختند و بر حسن استقامت شاهزاده
ولی عهد تحسین و آفرین فرموده آن سروجویبار خلافت را همراه خود
بدولت خانه عالی آوردند و شب چهارشنبه سیزدهم جمادی الثانیه سنه
هزار و چهارده هجری آن شاهباز اوج خلافت شنقار شده بنزمت سرای
جاودانی شتافت و روز دیگر بلوانم تجهیز و تکفین پرداخته آن نورپرورد الهی
را در باغ سکندره به جوار رحمت الهی سپردند -

ولادت گرامی در نهمصد و چهل و نه روی داده و جلوس اشرف در
نهمصد و شصت و سه اتفاق افتاده و آن حضرت را سه پسر و الا گهرو سه
صبیه قدسیه بودند نخستین شاهنشاه خدا آگاه نورالدین محمد جهانگیر
بادشاه که سریر آرائی خلافت شد در سلطان مراد که در سنه هزار و
هفتم هجری مطابق سال چهل و چهارم اکبرشاهی بادمیان شراب در ولایت
دکن در گذشت سیم سلطان دانیال که در سنه هزار و سیزدهم هجری
موافق سال چهل و نهم اکبرشاهی اونیز از افراط باده گساری در ملک
دکن وفات یافت و اسامی صبیّه ها اینست شاهزاده خانم شکر نسا بیگم
آرام بانو بیگم -

وزر خواستن شش دانگی و آخر وقت علاج سر بخود فرو برده حکیم علی در جواب گفت که کارهایی به فکر خوب نیست فکر من بواسطه علاج است اگر موافق طبیعت افتد و کارگر آید بادشاه خود غم خواری نمی کند که پروگیان بی محل برنج و ماش بارخن پخته آوردند و ایشان نوش جان فرمودند معده ضعیف هضم نه کرده اسهال روی داده =

درین روزها موافق عادت دوسه گهژی روز که می ماند حضرت شاهنشاهی به خدمت والد بزرگوار می رسیدند تا آنکه ضعف زیاده شد روز سه شنبه چهاردهم جمادی الآخر به تقریب دارو خورائیدن هنگام صبح متوجه شدند در ایلم صحت حضرت عرشی آشیانی حضرت شاهنشاهی را می فرمودند که "بابا این جا نمی آمده باشی اگر می آئی با مردم خود بیا" - حضرت شاهزاده اطاعت این حکم نموده درین وقت با احتیاط آمد و شد باید کرد - روزی به جمعیت خود به درون قلعه آمدند - روز دیگر بی حکم بادشاه دروازه هائی قلعه را محکم بستند و توپها بر برج قلعه برآوردند - روز پنجشنبه پانزدهم جمادی الآخر به سبب نفاق و ترس که این جمله داشتند درون قلعه رفتن را ترک نمودند و به همین کنکاش راجه مان سنگه مصحوب مقرب خان عرضه داشتی نوشت و فرستاد و مقرب خان درین قلعه به غایت تردد و حسن خدمات بجائی آورد و درین مدت آرام نه گرفت و امرائی برگشته را بازبراه راست آورد - و درین مدت که ترک رفتن قلعه نمودند سلطان پرویز را به خدمت پدر فرستادند و عذرخواستند چون درد سر داشتم نتوانستم به ملازمت رسید - حضرت عرش آشیانی دست به دعا برداشتند و صحت قوه العین خلافت خواستند و خواجه اویسی همدانی را بدیدن شاهنشاهی فرستادند و سفارش نموده بودند که اگر تواند (که) پیش من حاضر شود که بر عمر اعتمادی نیست در عین شدت مرض چه وقت دوری از منست و دلی عهد من بعد از من او خواهد شد - منافقان چون صحبت دیدند مسلمانان سوگند به کلام الله و هنوز ان سوگند به نمک خوردند که سخن مایکی باشد - دران اثنا مرزا کوکه که خان اعظم باشد چون از مسلمان و هندو عهد گرفته بودند به خسرو

پیغام فرستاد که بادشاهی ترا مبارک باد امامی ترسم که پدرو پسر یک دل و یک زبان شوند ما خوار و بی اعتماد باشیم خسرو در جواب این سخن صرفه گویی ها کرده خبر فرستاد که بادشاهی بمن مقود داشته اند این چه حرف است - مرزا کوکه خاطر جمع کرده خسرو هم به خاطر جمع قرارداد - حضرت شاهنشاهی به راجه مان سنگه گفت که بادشاه را رمقی پیش نماند، تاب حرکت سکمه پال ندارد - و اگر وفات بادشاه در سکمه پال واقع شود این بدنامی در سر شما می ماند نیک ملاحظه نمایند احتیاج پیرون بردن ایشان را از قلعه نیست - این نصیحت به راجه مان سنگه خوش افتاد و گذاشت تا بادشاه به شعور آمد و از بادشاه پرسیدند که عالی بر سر سلطان سلیم گرد آمده اند و قلعه آگره را محاصره نموده اند اگر حکم بادشاه باشد روزی چند به آن طرف آب روند چون بادشاه را صحت مزاج روی دهد باز (از) آن روی آب این طرف آیند - بادشاه فرمودند که این چنین چرا شد مگر دروازه هائی قلعه را بر روی شاهزاده سلیم بسته اند و اولشکر کشیده - گره بر پیشانی زده به دستماری خدمت گاران پهلوی دیگر خواب کردند - مرزا غنیز کوکه از نفاق گوئی گل او سرشته اند بادشاه بدان پهلو که خواب نموده بودند رفته بدو دست اشاره کرده پرسیدند که در باب خسرو چه حکم است - فرمودند که حکم خداست و ملکه ملکه اوست مراست یک دل و هزار امید - مگر شما به مرگ مرا گذاشته اید که این کلمات بر زبان می آرند شاید مرا هنوز در دنیا حیات باقی باشد - اگر چنانچه عمر با آخر رسیده باشد وقت رحلت از دنیا باشد من در آله آباد لشکر نوازی و رعیت پروری و اخلاق دیگر که سلطنت و بادشاهی را در کار است از شاهزاده سلیم دیده ام و مهر و محبت او از دل من پیرون ترفته - چه شد که پاره از وسوسه شیطان به من سرگرانی کرد - آن پسر کلان و ولی عهد من است و در توره ما فرزندان کلان است بادشاهی به دیگری نمی رسد - خسرو را شش ماهه راه بنگاله عنایت کردم چون منافقان این حرف از بادشاه شنیدند فوج فوج و بلبل بلبل به خدمت شاهزاده سلیم آمدند و هجوم کردند و از کثرت جمعیت نفس بر مردم ننگ شد درین اثنا واجب المرضی میران صدر جهان و میر جمال الدین حسین ابخود عبدی خواجه فرستادند - مضمون آنکه چون همیشه بادشاه خسرو را در سایه سرافرازی

امتیاز داده می فرمودند که تو پدر خود را "شاه بهائی" می گفته باش و بهائی بزیان
هندی برادر را گویند التماسی آن است که باو سلوک برادرانه نمایند - حضرت شاهنشاهی
در جواب فرمودند که دائم مرا حضرت "بابا" می گفتند پس میبایست که درین وقت
بادشاه من می بودم پسر هرگز برادر و پدر نمی شود - امراء از شنیدن این جواب
متفکر گشتند و (نه) توانستند در برابر این جواب معقول بگویند همه از کرده پشیمان
شده دل بر بندگی و اطاعت شاهنشاهی نهادند و به عجز خود معترف گشتند -

روز شنبه هژدهم جمادی الاخره شیخ فرید بخاری آمده ملازمت نموده حضرت
شاهنشاهی بواسطه پیش دستی در ملازمت به خطاب "صاحب السیف والقلم" امتیاز
بخشیدند و کمروشمشیر مرصع و اسب بازین مرصع و یک لکمه رویه عنایت فرمودند -
بعد ازان راجه مان سنگه باجارت عرش آشیانی آمده ملازمت نمود کمربند مرصع و اسب
بازین مرصع باو عنایت فرمودند و لطف و مهربانی بسیار کردند -

یک روز خسرو و مرزا کوکه و راجه مان سنگه آمده ملازمت نمودند و عرض
کردند که ولایت بنگاله در کل به خسرو مرحمت شود و پائنده محمد باو همراه باشد -
حضرت شاهنشاهی التماسی آنها را قبول کرده فرمودند که همین ساعت سوار شده از
آب بگذرند انشاء الله تعالی بعد از واقعه حضرت عرش آشیانی رخصت داده شود -
همدران روز حضرت گیهان شکوه خلعت خاصه و دستار مبارک خود که بر سر داشتند
برائی حضرت شاهنشاهی فرستادند و پیغام دادند که اگر اوتاب دیدن ماند ارد اما
لحظه بی او قرار و آرام ندانم - چون به حضرت شاهنشاهی این خلعت پیغام رسید
و بادب تمام خلعت پوشیده باندرون قلعه رفتند و اطاعت حکم پدر نمودند و در
روز شنبه بیستم جمادی الاخره نفس حضرت بادشاه تنگ شد و وقت رحلت فرارسید -
فرمودند که مقربان و امرای مارا در کل بطلبند تا شاهزاده را بایشان سپرده از ایشان
بحلی بخواهم - چرا که سالها بامن هم تردد بودند - خواجه اویسی همدانی را رفته
ایشان را حاضر ساخت - حضرت بادشاه روی بهمه کرده بحلی خواست - حضرت

شاهنشاهی گفتند که این نفس آخر بادشاه است سعادت مند آن که خدمت بادشاه کند - حضرت شاهنشاهی گریان و بزبان متوجه خدمت والد بزرگوار شدند آغاز گریه و شیون نمودند و سر بیپائی مبارک حضرت سودند و سه بار گرد ایشان گردند - حضرت عرش آشیانی بجهت شگون شمشیر خاصه خود را که فتح الملک نلم داشت به حضرت شاهنشاهی اشاره فرمودند که برداشته در حضور من بر میان به بندد - در حال بر میان بسته سجد کردند و آداب بندگی بجا آوردند - شب شنبه یک پهلوهفت گهڑی شب گذشته شاهباز روح مقدس حضرت با علی علین پرواز کردن گرفت - حضرت بادشاه آن قرة العین خلافت را پیش طلبیده دست در گردن انداختند و گفتند بابا و داع آخرین است که من ترا دیگر نخواهم دید - این فرموده قطره آب از گوشه هائی چشم مبارکش چکیده باسانی جان را به جان آفرین تسلیم کرد -

درین ایلم غم اندوز از کنیزان حضرت شاهنشاهی دو پسر متولد شدند و به بجهاندار و شهریار موسم گشتند - چون قضائی قادر قدیم و تقدیر عادل کریم بران رفته بود که انجلم کار حق بر مرکز قرار گیرد خلافت این سلسله علیه به حضرت خلیفه الزمان صاحب قوان ثانی رواج پذیرد این گروه حق ناشناس از اراده باطل نداشت گزیده شرمند و سرافکنده به خدمت شاهنشاهی شتافتند - روز دیگر به لوازم تجهیز و تکمین پرداخته نور پرورده الهی را در باغ سکندره به جوار رحمت ایزدی سپردند و حضرت شاهنشاهی هفت روز بر مزار متبرکه ایشان نشسته تعزیت ایشان را به قلعه داشتند و بیست نفر حافظ قرآن تعیین نمودند که همه شب قرآن بر بالین ایشان بخوانند باشند و پنج لک اشرفی پنج مشقالی دادند که بر سر مزار ایشان عمارت عالی به سازند - هر صبح دو بیست لنگر طعام و دو بیست لنگر شیرینی ترتیب داده بفقرامیداده باشند و حکم فرمودند که بر سر قبر منوره آن حضرت ابیات مرقوم سازند - و هو هذا

نگارنده جوهر آب و خاک * طرازنده جوهر جان پاک
دو عالم ز فینی ازل آفرید * یکی کرد پنهان و دیگر پدید

- * به بخشید انکه سرائی سبج
- * که از عدل ایشان شود روزگار
- * ره دآوری را چو گیرند پیش
- * شهری کوچنیز نیست در روزگار
- * ز نهصد فزون بود شصت و سال
- * به بالائز زرینه مسند نشست
- * جهان را بیمار است از عدل و داد
- * بر پایه نخفش از هر گروه
- * بمهرار فگندی نظر سوئج خاک
- * گرفتی بیک حمله ملکی برنم
- * چو لطف خدا لطف او علم بود
- * بدرگاه او هر که بروی پناه
- * بد انسان شد آوازه اش در جهان
- * به پرداخت زانگونه روش زمین
- * بگیتی دو افزون ز پنجاه سال
- * چو از عدل آباد کرد این جهان
- * شه هفت کشور ازین پیش بود
- * به نزد خود مند هشیار دل
- * حجومهر از جوهر نه سپهر
- * سپهر است پر کعبه مهرش مدار
- * جهان است اندوه موج سراب
- * نیست است پیمان بس روزگار
- * نماند به گیتی کس جاودان
- * چه خوش گفت آن کامل نکته سنج
- * جهان ای برادر نماند بکس
- * بشاهان با افسرو تاج گنج
- * شگفته تراز باغ در هر بهار
- * شناسند بیگانه را هم جو خوش
- * بود سایه ذات پروردگار
- * که شاه اکبر آن سایه ذوالجلال
- * بر قدر او گشت افلاک پست
- * دل اهل عالم از و گشت شاد
- * شده جمع مردان صاحب شکوه
- * به گوهر شدی بهتر از جان پاک
- * به ایمانی ابرو بداند به بنم
- * بهر کار ختمش بانجم بود
- * چو اندیشه رفتی ز ماهی بماه
- * که درد دل نگنجد راز نهان
- * که کرد آفرینشی جهان آفرین
- * چنین کرد شاهی ز روشی جلال
- * سوئی آن جهان رفت روشن روان
- * کنون هشت جنت مسخو نمود
- * سرائی است این عالم آب و گل
- * که با کس بیابان نزد است مهر
- * که با کینه و مهر ناید بکار
- * ازان تشنه دل کی شود کامیاب
- * که گیسست از ابهنگلم کار
- * زدست اجل کس نزد اسپ جان
- * از گوهر دانش اندوخت گنج
- * دل اندر جهان آفرین بتدوین

شد از عدل شاه اکبر کلامگار	* بسان بهشت برین روزگار
جهان گشت خرم بدوران	* زمین وزمان شد به فرمان او
دلی و هریع مهر پیمان گسل	* زکین مهر او کرد بیرون زد ل
ز تاثیر یع مهری این جهان	* روان شد سوی عالم جاودان
رد انش همیشه زحق شاد باد	* از د عالم قدس آباد باد
بنلم شهنشاه ملک قدم	* که فدانش میرا بود از عدم
مهر پادشاهان روشی زمین	* از و صاحب تاج و تخت و نگین
کشید از عدم آشکارا وجود	* بود دست او مظهر عدل وجود
زلطفش که دمه طلبگار کلم	* بود در گمش قبله خاص و علم

ولادت گرامی در نهمصد و چهل و نه روی داده جلوس در نهمصد و شصت و سه اتفاق افتاده و آن حضرت را سه پسر والا گوهر و سه صبیبه قدسی بودند نخستین شهنشاه خدا آگاه نورالدین محمد جهانگیر بادشاه بتاریخ هشتم جمادی الثانی سنه هزار و چهارده هجری روز پنجشنبه قریب یک ساعت بخوی در شهر آگره در سن سی و هشت سالگی سر بر آرائی خلافت شدند دم سلطان مراد که در سنه هزار و هفتم هجری مطابق سال چهل و چهارم اکبر شاهی (از زیادتى) شراب در ولایت دکن در گذشت - سیم سلطان دانیال در سنه هزار و سیزدهم هجری موافق سال چهل و ششم اکبری نیز از اقراط باده گساری در ولایت دکن در گذشت مردنش طوری شد که او را بشکار تفنگ بسیار میل بود و نفنگی را جنازه نام کرده بود این بیست را خود بران نقش فرموده بود — فرد

از شوق توشود جان ترو تازه

هر کس که خورد نیز تو (افتد) بجنازه

بعد ازان خانخانان و نزدیکان او از خوف حضرت گیهان شکوه جلال الدین اکبر بادشاه شراب را از و منع کرده بودند که هیچ کس نزد او شراب نبرد و هر که برده

باشد او را به سیاست نلّم بکشم نزدیکان او را از ترس حضرت بادشاه نلّم شراب نمی بردند و چون دوسه روز گذشت او بیتاب شده به مرشد قلی تفنگچی ملایمت بسیار و زاری کرد و گفت اگر اندکی شراب بمن رسانی منصب ترا هر چه خواهی زیاده گردانم - مرشد قلی چون دید که عجز بسیار درین امر داد گفت بچه طریق بیارم که کشته نگردم و کمس نداند - دانیال گفت بمن شراب رسانیدن کم از جان بخشی نیست برو و در همان تفنگ جنازه نلّم شراب کرده بیار تود دوسه مرتبه که آوری بسی است و من کیف خواهم کرد و کسی این گمان نخواهد برد - مرشد قلی تفنگ جنازه را برداشته از شراب کرده پیش سلطان دانیال می آورد چون نلّم تفنگ از زبان او برآمده بود که افتد بجنازه حق سبحانه تعالی همان نوع کرد که از آن تفنگ شراب خوردن و به بستر جنازه افتادن یکی بود برحمت حق پیوست - فرد -

بسا خانی که از بازیچه برخاست

چو اختر میگذشت آن فال شد راست

سلطان دانیال بسیار جوان و خوشی قد بود به فیل میل بسیار داشت چنانچه از امرا هر که فیل نامی داشت چونکه بروج نظرش می افتاد آن فیل گرفته بلکه قیمتش هم نمیداد اصلا فیل خوب پیش هیچ کس نمی گذاشت - و به نغمه هندی میل بسیاری داشت و گاه گاه شعر هندی هم می گفت بد نبود - و اسامی صبیحه ها این است شاهزادی خانم شکر النساء بیگم و آرم بیگم نلّم یافت -

جلوس جهان افروز حضرت شاهنشاهی بر اورنگ

سلطنت و جهان پناهی

پشایسته سریر سلطنت و فرمانروای وزیننده افسر خلافت و کشور کشائی بلند اقبالی تواند بود که نهال مرادش از جوئیبار رحمت ایزدی سرسبز و شاداب باشد و تحمل دولتش در گلشن عدالت سرپر کشد و شمع مرادش بفروغ انوار مکالم ازلی جهان را روشن و منور دارد و لمعات نیغ همیش زنگ زدای ظلمت کفر گردد و اشحات سحاب مکرمتش

افسردگیهای جهان بی آب و رنگ را طراوت و نضارت بخشد^۱ چشمه سار دین و دولت به آبیاری مرحمتی تشنه لبان باد به ناکاهی را سیراب امید سازد و از فیضی فضل مدد لقی چهارچمن ملک رشک هشت بهشت شود و بدستگیری سیاست خارین فتنه و آشوب از بیخ و بن برکنده آید و نظام کارخانه ایجاد و انتظام سلسله کون و فساد یکف و رائی صافی او منوط و مربوط گردد و چون استعداد و استحقاق این کرامت در ذات اقدس حضرت شاهنشاهی و دیعت نهاد دست قدرت الهی بود^۲ بتاريخ روز پنجشنبه بیستم شهر جمادی الثانی سال هزار و چهارده هجری ساعت مسعود و زمان محمود که ممتاز^۳ انجم شناسان رصد بند^۴ بود در دولت خانه ارک دار الخلافه اکبر آباد حرسها^۵ الله تعالی عن الفتنه والفساد^۶ جشن عالی و انجمن والا آراستگی یافت و آن سرپر آرائی دولت و اقبال^۷ در سینه و هشت سالگی تخت خلافت و اورنگ رافت^۸ را به جلوس عالم افروز ارتفاع آسمانی بخشید - مثنوی —

برسم کیان تاج بر سر نهاد * جهان را از و گشت دیگر نهاد
بگیتی فزوده از و آب رو * فروزان شده تخت شاهی بدو

۱- ۱ - "شایسته ۰۰۰۰۰ بخشد" ندارد -

۲- ۱ - نضارت سراسنصان ملک و ملت و طراوت چمن دین و دولت منوط و مربوط به وجود فایضی ابخود بلند اقبالست که سحاب عاطفت زار جهان و جهانیان را سرسبز والا و به دستگیری تیغ صلحه کردار خارین و فساد و بیداد از تیغ برادر چون استعداد این موهب اعظمی و استحقاق این مکرمات والا به ذات مقدس حضرت شاهنشاهی و دیعت نهاد دست قدرت الهی بود به مرکز قرار گرفت - بتاريخ پنجشنبه سیم جمادی الثانی هزار -

۳- ج - مختار

۴- ۱ - وقت

۵- ۱ - "حرسها ۰۰۰۰۰ والفساد" ندارد

۶- ۱ - سلطنت

۷- ج - تخت سلطنت و اورنگ خلافت

سپه ازو گوهر بر آمیختند * بفرق شهنشه همی ریختند
 جهاندار بافر جمشید بود * بکردار تا بنده خورشید بود
 خطبه جهانگیری و گیتی ستانی^۱ بنام نامی القاب سامی^۲ سامه افروز روزگار گشت و
 سکه^۳ عدالت باسم همایون چهره پرد از در هم و دینار شد - و خطاب^۴ مستطاب
 ابوالمظفر نورالدین جهانگیر بادشاه بر صفحه روزگار گشت - و امرای والا مکان و
 خوانین مبع الشان که درین جشن جهان افروز به سعادت حضور اختصاص داشتند^۵
 به انواع مزاحم و اقسام نوازش اعتبار یافتند مقارن جلوس اولین حکم از آن حضرت صادر
 گشت بستن زنجیر عدلست که اگر متصدیان مهمات و دارالعدالت به فریاد ستم
 رسیدگان نه پردازند آن مظلومان باین دست آویز سلسله جنبان داد پڑوهی شده

۱ - "و گیتی ستانی" ندارد

۲ - التفات گرامی

۳ - ج - و چون خطیب بالقاب مستطاب حضرت شاهنشاهی زیان را در بار کرد انید
 خومن خومن زرو گوهر نثار شد مستمندان کلم دل بر گرفتند و آزمونند ان جیب
 نیاز را گوهر آمود ساختند زرهائی مسلوک نبازه روی چهره مراد بر افروخت
 خجسته القاب ابوالمظفر نورالدین محمد جهانگیر پادشاه غازی بر مناشیر
 دولت ثبت شد ارکان دولت و اعیان سلطنت که نسیمادت حضور شرف
 اختصاصی داشتند و سران سپاه که در صوابعات شرائط خدمت و جانفشانی
 بتقدیم می رسانیدند در خورشائستگی خویش بازویاد مراتب و مناصب فرق
 عزت بر افراختند جبین اخلاصی بنده ها بسجود شکر این موهبت نورانی شد و
 زیان نیاز بنوائی تهنیت بلند آوازه گردید -

۴ - ج - و سران سپاه که در صوابعات شرائط خدمت و جانفشانی بتقدیم می رسانیدند
 در خورشائستگی خویش بازویاد مراتب و مناصب فرق عزت بر افراختند
 جبین اخلاصی بنده ها بسجود شکر این موهبت نورانی شد و زیان نیاز بنوائی
 تهنیت بلند آوازه گردید -

صدای ظلم رسیدگی به سمع اشرف رسانند آن زنجیر طلائی ناب بود به سنگ چهار
من هندوستان که سی و دومین عراق باشد وید رازی سی گز مشتمل شصت زنگه‌ها
ساختند و یک سرش را به کنکره شاه برج قلعه اکبرآباد استوار نموده، سر دیگر را تا کنار
دریا برده به میل سنگین که نصب شده بود محکم کردند -

و دوازده حکم شرف نفاذ یافت که در جمیع ممالک محروسه معمول داشته این
احکام را دستور العمل سازند - اول منع زکوة و تمغا از میرپوری و سایر نکالیف دوم
در برهه اگر دزدی و راه زنی واقع شود و آن راه از آبادانی دور باشد جاگیرداران آن
نواحی سرای و مسجد بنانهند و جاهی احداث کنند تا باعث آبادانی گردد^۱ و اگر
به محال خالصه نزدیک باشد^۲ متصدیان آنجا انجام نمایند سیوم هیچکس در اثنا^۳
راه بار سوداگران را^۴ ایشان نکشاید - چهارم در ممالک محروسه هر کس فوت شود
مال و اسباب او را بوریه باز گذارند و احدی در آن دخل ننماید و اگر وارث نداشته
باشد بجهت ضبط آن اموال شرف و تحویلدار علاوه تعیین کنند تا آن وجه به
مصارف شرعی که ساختن مساجد و سراها و مرمت پل هائی شکسته و احداث تالابها
و چاه ها باشد صرف شود پنجم شراب و دیگر مسکرات منہبه نسازند و نفروشدند ششم
هیچکس نزولی نشود و هفتم احدی گوسفند و بینی مردم مجرم نبود^۵ و هشتم متصدیان خالصه
شریفه و جاگیرداران زمین رعایا را بتعدی نگیرند و خود کاشته خویش نسازند^۶ نهم
عاملان خالصه شریفه و جاگیرداران در پرگنه که باشند بمردم آنجا بتحکم خویش نکنند

۱ - باشد

۲ - بود

۳ - و نمای

۴ - چ - کسی گوسفند و بینی شخصی را به هیچ گشاهی نبود

۵ - ۱ - "و خود کاشته خویش نسازند" ندارد

دوم در شهرهای کلان دارالشفا ساخته اطبا را بجهت معالجه بیماران تعیین نمایند و وجه اخراجات آن از سرکار خالصه شریفه میداده باشند یازدهم به قرارداد حضرت عرش آشیانی حکم شد که در هر سال هژدهم ربیع الاول که روز تولد گرامی است بعد از هر سالی یک روز اعتبار نموده در ممالک محروسه درین روزها بکشتن جانداری نپردازند و در هر هفته پنجشنبه که روز جلوس همایون است و یکشنبه که روز تولد عرش آشیانی است نیز پیرامون این کار نکنند و دوازدهم به طریق عموم مناصب و جاگیرهای جمیع امرا و مناصداران برقرار شده بقدر حالت^۱ هرکس باضافه منصب ازده دوازده تاده سی و ده چهل کامیاب خواهش آمد و علوفه تمامی اجدیان از قرار ده پانزده و ماهیانه کل شاگرد پیشه ده دوازده اضافه شد و پروگیان شهرستان عصمت حضرت عرش آشیانی بقدر حالت و نسبتی که داشتند ازده دوازده تاده بیست افزایش یافت^۲ و سیورغال اهالی و موالی و سایر اهل استحقاق ممالک محروسه که لشکر دعا اند بیک قلم فرامینی که در دست داشتند مسلم گشت و به صدر رفیع القدر میرصد در جهان که از سادات صحیح النسب هندوستان بود و مدت ها منصب والای صدارت عرش آشیانی داشت حکم شد که هر روز^۳ ارباب استحقاق را به نظر مقدس به گذارند تا هر یک باند از^۴ استعداد بهره برگیرد - و همگی گناهکاران که از دیر باز در قلعه زندانی ها محبوس بودند رستگاری یافتند -

و بساعت نیک حکم شد که زروسیم را به وزن هائی مختلف مسکوک ساختند و هر یک را نامی جداگانه مقرر شد چنانچه مهرصد توله نورشاهی و پنجاه توله رانور سلطانی و بیست توله رانور دولت و ده توله رانور کرم و پنج توله رانور مهر و یک توله رانور جهانی و نصف آنرا نورانی و ربع آب را رواجی^۵ نام نهاده آمد و آنچه از جنس

۱ - ۱ - خود

۲ - ۱ - یافتند

۳ - ۱ - همه روزه

۴ - ج - انباری

نقره سکه شد صد توله را کوب طالع و پنجاه توله را کوب اقبال است و بیست توله را کوب مراد و ده توله را کوب بخت و پنج توله را کوب سعد و یک توله را جهانگیری و نصفش را سلطانی و ربع آن را نثاری نلم نهاده شد -

و در آغاز جلوس مرزا شاهرخ نبیراه مرزا سلیمان حاکم بدخشان را که در ملازمت حضرت عرش آشیانی پنج هزاری بود به منصب والای هفت هزاری امتیاز بخشیدند و صوبه مالوه بدستور سابق باو مرحمت شد و سعید خان به حکومت پنجاب فرق عزت بر افراخت شریف خان پسر خواجه عبدالصمد شیرین قلم که حضرت آشیانی او را از برهان پور به جهت نصایح و رهنمودنی بشاه را مقصود بخدمت حضرت شاهنشاهی فرستاده بودند و او بخلاف آن باعث برافروای ایشان گشته در حسینی که آنحضرت بخدمت پدر بزرگوار خود می آمدند از توهم کردار ناپسندیده خویش بشعاب خیال دهرینه پناه برده از استماع این نوید جان بخش کرم و گیرا آمده فرق خدمت بسجود قدسی آستان نورانی ساخت و بخطاب امیرالامرائی و خدمت جلیل القدر و کالت و پنج هزاری ذات و سوار رفعت بفلک سودا به همان خدمت سرفرازی یافت خلعت بادشاهانه با کروش مشیر مرصع و دیوات مرصع باو عنایت شد مقیم که در او آخر ایام سلطنت عرش آشیانی به خطاب وزیر خانی سرفراز گشته به وزارت ممالک محروسه نامزد شده بود همان خدمت و منصب سر بلندی گرفت و خواجگی فتح الله را نیز خلعت داده به دستور سابق بخشی کردند و شریف خان از صوبه بهار آمده به سعادت سجود ناصیه اخلاصی بر افروخت و به خطاب امیرالامرائی و خدمت و کالت پنجهزاری ذات و سوار عزتها گرفت^۱ راجه مان سنگه به حکومت بنگاله که جای پنجاه هزار سوار است عز اختصاص یافت و به عنایت خلعت و سپهر مرصع و اسب خاصه سرمباهات او را باوج سپهر رسانیده بدان صوب دستوری فرمودند - شیخ حسن پسر شیخ چنا^۲ را که از

۱- ۱ - "شریف خان پسر خواجه عبدالصمد ۰۰۰۰۰ رفعت بفلک سودا" ندارد

۲- ۲ - "و شریف خان ۰۰۰۰۰ عزتها گرفت" ندارد

۳- ۳ - چ - پنا

ایام شاهزادگی به خطاب مقرب خانی سربلندی داشت به خدمت آوردن فرزندان سلطان دانیال به برهانپور فرستادند - خان اعظم میرزا عزیز کوکلتاش را بانواع عواطف و اقسام نوازش سرفراز و ممتاز ساخته در ملازمت اشرف نگاهداشتند جعفر مخاطب به آصف خان از صوبه بهار آمده دولت آستانه بوس دریافت وی پسر میرزا بدیع الزمان بن آقاملا * مشهور است - در عنفوان شباب از عراق به هندوستان آمده بوسیله عم خویش میرزا غیاث الدین علی آصف خان بسعادت زمین بوس جبین اخلاص نورانی ساخت حضرت عرش آشیانی منصب دوپستی مرحمت فرموده داخل تعینات آصف خان نمودند اوراضی نشده ترک خدمت و آمد و رفت درگاه نمود حکم اشرف صادر شد که اگر در تعینات عمومی خود راضی نباشد به بنگاله رفته داخل کومکپان خان جهان شود و چون به بنگاله رفت خان جهان حاکم بنگاله بیمار بود و بعد از روزی چند ودیعت حیات سپرد و مظفر خان بجای او منصوب گشت شورش معصوم کابلی و بلفی شدن قاقشالان بمیان آمد و مظفر خان را شهید ساختند و بغیر از جعفر بیگ و خواجه شمس الدین محمد خوانی اکثری از بندهای درگاه به مخالفان موافقت نمودند و نلج بردند و ازین آشوب گاه رخت حیات باحل سلامت کشیده در فتح پور بسجود قدسی آستان جبین اخلاص نورانی ساختند - از آنجا که او را بخواری و ناکامی از درگاه رانده بود و او برهنه منوی سعادت و بدرقه توفیق بار خود را بدرگاه والا رسانیده پسندیده آمد در اندک مدتی به خطاب آصف خانی و منصب میربخشی ترقی و تصاعد نموده بوالا پایه وزارت بلندی گرای شد و خدمت دیوانی را بعایت خوب کرد نفس الامرائکه آصف خان جوانی بود بظاهر و باطن آراسته فهم تند و فطرت بلند داشت و این حرف ازو است که هر چه من در بدیهه نفهم نی مننی است شعر را خوب می گفت و نثر را پسندیده می نوشت - مثنوی در بحر خسرو شیرین گفته - شعرهای خوب دارد و این چند بیت ازوست -

شهر گنجایش عمهای دل ما چون داشت * آفریدند برای دل ما صحرا را
رسید و مضطربم کرد و آنقدر نیست * که آشنای دل خود کم تسلی را
جعفره کوی یار دانست * مشکل که دگر زپانشیند

وله من المثنوی

* که کوئی همچو شیر از آنچه اس رست	سلاح جنگ دردستش چنان جست
* اثر از می جو می در شیشه باقی	زنوشین جام شب در چشم ساقی
* مرا اینجا قلم از دست افتاد	ز شوقی آنچه آنجا دید فرهاد
* ز بی آبی فتاد اندر جگر چاک	دوکس را در بیابان خطرناک
* نفسها او فتاد اندر شمارا	چو دست سعی کوته شد ز چاره
* امانت دار کج آب حیوان	مسیح بحر و مساح بیابان
* نزد یک لب هریک چو آورد	لبالب کوزه صافی زهر درد
* چنین تا زندگیشان شد بغارت	سوی آن یار دیگر کرد اشارت
* بحد مهر همی انصاف داده	ببالین کاهشان خضر ایستاده
* خجل از کرده خود با سکندر	بمرگ از زندگی صد بار خوشتر
* وز نسخه گرفت از عکس دلبر	نهاد آئینه دل در برابر

رخصت یافتن سلطان پرویز باستیصال رانا مقهور

چون حضرت عرش آشیانی مکرر عساکر نصرت به اثر باستیصال رانا مقهور تعیین فرموده بودند و انصرام آن مهم در پرده توقف مانده بود ناگزیر حضرت شاهنشاهی بعد از جلوس آن عزیمت را بر جمیع مقاصد مقدم داشته سلطان پرویز را به خلعت های فاخوه و شمشیر و یکترو خنجر موصع و تسبیح مروارید که بالعدل هائی گران بها یک سلک بود هفتاد هزار روبه قیمت داشت و اسبان عراقی و ترکی و فیلان نامی سرفراز ساخته بدان صوب دستوری فرمودند بیست هزار سوار نامدارها سرداران صاحب اعتبار به دین خدمت نامزد گشتند اسامی امراء که درین یورش ملازم شاهزاده

۱ - ۱ - از "خان اعظم میرزا عزیز کولکانش را بانواع عواطف تا این مثنوی

ندارد -

بودند جعفر بیگ آصف خان به اتالیقی شاهزاده مقرر شد و عبد الرزاق همموری به بخشی گیری امتیاز یافت و مختار بیگ به دیوانی سر بلند گشت - راجه جگ ناتھ عمومی راجه مان سنگه و رانا سنگه^۱ برادرزاده رانا رایسال و مادھو سنگه برادر راجه مان سنگه و شیخ رکن الدین افغان و شیخ عبد الرحمن پسر علامی شیخ ابوالفضل و مها سنگه نبیره راجه مان سنگه و زاهد خان پسر صادق خان و محمد جمیل قراخان ترکمان و رای منوهر کچھواھ و بسیاری از امرا و منصب دار که نگارش آن به درازی می کشد و هریکی از نامزد شدگان این خدمت به اضافه منصب و عنایت خلعت و شمشیر مرصع و اسب و فیل به اندازه رتبت سرفرازی یافتند و مهر اوزک را که حواله سلطان پرویز بود بامیرالامرا سپردند -

درین هنگام عاقبت انجام وزارت ممالک محروسه به جان بیگ که در ایام شاهزادگی به خطاب وزیر الملکی سرفراز شده بود به وزیر خان تفویض یافت و شیخ فرید بخاری که چهار هزار بود به پایه والای پنج هزار رسید - و همدرین ایام لاله بیگ که از ممالیک این سلسله علیه بود و در زمان شاهزادگی خطاب باز بهادری داشت به منصب چهار هزار سر بلند گشت و به حکومت صوبه بهار امتیاز یافت و همدرین ولا قلیچ خان را که از ملازمان دیرین و امرای بزرگ عرش آشیانی بود بدارای صوبه گجرات فرستادند و یک لک روپیه باو مرحمت شد - در همین ایام میر صدر جهان از منصب دو هزار به منصب چهار هزار سرفراز گشت - غیاث بیگ که در دولت حضرت عرش آشیانی مدت ها دیوان بیوتات بود و منصب هفت صدی داشت بجای وزیر خان به پایه وزارت نصف ممالک محروسه و خطاب مستطاب اعتماد الدوله و منصب هزار و پانصدی بلند ی گرامی شد - وزیر خان به دیوانی صوبه بنگاله و قرار جمع آنجا مقرر گشت - و خدمت دیوانی بیوتات به هزال ملک که از

سادات باخوز است باز کردید - همدین ایام پترداس^۱ را که در دولت عرش آشیانی
خطاب رائی رایان^۲ یافته بود راجه بکرماجیت خطاب داده به منصب میرآتش سرفراز
ساختند - و حکم شد که در توپ خانه رکاب همیشه پنجاه هزار توچی و سه هزار اربه
توپ خانه آماده دارد - زمانه بیگ^۳ پسر غیور بیگ^۴ کابلی که در ایام شاهزادگی
به منصب پانصدی رسیده بود که به خطاب مهابت خانی و منصب هزار و پانصدی
و خدمت بخشی گیری شاگرد پیشه امتیاز یافت - راجه بیرسنگ دیوبند یله^۵ به منصب
سه هزار سرفراز گردید -

همدین ایام تقصیرات عبد الله خان که از اله آباد به رخصت به ملازمت
حضرت عرش آشیانی رفته بود بخشیده آمد و به منصب دو هزار اختصاص یافت -
از وقایع این سال کشته شدن پسران اکهیراج ولد بهگوتی داس^۶ که عموی راجه
مان سنگ بود این جاهلان به سعادت که ابهیرام و لچهیرام^۷ و سیام را نام
داشتند همواره مصدر حرکات ناپسندیده شدند درین ولا بتازگی بعرض رسید که
ابهیرام می خواهد که بساتی و فرزند ان خود را بی حکم مقدس بوطن روانه سازد بعد
از ان خود نیز فرار نموده به رانا پناه برد - و به رام داس و دیگر امرای راجپوت
حکم شد که اگر از شما کسی ضامن شود منصب و جاگیر آنها برقرار دانسته آید - از
غایت شوره پستی و بی باکی که داشتند هیچکس ضامن نشد - لاجرم به امیرالامرا
فرمودند که آنها را تا بهم رسیدن ضامن حواله یکی از نید هائی درگاه نماید -

- ۱ - ۱ - هرداس
- ۲ - ۲ - رای رایان
- ۳ - ۱ - "زمانه بیگ" ندارد
- ۴ - ۱ - "غور بیگ"
- ۵ - ۲ - بیرسنگ دیوبند یله
- ۶ - ۲ - بهکونداس
- ۷ - ۱ - بحیرام - در حاشیه "ج" نیز "بحیرام" نوشته -

امیرالامرا نام بردها را با ابراهیم خان کاکرو که به خطاب دلاور خانی روشناس بود^۱ و حاتم خان^۲ پسر بایوی منکلی که خطاب شهنواز خانی داشت^۳ سپرد - چون خواستند که براق ازین جاہلان زندگی و شمشیر باز ستانند به هیچ وجه تن بآن درندادند و باتفاق نوکران پر خاشی و عریده آتاز نهادند - چون این معنی به سمع جلال رسید حکم جهان مطاع شرف نقادیافت که پاداشی کردار ناشایسته آن سیاه بختان در کنار روزگار ایشان نهاده آید - امیرالامرا قصد گرفتن آنها متوجه گشت و شیخ فرید نیز از عقب دستوری یافت در آنجمله دورا جہوت که یکی شمیرو بدست گرفته و دیگری جمدھر بامیرالامرا رو برو شد یکی از ملازمان او به جمدھر در آویخت و بزخم (جمدھر) کشته شد - و او را نیز پاره پاره ساختند و بدیگری که شمیرو داشت نیز افغانی از نوکران امیرالامرا رو برو شد و از هم گذرانید - دلاور خان جمدھر کشیده بر ابرہیرام که باد و کس دیگر در مقام جہالت استاد بود متوجه گشت به یکی زخم جمدھر رسانیده از دست آن سه کسی نه زخم برداشته همانجا افتاده و انجلم کار بدست چندی از احدیان آن خون گرفتگان در صحن خاص و علم به قتل رسیدند و این سیاست بسیاری از پراہه روان را رہنمای سلامت و استقامت گشت -

مقارن این حال شیخ علاء الدین نبیرہ^۴ شیخ سلیم^۱ که از خورد سالی در خدمت حضرت شاهنشاهی کلان شده بود به خطاب اسلام خان و منصب دوهزاری فرق عزت برافراخت و درین روز صد کسی از بندہائی اکبری و جہانگیری به فزونی منصب سرفراز گشتند -

۱ - ج - "که به خطاب دلاور خانی روشناس بود"

۲ - ج - "حاتم" ندارد

۳ - ج - "بایوی منکلی که خطاب شهنواز خانی داشت"

۴ - ۱ - شیخ سلیمان سلیم

در همین اثناء عید رمضان چهره نشاط نمود و حضرت شاهنشاهی به عیدگاه تشریف برده مراسم نماز آن روز نشاط افروز به تقدیم رسانیدند و لوازم سپاس ایزدی بجا آورده متوجه دولت خانه گردیدند و در اثنای راه فراوان نقود در دامن امید ارباب استحقاق و احتیاج^۱ ریختند - درین روز حکم شد که هر روز یکی از منصب داران پانز پنجاه هزار دام از سرکار خاصه به ارباب احتیاج میرسانیده باشند و از سوانحی که از همت شاهنشاهی بروی کار آمد آنکه سایر جهات کابل و قندهار را که بخروج باد شاهان کفایت کند بخشیدند -

آغاز و سال اول از جلوس میمنت مانوس^۲

شب سه شنبه یازدهم ذی القعدة سنه هزار و چهارده هجری نزدیک به صبح نیر اعظم عطیه بخش عالم پرتو اعتدال به بیت الشرف^۳ جمال انداخت^۴ حضرت شاهنشاهی بآئین عرش آشیانی دولت خانه علم و خاص^۵ را بانواع تکلفات آراستگی بخشیده جشن نوروز ترتیب داد بد وظیفه شاد کامی و والد بلند نامی زمین و زمانرا فرد گرفت حکم شد که آغاز این سال سعادت استعمال در مناشیر قضا ماثرو دفاتر

۱ - احتیاج

۲ - جلوس همایون

۳ - بیت اشرف

۴ - حمل سعادت تحویل ارزانی فرمود و نخستین سال از جلوس همایون بمبارکی

و خورخی آغاز شد و افسرده دلان خاک نشین را روز بازار نشاط گرمی

پذیرفت - شعر

درخت غنچه بر آورد و بلبلان مستند

جهان جوان شد و یاران بعیش نیستند

بساط سبزه لکد کوب شد بپای نشاط

ز بس که عارف و عالمی برقعی برجستند

۵ - ج - "خاص و عام" ندارد

تاریخ جلوس اشرف را نیز ثبت^۱ می نمود. باشند و چون پیش نهاد خاطر احسان ناظر آسودگی رعیت و سپاه^۲ بود پیشکش نوروزی درین سال بامراء معاف گشت مگر قلیلی که از عمده *ند بنابر رعایت حاضر آنها درجه قبول یافت -

و درین نوروزی بسیاری از بنده هائی به زیادتی منصب کامیاب خواہش آمدند - از انجمله شاه بیگ خان حاکم قندھار رائج رای سنگھ از امرای راجپوت هریکی از اصل و اضافه به منصب پنجهزاری سرفراز گردیدند -

و از سوانح مسرت افزا افروختن شورش گجوات است - در آغاز جلوس یکی از اولاد مظفر گجراتی که خود را حاکم زاده آن ولایت می گرفت سرشورش بر افراخته اطراف شهر احمد آباد را تاخت و تاراج نمود و چندی از سرداران مثل پیم^۳ بهادر اوزبک و رای علی بهتی در آن فتنه بشهادت رسیدند و انجام کار راجه بکرماجیت با هفت هزار سوار بکومک لشکر گجرات تعیین یافت و مقرر شد که چون هنگامه فساد اندیشان غنوده تحت برهم زده آید و خاطر ازین تفرقه جمع شود راجه مذکور صاحب صوبه گجوات باشد و قلیچ خان که قبل ازین بدان خدمت دستوری یافته بود متوجه ملازمت گردد - و بعد از رسیدن افواج قاهره سلک جمعیت مفسدان از هم پاشیده شد و آن ولایت از حسن و خاشاک شورش پاگ گشت -

در خلال این احوال عرضداشت سلطان پرویز به نظر مقدس در آمد - مضمون آنکه رانانتهانه مندل را که در جهل گروهی اجمیر واقع است گذاشته فرار نمود و افواج قاهره متعاقب او شتافته اند امید که اقبال جهانگیری آن سیاه بخت را نیست و نابود گرداند -

۱ - ترتیب

۲ - سیاهی

۳ - ج - تنم

فرار نمودن خسرو از اکبرآباد و توجه حضرت شاهنشاهی
در تعاقب او و بدست آمدن آن برگشته روزگار ورود موب
منصور در دارالسلطنت لاهور

چون دماغ خسرو در بیماری حضرت عرش آشیانی از مالیخولیای سلطنت موهوم آشفته بود بعد از آنکه اورنگ خلافت به جلوس جهان افروز حضرت شاهنشاهی رونق و بها گرفت^۱ همواره گرفته خاطر و متوحش می بود و آن حضرت هر چند در مقام عنایت و شفقت آمده خواستند که تفرقه دغدغه از خاطر او دور سازند فائده بران مرتب نکشت تا آنکه واهمه بر مزاجش استیلا یافته قرار برقرار داده شب یک شنبه هشتم ذی حجه سنه مذکور زیارت عتبه روضه منوره عرش آشیانی را بهانه ساخته با صد و پنجاه سوار که باو متفق بودند^۲ از ارک قلع اکبرآباد برآمده راه ادبار پیش گرفت بعد از نفسی امیرالامراء خبر یافت و بخدمت حضرت شتافته آن خبر موحش را همروزی داشت نخست رای جهان آرای چنین تقاضا فرمود که شاهزاده جوان بخت شاهزاده خویم را بتعاقب آن سرگشته بادیه ضلالت رخصت فرمایند - امیرالامراء التماس نمود که صلاح دولت درین است که بنده باین خدمت دستوری یابد - حکم شد که چنین باشد -

در حوالی متھرا حسن بیگ بدخشی که از حکومت کابل مهزول گشته متوجه درگاه بود به آن آواره دشت ناکامی پیش آمده بتملق اواز راه رفته رفیق بغی و ضلالت گردید -

بالجمله چون حضرت شاهنشاهی از قرار آن برگشته وادی ادبار آگاهی یافتند اول به خاطر آوردند که شاه زاده ولی عهد خویش سربر آرائی سلطنت سازند و به

۱ - ج - یافت

۲ - ج - محرم راز و محل اعتماد او بودند

این عزیمت شیخ فرید را به طریق منقلا تعیین نموده خود نیر صبح یکشنبه مزکور به طریق استعمال رایات جاه و جلال بدان صوب برافراشتند و برای محافظت خزانه ویاس خانه در دار الخلافت گذاشتند و خواجه جهان و اسلام خان را نیز در خدمت درة التاج سلطنت نگاه داشتند - چون بروز به (روضه) منوره حضرت عرش آشیانی که در سه کروهی شهر واقع است رسیدند به لوانم زیارت پرداخته استمداد همت از روح پرفتوح آن حضرت نموده متوجه پیش شدند -

بعد از طی منازل روز جمعه سیزدهم ذی الحجه در دلهلی ورود موکب سعادت اتفاق افتاد و به زیارت خوابگاه حضرت جنت آشیانی و مراقد اولیای عظام که درون مصر جامع آسوده اند شتافته بحیرات مبرات پرداختند درین منزل فرمان عطوفت عنوان مرقوم ساخته به سلطان پرویز فرستادند - مضمون آنکه جمعی سرداران را بس رانان گذاشته خود به آصف خان و بعضی نزدیکیان به ملازمت شتابد -

چون خسرو به حوالی لاهور رسید قضا را سعید خان و دلاور خان و نورالدین قلی و چندین دیگر از بنده های بادشاهی پیشتر خبر یافت تحصین و قلعه داری پرداخته بودند و او در دولت را بر خویش مسدود دیده^۱ به لوانم محاصره و فراهم آوردن لشکر و ترتیب اسباب ضلالت و ادبار^۲ پرداخت - چون آگاهی یافت که شیخ فرید نزدیک رسید از گرد قلعه برخاسته در کنار آب سیاه مقابل فوج شاهی صف آراست - بعد از زد و خورد بسیار شکست یافت - چهارصد سوار بکشتن داده آواره دشت ناکامی گشت و از بندهای درگاه نیز پنجاه و شصت کس زخمی و شهید شدند^۳ - خسرو در پائی کشتی نشسته بود میخواست که از آب عبور نماید که این خبر را قاسم خان^۴

۱ - ج - یافت

۲ - ۱ - "و ترتیب ادبار" ندارد

۳ - ج - سرخ روی دین و دولت شدند

۴ - ج - میر ابوالقاسم نمکین

تمکین که در گجرات بود از خواجه خضر خان و زمینداران نواحی شنیدند و جلد و گیرا شتافته اورا دستگیر ساختند و موکب منصور شاهنشاهی در باغ مرزا کامران برادر جنت آشیانی که در سواد لاهور واقع است نزول اجلال فرمود^۱ به حکم اشرف امیرالامرا بر جناح استعمال رفته^۲ خسرو حیرانی زده^۳ و حسن بیگ مردود^۴ و عبد الرحیم مخدول^۵ را روز پنجشنبه سیم محرم سنه هزار و پانزده بتوره جنگیز خانی از طرف دست چپ در پیشگاه قهرمان جلال حاضر ساخت^۶ مثنوی —

که دانست کاین کودک خورد سال * شود با بزرگان چنین بد سگال
 باول قدح دردی آرد به پیش * گذارد شکوه شه و شرم خویش
 بشوراند اورنگ خورشید را * تمنا کند جای جمشید را^۷

و حسن بیگ را بردست راست خسرو و عبد الرحیم را بردست چپ او ایستاده کرده بودند و خسرو در میان هردو ایستاده می لرزید و می گریست - حسن بیگ بکمان نفع موهوم بهرزه گوئی و ژاژ خائی در آمده پریشان گفتن آغاز کرد - چون عرض او در پیشگاه خاطر فیاض پرتو افکند بحرف زدن نگذاشته فرمودند که خسرو را مسلسل بزنند ان ادب محبوس دارند و بجهت عبرت فتنه انگیزان روزگار حسن بیگ

۱ - ج - بمسامع اقبال رسید - حکم شد که امیرالامرا

۲ - ج - شتافته

۳ - ج - برگشته نجت

۴ - ج - تیره روزگار

۵ - ج - مردود را بدرگاه والا حاضر سازد

۶ - ج - روز پنجشنبه سیم محرم خسرو را دست بسته و زنجیر در پا بتوره جنگیزی

خانی از طرف چپ در پیشگاه قهرمان جلال در آوردند -

۷ - ۱ - این اشعارند ارد

را در پوست گاو و عبد الرحیم را در چرم خوکشیده و از کونه بردارز کوش سوار کرده گرد
شهر گردانند و چون پوست گاو زود تر از پوست خوک خشک شد حسن بیگ پیش از
چهارپهرزنده نماند و عبد الرحیم که در پوست خام خوب بود و آشنایان و دوستان از
خارج باو رطوبات می رسانیدند و او را بردار شهر می گردانیدند و از غایت پی آوری
پوست سگ بروکشیده در کوچه و بازار از قسم خیار و غیره هویچه رطوبت داشت
بدستی می افتاد و می خورد - آن روز و آن شب زنده ماند - روز دیگر حکم شد که
از پوستش بر آورند - بهر حال زنده ماند - و جمعی از مفسدان سیاه بخت^۱ که
با خسرو رفیق طریق بغی و ضلالت بودند باقسام^۲ از جبر و شدت و سیاست
فرمودند و بجلدوی این فتح موضع بهر اول که این ظفر دران مقام چهاره مراد
افروخته به شیخ فرید مرحمت شد و مشا الله به خطاب مرتضی خانی سرفراز گردید
و زمیندارانی که در خدمت لوازم دولت خواهی بجا آورده بودند به ریاست میانه
دریای جناب و بهت امتیاز یافتند - و زمین ها به طریق سیورغال بهر یک مرحمت
شد - و از جمله اموال حسن بیگ از^۳ خانه ملک محمد نامی^۴ قریب هفت لکمه
روپیه ظاهر گشت - و در نهم محرم^۵ سنه مذکور جت جهان آرای سایه اقبال
بر فرق سکنه^۶ دار السلطنت لاهور انداخت^۷

مقارن آن مقرب خان بازماندهای سلطان دانیال را با کارخانه جات و
اموال آن مرحوم از برهان پور آورده به نظر مقدس گذرانید و پیرخان ولد دولتخان

- ۱ - ۱ - "سیاه بخت" ندارد
- ۲ - ج - بجبهت سیاست و عبرت حکم شد که از درباغ میرزا کامران تا در قلعه دورسته
دارها نصب کرده باقسام عقوبت بردار کنند و بجلدوی
۳ - ۱ - در
- ۴ - ۱ - "نامی" ندارد
- ۵ - ج - روز چهارشنبه
- ۶ - ج - خسرو را برفیل نشانده از میان دار گذرانیدند تا همراهان خود را بآن
عقوبت دیده از عمل زشت خویش عبرت گرد -

لودی که جوانی در آراستگی ظاهر تمام عیار بود و در نوکران خوب سلطان دانیال انتظام داشت نیز بدولت سجود عتبه کعبه رتبه روشن پیشانی گشت -

و از سوانح این سال محاصره کردن لشکر قزلباش است - قندهار را و برگشتن ناکلم - چون حضرت عرش آشیانی اناراله برهانه از دار فنا متوجه عالم بقا شدند و خیر مخالفت خسرو شایع گشت حاکم هرات^۱ روبه قندهار و سیستان و دیگر جاگیراران آن نواحی بسرکردگی حسین خان حاکم هرات روبه قندهار نهادند و شاه بیگ خان مردانه پا قایم کرده قلعه را مضبوط و مستحکم ساخت و خود بالای ارک سیوم نشسته از غایت شجاعت و بی پروائی سروپا برهنه کرده و میان کشاده مجلس شراب ترتیب می داد چنانچه پرونیان بهانیه می کردند و هر روز فوجی به جنگ لشکر غنیم از قلعه بیرون فرستاده کوشش های مردانه بتقدیم می رسانید و لشکر قزلباش به لوازم محاصره پرداخته قلعه را احاطه نمودند - چون این خبر در لاهور به مسامع جلال رسید قواخان و بسیاری از منصیداران به سرداری میرزا غازی به^۲ منصب پنجهزاری ذات و سوار و عنایت نقاره فرق عزت بر افراخت و نواخته^۳ بیگ به خطاب سردار خانی روشناس گردید و خواجه عاقل به خدمت بخشگیری این لشکر مقرر گشت و حکم شد که بعد از فتح سردار خان به حکومت قندهار قیام نماید و شاه بیگ خان متوجه درگاه شود چون لشکر فیروزی اثر به شش منزل قندهار رسید طایفه قزلباش از اجتماع این خبر ثبات از دست داده^۴

۱ - ج - فره و ملک سیستان

۲ - ج - ولد میرزا جانی ترخان بکومک شاه بیگ خان دستوری یافتند و هنگم

رخصت

۳ - ۱ - نواخته

۴ - ج - ترک محاصره نموده

رو بگیرند نهاده اند تا کنار آب سرمد که جاده شصت گروه راه بود باشد عتبان بنار
نکشیدند و لشکر ظفر قرین داخل قندهار شد و حسب الحکم قلعه را به سردار خان
سپرد شاه بیگ خان با سپاه کومک عازم درگاه گردید و در خلال این احوال
عبدالله خان به منصب دوهزار و پانصد سوار از اصل و اضافه فرق عزت برافراخت -

و همدرین اوقات سلطان پریو از مهم رانا آمده به دریافت دولت ملازمت
سعادت گرای شد و به منصب ده هزار و عنایت آفتاب گیر مخصوص گشت - و آصف
خان نیز همراه شاهزاده ادراک عزت زمین بوس نمود - و هم درین اوقات میرزا
علی اکبر شاهی بحکومت کشمیر سرافراز گردید^۱ - و از سوانح بجهت افزا آنکه
چون خاطر اشرف از جدای شاهزاده ولی عهد نگرانی داشت درین ولا منشور عاطفت
دستور ارسال داشته به حضور موفور السرور طلب فرمودند و آن قوه الصین خلافت
در خدمت حضرت مریم مکانی والدہ حقیقی حضرت شاهنشاهی ورقیه^۲ سلطان
بیگم منکوحه حضرت عرش آشیانی و تمامی بیگمان با جواهرخانه و خزانه و سایه
کارخانجات متوجه درگاه والا شدند و چون در حوالی وهی که دهرنام دارد^۳
رسیدند - روز پنجشنبه حضرت شاهنشاهی برکشتی سوار شده به استقبال والدہ
ماجدہ خود شتافتند و دران سرزمین قران السعدین اتفاق افتاد و خاطر قدسی
مآثر آن حضرت بلاقای جهان آرائی فرزند اقبال مند چمن شگفت و عالم نشاط
و انبساط بروی کارآمد و درین هنگامه به عرض رسید که دلپت پسر رائج سنگه
بمهورتیه در حوالی ناگور سربفساد برداشته است - حکم شد که راجه جگن ناتھ
و هزال ملک با دیگر بندگان بادشاهی که در نواحی اجمیراند پاداش لایق درکنار
اونهد - روز چهارشنبه بیست و یکم شهریور جشن وزن شمسی اقدس در خانه

۱ - "وهم درین سرافراز گردید" ندارد -

۲ - "رقیه" ندارد -

۳ - "دهی که دهرنام دارد" ندارد -

مریم مکانی^۱ آرایش یافت - وزن اول آن گرانبار بطلا شد سه من و ده سیر و بعد ازان به بعضی از فلزات و انواع خوشبوی های و مکيفات یازده مرتبه دیگر برکشیدند و هرسالی دوبار مجلس این وزن گرامی ترتیب می یابد شمسی و قمری وزرهای آن به تحویلداران علیحده حواله می شود که به فقرا و ارباب احتیاج رسانند -

درین روز عالم افروز قطب الدین خان کولکناش^۲ به منصب پنجهزاری ذات و سوار و عنایت خلعت خاصه و شمشیر مرصع و اسب خاصه بازمین مرصع عزامتیا یافت - و به صوبه داری دارالملک بنگاله و اودیسه فرق عزت بر فراخت - بدان صوب مرخص گشت و دولکمه رویه بصیفه مدد خن^۳ بمشارالیه و سه لک^۴ بکومکبان عنایت شد - و همدرین روز یک لکمه و پنجاه هزار رویه بهجهت دختر سلطان مراد که نامزد سلطان پرویز بود به طریق ساجق فرستادند و بهجهت سامان طوی یک لک رویه بشاهزاده عنایت شد^۵ - همدرین اثنا باز بهادرنش خان^۶ که در بنگاله مدتها عصیان ورزیده بود برهنمونى بخت سعادت عتبه بوس دریافت و خنجر مرصع و بیست^۷ هزار رویه بلاو مرحمت شد و به منصب هزارى ذات و سوار عز اختصاص گرفت^۸ - روز یکشنبه جشن عروسی شاهزاده پرویز به دختر سلطان مراد آرایش پذیرفت^۹ و حاضران مجلس به خلعتهای فاخره سرفراز گردیدند -

- ۱ - ج - مریم الزمانی
- ۲ - ۱ - "کولکناش" ندارد
- ۳ - ۱ - "بصیفه مدد خن ۰۰۰۰ لک" ندارد
- ۴ - ۱ - "و بهجهت سامان ۰۰۰۰۰ عنایت شد" ندارد
- ۵ - ج - قلماق
- ۶ - ج - هشت
- ۷ - ج - یافت
- ۸ - ج - صوبه
- ۹ - ج - یافت

مقارن این حال عبد الزاق از مهم رانا آمده به منصب و خدمت بخشی گیری حضور سربلندی گرفت و حکم شد که باتفاق خواجه ابوالحسن به لوازم این خدمت قیام نموده باشند - در همین ایام به مسامع جلال رسید که روز دسپره عبد الله خان از کالهی که در جاگیر او ست ایلغار نموده به ولایت بوندیله^۱ درآمد و از روی حلاوت و شجاعت رامچند پسر مد هکر که از دیرباز در آن سرزمین هنگامه فتنه و فساد گرم داشت دستگیر کرده به کالهی آورد و خان بجلدوی این خدمت پسندیده به عنایت علم و منصب سه هزاری ذات و دوهزار سوار سرفراز گردید -

همدرین ولا از وقایع صوبه بهار به عرض رسید که لاله بیگ مخاطب به باز بهادر با سنگرام که از زمینداران آن صوبه بود در زمین سون دواز اتفاق کارزار افتاده و در آن مهرکه با آنکه از اکثری همراهان آثار بیدلی بروی کار آمد لاله بیگ بذلت خود پای همت افشوده داد مودانگی و جانشیاری داد و بعد از ستیز و آویز بسیار سنگرام بزخم تفنگ در صف جنگ جان بخازن جهنم سپرد و بسیاری از مردم او علف شمشیر شدند - و بقیه السیف عار فرار بر خود اختیار نمودند - بجلدوی این فتح خان مذکور به منصب چهار هزار و پانصدی ذات و سه هزار و پانصد سوار سرفراز شد و به خطاب جهانگیر قلی خان نامور گردید -

مقارن این حال والده قطب الدین خان کولکفاشی که حضرت شاهنشاهی را شیر داده بود به رحمت ایزدی پیوست - آن حضرت از غایت قدردانی پایه نعش او را بردوشی مبارک خود برداشته لختی راه طی فرمودند -

وقایع سال دوم از جلوس میمنت مانوس

روز چهارشنبه بیست و دوم ذی القعدة سنه هزار و پانزده هجری خورشید انور و فرمانروائی خاور بر اورنگ حمل برآمده اشرف المتمدال پرتواند اخت و عالم را نورانی ساخت - سال دوم از جلوس مقدس حضرت شاهنشاهی آغاز شد - و در بدایت این سال فرخنده مآل بشاهزاده ولیعهد منصب هشت هزارى ذات و پنج هزار سوار به ضابطه دو اسبه و سه اسبه و علم و نقاره و تمن طوغ و سراپرده سرخ که مخصوص فرمانروایان است ارزانی داشتند و سرکار حصار فیروزه را به پتول آن خلف الصدق خلافت عنایت فرمودند برزبان الهام ترجمان گذارش یافت که چون حضرت فردوس مکانی فتح سواد اعظم هندوستان نمودند نخست جاگیری که بجفت آشیانی عنایت کردند سرکار حصار است - و باین مناسبت جنت آشیانی آن حضرت عرش آشیانی تنخواه دادند و حضرت عرش آشیانی بهمان نسبت باین نیازمند درگاه سبحانی لطف فرمودند و نیز پاس آن ترتیب داشته و شگون اورنگ نشینی دانسته بشما تجویز نمودیم و مہر اشرف اوزک را بآن سپہ آرائی خلافت سپردہ حکم فرمودند کہ جمع احکام و امثلہ برسالہ شاهزادہ والا گوہر شرف نفاذ پذیرد خواجہ و سپہی را بخدمت دیوانی شاهزادہ والا گوہر جوان بخت سرفرازی بخشیدند - و ہمدین روزہا پیرخان ولد دولت خان لودی بہ خطاب صلابت خانی و بہ منصب سہ ہزاری ذات و یک ہزار و پانصد سوار فرق عزت برافراخت - ہمدین ولا عبد اللہ خان را بچند بوندیلہ را مسلسل آوردہ بہ نظر مقدس گذرانید و پادشاہ جیم بخشی زنجیر از پائی او برداشته آن گرانبار گناہ را بہ خلعت سرفراز فرمودند و حوالہ راجہ باسو شد کہ ظمن گرفته بگذار و عبد اللہ خان را بجلدوشی این خدمت بہ منصب چہار ہزاری ذات و سوار و عنایت نقارہ اختصاص بخشیدند -

توجه رایات عالیات بگلگشت همیشه بهار کابل^۱

چون هوای نزهت آباد کابل در فضائی خاطر قدسی مظاهر سیرمی کرد و در هفتم ذی الحجه سال مذکور نهمخت اقبال بدان صوب اتفاق افتاد و آن روی آب در بلغ دل آمیز نزول اجلال واقع شد - در نوزدهم فروردین جشن شرف آفتاب درین منزل آراستگی پذیرفت - درین روز بهجت اندوز صلابت خان و مهابت خان^۲ را به عنایت نقاره بلندی گرامی ساختند^۳ و میر صدر جهان و میر شریف آملی را بجهت میشت مهمات و امیرالامرا را بواسطه بیماری او که در حقیقت صحبت جهانیان بود در لاهور گذاشته رایات توجه برافراشتند و در اثناء راه آصف خان از تغیر امیرالامرا به خدمت و کالت امتیاز یافت و خلعت خاصه بادوات موصع باو عنایت شد و اولعلی را که چهل هزار روپیه قیمت داشت در وقت تسلیم وزارت به نظر مقدس در آورد و خواجه ابوالحسن که خدمت بخشگیری داشت به معاونت او مقرر گردید - احمد بیگ خان باستیصال افغانان بنگش نامزد گشت و دولکبه روپیه بجهت خرق لشکر باو حواله کردند^۴ - روز پنجشنبه هزدهم صفر در شهر نزهت بهار کابل نزول اجلال اتفاق افتاد - و دولت خانه بادشاهی در بلغ شهر آرا که در بهار دولت حضرت فردوس مکانی سرسبز گشته بود مقرر شد و از غرایب اتفاقات آنکه روز پنجشنبه هزدهم صفر مطابق تاریخ هجری است و

۱ - ۱ - " بگلگشت همیشه بهار کابل " ندارد -

۲ - ۱ - " مهابت خان " ندارد -

۳ - ج - سر بلند ساختند

۴ - ۱ - نموده

روز جمعه بیست و پنجم زیارت مرقد منوره حضرت فردوسی مکانی اناراله برهانه تشریف بردند و در آن مکان رحمت نشان به مراسم خیرات و مبرات اقدام نمودند - و از سوانح این سال شهید شدن قطب الدین خان صاحب صوبه بنگاله است و تفصیل این آنکه بردوان در که بتیول شیرافکن مقرر بود چون به مسامع علیه رسید که او به غرور شجاعت از حد اعتدال بیرون میگذارد به قطب الدین خان فرمان صادر گشت که او را رواز درگاه ملی سازد اگر خیال باطل در سر داشته باشد بسزا رساند - خان به مجود ورود حکم با مودی که خاطر نمودند ایلغار نمود و او در رسیدن قطب الدین خان خبردار شده تنها باو و جلودار باستقبال شتافت - بعد از در آمدن میان فوج مردم خان مشاراله او را فرد گرفتند و او مدعا دریافته دوسه زخم کاری به قطب الدین خان زد - در همین اثنا مردم خان هجوم آورده او را پاره پاره ساختند - خان مذکور بعد از سه پهر جان بجان آفرین سپرد و شهادت او بار گران بر خاطر حق شناس حضرت شاهنشاهی و فرمان جهان مطاع شرف صدوریافت که جهانگیر قلی خان از صوبه بهار بجای قطب الدین خان به بنگاله شتافته به حفظ و حراست انجا اشتغال نماید و اسلام خان از دارالخلافت اکبرآباد به پتنه رفته ناظم صوبه^۱ باشد و سرکار جونپور در جاگیر شیخ عبدالرحمن پسر علامی شیخ ابوالفضل مقرر شد همدین و لا به مسامع جلال رسید که به حوالی ضحاک و بامیان شخصی در غازی مدفون است و جسد او تا حال از همدیگر نپاشیده و در میان مردم به خواجه تابوت اشتباه دارد و چون خالی از غرابی نبود یکی از واقعه نویسان ماجرای دستوری یافت که احوال او چنانچه باید ملاحظه کرده خبر مشخص بیارد و او آمده چنین به عرض رسانید که نصف بدن آن مرده که به زمین متصل است اکثر از دیگر فرو ریخته نصفی که به زمین نرسیده بحال خود

است و ناخن دست و پایی موی سر زینته - از تازیخی که نقشی کرده اند چنین ظاهری شود که او پیش از زمان سلطان محمود غازی بوده است^۱ کسی این سخن را به واقعی نمیداند -

درین ولا خبر رسید که روزگار عمر شاهرخ مرزا^۲ در مالوه و دیعت حیات سپرد از میرزا شش پسر ماند^۳ حضرت شاهنشاهی صوبه مالوه را از تغیر آن مرحوم به عبد الله خان مرحمت فرمودند - مقارن این حال در کوه قرق که از کابل هفت کرده باشد شکار قمرغه باعث نشاط خاطر گردید به غایت^۴ شکار کرمی بهم داد - در اینجا به تخت گاه فردوس مکانی رفته انجمن آرائی انبساط^۵ شدند - مجلس باد و جام ترتیب یافته - در خلال این احوال ظفر خان ولد زمین خان کولکناش بکوچا نیدن افغانان دله زاک و جمله کهکوران که قریب بیست^۶ هزار خانه وار بودند و در نواحی اتک بنارس مصور قباچ میکشند تعیین شد -

مهاودت موکب منصور به دار السلطنت لاهور

چون خاطر قدسی مظاهرا سیر و شکار گذار جاوید بهار کابل کامیاب خواش آمد. روز جمعه هفتم جمادی الاول سنه هزار و پانزده هجری لوای مراجعت به

۱- ج - احوال خواجه تاهوت ازو پرسیدند گفت که از پدر و جد خود شنیده ام که در جنگ جنگیز خان و سلطان حلال الدین مشکبرنی این مرد شهید شد -
والعلم عند الله تعالی -

۲- ج - میرزا شاهرخ

۳- ۱ - "در مالوه ۰۰۰۰۰ پسر ماند" ند ارد

۴- ۱ - عنایت

۵- ج - نشاط

۶- ج - هشت

مستقر خلافت ارتفاع یافت^۱ در اثنای راه به^۲ منزل سرخاب بد اندیشی هواداران خسرو^۳ به عرش مقدس رسید که نورالدین علی ابن غیاث الدین آصف خان و شریف خان ولد اعتماد الدوله میخواستند که در شکارگاهی قصد آن حضرت نمایند - لاجرم بردها را به سیاست رسانیدند روز شنبه دوم جمادی الآخر باغ وفا مخیم سراوقات اقبال شد و مجلس وزن شمس منعقد گشت چون موکب منصور به منزل الوره پیوست شاه بیگ خان به جمعیت خوب آمده ادراک ملازمت نمود - درین سرزمین هاشم خان به منصب سه هزارى ذات و دو هزار سوار به صاحب صوبگی اوژیسه فرق عزت برافراخت - درینولا به مسامع اقبال رسید که بدیع الزمان ولد مرزا شاهرخ که در ولایت مالوه بود از روی نادانی و خورد سالی خواهد که به ملک رانارفته او را به پسند عبدالله خان صاحب صوبه آنجا درین معنی آگاهی یافته خود را باو میسراند و او را گرفته محبوس می سازد و بدبخت جندی را که باین امر با او متفق بودند به قتل می رساند - حکم شد که اهتمام خان از اکبرآباد رفته میرزای ساده لوح را به درگاه آورد^۴ -

در خلال این احوال ماه رجب در رسید و چون وزن قمری حضرت عرش آشیانی درین ماه می شد حکم اشرف صادر گشت که قیمت همگی اجناس را که در سال شمسی و قمری خود را بدان وزن می فرمودند حساب نموده آن مبلغ را به شهرهائی

۱ - ج - "و تاش بیگ خان را حکم شد که تا آمدن شاه بیگ خان در کابل بوده از شهر و نواحی آن خبردار شد"

۲ - ج - در

۳ - ۱ - "بد اندیشی هواداران خسرو" ندارد

۴ - ج - چون مقام دهکده مخیم سراوقات اقبال گشت ظفر خان که بکوچانیدن

افغانان وله زاک و کهکریان تعیین شده بود بعد از روان ساختن آن

مفسدان بجانب لاهور بسعادت ملازمت سرفراز گردید -

کلان قلم رو فرستند که^۱ به جهت ترویج روح مطهر منور آن حضرت باریاب احتیاج و استحقاق تقسیم نمایند و صلابت خان به خطابت خانجهرانی سرافتخار باوج عزت رسانید و خلعت بادشاهانه و شمشیر موصع باو مرحمت شد -

شاه بیگ خان به خطاب خان دورانی مخاطب گشته به عنایت کمروخنجر موصع وفیل مست و اسبی خاصه عز اختصای پذیرفت و تمام سرکار کابل و تیراه و هنگش و ولایت سواد و بجزر و دفع افغانان آن حدود به جاگیر و فوجاری آن^۲ مقرر نموده از مقام بابا حسن ابدال بد انصوب^۳ دستوری فرمودند و رام داسی کچهواهی نیز به همراهی او رخصت یافت - روز دوشنبه دوازدهم شعبان باغ دل آمیز که در کنار راوی واقع است از نزول حضرت شاهنشاهی رشک افزای خلد برین گشت و از انجامه ملازمت والده ماجده خود شرف شدند و مرزاغازی را که در سرداری لشکر قندهار مصدر خدمات گشته بود به شرف ملازمت فرق عزت بر افراخت و مورد مراحم خسروانه گردید - روز دیگر میرخلیل الله ولد غیاث الدین میرمیران از بنائیر شاه نعمت الله ولی^۴ بود از ولایت عراق آمده ادراک دولت بساط بوسی نمود و بشمول عواطف بی دریغ گردید و بانعام دوازده هزار روپیه نقد و منصب هزاری ذات و دو صد^۵ سوار سرفراز شد - روز پنجشنبه بیست و دوم بالتماس

۱ - ا - و

۲ - ج - او

۳ - ا - "از مقام بابا حسن ابدال بد انصوب" ندارد

۴ - ج - که سلسله ایشان از غایت اشتها و محتاج به تعریف و توصیف نیست و

در عراق و خواسان به بزرگی و جاه و دولت نظیر خود ندارند

۵ - ج - دوست

آصف خان در منزل او تشریف بردند - خان مذکور ناده لکمه رویه از جواهر و موصع آلات واقمشه و فیلان و اسپان به رسم پیشکشی به نظر مقدس گذرانیده افتخار اندوخت - چند قطعه لعل و یاقوت و چند دانه مروارید و چند پارچه جینی صفوری بمرض قبول افتاد و تنه را باو بخشیدند - همدین اثنا انگشتی که یک قطعه لعل آبدار رنگین نگین خانه و حلقه او را تراشیده بودند^۱ و مرتضی خان از گجرات برسم پیش کش^۲ ارسال داشته بود از نظر همایون گذشت و پسند خاطر فیضی ماثرا افتاد در همین روزها فرستاده از بیت الله و شریف مکه هظه با عریضه مشتمل بر اخلاصی فراوان و پرده در خانه کعبه^۳ به ملازمت رسید - هفت هزار رویه به فرستاده مرحمت گشت و موازی یک لک رویه از تحف و نفایس هندوستان به جهت شریف فرستاده آمد - و مقارن این حال مرزا غازی به صاحب صوبگی قندهار^۴ خلعت امتیاز پوشیده موحض گشت و صوبه تنه نیرو بدستور سابق درینول او بدستور سابق مقرر ماند - و همدین ایام پیشکش خانخانان که مشتمل بود بر چهل زنجیر فیل و پاره جواهر و موصع آلات به نظر اشرف درآمد و مرزا رستم و اکثر بنده هائی نامزدان صوبه پیش کش ارسال داشته بودند - از هر کدام چیزی پای^۵ قبول یافت - روز عید الفطر حضرت شاهنشاهی به منزل مولانا محمد امین که به علوم ظاهری و باطنی آراستگی داشت و باوجود کثرت علایق و عوایق در رغایت بی تعلقی^۵ می گذرانید تشریف بردند و نصایح ارجمند و ملاحظه و پسند از آن جناب

-
- ۱ - ج - و بوزن یک مثقال و پانزده سرح بغایت خوش رنگ و خوش آب بود
 - ۲ - ۱ - "برسم رسم پیش کشی" ندارد
 - ۳ - ۱ - "وپرده در خانه کعبه" ندارد
 - ۴ - ۱ - "قندهار" ندارد
 - ۵ - ج - و آراستگی و بی تعیینی

استماع نموده نذری لایق گذرانیده و داع شدند - مولانا محمد امین از مریدان شیخ محمود کمانگر است که از بزرگان وقت خود بوده اند و حضرت جنت آشیانی بایشان عقیده تملک داشته اند چنانچه یک مرتبه آب بردست ایشان ریخته اند -

ارتفاع رایات عالیات بصوب دارالخلافة اکبرآباد

چون ولایت گجرات و دکن خالی از غبار شورش نبود روز یکشنبه نهم شهر شوال سنه مذکور نهضت موکب علیه بجانب مستقر السلطنت خیرورایات گردید و قلیچ خان به حکومت دارالسلطنت لاهور و میر قوام الدین خوالی بدایونی صوبه مذکور مقرر گردیدند^۱ - در اثنای راه بناریخ دهم ذی القعدة وزیرالملک درگذشت و روز شنبه^۲ یزد هم این ماه دارالسلطنت دهلی محل^۳ نزول رایات فیروزی آیات گردید و معظم خان حاکم آنجا پیش کش ها گذرانید - و درین شهر کرامت بهر در منزل سلیم کده که سلیم خان افغان در ایام حکومت خود بر لب آب نبأ نموده^۴ چهار روز مقام شد - و مجلس های دلکشی انقضاء یافت از آنجا پادشاه دریا دل برکشتی سوار شده براه دریا متوجه دارالخلافت گشتند - در بیست و یکم ماه مذکور راجه مان سنگه از قلعه رهتاس آمده بسعادت ملازمت سرفراز گشت و یک صد زنجیر فیل از نروماده به طریق پیکش گذرانید -

۱ - "۱" - "دارالسلطنت لاهور" گردیدند " ندارد

۲ - "۱" - "روز شنبه" ندارد

۳ - "۱" - "محل" ندارد

۴ - "۱" - "در منزل سلیم کده" نبأ نموده " ندارد

وقایع سال سیوم از جلوس مسعود

روز پنجمشنبه دوم ذیالحجه هزار و شانزده هجری پادشاه زرین کلاه خورشید به طلعت عالم افروز صحن حمل را فروغ بخشید و سال سیوم از جلوس بر اورنگ عدالت آفتاب شد - و جشن نوروزی^۱ و نشاط افزای عالمیان گشت - درین روز بهجت اندوز^۲ خان جهان را به منصب پنجهزاری ذات و سوار غیر امتیاز بخشیدند - و خواجه جهان به خدمت بخشی گیری بلند پایه گردید و ابوالحسن شهاب خانی^۳ از تغیر وزیر خان دیوان بشکاله شد بتاریخ ششم ذیالحجه موافق پنجم فروردین اکبرآباد مستقر اورنگ جهانپای و مهبط انوار جاودانی گشت -

و درین روز راجه برستگه دیو یوز سفیدی به نظر مقدس در آورد و خالهای او که سیاه می باشد مله رنگ بود و سفیدی بدن او نیز میل بمله کی داشت - و درین ایام رتن پسر بهوج هاده که از امرای معتبر راجپوت است سعادت سجود آستان والا مکان دریافت و از سه فیل پیشکش او یکی پسند خاطر ملکوت ناظر افتاده داخل فیلان خاصه گشت و رتن مذکور به خطاب^۴ سرفرازی یافت - در خلال این احوال پایه اعتبار^۵ عبداللّه خان را به منصب سه هزار و پانصدی بر افراختند و چهره افتخار ابوالحسن دیوان به منصب هزار و پانصدی و

۱ - ج - در موضع رنکته که در پنج گروهی دارالخلافت واقع است

۲ - ج - دل افروز

۳ - ج - شهابی

۴ - ج - سر بلند ی رانی سرفراز گردید

۵ - ۱ - "اعتبار" ندارد

اعتماد الدوله به هزاری ذات و دو صد^۱ پنجاه سوار برافروختند - درین ولا راجه سورج سنگه^۲ و سیام^۳ پسر عموی رانا^۴ مقهور را با شاهزاده ولی^۵ آمده دولت ملازمت حاصل نمودند و نیز شاعری زبان هندوی^۶ همراه او شرف بساط بوس دریافت و در مدح حضرت شاهنشاهی شعری باین مضمون گذرانید که اگر آفتاب پسری می داشت همیشه روز بودی^۷ و هوگر شب نشدی^۸ چرا که بعد از غروب او پسر جانشین بوده عالم را روشن می داشت - الحمد لله^۹ که ایزد کلام بخشی عرش آشیانی را خلف الصدقی مثل شما کرامت فرموده که پس از شنقار شدن ایشان اصل عالم تیره روی روز ماتم که نمود از شب سیاه است ندیدند آفتاب ازین در آتش رشک است که کاشکی مراهم پسری می بود که جان نشینی من کرده شب را به عالم راه نمی داد^{۱۰} به صله این مدح فیلی باد مرحمت شد

- ۱- ج - دوست و
- ۲- ج - خال شاهزاده ولی عهد
- ۳- ۱ - سنگه
- ۴- ج - امرای
- ۵- ج - شاعری هندی زبان
- ۶- ج - می بود
- ۷- ج - نمی شد
- ۸- ج - لله الحمد
- ۹- ج - چنانکه از روشنی طالع و نور عدالت پادشاه باستحقاق باوجود چنین واقعه آفاق چنان منور است که گویا شب ناکامی و غمزدگی را نام و نشان نیست - بصله این مدح فیلی باو مرحمت فرمودند -

و این همنی را یکی از شعرای وقت به زبان فارسی چنین به نظم آورده است

گرسرداشتی جهان افروز * شب نگشتی همیشه بودی روز
زانکه چون اونهفتی افسر زر * بنمودی کلاه گوشه پسر
شکر کز بعد آنچنان پدری * جانشین گشت این چنین پسری
که ز شفقار گشتن آن شاه * کس بمانم نکرد جامه سیاه

در همین هنگام خجسته انجام دختر قائم خان پسر مقیم خان عرب را که از امرای عمده حضرت عرش آشیانی بود و در تیراندازی استاد حضرت شاهنشاهی بود خواستگاری کردند^۱ و به عقد خود آوردند او در اندک زمانی بخطاب شاه محل مشاز گشت و در همین روزها عرض داشت اسلام خان مشعر بر خهر قوت جهانگیر قلی خان صوبه دار بنگاله از نظر اقدس^۲ گذشت و حکومت بنگاله به اسلام خان تفویض یافت - و شیخ عبدالرحمن پسر علامی شیخ ابوالفضل به خطاب افضل خانی روشناس گردیده^۳ از تغیر اوصاحب صوبه بهار شد - در همین اثنا^۴ بخت انسا بیگم عمه حضرت شاهنشاهی در سن شصت و یک سالگی به مرض سل^۵ ودق نقاب گزین سر اوقات جنت گردید و میرزا والی پسر آن عفت قباب که والد بزرگوارش خواجه حسن نقشبندی است و خال نگارنده این گوهرین نامه به منصب هزاری ذات و دو صد^۶ سوار سرفراز گشت -

۱ - ج - فرموده

۲ - ح - مقدس

۳ - ا - گشته

۴ - ج - در خلال این احوال

۵ - ا - اسهال

۶ - ج - دوست

مقارن این حال دختر جگن سنگه پسرکلان راجه مان سنگه داخل محل شد - از جمله جهیزی که راجه مان سنگه همراه نمود شصت زنجیر فیل بود - روز پنجشنبه^۱ هژدهم ربیع الاول در دولت خانه مریم الزمانی مجلس وزن سال چهارم قمری منعقد گشت - درین روز خواجه یادگار پدر راقم این دفتر سعادت به خطاب خنجر خانی و طاهر بیگ اصفهانی بخشی احدیان به خطاب مخلص خانی و شریف شرف زرگر خانه به خطاب مهتمد خانی سرفراز گردید - و از سوانح این سال تعیین شدن مهانت خان است بر سر رانا مقهور بتاریخ بیست و چهارم ماه ربیع الثانی آن مقدمه الجیش هارک جهانستانی بادوازه هزار سوار و سواران کار دیده و هفت^۲ زنجیر فیل و دو هزار برق انداز پیاده و توپ خانه مشتمل بر هشتاد توپ و کجفال بدان صوب دستوری یافت و اسب و فیل خاصه و شمشیر مرصع به خان مذکور عنایت شد و بیست لکه روپیه بجهت خنجر لشکر همراه او دادند و اساسی امرای روشناس که به کومک او^۳ نامزد شدند بدین ترتیب است راجه پرسنگه دیو ظفرخان و شجاعت خان و منگلی خان و نواین داس کچمهاوه و علی قلی دامن هویزخان و مزالملک بخشی و چندی دیگر هریک به قدر حالت و مرتبه به عنایت بادشاهانه سرفراز گردیده در همین روز خانخانان سپه سالار از برهان پور آمده دولت ملازمت دریافت و روتسبیج مروارید و چند قطعه لعل و زمرد و نود زنجیر فیل به رسم پیشکش گذرانید و قیمت آنها سه لک روپیه شد^۴ و سوای آن از هرجس و متاع بسیار به نظر کیمیا اثر در آورد - در همین ایام کنه دلیت پسر رای سنگه بالتماس خان جهان معفو مقرون شد^۵ و نیز خواجه

۱ - ج - چهارشنبه

۲ - ج - شصت

۳ - ج - به همراهی

۴ - ۱ - "و قیمت آنها سه لک روپیه شد" ندارد

۵ - ج - گشت

برخورد از از برادران عبد الله خان به خطاب بهادر خانی نامور شد - روز پنجشنبه غره جمادی الثانی در منزل حضرت مریم الزمانی مجلس وزن شمسی سرانجام پذیرفت - در یازدهم ماه مذکور راجه مان سنگد رخصت آنبیور که وطن اوست گشت وفیل خاصه هشیار مست نلم باد مرحمت شد^۱ - در همین روز عبد الله پسر خان اعظم به خطاب سرفراز خانی و عبد الرحیم پسر قایم خان به خطاب تربیت خانی سرفرازی یافتند - و در غره رجب پیشرو خان که از بند های قدیم^۲ روشناس حضرت عرش آشیانی بود و دیعت حیات سپرده یازده^۳ لکه رویه گذاشت - درین ایام اسپ سمندی از جمله اسپان فرستاده شاه عباس فرمان روای ایران که سر طویله اسپان خاصه بود و توان گفت که باین کلانی و خوبی اسپ هندوستان نیامده سپه سالار خانخانان مرحمت فرمودند و انعام فیل خاصه فتوحه که در جنگ بی نظیر بود با بیعت زنجیر فیل دیگر مزید عواطف گشت و از قضا یا آنکه کشتن سنگه حال خورد شاهزاده ولی عهد که به همراهی مهابت خان تعیین بود با مردم رانا جنگ کرده بران گرده مخدول العاقبه ظفر یافت و تا بیعت کس نامی را به قتل آورده قویب سه هزار کس را دستگیر ساخت و دریای او نیز زخم بر چهره رسید و بجلدوی این خدمت به منصب دو هزارى ذات و هزار سوار مقرر^۴ شد - در خلال این احوال خبر فوت سردار خان حاکم قندهار به عرض مقدس رسید - و خاقان غیب دان قبل ازین این هنی را دریافته مرزا غازی را به حکومت قندهار

۱ - ج - عنایت

۲ - ۱ - " قدیم " ندارد

۳ - ج - پانزده

۴ - ج - سرفراز

رخصت فرموده بودند -

در همین اثنا حضرت شاهنشاهی از غایت اخلاص و ادب^۱ پیاده به روضه منوره حضرت عرش آشیانی شتافتند در آن مکان بهشت نشان به مواسم خیرات مبرات پزداختند چون عمارت روضه مقدسه که در غیبت انجام یافته بود پسند خاطر اشرف نیفتان حکم شد که دیگر باره مهندسان دانشور و هماران هنر گستر بعضی جاها انداخته بطرز دلخواه اساس نهند به موجب حکم^۲ عالی در کمتر فرصتی عمارتی روح افزای دل پذیر حسن انجام پذیرفت و بقی در غایت صفا بردور مقبره منوره سرسبز گردید و دروازه در نهایت رفعت و عظمت مشتمل بر منارهای عالی از سنگ سفید پرداخته و ساخته گشت و مبلغ پانزده لکه رویه درین عمارت صرف شد -

همدرین اثنا به خانه حکیم علی بجهت تماشا حوضی که ساخته بود تشریف بردند - حوضی شش گز در شش گز بود و در پهلوی او خانه در غایت روشنی که ده دوازده کسی در آن توانند نشست ترتیب داده - حضرت شاهنشاهی بقصد تماشای حوض مذکور بخانه حکم تشریف فرموده خود بآب در آمده تفرج خانه مذکور کردند^۳ و حکم آنچه در وقت او گنجید پیشکش نمود - بعد از ملاحظه خانه و در آمدن با جمعی از نزدیکان بد انجا حکیم را به منصب دوهزاری سرفرازی بخشیده مساوت به دولت خانه فرمودند -

۱ - ج - بقصد زیارت حضرت عرش آشیانی از دولت خانه تا بهشت آباد که

قریب سه کروه مسافت خواهد بود -

۲ - ج - امر

۳ - ۱ - "حضرت شاهنشاهی مذکور کردند" ندارد -

ذکر فرستادن سپه سالار خانخانان به تسخیر ولایت دکن

چون حضرت عرش آشیانی اناراله برهانه از تشنگای دنیای فانی به وسعت آباد جهان جاودانی شتافتند حکام دکن سرهای بی مغز به شورش برافراختند خصوصاً عنبر حبشی که سرگروه آن سپاه بختان بود قدم جرات و جسارت پیش نهاده بسیاری از محال متعلقه بادشاهی را به تصرف در آورد - درین اثنا چون سپه سالار متعهد برانداختن این فتنه جویان گردید و نوشته داد که اگر در عرض دو سال این خدمت را به تقدیم نوسانند^۲ به بازپرس بادشاهی در آید مشروط^۳ با آنکه سوای لشکری که در آن صوبه است دوازده هزار سوار دیگر باده لکه رویه خزانه به همراهی او تعیین ساختند^۴ چنانچه بالا باین اشارتی رفته^۵ لاجرم بعد از سامان لشکر و خزانه روز یکشنبه چهاردهم^۶ شعبان آن رکن السلطنت را به عنایت خلعت خاصه^۷ و کمربند مشیر مرصع و فیل خاصه سرفراز نموده^۸ .

بدان صوب دستوری فرمودند و راجه سورج سنگه را به همراهی او مقرر داشته به منصب چهارهزاری ذات و دوهزار^۹ سوار امتیاز بخشیدند - همدرین

- ۱- ج - درینولا
- ۲- ۱ - رسانند
- ۳- ۱ - "مشروط" ندارد
- ۴- ج - سازند
- ۵- ۱ - "چنانچه بالا رفته" ندارد
- ۶- ۱ - چهارم
- ۷- ج - فاخوه
- ۸- ح - کرده
- ۹- ۱ - "دوهزار" ندارد

ولا چون به عوش مکر رسید که از برادران و ملازمان مؤمنی خان به رعایای احمد آباد آزار می رسد صوبه مذکور را از وفایز نموده بمحض الخلافه خان اعظم تجویز فرمودند - و مقرر شد که خود در ملازمت بوده جهانگیر قلیج خان پسر کلان خود را به نیابت خویش روانه گجرات گرداند -

آغاز سال چهارم از جلوس اقبال

شب چهارشنبه^۱ هزار و هفصد هجری تحویل آفتاب عالمتاب به بیت النشاط حل اتفاق افتاد و سال چهارم از جلوس میمنت مانوس آغاز شد - درین روز عالم افروز میرزا برخوردار خلف صدق عبد الرحمن دولت ای بخطاب خان عالم فرق عزت برافراخت - روز پنجشنبه^۲ پنجم محرم سنه هزار و هفصد حکیم علی که سرآمد اطبای روزگار بود و از علوم عربیه بهره تمام داشت و شرحی مفید بر قانون شیخ رئیس نوشته و دیست حیات سپرد - و روز دوشنبه^۳ نوزدهم شهر ربیع الاول مجلسی وزن شمسی و قمری در خانه حضرت مریم الزمانی ترتیب یافت و از سوانحی که در آغاز این سال سعادت اشتغال به ظهور آمد تعیین شدن عبد الله خان است باستیصال رانای مقهور چون سرانجام آن مهم چنانچه باید از مهابت خان نشد حکم جهان مطاع شرف ارتفاع یافت که خان مذکور بدرگاه فلک اشتباه شتابد و عبد الله خان روی همت به برانداختن آن مفسد آورد و میر عبد الزاق بخشی دستوری یافت که به جمیع منصب داران آن لشکر حکم رساند که از صلاح دید آن مقدمه الجیش

۱ - ج - شنبه چهاردهم ذی الحجه سنه

۲ - ج - جمعه

۳ - ۱ - شنبه

مبارک جهان ستائی بیرون نرفته شکر و شکایت او بغایت موثر شناسند^۱۔

دستوری یافتن شاهزاده سلیمان سرپرست خیر ولایت دکن

چون خانانان از هنگامه سازی و شورش طلبی در آغاز فتنه چنانچه باید باطنهای نابوه فساد پرداخت - و گذاشت تا آتش فتنه بالا گرفت و سرانجام به گروه های خویش در ماند - ناگزیر برای عقد کشائی شاهنشاهی چنان تقاضا میفرمود که یکی از شاهزادگان را بانصرام این مهم دشوار دستوری فرمایند و باین عزیمت روز سه شنبه^۲ چهاردهم جمادی الثانی سنه هزار و هفتصد^۳ شاهزاده سلطان پرویز را به عنایت خلعت بادشاهانه و اسب خاصه و فیل ها و مکروشمشیر و خنجر مرصع شرف امتیاز بخشیده و بیست لکه روپیه خزانه به جهت خوج لشکر همراه نموده به ضبط صوبه مذکور تعیین فرمودند - و جعفر بیگ آصف خان را اتالیق ساخته بسیاری از امرایان^۴ دیگر بکومک همراه گردانیدند - در همین روز عرض داشت عبد الله خان آمد که بنده رانا مقهور را در کوهستان و جائیای قلب تعاقب نمود و چند زنجیر فیل و اسباب اوبدست افتاد - چون شب در آمد بنگاهوی جان را سلامت برد امید که به اقبال دشمن شاهنشاهی بزودی گرفتار گردد و یا بقتل رسد - خان مذکور بجلدوی این خدمت بمنصب پنج هزاری ذات و سوار و بخطاب بهادری و فیروز جنگی فرق عزت برافراخت -

۱ - ج - "وهم درین ایام سلطان جهاندار که قیل ازین به همراهی قطب الدین خان کوکه بولایت بنگاله تعیین شده بود و علامات جنون از و ظاهر می شد و سلطان شهریار که در گجرات بسر میبرد آمده ملازمت نمودند"

۲ - ۱ - شنبه

۳ - ج - هزاره

۴ - ج - سران سپاه

مقارن این حال صبیبه مظفر حسین میرزا ابن بهرام مرزا ابن شاه اسمعیل صفوی^۱ را به جهت شاهزاده ولی عهد سلطان خورم خواستگاری فرمودند - پنجاه هزار روپیه بطریق ساجق بخانه او فرستادند - درینولا مرتضی خان و اسلام خان بمنصب پنج هزارى ذات و سوار امتیاز یافتند^۲ - حکم جهان متاع شرف نفاذ پذیرفت که نقاره به جمعی مرحمت شود که پله منصب آنها به سه هزارى و بالاتر^۳ رسیده باشد - در بیست و پنجم شوال دختر رام چند بوندیله داخل مشکوی دولت گردید - در خلال این احوال خاطر قدسی مظاهر انبساط^۴ شکار را رغبت فرمود و به جانب پرگه باری که از شکارگاه های خاص است نهضت موکب اقبال اتفاق افتاد -

آغاز سال پنجم از جلوس جهان افروز

در اثناء شکار پرگه^۵ باری روز یک شنبه بیست و چهارم ذی حجه سنه هزار و هژده هجری نیر اعظم منور عالم به عشرت سرای حمل پرتوسادات انگند و سال پنجم از جلوس جهانگیری بمبارکی آغاز شد و چندی مستعدان رکاب نصرت قباب پیش کش نوروزی گذرانیدند و از آن جمله خان اعظم پک دانه مروارید گران بها به نظر مقدس در آورده و میر صدر جهان بیست و هشت جانور شکاری از بازو

۱ - ۱ - صفی

۲ - ج - ۰۰۰۰ مرتضی خان موافق پنج هزارى ذات و سوار جاگیر تنخواه فرمودند و اسلام خان صاحب صوبه بنگاله بمنصب پنجهزاری ذات و سوار بلند مرتبه گردید -

۳ - ۱ - "وبالاتر" ندارد

۴ - ج - بنشاط

نجه^۱ و دیگر تحف هنروزی داشت مهابت خان دوشند و قچه کارفرنگ که اطراف آنها به تختهای بلور صاف ترتیب داده بودند چنانچه هر چه در درون آن نهاده می شد از بیرون بنوعی مینمود که گویا هیچ حایلی نیست پیش کش کرد و کشور خان بیست و دوزنجیر فیل گذرانید -

روز دوم نوروز بمن شکار سوار شدند و سه شیرزیان صید فرمودند - درین اثنا فوجداری صوبه ملتان از تغیر تاش بیگ خان به ابوالوالی^۲ اوزیک مرحمت شد و چون صحرای پرگه باری^۳ از وحوش و طیور برداخته آمد^۴ رایت اجلال به جانب روپ باس ارتفاع یافت باو دران موضع نیز شکار فراوان کرده کوس هادوت بلند آوازه ساختند -

روز دوشنبه دوم^۵ محرم سنه هزار و نوزده دارالخلافت اکبرآباد از^۶ سایه چتر آسمان پایه آرایش یافت - روز جمعه هفتم شهر مقرب خان از بندر کبایت و سورت^۷ آمده دولت بساط بوس دریافت و جواهر مرصع آلات و ظرفهای طلا و نقره کارفرنگ و دیگر نقایس و تحفه های غیر مکرر و اسهان عریس برسم پیش کش از نظر مقدس گذرانید - درین اثنا^۸ یوسف وزلیخا بخط ملا میرعلی مصور و تذهیب او که

۱ - "جوه" ندارد

۲ - بابولس

۳ - "باری" ندارد

۴ - شد

۵ - ج - سیوم

۶ - ج - به

۷ - "و سورت" ندارد

هزار مهر قیمت داشت و سپه سالار خانانان به طریق پیشکش ارسال داشته بود
معرض گردید و پسند خاطر دشوار گزین افتاد -

و از غرایب وقایع آنکه شب پنجشنبه بیست و دوم محرم جمعی از قراولان در
محفل مقدس سرود می گفتند و صوفی سماع میکرد باین بیت امیر خسرو قدس سره
بیت
هرقوم راست راهی دینی و قبله گاهی
من قبله راست کردم بر سمت کج کلاهی
میان خواندن آسود حضرت شاهنشاهی حقیقت این بیت را تفسیح کردند - ملا علی
احمد مهرکن که در فن خود از بی نظیر آن عصر بود پیش آمده چنین نقل کرد که
من از پدر خود شنیده ام که روزی شیخ نظام الدین اولیا کلاهی سر کج نهاده
در کنار آب چون تماشائی عبادت هندوان میکردند^۱ - درین اثناء امیر خسروی
رسد و شیخ بدو متوجه شده میفرمایند - ع

هرقوم را راست راهی دینی و قبله گاهی
میروی تا مل از روی نیازمندی شیخ را مخاطب ساخته مصرع دیگر^۲ گفت - ع
من قبله راست کردم بر سمت کج کلاهی
چون ملا علی احمد سخن را بدین جا رسانید حال برو متغیر شده بی خودانه جان
بجان آفرین سپرد و مبلغی زربه جهت تجهیز و تکفین او بفرزندانش عنایت شد و
حسب الحکم کالبد او را به دهلی برده در کورخانه اجدادش مدفون ساختند -

۱ - ۱ - برگوشه سر نهاده بر

۲ - ج - آب چون بالای پشت بامی تماشای غسل هنود و عبادت آنها می کردند -

۳ - ج - برزیان جاری می سازد

ارتفاع گرفتن غبار فتنه در بلبه پتنه و فرو نشستن آن بآبیاری

اقبال شاهنشاهی

درین ولا افضل خان حاکم صوبه بهار به کهرکپور که بجایگز او مقرر گشته بود از پتنه تا آنجا شصت کروه مسافت است متوجه شد و قلعه^۱ شهر را به شیخ حسام بنارسی و غیاث زین خانی دیوان آن صوبه و چندی دیگر از منصبداران سپرد و بگمان آنکه درین حدود غنیم^۱ نیست خاطر از محافظت شهر و قلعه چنانچه باید جمع نساخت - درین ولا قطب نام مجهولی از مردم اوچه که خلقت او سر رشته فتنه و فساد بود دزدی درویشان و لباسی گدایان به سرزمین اجینیه که در نواحی پتنه واقع است در آمد و بمردم آن جا که از مفسدان مقرر اند آشنائی پیدا کرده اظهار نمود که من خسرو ام و از حبس گریخته خود را بدین جا رسانیده ام اگر بامداد و اعانت من پردازند بعد از آنکه کار سرانجام یابد مدار دولت من بر شما خواهد بود بدین تزیین و قریب آن مفسدان ساده لوح را از راه برده با خود متفق ساخت^۲ و جمعی از آن سوار و پیاده برگرد او فراهم آمدند و دور دست بودن افضل خان را فرصتی خاطر خواه پنداشته ایلغار نمودند و بی مزاحم و منازع به قلعه پتنه در آمدند و شیخ بنارسی و غیاث دیوان که در قلعه بودند^۳ خبر یافته از راه کهرکی^۴ خود را به کنار آب کشیدند و کشتی بدست آورده نزد افضل خان شتافتند و آن فساد پیشگان بخاطر جمع اموال و اسباب و اسلحه افضل خان را باخترانه بادشاهی بتصرف در آوردند و برخی از بی دولتان واقعه طلب که در شهر و نواحی

۱ - ج - غنیمی

۲ - ۱ - "آن مفسدان ساخت" ندارد

۳ - ج - از اضطراب و هول جان باستحکام قلعه و بستن در هانپرداخته

۴ - ج - دریچه

برسر او جمع شدند و این خبر وحشت اثر در کمپوک پور به افضل خان رسید و شیخ بنارسی و غیاث هم از راه آب به هزاران پی آبی خود را رسانیدند و از نوشته جات شهر به تحقیق پیوست که این بدبخت خسرو نیست - افضل خان^۱ تکیه بر عنایت الهی و اقبال بادشاهی نموده بی توقف برسر آن مفسدان روانه گشت در پنج روز خود را بدان خواهی رسانید چون حیر آمدن افضل خان به آن فساد پیشه رسید قلعه را یکی از متمدان خود سپرده سوار و پیاده خود را توزک نموده چهار گروه از شهر با استقبال فوج^۲ برآمد و برکنار آب پن پن هنگامه کارزار^۳ گرمی گرفت و در اندک زد و خورد سلک جمعیت آن تیره روزگار از هم پاشید و سرداران اجنبیه^۴ بانقد جنسی که توانستند برداشت روانه وطن خود گشتند و آن خون گرفته از غایت اضطراب باچندی به قلعه^۵ درآمد و افضل خان سردری او نهاده فرصت نداد که در قلعه را تواند بست^۶ ناگزیر سه اسیمه^۷ بدرون خانه افضل خان رفته در راه حکم بست^۸ و تا سه پهر در آن خانه دست و پا زده چندی را به تیور زخمی کرد

۱ - ج - افضل خان با اعتقاد اقبال پی زوال متوجه استیصال آن گروه و خیم الصاقه شد -

۲ - ج - "فوج" ندارد

۳ - ج - طوره مبارزت آراست

۴ - ۱ - اوجینه

۵ - ۱ - نعلقه

۶ - ۱ - نشست

۷ - ۱ - "سراسیمه" ندارد

۸ - ۱ - ناگزیر بخانه حاکم نشین خومانده آن را قایم ساخت

و چون دریافت که باین شورش افزائی کار^۱ پیش نمی رود آزان خانه برآید، افضل خان را دید و خان برای^۳ خرویشستن غبار فساد همان روز وراً^۴ برای عبرت خلق از خلق برگشید و چون این اخبار به مسامع اقبال رسید آنحضرت حسام بنارس و غیاث زین خالی^۵ و دیگر منصب داران را که در حفظ و طرست شهر و قلعه کوتاهی نموده بودند بدرگاه^۶ والا طلبیدند و بعد از احضار آنها بجهت تنبیه ارباب غفلت و اصحاب جهن^۷ فرمودند که همه را بیرویش تراشیده و هجر پوشانیده و برخوسوار کرده در شهر و بازار گردانیدند -

و در خلال این احوال عرضداشت شاهزاده سلطان پرویز رسید که عادل خان بیجا پوری التماس دارد که میر جمال الدین حسین انجو را که در جمیع احکام دکن بر قول و فعل او اعتماد تمام دارند نزد او فرستند تا تفرقه و رجشت^۸ از خاطر آن گروه برطرف ساخته حامله آنجا را باستصواب عادل خان صورت پسندیده دهد - بنابراین میر مذکور در همین ایام دستوری یافته روانه آنصوب گشت -

- ۱ - ج - از پیش
- ۲ - ج - و همراهان او از بیم خان قرار بر فرار داده راه ادبار سپردند -
- ۳ - ج - تسکین ماده فساد
- ۴ - ج - بقصاصی رسانید
- ۵ - ۱ - بنار و شیخ و شیخ غیاث
- ۶ - ۱ - "اصحاب جهن" ندارد
- ۷ - ج - را

و از وقایع این سال^۱ آنکه خانخانان ملاحظه وقت نکرد، در هنگامی که حرکت لایق نبود و سواری و بتدد منافی سپاهگیری و کاردانی می نمود و^۲ سرانجام غله و دیگر ضروریات نشد سلطان پرویز^۳ و لشکرها را به بالائی کهات برآورد و رفته رفته بواسطه بی اتفاق و نفاق سرداران و اختلاف رایها^۴ کار بجائی کشید که عسرت غله مردم را آشفته حال و سراسیمه گردانید^۵ که یک من مبلغها بدست در نمی آمد^۶ حال سپاه درهم و مختل^۷ گشته هیچ گونه کار از پیش نمی رفت بلکه قلعه احمد نگر که در زمان حضرت عرش آشیانی مفتوح شده بود نیز از تصرف اولیای دولت برآمده خانخانان بنا بر مصلحت وقت ناگزیر با مخالفان تیره بخت صلح گونه

-
- ۱- ۱ - "این سال" ندارد
 - ۲- ۱ - "و سواری ۰۰۰۰۰ می نمود" ندارد
 - ۳- ۱ - شاهزاده
 - ۴- ۱ - مصلحتها
 - ۵- ۱ - "عسرت غله مردم را ۰۰۰۰ گردانید" ندارد
 - ۶- ج - و اسپه و شتر بسیار سقط شد و از قضائی آسمانی بهاران به موقع که در واقع قهر و سخط الهی بود نازل گشت و اسپهان نیم جان از لاغری و زبونی دم خیز شده حرکت نمی توانستند کرد و
 - ۷- ۱ - تباه
 - ۸- ج - نه
 - ۹- ۱ - صلح گونه

که لایق بندگان این درگاه نبود^۱ نموده سلطان پرویز و لشکرها را به برهانپور بازگردانید^۲ - همگی دولت خواهان یک رنگ این سرگردانی و پریشانی را از نفاق و بی سرانجامی سپه سالار دانسته^۳ درین باب عرایض بدرگاه والا ارسال داشتند - خصوصاً خان جهان نوشت که آنچه شد از نفاق خان خاتان شد یا این خدمت بالا استقلال مدد باید گذاشت یا او را بدرگاه طلب فرموده این نواخته و برداشته خود را بخدمت تسخیر دکن مقرر نموده سی هزار سوار موجود بکومک این چندی مقرر باید داشت^۴ - چون دوروش و سیله جولی خانخانان به روی روزگار افتاده حضرت شاهنشاهی خان اعظم را سوار لشکر ساخته خلعت خاصه و کمر و شمشیر مرصع و اسب خاصه بازمین مرصع و فیل نایی و پنج لک روپیه نقد عنایت نمودند - آن صوب دستوری فرموده خان عالم و فریدون خان برلاس و یوسف خان ولد حسین خان تکریمه^۵ و علی خان نیازی^۶ و باز بهادر قلماق را با دوازده هزار سوار همراه او تعیین کردند و سوائی این دوهزار احدی نیز بکومک او مقرر گشت^۷ و سی لک روپیه به جهت خونی لشکر نیز حواله او نمودند و به مهابت خان حکم شد که خان اعظم و این لشکر را به برهان پور رساند و امرای دکن را باو متفق و یک جهت^۸ ساخته خانخانان را بدرگاه عرش اشتهاء بیاورد -

- ۱- ۱ - "که لایق بندگان این درگاه نبود" ندارد
- ۲- ۲ - بالجمله چون نقش بدنشست و لشکر بحال تباه مساوت به برهانپور نمود -
- ۳- ۳ - پریشانی را حمل بر نفاق و بداندیشی و بی سرانجامی خانخانان نموده -
- ۴- ۴ - "خصوصاً خان جهان نوشت ۰۰۰۰۰ داشت" ندارد
- ۵- ۵ - "تکریمه" ندارد
- ۶- ۶ - "و علی خان نیازی" ندارد
- ۷- ۷ - "سوائی این ۰۰۰۰۰ مقرر گشت" ندارد
- ۸- ۸ - "یک جهت" ندارد

بتاریخ هفتم آبان هزار و نوزده هجری در دولت خانه حضرت مریم الزمانی جشن طوی شاهزاده ولی عهد با ضیبه قدسیه مظفر حسین مرزا ابن سلطان حسین مرزا صفوی برادرزاده شاه طهماسب آراستگی پذیرفت - اکثر امرا بخلعت سرافراز گشتند و چندی از محبوسان قلعه گوالیار خلاص یافتند^۱ -

همدرین ایام عرضداشت بعضی از امرای دکن آمد که میر جمال الدین حسین به بیجاپور رسید و عادل خان وکیل خود را بیست گروه پیشوا فرستاده خود هم ناسه گروه استقبال نمود - و در همین روز مهابت خان که به جهت رسانیدن خان اعظم و آوردن خانخانان به برهانپور رفته بود سپه سالار را بدرگاه رسانید بعد از ادراک دولت زمین بوس چون خاطر اشرف از خانخانان متحرف گشته بود آن التفات و عنایت که درباره او همیشه میفرمودند درین مرتبه از قوه^۲ به فعل نیامد - بتاریخ روز پنجشنبه پانزدهم رمضان بجانب پرگنه باری از شکارگاه های خاصی بود نهضت موکب اقبال اتفاق افتاد - روزی در اثنای شکار بود قراولان خبر آوردند که درین نزدیکی شیری بغایت تنومند در زهر درختی نشسته و گلوی را شکار کرده و نییی ازان خورده از فرط رغبتی که آن حضرت را بشکار بود به فراهم آوردن مودم و جمع ساختن فیلان نه فرموده - شاهزاده ولی عهد جلوسه متوجه آنصوب گشتند - چون در شکارگاه ها غیر از قراولان و هدودی از خدمت گاران نزدیک هیچ کسی را یارای آن نه بود که بی حکم قدم جرات پیش نهد رام داس کچهواهی و انوپ رای و اعتماد رای و حیات خان هم دیگر اتفاق گزیدند و آنحضرت خواستند که بر پشت اسب تفنگ اندازند اسب از بیم شیر آرام نمی گرفت - ناگزیر

۱ - "چندی محبوسان خلاص یافتند" ندارد

۲ - ج - "از قوه" ندارد

پیاده شده بتدوق انداختند - ثیراول نه رسیده اگرچه رسید اما کاری نیفتاد و شیر
خشمگین برخاسته حمله کرد - یکی از میرشکاران شاهین در دست نزدیک استاده
بود - او را مجروح ساخته برگشته بجای خود نشست تا آنحضرت بتدوق برسه پایه
نهاد - خواستند که ببند ازند - انوپ رای پایه او را استوار گرفته بود شمشیری در
کمر و کتکی در دست داشت - و شاهزاده ولیعهد در پهلوی آن حضرت بجانب
دست چپ باندک فاصله استاده بودند و راجه رام داس نزدیک ایشان بود -
حیات خان و اعتمادرای را بطرف دست راست کمال خان قراول از عقب بتدوق
را پرساخته میداد در وقت ماسه پر کردن شیر خشمناک برخاسته بجانب آن حضرت
متوجه شد - شیر از محازی گذشت دهن و دندان او از هبت جان جمعی از
خدمتگاران و پیاده ها که در گرد و پیش آنحضرت بودند تاب نیاوردند و پشت و
پهلوی بران حضرت زده بدر رفتند - انوپ رائی که پایه تفنگ در دست داشت شیر
متوجه او شد - درین وقت شاهزاده جوان بخت تیوری به شیر زد چون شیر به
انوپ رای رسید چون که در دست داشت بر شیر محکم کوفت - شیر هرد و پنجه بر
سینه او چنان زد که بر پشت افتاد و دستش را بدندان گرفت و به شدتی فروخائید
که سردندان از پشت دستش برآمد - درین حال شاهزاده نیز باصولت قوی
دولت به قصد جان بخشی انوپ رای خاست که تیغ آتش بار برشانه های شیر زده
از پا در آورد در وقت فرود آوردن شمشیر دست انوپ رای به نظر باریک بین
درآمد که برشانه شیر حمائل شده لاجرم عیان غضب پیچیده تیغ موشگاف بر کمر
شیر زدند و راجه رام داس نیز به جهت مجرای خود زخمی رسانید و حیات خان
هم چوبی چند بزد - شیر سراسیمه شده انوپ رای را گذاشته یک دو قدم پس
نشست - چون وقت شام بود صالح نام چرانچی که مضطرب می آمد در تاریکی شیر
راندید پیش او گذشت - شیر با آنکه رمقی پیش نداشت به ضروب طپانچه پای
او را شکست - او بعد از چند روز به همان درد در گذشت و شیر در همان لحظه
جان بداد - چون شاهزاده کامگار شیرشکار اظهار این جرات و جلالت را که
دون پایه همت و شجاعت خویش میدانست کشیدن شمشیر و برافراختن دست و

انداختن شیرو در نیام کردن بیک انداکار فرمود - رام داس و حیات خان که ازین تیزدستی آگاهی داشتند حقیقت را بعرض شاهنشاهی رسانیدند - آنحضرت بدست مبارک خویشی شمشیر خون آلوده از غلاف برآورده آفرین بر سبک دستی آن گرانبار دولت وصولت فرمودند - درینوقت که حاضران بساط قرب ازین کارنامه شجاعت ثناخوان بودند بر زبان حقایق ترجمان گذارش یافت که رسانیدن شمشیر حاشاکه به نظر مادر آمده^۱ باشد لیکن ازینکه در وقت فرود آوردن شمشیر دست انوپ رای را از گزند زخم پاس داشته محظوظ و مسرور است چون جان سپاری انوپ رای مشاهده گشت بخطاب انی رای سنگه دلی امتیاز یافت انی رائی بزبان هندی مردار فوج را گویند^۲ و اوسنگه دلی شهر مال مراد است بعد از سه ماه به جهت نشاط شکار رایات اقبال به صوب دارالخلافه اکبرآباد العطف یافت -

آغاز سال ششم از جلوس والا^۳

روز دوشنبه ششم حرم الحرام سنه هزار و بیست و هجده لوای گیهان برای جمشید خورشید به بیت السعادت حمل پرتواعتدال انداخت - سال ششم از جلوس مقدس آغاز شد^۴ - درین روز بجهت اندوز منصب ده هزاره به شاهزاده ولیعهد ارزانی داشتند و پیشکش عبد الله خان بهادر فیروز جنگ و مروضی خان و میر صدر جهان و جهانگیر قلی خان از نظر اشرف گذشت و اینج ولد خانخانان

۱ - ج - حاشاکه بنظر همت این نیازمند درگاه به نیاز درآید

۲ - ۱ - "انی رائی بزبان هندی ۰۰۰۰۰ گویند" ندارد

۳ - ج - جلوس سعادت مانوس

۴ - ج - و جشن نوروز جهان افروز آراستگی یافت

بخطاب شاه نوازخان و سعاد الله پسر سعید خان به لقب نوازش خانی قرق عزت
برافراختند - و در بیست و چهارم محرم مطابق نوزدهم فروردین که روز شرف
آفتاب بود یادگار علی ایلچی شاه عباس فرمان روای ایران که به پورش تعزیت
حضرت عرش آشیانی و تهنیت جلوس همایون آمده بود سعادت زمین بوس دریافت و
اسپان عراقی واقشه نفیسه از هر جنس که شاه جم جاه ارسال داشته بودند
با گرافی نامه بنظر اشرف گذرانید^۱ و بمعنایت خلعت فاخوه و انعام سی هزار روپیه
شرف امتیاز گرفت و سواد آن مکتوب جهت طراز بعضی درین اقبالنامه ثبت افتاد -

نامه شاهی

تار شحات سحاب فیض ربانی و قطرات غمام فضل سبحانی که طراوت بخش
حدایق ابداع و اختراع باشد همیشه بهار است گلشن سلطنت و جهانبانی و چمن
زارایت و کامرانی لعلی حضرت^۲ فلک مرتبت خورشید منزلت پادشاه جوان بخت
کیوان و قار شهریار نامدار سپهر اقتدار خدیو جهانگیر کشور کشا خسرو سکندر شکوه
دارالو^۳ مسند نشین بارگاه عظمت و جلال^۴ صاحب سریر اقلیم دولت و اقبال^۵
نزهت افزای ربانی کامرانی چمن آرای گلشن صاحبقرانی چهره کشای جهان^۶ و
جهان بانی مبین رموز آسمانی زیور چهره دانش و بینش فهرست کتاب آفرینش^۷ مجموعه

۱ - ۱ - "که شاه جم جاه گذرانید" ندارد

۲ - ۱ - بحضرت

۳ - ۱ - دارایوان

۴ - ج - اقبال

۵ - ج - اجلال

۶ - ج - جمال

۷ - ۱ - انتخاب کیاب دانش و بینش و فهرست جراید

کمالات انسانی مرآت تجلیات یزدانی بلند ی بخشی همت بلند سعادت افزای طالع
 ارجمند آفتاب فلک اقتدار سایه عاطفت آفریدگار جم جام انجم سپاه فلک بارگاه
 صاحبقران خورشید کلاه عالم پناه^۱ شهنشاه بلند پایه صاحبقرانی جمجاه بادشاه
 انجم سپاه سلطان قلک بارگاه خسرو خورشید کلاه راشاد اب دارد از جویبار
 عنایت الهی و چشمه سار مرحمت نامتناهی سرسبز بوده ساخت قدس مساحتش از
 آسیب خشک سال عین الکمال محروس باد حقیقت شوق و محبت و کیفیت خلعت و
 مودت تحریر پذیر نیست^۲ ع

قلم را آن زبان نبود که راز عشق گوید باز^۳

اگرچه از راه صورت بعد مسافت مانع دریافت کعبه مقصود گردیده اما قبله
 همت والا نه همت نسبت مهنوی و قرب باطنی است لِّلَّهِ الْحَمْدُ که بحسب وحدت ذاتی
 میان^۴ این نیازمند درگاه ذوالجلال و آن مهمل سلسل ابهت و اجلال این مهنی
 به تحقیق پیوسته بعد مکان و دوری و صوری جسمانی مانع قرب جنانی و وصال
 روحانی نگشته - رودریک جهت است ازین جهت گرد ملال بر آئینه خاطر خورشید
 مثال نه نشسته عکس پذیر جمال آن مظهر کمال است و همواره مشام جان بر رواج
 فواج خلعت ووداد و نسایم غنیز شمایم محبت و اتحاد مظهر گشته به موانست
 روحانی و مواصلت جاودانی رنگ ز دای خاطر دوستی دوست است - بیست

هم نشینم بخمال تو و آسوده دلم
 کین و صالیست که ازین غم هجرانش نیست

۱ - ۱ - " اقتدار عالم پناه " ندارد

۲ - ۱ - است

۳ - ۱ - " قلم را باز " ندارد

۴ - ۱ - " میان " ندارد

المنته الله تعالى و تقدس که نهال آرزوی دوستان حقیقی به ثمره^۱ مراد^۱ بارور شده
 شاهد مدعا و مقصودی که سألها در پرده خفا مستور بود بتفریح و ابتهال از درگاه
 واهب متعال جلوه گرین آن مشیلت^۲ میشد با حسن وجهی از حجله^۳ غیب بظهور
 آمده بر توجمال برساخت آمال خجسته مآل منتظران انداخته بر فراز تخت میمون^۴
 و سیر سلطنت ابد مقرون هم آغوش آن چمن آرای پادشاهی وزینت افزای سیر
 شهنشاهی گردیده^۵ لوای جهان کشائی خلافت و شهریاری و جتر فلک فرسائی
 عدلت و جهان داری آن^۶ رفعت بخش افسر و اورنگ و عقده کشائی دانش و فرهنگ
 ظل عدلت و مرحمت بر مفارق عالم^۷ و عالمیان انداخت امید که مهیمن متعال
 مراد بخش جلوس میمنت مانوس آن خجسته طالع همایون بخت فروزنده^۸ تاج و
 فرازنده تخت را بر همگنان مبارک و میمون و فرخنده و همایون گردانیده همیشه اسباب
 سلطنت و جهان بانی و موجب حشمت و کرامتی در تزیید دارد آئین و داد و روش
 اتحاد که بین الایا واجد انقیاد^۹ یافته و بتازگی میانه این مخلص صحبت گرین و
 آن عدلت آئین استوار پذیرفته مقتضی آن بود که چون مؤده جلوس آن جانشین
 مسند گورگانی و وارث افسر صاحبقرانی بدین دیار رسد یکی از حرمان حریم عزت برسبیل
 تعجیل تعیین شده به مواسم تهنیت اقدام نماید لیکن چون مهم آذر با بجان و
 تسخیر ولایت شروان در میان بود و تا خاطر میر آگین از مهمات ولایت مذکور جمع نمی
 شد مراجعت به مستقر سلطنت میسر نه بود در لوازم این امر خطیر تاخیر^{۱۰} و تقصیر

۱- ۱ - " مراد " ندارد

۲- ۱ - حال

۳- ج - همایون

۴- ۱ - " آن " ندارد

۵- ج - "عالم " ندارد

۶- ۱ - انقیاد

۷- ۱ - "تاخیر" ندارد

واقع شد - هر چند رسوم و آداب ظاهری نزد ارباب دانش و بینش چندان اعتباری ندارد اما طی آن بالکلیه بحسب ظاهر در نظر قواصر که مطمح نظرایشان جوهر ظاهری^۱ نیست طی مراتب دوستی است لاجرم درین ایام خجسته فرجام که به یمن توجه خدام ملایک احترام مهمات ولایت از دست رفته بر حسب مدعای احبا صورت یافت وبالکلیه ازان طرف خاطر جمع گشته بدار السلطنت اصفهان که مقر سلطنت است نزول واقع شد امارت شعار کامل الاخلاص راسخ الاعتقاد کامل الدین یادگار علی سلطان را که ابلعن جد از زمره^۲ بندگان یکجهت و صوفیان صافی طوحت این دودمان است روانه درگاه معلی نمود که بعد از دریافت سعادت کورنش و^۳ تسلیم و ادراک شرف تقبیل و تیشم بساط عبرت و ادای^۴ لوازم پرستش و نهنیت رخصت مراجعت یافته باخهار مسرت آثار سلامتی ذات ملایک صفات وصحت مزاج و هاج خورشید ابتهاج بهجت افزای خاطر مخلص خیر خواه گردد و مرجو آنکه پیوسته دوجه محبت و وداد موروئی و مکتبسی و حدیقه خلعت و اتحاد صوری و هنوری را که باروای انهار^۵ موالات و اجرائی جد اول مصافات غایت نصارت تقرب و حضرت پذیرفته از نشو و نما بپنداخته بار سال رسل و رسایل که مجالست روحانی است محرک سلسله یگانگی و رافع غایله بیگانگی بوده باشند و روابط هنوی را با تالیف صوری متفق ساخته بارجاع^۵ و انجام مهمات ممنون دانند حق سبحانه و تعالی آن سلاله^۶ خاندان جاه و جلال و خلاصه دودمان ابهت و اقبال را بتائیدات غیب الغیب موید دآراد -

۱ - صوری

۲ - رادام

۳ - "رخصت" ندارد

۴ - انتهاز

۵ - "بوده باشند" بارجاع" ندارد

مهرالنساء بیگم دختر اعتماد الدوله را داخل مشکوی دولت فرمودن

درین ایام اعتماد الدوله به منصب دو هزارى ذات وپانصد سوار بخدمت وزارت تمام ممالک محروسه سريلندی گرفت حضرت شاهنشاهی مهراالنساء بیگم دختر بلند اختر را که قبل ازین در عقد نکاح شیرافکن بود در سلک از دواج خود کشیدند و در اندک فرصتی در مزاج اقدس تقرب تمام پیدا نمود و نور جهان بیگم خطاب یافت^۱ سرآمد پردگیان حرم سرای عزت گشت^۲ رفته رفته کار بجای کشید که در جبهرو که نشسته و چغی برد ریچه قرو کشیده بارمیداد و اکثری از امرای کم منصب^۳ در زیر آن غرچه حاضر شده به لوازم کورنش و تسلیم می بود اختند تا آنکه^۴ بحکم شاهنشاهی نام او را نیز در سکه بعضی دنانیرود را هم داخل کردند^۵ نقشی سکه او این بیت بود

بیت

۱- ج - چون قلم تقدیر برین رفته بود که ملکه جهان و بانوی زمان گردد روزی در جشن نوروز منظور نظر کیمیا اثر شده در سلک از دواج خود کشیدند و او در اندک فرصتی در مزاج اقدس تصرف تمام نمود چنانکه روز بروز پایه عزت او ارتفاع و اعتلا پذیرفتی نخست او را به نور محل ملقب ساختند و پس از چندی نور جهان بیگم خطاب یافته -

۲- ج - و اعتماد الدوله به منصب وکالت کل و ابوالحسن برادر کلان بیگم بخطاب اعتقاد خان و خدمت خاسامانی سرفراز گشتند و

۳- ح - دین همت

۴- ح - مدارتی و وفق مهمات باختیار او شد و

۵- ح - و بغیر از آنکه در خطبه نام ایشان خوانده شود دیگر آنچه لوازم سلطنت بود از قوت بفصل آمد

ز حکم شاه جهانگیر یافت صد زبور * بنام نورجهان بادشاه بیگم رز

و آن حضرت صلاح و فساد کارها را به^۱ نظر درویشان نه سنجیده در مصالح ملکی و امور ملکی بقول آن کوتاه خود عمل میفرمودند و از نقصان^۲ رای زنان که بجزند امت و پشیمانی نتیجه بران مرتب نمی شود اندیشه نمی نمودند و سرانجام این همتی موجب برهم خوردن کی بلاد و پریشانی و آزرده گی عباد گردید و شگرف هنگامه ها پدید آمد - رباعی

پریشان شد احوال فرزنانگان * بیفزود سامان دیوانگان
هنر خوار شد جادوشی ارجمند * نهان دانشی و آشکارا گزند
ز اطراف کشور برآمد خویش * جهانی سراسر درآمد بجوش

در او اخواین سال فرخنده مآل به مسمع جلال رسید که امرای سرحد مصدر امری چند که به ایشان مناسبتی ندارد و سزاوار پایه فرمانروائی است می کردند لاجرم^۳ به بخشیان عظام حکم شد که فرامین مطاعه بآنها صادر گردانند که دیگر مرتکب این امور که مخصوص پادشاهانست نشوند اول آنکه در جبهه که نه نشینند و با امرای و سرداران کومکی خود تکلیف چوکی و تسلیم اونکنند فیل جنگ نیند ازند و در سیاستها به میل کشیدن و گوش و بینی بریدن نه پردازند و خطاب به ملازمان خودند هندی و از نوکران پادشاهی در زمان ملاقات کورنش و تسلیم نخواهند و اهل تنعم را چنانچه در دیار خاصه معمول است تکلیف چوکی دادن نکنند و هنگام برآمدن به بارعام نثاره نه نوازند و بانعام اسب و فیل خواه بکلا زمان خود خواه بملازمان پادشاهی

۱ - از

۲ - ج - و ازو خامت عاقبت

۳ - ۱ - بنابرلی

را در جلو و جنگک بردوش نهاده تسلیم نفرمائید و در سواری و در ملازمان پادشاهی را در جلو خود پیاده نبرند^۱ و مهر بر روی نوشته جات که به نوکران پادشاهی بفرستند نکنند و اکنون این ضوابط بآئین جهانگیری اشتهار یافته معمول است -

آغاز سال هفتم از جلوس مقدس

روز سه شنبه شانزدهم شهر محرم سنه هزار و بیست و یک هجری پادشاه چهاربالش گودون مسند جاه و جلال به بیت السعادت حمل انداخت و شهریار عدالت شعار بآغاز سال هفتم از جلوس اقدس ریات نحشی و نحشایش برافراخت - درین روز عالم افروز مسروبی اوزیک از ولایت ماوراالنهر آمده دولت بساط بوس دریافت و مشمول عواطف خسروانه گردید -

در ابتدای این سال خجسته مآل والده^۲ نورجهان بیگم عطری غریب اختراع نمود و چون بغایت خوشبو است طریق ساختن آن نگاشته آید در هنگامی که گلاب میگردند فی الجمله چربی بر بالای ظرفها گلاب گرم ظاهر می شود و آنرا اندک اندک جمع می سازند و چون از گل بسیاری گلاب گرفته می شود و قدری محسوس ازان چربی بهم می رسد در خوشبوئی و عطریست و خوشبوی بدرجه ایست که اگر یک قطره ازان بر کف دست بمالند مجلسی را هطرمی سازد و چنان معلوم می گردد که غنچه^۳ بسیار از گل سرخ بیکبار در شگفتن آمده باین شوخی^۴ ملایمت بوی نمی باشد دلهای رفته را بجای آورد - و جانهای پژمرده را شگفته می سازد - حضرت

۱ - "جلو و جنگک پیاده نه برند" ندارد

۲ - ۱ - "و چنان شوخی" ندارد

شاهنشاهی بجانبیره این اختراع یک تسبیح مروارید به مخترع آن عنایت فرمودند و عفت قباب سلیمه سلطان بیگم این را روضن جهانگیری نام نهادند^۱۔

و از سوانح اقبال دشمن مال شاهنشاهی کشته شدن عثمان افغان است او از بقیته السیف حکلم بنگاله بود۔ در زمان حضرت عرش آشپانی مکرر با افواج قاهره خصوصاً با راجه مان سنگه مصاف داد۔ در آن دولت بلند صولت وضع او میسر نگشت درین ولا اسلام خان که صاحب صوبه بنگاله که استیصال زمینداران آن نواحی را پیش نهاد همت داشت شجاعت خان را با کشور خان و افتخار خان و مستقد خان و اهتمام خان پسران مهظم خان و شیخ آجی بی برادر مقرب خان و سید آدم بارهه و میر قاسم ولد میر مراد و چندی دیگر از اموا* بر سر او فرستاد چون نام برده ها طی منازل و مراحل نموده نزدیک بقلعه وزمین او رسیدند یکی از مردم زبان دان را نخست نزد او فرستادند تا او را نصیحت کرده از طریق بغی و طغیان به ستاه راه اطلعت و انقیاد باز آورد۔ از آنجا که دود غرور در کاخ دماغ عثمان جا گرفته بود۔ و همیشه هوای تصرف تمامی ملک بنگاله و دیگر دلبه ها که در سر داشت اصلاً سخن ناصح را بگوشی هوش نه شنیده و مستعد قتال و جدال گردید و در کنار رودخانه که زمین آن تمامی وحل و خلاب بود جای جنگ قرار داد و چون این خبر به شجاعت خان رسید افواج را مقرر ساخت که هر یک بجای خود رفته آماده کارزار باشند و عثمان از استماع آنکه لشکر پادشاهی صف آراسته به کنار رودخانه آمد و سوار و پیاده خود را در برابر سپاه نصرت دستگاه باز داشت چون هنگامه ستیز و آویز^۲ گرم شد و هردو فوج رو برو گردید آن جاهل خیره سرفیل مستی را پیش

۱۔ ج - این روضن را عطر جهانگیری نام نمودند

۲۔ ج - هنگامه جنگ

انداخته برفوج هر اول تاخت - و بعد از زرد و خورد بسیار سید آدم و شیخ آجپی به سعادت شهادت رسیدند و سردار یانصار افتخار خان هم در جدال و قتال^۱ تعصیر نکرده نقد جان را نثار طریقه اخلاص نمود. همچنین کشور خان سردار جوانفار داد مردی و مردانگی داده خود را فدای کار پادشاهی ساخت و با آنکه تیره بختان بسیاری کشته و زخمی شده بودند عثمان برفوج غول تاخت ازین جانب پسران و برادران و خویشان شجاعت خان و دیگر برادران راه برو گرفته جنگهای مردانه کردند و بعضی بدرجه شهادت رسیدند و جمعی زخمهای گران برداشتند - درین وقت فیلی کوه پیکر باشاره فیل بانان بر شجاعت خان دوید - شیر بیشه^۲ جلالت نیزه و شمشیر و جده را در پی کار فرمان کشته زخمها میگدازد - فیل با این جراحتهای سخت برنگشته شجاعت خان را از اسب زیر کرد^۳ بمجود افتادن "جهانگیر پادشاه گفته برخاست^۴ درین وقت^۵ جلودار او شمشیر و ددستی برپای^۶ فیل رسانید چون فیل از ضرب زخم بزانو در آمد شجاعت خان باتفاق جلودار فیل بان را از بالای فیل به زیر کشید بمهمان جده هر که در دست داشت درین پیادگی به نوعی برخورد^۷ فیل زد که آن کوه شکوه ناله زنان^۸ و فریاد کنان برگشت و از فروزی زخمهای کاری بفوج خود رسیده افتاد درحین که شجاعت خان سوار شد آن مخدولان فیل دیگر بر علم دار او دوانید و آن عفریت دیو منظر علم او را با اسب زیر کرد - درین وقت

-
- ۱- ج - ستیز و آویز
 - ۲- ج - و آن شیردل فیل افکن مانند برق لامع از اسب جدا شده
 - ۳- ج - راست ایستاد
 - ۴- ۱ - "درین وقت" ندارد
 - ۵- ج - دستهای
 - ۶- ۱ - پیشانی
 - ۷- ج - "ناله زنان" ندارد

شجاعت خان با آواز بلند به علمدار گفت که مردانه باش زنده ام و درین هنگام
اکثری از بهادران جان نثار که دریای علم حاضر بودند برفیل دیده بزخم شمشیر
و جمد هر او را بر گردانید - شجاعت خان اسبی دیگر طلبیده و علمدار را سوار
ساخت و علم را برافراخت و بر جای خود ایستاد - در اثنای این گیوودار تیروتنگی
بر پیشانی عثمان مقهور رسید که زننده ان معلوم نه شد و باوجود چنین زخم
تا دونیم پهر مردم خود را ترغیب می نمود و هر که رزم را گرم داشت - بعد ازان
مخالفتان روگردان شدند و افواج قاهره سردری آنها نهاد وزده زده آن
مخدولان را در محلی که دایره کرده بودند در آوردند و آن برگشتگان به
انداختن تیروتنگی پرداخته مردم بادشاهی را نگذاشتند که به جاومقام آنها
در آیند - بعد از انقضای دو پهر شب عثمان بمسرای جز اشتافت و ولی مهریز
برادرزاده^۲ و پسرش با دیگر خوشان و نزدیکان جسد بی جان او را برداشته خیمه
واسباب را در منزل گذاشته بمقام خود هارفتند - شجاعت خان ازین هنی آگاهی
یافته با جمیع دولت خواهان متعاقب عنیم شتافت - چون این خبر را ولی که بعد
از عثمان سردار شده بود شنید از روی عجز و بیچارگی شخصی را در میان داده
شجاعت خان پیغام نمود که آنکس که باعث فتنه و فساد بود رفت اگر قولی بما
بدهید آمده شما را به بینم و بندگی درگاه والا اختیار کرده فیلان را برسم پیشکش

۱- ج - باز

۲- ج - که اکثری از سوار سپاه جان نثار شده بقیه السیف بزخمهای منکر دست
از کار باز داشته منتظر لطیفه غیبی بودند اقبال بادشاه جوان بخت بجلوه
در آمد و تیروتنگی از غیب -

۳- ج - برادر و مهریز پسر او با دیگر خوشان و نزدیکان جسد بی جان او را برداشته
و خیمه و اسباب را در منزل گذاشته به محکم خود متوجه شدند -

میگذاریم - شجاعت خان به مقتضای وقت و مصلحت دولت قول داده آن جماعه را تسلی ساخت - روزی دیگر ولی و میرزا پسر و برادرش و خویشان عثمان آمده شجاعت خان را دیدند و چهل و نه زن جیر فیل گذرانیدند بعد از انصرام این خدمت شجاعت خان چندی از بنده هائی درگاه را درگردد نواحی که بتصرف آن تیره روزگار بود گذاشته خود وی و دیگر افغان را همراه گرفته به اتواج قاهره در جهانگیرنگر به اسلام خان پیوست - و از غریب اتفاقات آنکه چون خبرگشته شدن عثمان در اکبرآباد اشتهار یافت به جهت صدق و کذب این سخن حضرت شاهنشاهی به دیوان لسان الغیب تفاعل جستند و در سر صفحه این بیت برآمد - بیت

خودم ام تیر فلک باده بده از سرمست^۱ * عقده در بند کمر ترکش خود را انگم

بعد از چند روز عرضداشت اسلام خان مشتمل بر نوید فتح رسید - بلاست انبساط خاطر فیضی مآثر گردید - اسلام خان بجلدوی این خدمت به منصب شش هزارى ذات و سوار فرق عزت برافراخت و شجاعت خان به خطاب رستم خانى نامور گردید و به اضافه هزارى ذات و سوار امتیاز یافت^۲ و جمیع بنده ها که در هر که جانشانی مسلحی جمیل به ظهور آورده بودند فراخور این خدمت به اضافه^۳ منصب مخصوص گشتند و از قضا یا آنکه قبل ازین مقرب خان را به جهت بعضی مصالح حکم شده بود که به بندر کوه رفته^۴ هر چه از نقایس آن دیار بدست آید به جهت سرکار خاصه شریفه ایتیماع نماید - او مدتی در آنجا بوده نقایس چند که در آن ملک

۱ - "سر" ندارد

۲ - ج - تا

۳ - ج - پذیرفت

۴ - ج - از دیار

۵ - ج - وزری حاکم آنجا را ببیند و

بدستش افتاد به هر قیمتی که فرنگیان خواستند زراداده گرفت و از آنجا^۱ هادوت
نموده بدرگاه عرش اشتباه مشوجه گشت هرچه از تحفه آورده بود از نظر مقدس
گذرانید - ازان جمله جانوری چند بسیار غریب و عجیب^۲ چنانچه اشیاء و اشکال
آنها درین اقبال نامه مرقوم می گردد یکی از جانوران مرغی بود درجه از طاؤس
ماده کلان تر و از طاؤس تر خورد تر گاهی در مستی مانند طاؤس به رقص در می آمد
منقار^۳ و پای او شبیه به منقار^۴ و پای خووس بود و سروگردن و زیر حلقوم او هر ساعت
مانند بوقلمون برنگی ظاهر می شد - گاهی سرخ چنانکه کویا تمام به مرجان موصع
ساختند و زمانی سفید به طریق پیه و وقتی غمروزه رنگ و دو پارچه گوشتی مانند
تاج خووس در سر داشت که هنگام مستی بطریق خطوم از بالای سراوتایک و جب
می آویخت و چون بالای کشید مثل شاخ کرکد ان بر سر او مقدار دو انگشت نمایان
می گردید و اطراف چشم او همیشه فیروزه گون می بود و پره های او نیز الوان مختلفه
به نظر در می آمد و دیگر جانوری بود که دست و پا و گوش و سراوبه میمون مشابهت
تمام داشت و روی او بر روی روباه می ماند و چشمهای او بچشم باز لیکن ازان
کلان تر و پشم او به طریق پشم گوسفند و رنگ خاکستری و از بنا گوش تا زرخ میگون و
گاهی آوازی میکرد مانند آهوبره -

درین ولا یکصد و شصت زنجیر فیل از نرو ماده که اسلام خان از بنگاله فرستاده
بود از نظر اقدس گذشت و خبر رسید که شجاعت خان در ولایت بنگاله از بالای فیل

۱ - ۱ - "زر" ندارد

۲ - ج - بندر مذکور

۳ - ۱ - عجیب و غریب

۴ - ج - نول

۵ - ج - نول

افتاده درگذشت - حضرت شاهنشاهی پسرانش را به عواطف خسروانه و منصبهائی لایق دلجوئی فرمودند - همدوین ایام راجه لکهنی چند زمیندار کماؤن را صد راس اسب لایق و یک زنجیر قیل و کمر و خنجر موضع مرحمت نموده رخصت وطن فرمودند - درین روزها مقرب خان به عنایت علم و نقاره بلند پایه گشت^۱ و از قضا یا بهم رسیدن یوز و شیرخانه را داشت مقرر است که یوز در جایگاه خود جفت نمی شود چنانچه حضرت عرش آشیانی انارالله برهانه هزار یوز جمع نموده بودند و در جفت شدن این جانور وحشی هر چند تدبیر لطیف الحیل بکار بردند سودمند نیفتاد تا آنکه بسیاری از یوزهای نر و ماده را در بلغات تلاوه بر آورده سردادند - این آرزو صورت پذیر نیامد - ناگاه درین ایام موافقت انتظام نر یوزی قلاوه کمیخته بر سر ماده یوزی رفته جفت شد بعد از دو ماه ماده سه بچه زائید و کلان ساخت - همچنین به حسب اتفاق ماده شیری آبستن شد - پس ازان سه بچه آورد و این هفتی در هیچ عصری به روی کار نیامده - و در عمارت بالغ مندها کرکه سرسبز کرده ایشان بود مدفون شدند - و درین هنگام شاه نواز خان ازدکن رسیده بادراک دولت زمین بوس جهین افروز عزت کردید و هروض داشت که چون هاملات دکن بجهت نفاق امرا صورت خوبی پیدا نکرد کنیان راه سخن یافته با اموای آنجا حکایت صنع در میان آورده اند و عادل خان طریقه دولتخواهی اختیار نموده التماس دارد که اگر مهم دکنیان بمن رجوع شود چنان کنم که بعضی مجال که از تصرف اولیای دولت برآمده باز بتصرف درآید حکم شد که چون خانخانان متعهد انتظام آن مهم شده هوجه لایق دولت روز افزون داند بعمل خواهد آورد و از وقایع آنکه بخان اعظم که همیشه برای کسب ثواب غزا التماس خدمت دفع و رفع رانای مقهور مینمود فرمان قضا جریان صدوریافت که ازدکن بمالوه که بجاکیر او مقرر است رفته بعد

۱ - ج - صالح پسر خوانده نخواجه بهیگ میرزا بخطاب خنجر خان روشناس شد -

از سرانجام متوجه این خدمت شود و از قضایای عبرت افزای که درین سال فرخنده
مآل روی داد آنکه نقش وجود بی سود امیرالامرا که سرمایه بخل و دنائت و الحاد
دوستی و اسلام دشمنی بود در ملک دکن از صفحه عالم سترده شد و تکارخانه
گیتی اصلاح شایسته یافت -

آغاز سال هشتم از جلوس اقدس^۱

شب پنجشنبه بهست و هشتم محرم سنه هزار و بیست و دو نیز اعظم از برج
حوت بدولتخانه حمل تحویل فرمود و آغاز سال هشتم از جلوس شاهنشاهی اتفاق
افتاد در بدایت این نوروزگیتی افروز پادشاه جم جاه حسب الالتماس شاهزاده
ولیعهد نمیزل آن درة التاج خلافت تشریف برده یک شب و روز در آنجا گذرانیدند
و شاهزاده عالی قدر پیشکش نوروزی خود را که بخواج اقلیمی می ارزند بنظرکیما
اشر در آورد و تا روز شرف پیشکش اکثری از بنده های درگاه مثل اعتمادالدوله
و مرتضی خان و ابوالبی حاکم قندهار و مقربخان هروزی گردید و در خلال این
احوال مستقد خان در اکبرآباد حویلی ابتناع نمود و چند روزی که در آنجا بسربرد
مصیبت بی درپی او را روی داد و حضرت شاهنشاهی در واقعات خود نگاشته اند
که شنیده ام که بر چهارچرخکم سعادت و نحوست میکنند یکی بر زن دوم بر بنده
سیوم بر منزل چهارم بر اسپ و بجهت دانستن سعادت و نحوست خانه ضابطه قرار
یافته بلکه میگویند بصحت پیوسته و آن ضابطه اینست که اندک زمینی را از خاک
خالی باید ساخت و باز آن خاکها را دران زمین می باید ریخت اگر برابر آمد میانه
است آن خانه رانه سعد میتوان گفت و نه نخس و اگر کسی کرد حکم بر نحوست آن

۱ - ۱ - "احوال سال هشتم" ندارد

میکنند و اگر زیاده آمد سعد و مبارک است درین ایام هوشنگ پسر اسلام خان
 از بنگاله آمده بدولت زمین بوس سرفراز گردید و جمعی از مردم مکب که در
 جنگ گرفتار شده بودند همراه آورده بنظر گذرانید ملک اینها در جزیره است
 و اینها حیوانی چند بصورت آدمی باشند و از حیوانات بری و بحری هر چه بدست
 افتد میخورند و هیچ جاننداری از دست آنها خلاص ندارد و خواهر خود را که
 از مادر دیگر باشد میگیرند و تصرف میکنند و چهره اینها بقراقلماق شبیه است
 و زبان اینها بزبان اهل ثبت نزدیک است و بشرکی نمیاند و دین و آئین درستی
 ندارند در همین اثنا سردار خان از گجرات آمده سجود عتبه علیه دریافت
 و نیز مستقد خان بخشیگیری کابل و بنگش مرخص گردید و در همین هنگام خواجه
 میرزا که از اولاد قدوه ارباب وجد و حال امیرسید کلال است از وطن بالوف
 خود بخار آمده بادراک دولت ملازمت جبین افروز سعادت شد و بمنصب پانصدی
 ذات و دوصد سوار فرق عزت برافراخت و مقارن آن افضل خان از صوبه بهار
 رسیده ادراک دولت ملازمت نمود و یکصد مهر و یک هزار روپیه نذر گذرانید و
 یک زنجیر فیل پیشکش و از وقایع آنکه ویسی و بیست ایلچی فرمانروای ایران شاه
 عباس بمسجد آستان عوش نشان روشن پیشنانی گشت و شش انبانجه از خاکه فیروزه
 چهارده توله مومیای کانی استهبانی و چهار اسب عراقی که آن والا گوهر عالیقدر
 فرستاده بود با مکتوب مشعر بر اظهار یگانگی و یکرنگی از نظر مقدس گذرانید و
 از غرایب آنکه هر چند خاکه فیروزه را حکاکان و نگین سازان تفضی نمودند نگرینی
 که قابلیت انگشتی ساختن داشته باشد پیدا نشد و چون در باب اثر مومیایی
 سخنان بسیار بمسامع جلال رسیده بود بموجب حکم بروشی که قرار داد اطباست
 پای موشی را شکسته و زیاده از آنچه میگفتند بآن مرغ خورانیده پاره ازان بر محل
 شکستگی بالیدند و تا سه روز محافظت نمودند هیچگونه اثر درستی ظاهر نشد و
 شکستگی همچنان بحال خود بود همانا که اطبای گذشته در اثر آن مبالغه از حد
 گذرانده اند یا بجهت کهنگی نفع آن گم شده باشد و مقارن این حال فیلخانه
 با ماده که بآن همراه می باشد بعید الله خان بهادر فیروز جنگ فرستاده آمد و حکم

شد که دوهزار سوار بر آردی منصب آن عمده الملک را دیوانیان عظام بضابطه سه اسبه و دوا سه تنخواه دهند و منصب سردار خان نیز پانصدی افزایش یافت و در هفتم اردی بهشت مطابق بیست و ششم ربیع الاول سنه مذکور مجلس قمری وزن حضرت شاهنشاهی درخانه مریم الزمانی ترتیب پذیرفت - و درین روز عشرت اندوز مرتضی خان بمنصب شش هزاری ذات و پنجهزار سوار فوق عزت برافراخت و سردار خان باحمد آباد گجرات رخصت یافت - و همدین اثنا دویزها زهودار افغانی از کرناتک آورده بنظر اقدس گذرانید مشهور است که هوجانوری که پا زهرمیدارد بسیار زیون ولا غرض باشد برخلاف آن این دویزد ر نهایت فریبی و نازگی بودند بحکم اقدس یکی از آنها را کشند چهار پا زهرازان برآمد و از نوادر قضایا بهم رسیدن یوز و شیرخانه زاد است مقرر است که یوز جز در جایگاه خود جفت نمیشود چنانچه حضرت عرش آشیانی هزار یوز جمع نموده بودند و در جفت شدن این جانور وحشی هر چند حمل و تدابیر یگر بردند سودمند نیفتاد و با آنکه بسیاری از یوزهای نروماده را در بقات قلاده برآورده سردادند این آرزو صورت پذیر نیامد ناگاه درین ایام موانست انتظام نوپوزی قلاده کسبخته بر سر ماده یوزی رفته جفت شد و بعد از دویسم ماه ماده سه بچه زائید و کلان ساخت و همچنین بحسب اتفاق ماده شیری آبستن شد و پس از سه ماه سه بچه آورد و این نیز در هیچ عصری بروی کار نیامده چون در اطباء مشهور است که شیر شیر بجهت روشنائی چشم بغایت سودمند است بموجب حکم ارفع هر چند شیر بانان سعی کردند شیر در پستان او ظاهر نشد همانا چون جانور خشمناک است در وقت گرفتن او برای دوشیدن از فزونی غضب پستان او خشک میشود باشد یا چون خون در پستان مادران از روی مهری که بیچه خود دارند شیر میگیرد و درین جانور پرستیز مهر مکر است خون در پستانش مقارن مکیدن بیچه شیر میشود باشد - و در همین ایام تذو که بعرج دشتی اشتهار دارد و هرگز شنیده نشده که بعد از گرفتاری جفت شده باشد در سرکار خاصه جفت

شد و بیضد نهاده بچه بر آورد در خلال این احوال افضل خان ولد علامی شیخ ابوالفضل بموضی دامامیل و قروح درد ارالخلافه اکبرآباد که مولد او بود در گذشت و همدین ولا در دیوانخانه خاصی و عام حکم ترتیب محجو نقره شد درین دولنخانه دو محجر می باشد در اول امرای بزرگ و انجکیان و خداوندان عزت و اعتبار می ایستند و هیچکس بی حکم دران راه نمی یابد و در دوم که وسیع تر از نخستین است جمیع بنده های ریزه از منصبداران و احدیان و کسانی که اطلاق اسم نوکری بر آنها توان کرد راه می یابند چون در میان محجر اول و دوم امتیازی نبود بحکم جهان مطاع محجو نخستین و نردبانی را که از ان بیالاخانه جهروکه میروند و دو فیل را که برد و دست نشین جهروکه هنومند ان از چوب ترتیب داده اند در نقره گرفتند و یکصد و بیست و پنج من نقره بوزن هندوستان که هشتصد و هشتاد من ایران باشد صرف شد و در همین روزها سکه دیوانه درجائی که فیل خاصه پادشاهی بسته بودند در آمده پای ماده فیل را میگذر و او فریاد های غیر متعارفه میکند چند آنکه فیلبانان خبردار شده خود را میروسانند و سگ گریخته بزقوم زاری که دران حوالی بود پناه برد بعد از زمانی باز خود را بفیل رسانیده دست او را میگذر فیل او را در زیر دست و پامالش داده میگذرد چون مدت یکماه پنجروز ازین واقعه در گذشت روزی که هوا ابرناک بود غریدن رعد بگوش ماده فیل در انشای چرا رسید و یکبار فریاد کرده لوزه کنان بر زمین افتاد و بهزار محنت باز برخاست و تا هفت روز متصل آب از دهانش میرفت و از چرا باز مانده بحال تباه روز بشعب و شب بروزی آورد و گاهن از روی بی آرامی فریاد میکرد فیلبانان هر چند در علاج کوشیدند سودمند نیامد و روز هشتم افتاد و جان داد و بعد از یکماه فیل کلان را روزی بکناره آب میبردند بهمین طریق ابر و رعد ظاهر شد و فیل مذکور در عین مستی بلوزه در آمده بر زمین افتاد و تمام اعطاشی بر عشه در آمد و آب از دهانش میرفت فیلبانان او را بهزار مشقت بجائی که می بستند بردند و بعد از همان مدت و همان حالت که ماده فیل را دست داده بود این فیل نیز تصدق

شد حق تعالی همه دردها را دوا آفریده، سوای کفچه ماروسک دیوانه که پازهرندارد و پادشاهان هرچند تفریح فرمودند افسون و دوائی نیافتند و در همین ایام شاه نوازخان پسر خانخانان بعنایت اسپ و خلعت سرفراز گشته دستوری دکن یافت و هم درینولا از عرایض واقعه نویسی لاهور بمسامع جلال رسید که در او اخیوتیماه ده کس از شهر بامن آباد که در دوازده گروهی واقع است میفرستند چون هوا گرمی بهموسانید پناه بسایه درختی بردند مقارن این باد و جهکری بهموسید و بعد از آنکه آن باد بر جماعت مذکور وزید بلرزه درآمده نه کس از آنها در زیر درخت جان دادند و یک کس که زنده ماند مدتها بیماری داشت و پس از محنت بسیار خلاص شد و جانورانی که بر درخت مذکور نشیمن داشتند همگی افتاده بودند و دران نواحی هوا بموتبه فساد پیدا کرد که جانوران صحرائی بگشت زارها خود را می انداختند و بر بالای سبزه غلطیده جان میدادند و باین روش جانور بسیاری هلاک گشت و در خلال این احوال خان اعظم حسب الحکم از دکن بدرگاه جهان پناه رسیده زمین بوس نمود و روز پنجشنبه بیستم شهریور در منزل موم الزمانی جشن وزن شمسی آنحضرت آراسته شد درین روز جهان افروز خان عالم بخدمت رسالت برفاقت یادگار علی ایلچی و ارای ایران بصوب عراق دستوری یافت و بجان مذکور خلعت خاصه و کهپوه موصع با پهل کناره که علاقه مروارید داشت مرحمت شد و یادگار علی بعنایت اسپ بازین موصع و کمر شمشیر موصع و چهارقب طلا دوزی و کلکی موصع با پرچمه و سی هزار رویه نقد فرق عزت بر افراخت و در بیست و دوم این ماه فیل سوار شده بزیارت روضه مقدسه عرش آشیانی شتافتند و در اثنای راه ده هزار رویه برفقرا و مساکین افشاندند -

توجه موبک منصور حضرت شاهنشاهی بد ارالسعاده اجمیر

چون خاقان گیتی ستان بعد از جلوس بر اورنگ فرمان روائی زیارت روضه علیه خواجه همین الحق والدین سنجوی قدس سره نکرده بودند و برانداختن رانا امر سنگه و فتح ملک دکن نیز بیشمنهاد همت جهانکشا بود رای عالم آرای جنان تقاضا فرمود که خود بدولت و سعادت مآد ارالیر که اجمیر شتافته بعد از طواف موقد ماطر خواجه بزرگوار نخست مهم رانا رانسق شایسته دهند انگاه رایات اقبال بشسخیر ملک دکن برافرازند و باین عزیمت صایب دوم شعبان سنه هزار و بیست و دو هجری مطابق بیست و چهارم شهریور سال هشتم از جلوس جهانگیری نهضت رایات عالیات بصوب اجمیر اتفاق افتاد و از جایی که گنبد روضه متبرکه خواجه همین الحق والدین قدس سره العزیز محسوس گشت بسنت والد بزرگوار خویش از باره جهان نورد فرود آمده نزدیک یک گروه راه را بیاده پیمودند و بزیارت آن آستان ملایک مطاف شرایط نیازمندی بجا آورده ادراک سعادت صوری و مهنوی نمودند و بتاریخ پنجم شوال موافق بیست و ششم آبان لوای گیتی آرای حضرت شاهنشاهی سایه وصول و پرتو نزول بر ساخت بلده اجمیر انداخت و در عماراتی که مجددا احداث یافته بود نزول سعادت ارزانی فرمودند و مقارن آن بسیر و شکار تالاب پهبکر که از مهابد مقرر هئود است و در سه گروهی اجمیر واقع شده متوجه گشتند و چند روز دران تالاب بشکار مرغابی پرداخته و بشکستن بعضی از بتان و تخویب بعضی از بتخانه ها که دران حدود بود فرمان داده بشهر مراجعت نمودند -

و مقارن آن خبر رسید که فرنکان کووه جهاز احستی را که از جهازهای مقرر بندر سورت بود در حوالی بندر مذکور تاراج نموده جمعی کثیر از مسلمانان را اسیر ساختند اینهمی بر خاطر اشرف کران آمد و مقریخان را که بندر مذکور حواله او بود بجهت تلافی و تدارک این اهراس و فیل و خلعت داده بدان

صوب مرخص فرمودند -

رخصت یافتن حضرت شاهزاده ولیعهد باستبصال رانای مقهور

حضرت شاهنشاهی بالهام آلهی در اجمیر توقف گزیده قوه العیون سلطنت و خلافت شاهزاده سلطان خورم را بالشکر آراسته بتاريخ ششم دی ماه سال مذکور که مختار انجم شناسان یونانی و هندی بود برسر رانا دستوری فرمودند و خلعت خاصه با چهار قب موصع مروارید کشیده و چهره ریشه مروارید و کمر بند مسلسل مروارید و کمر شمشیر و خنجر موصع و دو اسپ از طویله خاصه یکی عراقی کوه پاره نام مع زمین موصع دوم را هوار که در تیزروی از باد صبا سبقت می جست و فتح کج نام فیل خاصه با فیلان ماده لطف نمودند و منصب ایشان دوازده هزار و شش هزار سوار مقرر شد اسامی امرای عظام که درین یورش ملازم رکاب شاهزاده والا نژاد بودند بدین تفصیل است خان اعظم کوکلتاش عبد الله خان بهادر فیروز جنگ راجه سورج سنگه پنه رای مال دیو راجه بوسنگ دیو بند پله سیف خان باره دلاور خان رانا سنگر پسر رانا اودی سنگه میرزا بدیع الزمان پسر میرزا شاه رخ نواز خان پسر سعید خان کشن سنگه برادر راجه سورج سنگه فریدون خان بولاس راورتن هادع راجه بکرماجیت بهمدودیه ناهرخان ابوالفتح دکنی حاجی بی اورنگ ترمیت خان صلابت خان باره خسرو بی اوزیک علی قلی بی درمن همت خان شوزه خان سودار خان برادر عبد الله خان و بسیاری دیگر از امرای منصبداران که نگارش تفصیل اسامی آنها بطول میکشد و هر یکی از آنها در خور پایه بعنایت خلعت فاخره و اسپان بتجاق و فیلان خاصه و انواع مواحم و نوازش فرق عزت برافراختند و فدائی خان بخدمت بخششگری این لشکر نصرت اثر شرف اختصاص پذیرفت -

و در خلال این احوال صفدر خان بحکومت کشمیر از تغیر هاشم خان
مخلص شد. و خواجه ابوالحسن که از لشکر دکن آمده بود بخدمت والای بخشیمگری
کل فرق عزت برافراخت. و اسلام خان حاکم بنگاله بمنصب شش هزار شرف
امتیاز یافت.

و مقارن آن خبر رسید که او بی سابقه بیماری وفات یافت و برادر او قاسم
خان بصاحب صوبگی آنجا سرفراز گردید. و از سوانح نشان دادن خان اعظم است
بزند ان ادب چنانچه نگاشته آمد او در خدمت شاهزاده ولیعهد مهم رانا
نامزد شده بود. پس از گفت و شنود بسیار که خلاف آئین نوکری است از
مالوه که بتیول او مقرر بود جویده بخدمت آنحضرت شتافت و با آنکه در دولت
اکبری و جهانگیری همواره صاحب سامان و دستگاه عظیم بود و جاگیرهای انقد
داشته بجای لشکر و سپاه فوج فوج نفاق و جوق جوق فساد با خوشتن آورد و
در روز ملازمت عبوسست و گریختی بکار برده اداهای سمج ظاهر ساخت. چون
اینمحنی بمسامع اجلال رسید که خان اعظم راه صلاح و سداد از دست داده
بخدمت شاهزاده والا قدر سلوک ناپسندید پیش گرفته است لاجرم خواجه ابراهیم
حسین را نزد او فرستادند و فرمان والا حواله او نمودند باین مضمون که وقتی
که او در برهانپور بود این خدمت را بآرزوها التماس کرد و پیوسته در مجالس و
محافل میگفت که درین مبارزت اگر گشته شوم شهید میوم و اگر غالب آیم غازی
خواهم بود و آنچه از مصالح این کار درخواست از کومک و مدد توپخانه سرانجام
یافت بعد از آنکه برسر کار آمد عرضه داشت ندود که بی توجه رایات جلال
انتتاح این عقده دشوار معذر مینماید و چون نزول موکب اقبال بدارالبر که
اجمیر اتفاق افتاد بالتماس او شاهزاده با عساکر نصرت قوین بدان صوب رخصت
یافت و بداراین مهم بعهده کردانی آن رکن السلطنه حواله شد منظور نظر
مبارک اینست که یک چشم زدن از خدمت شاهزاده غافل نبوده طویقه صواب
نیک اندیشی از دست نداده خود را نیکنام دین و دنیا سازد. و اگر خلافت

احکام مطالعه نماید زیان زده بنسبت خویش خواهد بود و چون خواجه ابراهیم حسین تبلیغ رسالت نمود از فرط خود رائی و زیانکاری خویش دارنه انتظامی این ساخت و بنا برنستی که با خسرو داشت با شاهزاده همچنان در مقام نفاق ثابت بوده بدسلوکی بحدی نمود که شاهزاده ولیعهد باوجود کمال حلم و نهایت بردباری او را مقید ساخته بپیم بیکه بخشی سپردند و حقیقت حال را بخدمت والد بزرگوار نوشته مصحوب مسرعی ارسال داشتند - و حضرت شاهنشاهی که از اعمال ناپسندیده و اقوال ناستوده او ذخیرهها در خاطر و دیامت نهاده مکافات آنرا بوقتش حواله فرموده بودند - ظهور این لطیفه را شگون فتح رانا دانسته مهابت بخان را فرستادند که بخدمت آن مهر سپهر خلافت شتافته خان اعظم را بعقیه بارگاه جلال حاضر سازد - و آن دره التاج سلطنت حسب الحکم خان اعظم را بمهابت خان سپرده روانه درگاه والا مصلحتند و چون بحضور اقدس رسید حکم شد که حواله آصف خان نمایند که در گوالیار بنظر بند دارد - و حضرت شاهنشاهی از غایت مروت ذاتی و رانت جلی به محافظان فرمودند که اسباب فرات و آسودگی از خوردنی و پوشیدنی برای او مهیا میداشته باشند و محمد تقی دیوان بیوتات دستوری یافت که باودی پیر شتافته فرزند آن و متعلقان او را باجیر رساند -

و از وقایع آنکه دلپت ولد رای سنگه از برادر خورد خود سورج سنگه که باستیصال او نامزد شده بود شکست عظیم خورده در یکی از محکمه های سرکار حصار متحصن شد - و هاشم خوستی فوجدار و جاگیرداران آن نواحی او را بدست آورده مقید بدرگاه والا رسانیدند - و چون جوایم و قبایح او از حد بخشایش در گذشته بود بپاداش رسید -

و درین سال قلیچ خان صاحب صوبه کابل که در اکثر علوم پایه بلند داشت و در کردانی و سربراهی تلم عیار بود بمالم بقا شتافت و حکومت کابلستان

بخان دوران تفویض یافت -

آغاز سال نهم از جلوس مبارک

شب جمعه نهم شهر صفر سنه هزار و بیست و سه هجری نوروز شبستان عالم ببیت الشرف حمل پرتو سعادت انداخت و بتأخیر سال نهم از جلوس ابد پیوند جهان را آئین نشاط و انبساط تازه شد - درین روز بهجیب افروز عرضه داشت شاهزاده ولیعهد مشتمل بر نوید فتوحات با فیلان کوه شکوه که عالم گمان از انجمله رسید فیل مذکور بغایت قوی هیکل و خوش بخت بود رانا بآن بهاهات مینمود و این فیل را با چند زنجیر فیل دیگر در یکی از شصاب جبال پنهان داشت - جاسوسی این خبر را به عبد الله خان رسانید و خان فیروز جنگ گرم و گیر اشناخته جمیع آن فیلان را بدست آورده بنظر شاهزاده جوان بخت ایشان بملازمت والد بزرگوار خود ارسال داشتند و سواد فرمان ملاطفت عنوان که بعد از رسیدن این فیل حضرت شاهنشاهی بدست اشرف مرقوم فرموده بفرزند اقبال سند فرستاده اند درین گوهردین نامه ثبت افتاد -

مفاوضه پادشاهی

بابای دلبدن من الله تعالی این نوروز عالم افروز را مبارک و همایون کرد اند و بعد ازین فتحهای نو و تازه خدا نصیب آن فرزند چکر بند کناد فیل عالم کمان که با فیلان دیگر فرستاده بود بنظر اشرف درآمد و فیل عالم کمان را بغایت خوش کردیم و پلته هم فیل خوبی است هود و را خاصه گردانیدیم و بر عالم کمان سواری نموده شد انتهی -

مقارن این حال اعتماد الدوله بمنصب پنجهزاری ذات و دو هزار سوار از اصل و اضافه سرافراز گردید و ابوالحسن پسر اعتماد الدوله که بخطاب اعتقاد

خانی و منصب دو هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز بوده به خطاب آصف خانی فرق عزت برافراخته بمنصب سه هزاری هزار سوار سر بلند شد - و ابراهیم خان خال نورجهان بیگم که منصب هفتصدی ذات و سی صد سوار داشت بمنصب هزار و پانصدی سوار فرق عزت برافراخته بخشی دوم در خانه شد - این مناصب و مواحم در جنب نسبت نورجهان بیگم چه نماید -

و درین هنگام چین قلیج خان ولد قلیج خان با برادران و خویشان و لشکر و جمعیت پدر از کلایل آمده سعادت ملازمت دریافت و در بدایت این سال همایون فال در مشکوی اقبال شاهزاده ولیعهد از صبیبه قدسیه آصف خان مولود زهره جبین قدم بعالم وجود نهاد و حضرت شاهنشاهی بالهام آلهی آن نوباه و حدیقه قدس را بجهان آرا بیگم موسوم ساختند -

و از سوانح آنکه پیش ازین شاهزاده خسرو را بالاحاع وزاری همشیره های او حکم شده بود که بکورش می آمده باشد چون آثار خیر و فروغ دولتندی از سیمای او ظاهر نبود باز حکم شد که بدستور سابق در کلبه خمول و ناکامی روزگار بسر برده از سعادت کورشی و خدمت حضور محروم باشد و از سوانح آمدن میرزا رستم است از تنه تفصیلی آنکه چون میرزا غازی ترخان فوت شد خاقان ستوده خصال آن عالی تبار را بوالا منصب پنجهزاری ذات و سوار بلند پایگی بخشیده و دولک روبه نقد بصیغه مدد خویش لطف نمودند و گوش سعادت او را بنصایح خسروانه دلپسند گرانبار دانش ساخته بدانصوب رخصت فرمودند چشمداشت این بود که بامشوطنان آنملک بعنوان پسندیده روزگار بسر برده مردم را از حسن سلوک خورسند دارد و او خود طریقه پیشی گرفت که خلافت آئین موت و مرد می بود و مردم از ستم و تعدی و بدسلوکی او بدرگاه والاداد خواه شدند آنحضرت مظفر خان را بحکومت تنه دستوری فرمودند و میرزا را از انجا طلبیدند چون بدرگاه پیوست و خلق از ظلم و زیادتی او داد خواه بودند و بازخواست او بمقتضای

شریعت و عدالت ناگزیر شد لاجرم او را مجبور نمود، حکم فرمودند که تا دلاسی
مستغنیان ننماید بذریافت سعادت ملازمت راه ندهند - و چون آثار خجالت و
نداحت از جبین روزگار او ظاهر شد ارزوی مروت و فتوت گردهای او ناگردد
انگاشته بشرف کورنش و عنایت خلعت سرفرازی بخشیدند و چون بعرض رسید که
قدائی حان بخشی لشکر شاهزاده ولیعهد فوت شد همتد خان را بخدمت
بخشیگری فرق عزت برافراخته بدانصوب رخصت فرمودند -

و از سوانح اجمال آنکه هتقد خان در یولم گزر که در حوالی پیرشاد راست
با افواج قاهره نشسته بود و حان دوران سرراه آن سپاه روی داشت درینولا
نوشته از پیشی بلاغ به هتقد خان رسید که احداث بکوتل تیراه که در هشت
کرومی جلال آباد است با سوار و پیاده بسیار آمده است و از جماعتی که دولتخواهی
اختیار نموده بودند برخی را کشته و چندی را بند کرده میخواستند تیراه فرستد و
اراده تاختن جلال آباد و پیشی بلاغ دارد بمجود رسیدن این خبر هتقد خان
با جماعتی که با او بودند بسرعت تمام روانه شد و چون پیشی بلاغ پیوست تکیه
بر عنایت آلهی و اقبال پادشاهی گروه سپاه نصرت پناه را دوفوج ساخت و خود
را بنیم رسانید احداث بد نهاد که زیاده از چهار پنج هزار سوار و پیاده داشت
چون علامات وصول عساکر فیروزی مآثر مشاهده نمود مردم خود را چهار توپ ساخت
و خود بر بالاح بلندی نشسته جنگ انداخت و برق اندازان لشکر ظفر اثر بخراب
تفنگ جمع کثیری ازان مقهوران را بجهنم فرستادند و بقیه السیف زخمی شده و
یراق انداخته قرار بر فرار دادند و افواج منصوره شب در رزم گاه بسر بردند
و صبح آن ششصد سرجه اکرده بپرشاور آوردند و کله منارها در انجا اساس
نهادند و پانصد سراسپ و مویشی بیشمار و مال و اسلحه بسیار بدست بهادران
جان نثار افتاد و بندگان تیراهی خلاص شدند و از لشکر منصور روشناسی ضایع
نگشت و هتقد خان بجلدوی این فتح بخطاب لشکر خانی امتیاز یافت -

و درین ایام میرغیاث الدین علی مخاطب به نقیب خان از ظلمت کده جسمانی بغرغستان روحانی شتافت و بحکم اشرف در روضه مقدسه حضرت خواجه همین الحق والدین قدس سره متصل بگنبد مدفن آن عاقبت محمود مقرر گشت او قزوینی الاصل و از سادات سیفی است پدرش میرعبد اللطیف سیفی قزوینی در آغاز جلوس عرش آشیانی با اولاد و احفاد به هندوستان آمده در سلک ملازمان عتبه خلافت منتظم گشت و میر از اهل سعادت و ارباب عزت بود و نقیب خان در علم حدیث و سیر و اسمای رجال و تاریخ بیگانگی هر طرف بود و بسلامت نفس و تهذیب اخلاق و درویشی نهاده موصوف و در خدمت حضرت عرش آشیانی نسبت قوی داشت درینولا راجه مان سنگه در ملک دکن و دیعت حیان سپرد و به پیش بهاوسنگه فرمان طلب صادر گشت و بعد از ادراک سعادت ملازمت بجانشینی پدر مقرر شد و میرزا راجه خطاب یافته بمنصب چهارهزاری ذات و سه هزار سوار فرق عزت بر افراخت راجه مان سنگه از عمده های دولت اکبری و جهانگیری بود و همت عالی و فطرت والا و شجاعت ذاتی و مروت جلی داشت -

و از سوانح آنکه در هشتم امرداد تغییری در مزاج مقدس حضرت شاهنشاهی پدید آمد و رفته رفته بتب و درد سر کشید آن حضرت بملاحظه آنکه مبادا اختلالی بلحوال ملک و بنده های خدا راه یابد تا چند روز اینهمی را از اکثر محرمان و نزدیکان پنهان داشته حکما و اطبایا را نیز آگاه نساختند و به قلعه مهسود بدیوان خانه خاصی و عام و جبهروکه در سن و غسل خانه می برآمدند تا آنکه در بشره همایون آثار ضعف ظاهر گشت و بعضی از نزدیکان مطلع شدند ناگزیر بچندی از اطبا مثل حکیم مسیح الزمان و حکیم ابوالقاسم و حکیم عبدالشکور اظهار فرمودند و چون تب مفارقت نمیگردد با استصواب حکما دوسه شب از شرب هتاد اجتناب کردند و اینهمی باعث زیادتى ضعف و کمی قوت گردید دران اثنا بروضه منوره حضرت خواجه همین الدین چشتی قدس سره رفته دران آستانه متبرکه صحت خود را از باری تعالی درخواستند و صدقات و نذورات قبول نمودند

و بخاطر عاطر گذرانیدند که چون تن درستی کامل روزی گرد چنانچه در باطن از حلقه بگوشان خواجه بزرگوایم در ظاهر نیز گوش خود را سوراخ نموده در جوکه خلقه بگوشان ایشان باشیم و مقارن آن از عنایت آلهی عارضه تب برطرف شد و درد سر که شدتی عظیم داشت فرونشست و مزاج و هاج در عرض بیست و دو روز بحالت اصلی باز آمد و آنحضرت بنابر ایفای عهد گوش مبارک را سوراخ نموده در هر گوش یک دانه موارید آیدار در کشیدند و برای پروی این طرز همگی بندگان درگاه و مخلصان هوا خواه چه گروهی که بسعادت حضور مستعد بودند وجه جمعی که در سرحد بخدمت گذاری و جان سپاری اشتغال داشتند بتلاش گوشهای خود را سوراخ نموده بدررولالی که از جواهر خانه بدیشان مرحمت شد زینت بخشی حسن اعتقاد گشتند روز پنجشنبه دوم شهریور مطابق دهم شعبان مجلس وزن شمس مبارک در دیوان خانه خاص آراسته شد درین روز منصب خان دوران از اصل و اضافه شش هزاری ذات و پنجهزار سوار مقرر گشت و میرزا راجه بهاوسنگه بوطن خود رخصت یافت و از غرایب وقایع آنکه حضرت شاهنشاهی شبی از شبهای دی ماه در خواب مشاهده فرمودند که حضرت عرش آشیانی بایشان میفرمایند که باباکناه عزیز را که خان اعظم باشد بخاطر من ببخش آنحضرت بعد ازین واقعه رقم غفور جریده کنه او کشیده از بند خلاص گردانیدند و حکم ارفع شرف صدور یافت که دیوانیان عظام موافق پنجهزاری ذات جاگیر باو تنخواه نمایند و پسرش جهانگیر قلی خان با خویشان و برادران بصوبه آله آباد که بجایگز آنها مقرر شده بود رخصت یافتند و از قضا یا اساس یافتن چشمه نور است در حوالی اجمیر دره واقع است در نهایت صفا و در انقیاد این دره چشمه ایست که آب آن در آبگیری دراز پهنای جمع میشود و بهترین آبهای اجمیر این آب است و این دره و این چشمه بحفاظ جمال هروف و مشهور بود چون عبور شهریار عالی مقدار درین مقام عشرت انتظام واقع شد فرمودند که عمارتی در خور این جا بسازند و در اندک فرصتی مقامی ترتیب یافت که جهان نوردان

مثل آن نشان نمیدهند حوضی چهل کز در چهل کز ساخته شده و آب چشمه را بفواره که ده دوازده کز می چند درین حوض جاری کرده اند و برکنار این برکه نشیمن های دلپذیر اساس یافته و همچنین در مرتبه بالای آن که آبگیر و چشمه در آنجا واقع است ایوانهای دلکش و حجره های موزون بعضی ازان مصروف و منقش سلخته و پرداخته گشته و چون خاطر قدسی مظاهر خواست که اسم آن مکان دلفریب نسبتی بنام ناهی داشته باشد موسم به چشمه نور گردید و تاریخ اتملم این عمارت را سعیدی زرگریاشی این مصراع یافت - محل شاه نورالدین جهانگیر و ملا محمد امین کشمیری در تعریف این چشمه فیض بخش در ربلی نیکو گفته - ربلی

این چشمه که هست فیض ها را گنجور * هر قطره از و بود شفای رنجور
عالم بهمین دو چشمه در نشو و نماست * یا چشمه آفتاب یا چشمه نور

و از عجایب سوانح آنکه درین سال در ماه دی در لاهور درخت قوت بار آورد بهمان شیرینی و لطافت که در موسم خود میشود - و درین روزها بازار کانی پرند از فلایت زیر باد آورده بنظر مقدس کد انید مانند طوطی سبزرنگ بود لیکن در جثه ازو کوچکترو تلم شب خود را بشاخ درختی یا چوبی دیگر از پا آویخته سرنگون میبود و با خود زمزمه میگرد و همین که آفتاب سرمیزد برپای نشست و آب مطلق نمیخورد بلکه میگفتند که آب در طبیعت او کار زهر میکند

ملازمت نمودن رانا امر سنگه شاهزاده ولیعهد را

و مراجعت فرمودن آنحضرت بدرگاه والا

چون شاهزاده جوان بخت بلند اقبال در اودیپور که حاکم نشین آن ملک بود رایت اجلال برافراشته تهنات مقرر فرمودند و هر جا اثری و نشانی ازان آواره بادیه ادبار میبود پیدا ساخته همگی توجه بر استیصال او مصروف میداشتند

و با آنکه اکثری از آن شباب هواهای مسموم و آبهای جان گرا داشت و بسیاری از سپاه تلف شد پای همت افشوده اساس عزیمت را قوی تر ساختند و بیزوی تیغ جهانکشای رفته رفته کار برو مشکل شد و در اندک مدتی ملک معمور اوپن سپهر عساکر ظفر مآثر گردید روزگار بعسرت و دشواری کشید و از زراعت و عمارت اثری باقی نماند و اسب و فیل و براق سپاهگیری و سامان خانه او بتاراج حادثات رفت و همراهان جدائی کردند و محدودی که ماندند از شدت بیماری و ضعف قدرت بر ثعل و حرکت نداشتند و نزدیک بآن شد که خود نیز با اهل و عیال اسیر مکنذ اقبال گردد ناگزیر نجات خود را منحصر در بندگی و فرمان برداری یافته ۴۴ سوپکرن نلم طفائی خود را با هرداس جهاله که از عمده های او بود بدرگاه شاهزاده فرستاده معروض داشت که یکی از عمده های دولت بجهت تسلی خاطر وحشت دیده من تعیین گردد تا همراه او بملازمت شتافته ادراک سعادت سجود نمایم و شاهزاده جرم بخش عذر پذیر میرزا شکر الله دیوان و سندر داس میر سامان را تردداد فرستاده نوید بخشش و مژده عفو رسانیدند و رانا برفاقت نلم بردگان روی امید بقدرسی آستان نهاد و چون بحوالی اردوی کیمپانپوی پیوست آنحضرت عبد الله خان بهادر فیروز جنگ و راجه سورج سنگه و راجه برسنگه دیو و سیف خان را باستقبال فرستاده پایه اعتبارش افزودند و روز یکشنبه بیست و ششم ماه بهمن در مقلم کوکده جشن عالی ترتیب داده حکم باحضر او فرمودند و اوجبین اخلاص بر زمین ادب سوده تسلیمات و سجدات بتقدیم رسانید و ازجائی که نمودار شد تا پیش تخت در هر قدم تسلیمات مینمود و چون بتخت دولت جبین سای اخلاص گشت شاهزاده والا قدر بدودست سراورا از زمین برگرفته محاذی سینه مبارک خویش رسانیده فرق عزتش بلوچ سپهر رسانیدند انگاه عبد الله خان بهادر فیروز جنگ و راجه سورج سنگه ابریمین نصرت قرین حکم نشستن شد و رانارابر بسیار میمنت آثار بجلوس اشارت رفت و بانواع و اقسام پرسش و دلجوئی تسلی بخش خاطر ریمیده و دل وحشت گزیده او کشته حیات تازه بخشیدند و رانا لعلی داشت گران بهای مشهور که از قدیم دران

سلسله بود آنرا با تمام فیلان که از تاراج افواج منصوره باقی مانده بودند و دوازده سراسپ برستم پیشکش گذرانید و اقزای او بسعادت آستان بوس سرفرازی یافتند و بعد از زمانی خلعت گراینها با شمشیر و خنجر مرصع و اسپ بتجاق بازمین مرصع و قیل خاصه کوه شکوه با ساز نقره برانا مرحمت شد و همچنین پسران و خویشان او بمنایت اسپ و خلعت و خنجر مرصع کلم دل برگرفتند و دوازده خنجر با پنجاه راس اسپ و یک صد سرو پا بمردم عمده او مرحمت فرمودند و رانا با دل اخلاص مند و خاطر خورسند رخصت معاودت یافت و بجهت مزید عزت او حکم شد که میوزا شکر الله و سندر داس طریق مشایعت پیموده پسر جانشین او را بملازمت حاضر سازند و آخر همانروز کنور کرن پسرش بدولت زمین بوس فرق عزت برافراخته بمنایت خلعت خاصه و خنجر و شمشیر مرصع و اسپ عراقی بازمین طلا و قیل نای سرفرازی یافت و چون مقرر شده بود که کنور مذکور در رکاب نصرت انتصاب بدرگاه والا شتافته باسلام عتبه اقبال حضرت شاهنشاهی سعادت پذیر گرد و پنجاه هزار روبیه در انعام او مرحمت شد که سامان ضروریات سفر نموده در ظل موکب جهان نور دروانه شود -

از تاریخ که سواد اعظم هندوستان بنور اسلام فروغ جاوید پذیرفته هیچ یک از اجداد اینها پادشاه دهلوی را ملازمت نکرده و سلاطین دهلوی را نیز این اراده دوراز کار پرآمون خاطر راه نیافته و پیوسته عساکر منصوره حضرت عرش آشیانی بقصد استیصال رانا تعیین بودند و هر چند کوشش بکار میرفت نتیجه بران مقرب نمیکشت و حضرت شاهنشاهی از آلتاز جلوس براورنگ خلافت لشکریهای تازه زور پی در پی برای تسخیر میفرستادند و چون افتتاح این عهده دشوار بتیغ جهانگشای شاهزاده بلند اقبال رقم زده کلک تقدیر بود از کوششهای عبث و سعیهای بی سود هیچ نکشود و چون هنگلم جلوه شاهد مراد رسید کریم کارساز و خداوند پی نیاز بروفق خواهرش دولتخواهان این دودمان رفیع الشان بوجه شایسته مبسر ساخت و چون خاطر قدسی مظاهر شاهزاده ولیعهد از ضبط

و نسق مهم رانا واپرناخت رايات جهانگشای بصوب اجنير ارتفاع يافت و کرن را همراه گرفته متوجه اندراک سعادت زمين بوسن والد بزرگوار گشتند و بتاريخ دهم ماه اسفند از مذ در ظاهر دارانولايه اجمير نزول اجلال دست داد ارکان دولت و اعيان سلطنت بحکم حضرت شاهنشاهی بسعادت استقبال مبادرت نمودند و غبار موکب اقبال را توتیای دیده مراد ساخته هر کدام در خور مراتب خویش پیشکشها گذرانیبند و متصدیان کارخانه سلطنت بحکم اشرف ارفع دولتخانه پادشاهی را بانواع واقسام آرایش و تکلفات زینت بخشیده جشن عالی ترتیب دادند و روز یکشنبه یازدهم ماه مذکور سال نهم از جلوس مطابق بیستم محرم سنه هزار و بیست و چهار هجری شاهزاده فلک شکوه برتوسن جهان نورد سوار شده از ظاهر شهر متوجه ملازمت حضرت شاهنشاهی گردیدند و امرای عالی قدر و سایر منصبداران و احدیان و برق اندازان در موکب عالی سعادت پذیر گشتند و بعد از انقضای دوپهر و دو کهری از روز مذکور قوه العین خلافت فروغ افزای دیده امید والا قدر گردید و بعد از تقدیم مراسم کورنش و تسلیم و آداب زمین بوسن و تعظیم آنحضرت از غلبه شوق نیم خیز شده تنگ در آغوش محبت کشیدند هزار مهر و هزار روبیه بصیغه نذر و هزار مهر و هزار روبیه بطریق تصدق و صدوقچه بلورین مملو از خواهر بالصلی که رانا در روز ملازمت گذرانیده بود بوسم پیشکش عروض داشتند و اصل را بهصران شصت هزار روبیه قیمت کردند خلعت خاص مشتمل بر چهار قب موصع و نسبیج مروارید کراینها و اسپ خاصه بتجاق بازمین موصع و فیل خاصه کوه شکوه با ساز طلا بشاهزاده بلند اقبال لطف نمودند و مقرر شد که دیوانیان عظم جاگیر آنحضرت را موافق بیست هزارى و ده هزار سوار از محال نمیک تنخواه دهند انگاه بخشیان عظم حکم شد که کنور کرن پسر رانا را در پیشگاه اقبال آورده ناصیه اخلاص او را بفروغ سجود نورانی سازند و چون بسجده پیشگاه دولت سر بلند گشت حکم شد که بساولان بارگاه عزت او را بر جرکه دست چپ مقدم استاده سازند و پس ازان بخلعت فاخوه و شمشیر موصع مورفرازی یافت بعد ازان امرای پادشاهی و ملازمان و ملازمان

شاهزاده که درین یورش همراه بودند ترتیب منصب و پایه خویش سعادت زمین بوس دریافتند و درخور مرتبه از مزاحم و نوازش کلم دل برگرفتند و حضرت شاهنشاهی بمیامن توجه و تربیت شاهزاده جوان بخت هرروز مرحمت تازه و عنایت سرشار بکنور کرن ظاهر ساخته اسب و فیل و خنجر مرصع و نسبیج مروارید و انگشترهای مکمل و پنجاه هزار روپیه نقد بطریق انعیلم عنایت فرمودند و منصب پنجهزاری ذات و سوار مرحمت نمودند و هرروز باقسلم طرایف و لطایف از جواهر و مرصع آلات سرفراز فرمودند چنانچه از نفایس و نوادر کم جسی باشد که باو مرحمت نشده باشد و محال متعلقه رانا که بیرون کوه است و قریب بشصت سال شده که از تصرف او برآمده بجاکیر بنده های درگاه تنخواه میشد باتمامی ملک او که بدست اولیای دولت درآمده بود باو عنایت شد -

و از جمله وقایع آنکه بهادر که از حاکم زاده های گجرات و خمیرمایه فتنه و فساد بود باجل طبیعی در گذشت و بآبباری اقبال بی همال غبار شورش و آشوب آن دیار بکلی فرونشست و از جمله سوانح آنکه نزدیک بیند سورت میان وزیری امیرالامرای بنادر فرنگ که بقصد گرفتن قلعه و بندر سورت باستعداد تمام می آمد و انگریزان که پناه باین بندر آورده بودند جنگ افتاد و اکثر جهازات وزیری بآتشبازی انگریزان سوخت ناچار تاب مقاومت نیاورده گریزان گشت و کس نزد مقرب خان حاکم بنادر گجرات فرستاده اظهار نمود که ما بجهت صلح آمده بودیم امگریزان این جنگ را برانگیختند درینولا حسب الالتماس شاهزاده ولیعهد میرزا شکرالله بخطاب افضل خان و سندر داس بخطاب راجه بکرماجیت فرق عزت برافراختند و هم درین ایام شهبی دیانت خان بی تقوی و بی جهت سخنان در شب بلعتماد الدوله گفت و اینهمی بر طبع مبارک گران آمد و او را محبوس ساخته بقلعه گوالیار فرستادند و از نگاشته ها آنکه حسب الحکم اشرف از آغاز جلوس مقدس هر شب جمعی از ارباب احتیاج و استحقاق از نظرفیض اثر میگذشتند و بهر کدم زرو زمین بروش سیورغال مرحمت میشد آنچه درین سال

خجسته مال صرف نیازمند آن گشته بود چون حساب نمودند پنجاه و پنج هزار روپیه نقد و یک لک ونود هزار بیکمیه زمین و چهارده موضع درویش و بیست و شش قله زراعت و یازده هزار خروار شالی شد -

آغاز سال دهم از جلوس جهانگیری

شب یکشنبه بیستم صفر سنه هزار و بیست و چهار هجری جمشید زرین خور خورسید بر اورنگ حمل برآمده روزگار پژمرده را سرسبز و شاداب ساخت و آغاز سال دهم از جلوس مقدس جشن نوروزی آراستگی پذیرفت - درین جشن همایون اعتماد الدوله بمنصب شش هزاری ذات و سه هزار سوار بلند مرتبه گردید و علم و نقاره نیز مرحمت شد و حکم فرمودند که دریای تحت نقاره می نواخته باشد و این عنایت مخصوص ایشان بود روز دهم آصف خان پیشکش عالی گذرانید و قریب یک لک روپیه از نفایس و نوادر انتخاب افتاد و پسر رانادر سلک امرای والا قدر منتظم گردید درین مدت هیچ یکی ازین سلسله در خدمت سلاطین دہلی اختیار نوکری نکرده بلکه مقصد ملازمت هم مبادرت ننموده اند و خود سرروز کار بسر برده مطیع و فرمان پذیر نبوده اند ایزد جل سبحانه غریب توفیقی نصیب شاهزاده بلند اقبال نمود و منشی دارالملک قضا طفرای غرای آن فتح بنم والقاب گرامی شاهزاده جوان بخت بر صفحه جهانگیری رقم زد - و در بیست و نهم ماه مذکور در حرم سرای شاهزاده ولیعهد از صبیہ قدسیہ قدوه خوانین بلند مکان آصف خان فرزند اقبال مند قدم سعادت بر اورنگ وجود نهاد و شاهزاده بلند اقبال هزار مهر بصیغه نذر بپدر والا قدر گذرانیده التماس نلم کرد و حضرت شاهنشاهی آن فروغ بخش دیده خلافت را بسططان دارا شکوه موسوم ساختند و بتهنیت این مولود مسعود بدولتخانه شاهزاده ولیعهد تشریف قدم ارزانی فرموده داد عیش و کامرانی دادند و آن خلف الصدق خلافت پیشکش عالی

از نفایس روزگار و نژادر هزار دینار بنظر اشرف درآورد و از هر جنس موازی دولک
روپیه پایه قبول یافت - و در ابتدای این سال میمنت مآل مصطفی بیگ فرستاده
شاه عباس فرمان روای ایران که بعد از انجلم مهم گرجستان بدرگاه خلایق
پناه روانه نموده بود سعادت آستان بوس حاصل گرد و کتابتی مشتمل بر اظہار
انواع صداقت و محبت با چند راس اسپ و استرواقمشه حلت و نه قلادہ سگ
درندہ فرنگی کہ شاه جم جاہ ارسال داشته بودند بنظر مقدس درآورد -

و در همین ایلم مرتضی خان بخد مت تسخیر قلعه کاشگرہ کہ در کوهستان
پنجاب بلکہ در مہمورہ عالم یاستحکلم و ارتفاع آن قلعه نشان نمیدهند مرخص
گردید و فیل خاصہ با مادہ فیلی کہ بآن ہمراہ می باشد مرحمت شد و راجہ
سورج مل ولد راجہ با سوہم چون ولایت او متصل بدین قلعه بود بہمراہی او
تسین شد - و در همین روزہا پیشکش عمدہ امرای منیع الشان مہابت خان از اقسام
جواہر نفیسہ و انواع مرصع آلات گرانبہا و اجناس اقمشہ فاخرہ بنظر مبارک در
آمد از انجملہ آنچه درجہ قبول یافت کہپوہ مرصع بود کہ مثل آن در سرکار
خاصہ شریفہ موجود نبود و مبصران قیمت آن یک لک روپیہ نمودند و سوای آن
دیگر چیزہا بیک لک و سی و ہشت ہزار روپیہ می ارزید و اسپ سیاہ ابلقی کہ
دارای ایران فرستادہ بود و در طویلہ خاصہ باصالت و رنگ و بست امتیاز داشت
بہ مہابت خان عنایت شد -

و در خلال این احوال ابراہیم خان بہ صاحب صوہگی بہار فرق عزت بر
افراخت و ظفر خان حاکم سابق آنجا را حکم شد کہ متوجہ درگاہ جہان پناہ
گردد و مقارن این حال بدولتخانہ شاہزادہ ولیعہد تشریف بردند و ایشان
پیشکشہای خود را کہ بخواج اقلیمی می ارزید بنظر اشرف درآوردند و آن حضرت
را ہرچہ خوش آمد پرداختہ تتمہ بفرزند ارجمند بخشیدند و ہم درین ایلم
قراولان خبر مادہ شیریں آوردند و آنحضرت متوجہ شکار آن شدند و چون بجائی

که شیر را قبل داشتند رسیدند بحسب اتفاق بآب و شوری در هوا پیداشد و فیل ماده که بران سوار بودند از واهمه شیر یکجا قوار نمیگرفت و با این دو مانع از کنور کرن که در رزکلباقبال بود پرسیدند که کدام جای این شیر را بزنم و بعضی مقدس رسانید که در میان دو چشم او و آنحضرت تفتنگ را سوراخ ساخته آتش دادند و چون قضا پرو خواهرش آن پادشاه آسمان جاه بود همانجا هدف تیر اقبال گشت و اینمعنی حیرت افزای همکشان شد هشتم اردی بهشت مجلس وزن قمری اشرف ترتیب یافت -

و درین ایلم از عرضه داشت منبهیان صوبه کشمیر و نظامی واقعه نویس کشمیر بمسامع جلال رسید که ملا کدائی نام درویشی مرتاضی که مدت چهل سال در یکی از خانقاه های بلده مذکور منزوی بود دو سال پیش از آنکه ودیعت حیات سپارد از وارثان آن خانقاه استدعا نمود که چون زمان ارتحال من در رسد مراد در گوشه این خانقاه نگاه خواهید داشت و آنها بطیب خاطر اجازت دادند چون مدت موعود سپری شد و هنگلم رحیل نزدیک رسید بدوستان و عزیزان و آشنایان خود گفت که بمن حکم رسیده که درین چند روز امانت ایزدی که نزد منست سپرده سبکبار متوجه سفر بازپسین شوم حاضران ازین حرف متعجب شده گفتند که انبیارا بترین سراطلاع نیست این سخن را از شما چگونه توان باور نمود او جواب داد که بمن چنین حکم رسیده روز پنجشنبه بیکى از مستقدان و مخصوصان خویش که از قاضی زاده های کشمیر است توجه فرموده گفت که مصحف مرا که نهصد تنگه می ارزد هدیه نموده این جزوی را صرف تجهیز و تکفین من خواهی کرد و فردا که روز جمعه است چون بآبک نماز جمعه بشنوی از من خبر خواهی گرفت و هرچه در حجره داشت بآشنایان و مریدان قسمت نموده آخر روز پنجشنبه بخمام در آمده غسل کرد روز دیگر قاضی زاده پیش از آنکه بآبک نماز بشنود بخانقاه آمده بدر حجره رسید و در حجره را بسته دید و خادمی برونشسته کیفیت حال از خادم استفسار نمود او گفت که فرموده

اند که تا در این حجره خود بخود باز نشود بحجره در نخواهی آمد و جست
وجوی احوال من نخواهی کرد قاضی زاده زمائی توقف نمود پس از ساعتی در
حجره باشد و قاضی زاده باتفاق خادم بدرون درآمدند و دیدند که مستقبل
قبله بدوزانو نشسته جان بحق تسلیم نموده است انالله وانا الیه راجعون
خوشا حال وارستگان که ازین دامگاه تعلقی بدین آسانی پرواز توانند گرد - مثنوی

این جهان همچون درختست ای کرلم * ما برو چون میوه های نیم خلم
سخت گیرد حامها مرشاح را * زانکه درخامی نشاید کاخ را
چونکه پخت و کشت شیرین لب گران * سست گیرد شاخهارا بعد از ان

دران روز غریب شورش در شهر افتاد و از وضع و شریف و آشنا و پیگانه کس
نماند که در پای جنازه آن بزرگوار حاضر نشد و از غرائب اتفاقات که درینولا
سایح گشت کشته شدن کشتن سنگه و گویند داس است در مستقر خلافت تفصیل
این اجمال آنکه کشتن سنگه برادر حقیقی راجه سورج سنگه نهره را و مالک دیو
مشهور است راجه سورج سنگه و کیلی داشت گویند داس نلم بعنایت متبرو
گویال داس برادرزاده راجه را بجبهت نزلعی که نوشتن آن طولی دارد پیش
ازین بچند سال گویند داس بقتل رسانیده بود و کشتن سنگه توقع آن داشت که
راجه سورج سنگه بانتقام برادرزاده خود گویند داس را از هم گذرانند چون
راجه باو عنایت مفرط داشت و مدار دولت راجه برو بود ازین بارخواست غافل
افتاد و کشتن سنگه از انماض راجه آشفتگی داشت و کینه برادرزاده در قضای
سینه اش پنج وریشه فرو بوده در اشتهاز فرصت بود درینوقت که حضرت شاهنشاهی
بسیو کول پیکر تشریف برده شب در آنجا توقف فرمودند قابو یافته باکرن نلم
برادرزاده خود و دیگر ملازمان و یاران بقصد کشتن گویند داس مطارحه نموده
باین عزیمت پیش از صبح صادق سوار میشوند و در قضائی که راجه و ملازمان او
فرود آمده بودند میروست و چندی از مردم آزموده خود را پیاده ساخته بر سر

خانه گویند داس که متصل منزل راجه بود میفرستد و خود همچنان سوار می ایستد و جمعی که پیاده شده بودند اندرون خانه گویند داس درآمده چندی از راجهوتان را که برسم محافظت و محارست بر اطراف خانه گویند داس بیدار بودند در نه شمشیر میگشتند و درین زد و خورد و شور و شغب گویند داس بیدار شده بی سابقه خبر و آگاهی مضطربانه شمشیر خود را برداشته از یک طرف خانه برمی آید تا خود را بمردم پیش رسانیده بر کیفیت حال واقف گردد درین شورش و آشوب گویند داس بنظر مردم کشتن سنگ که در طلب او آشفته میگشتند درآمده او را بقتل رسانیدند و چون کشتن سنگ از کشتن او خبر نداشت از غایت اضطراب و شدت غضب خود از اسب فرود آمده و پیاده شده باتفیق کرن بدرون حویلی گویند داس در می آید و هر چند مردم از پیاده شدن مانع می آیند التفات بحرف آنها نمی نماید درین وقت راجه نیز بیدار شده شمشیر در دست از خانه برآمده بر در حویلی می ایستد و مردم از اطراف و جوانب هجوم آورده خود را بر راجه میسازند و راجه همه را بمداخله و مقابله جمعی که پیاده شده بدرون لشکر درآمده بودند میفرستد و چون مردم راجه بحسب جمعیت فزونی داشتند هریک از آنها راده کسی و بیست کسی در زیر تیغ میگیرند مجمل کشتن سنگ و کرن برادر زاده اودران کثرت بقتل میروند کشتن سنگ هفت زخم و کرن نه زخم برمیدارد و بعد از کشته شدن گویند داس و کشتن سنگ و کرن بقیه السیف خود را با سپاه رسانیده سوار میشوند و همچنین جمعی از مردم راجه بکشتن آنها سوار میشوند و جنگ کنان تا تپش جبرو که پادشاهی میروند و درین آشوب و فتنه شصت و هشت راجهوت از طرفیت بقتل میروند سی و دو نفر از ظرف راجه و سی و شش نفر از جانب کشتن سنگ و از اعظم وقایع که درین سال پرتو ظهور انگند مقتول کشتن صفی میرزا است مهین فرزند شاه عباس صفوی بتیغ پدر نامهربان و بیان این سائحه برسم ایجاز و اختصار آنکه شاه مدتها از جانشین خویش بدگمان و متوهم بود تا آنکه در همواره رشت که از شهرهای مشهور گیلان است بمبودنم

غلام ترکی اشارت میکند که صفی میرزا را باید گشت و آن سفاک بی خاک فرصت
جسته در سال هزار و بیست و چهار هجری وقتی که میرزا از حملم برآمده متوجه
خانه بود بهبود بی رحم بدوزخ سیخگی کارش بانجم می‌رساند و بسیاری از
روز جسدش در میان آب و گل افتاده بود و هیچکس یارای آن نداشت که اجازت
گرفته بتجهیز و تکفین پردارد تا آنکه بشیخ بهاء الدین محمد که مقتدای آن
دیار بود و شاه بوی اعتقاد تمام داشت خبر می‌رسد و شیخ بحسن ادب و لطف
بیان اظهار مینماید که درین نزدیکی سید زاده بربل جوی کشته افتاده اشارت
فرماید که تجهیز و تکفین نموده در جایی مناسب مدفون سازند شاه رخصت
می‌فرماید و شیخ بعد از تجهیز و تکفین نعش او را بار و بیل که مدفن آب و اجداد
ایشان است می‌فرستد -

و در همین ایام کنور کرن رخصت وطن یافت و اسپ و فیل خاصه با خلعت
و عقد مروارید که پنجاه هزار روپیه قیمت داشت و خنجر مرصع باو مرحمت
شد و بعد از چند روز جگت سنگه پسر او آمده دولت ملازمت حاصل ساخت
و بعنایت خلعت فاخره عزت امتیاز گرفت - در خلال این احوال پیشکش
خانخانان که از دکن بدرگاه والا فرستاده بود بنظر مقدس درآمد و مرصع آلات
آن بیک لک روپیه قیمت شد و سواری آن پانزده زنجیر فیل و یک راس اسپ
که یالشی بزمین می‌رسید و اقسلم اقمشه آن ملک در پیشکش او بود و هم درینولا
خواجهان حسب الحکم از دکن رسیده سعادت آستان بوسی دریافت و پیشکش
لایق گذرانید و مقرب خان نیز از بندر کنهات آمده ملازمت کرد و میرزا مراد
پسر کلان میرزا رستم صفوی بخطاب التفات خانی سرفراز گردید و بمها سنگه پسر
زاده راجه مان سنگه خطاب راجگی مرحمت شد و بعنایت نقاره کوس اعتبارش
بلند آوازه گشت درینولا میر جمال الدین حسین انجو که بایلچگیری بیجاپور
رفته بود مراجعت نموده دولت سجود حاصل کرد و فیلان نامی با یراق طلا
و نقاره و اسپان عربی و مرصع آلات و اقمشه آن ملک که عادل خان بوسم

پیشکشی فرستاده بود. باعرضه داشت او بنظر اقدس گذشت و در خلال این احوال مصطفی بیگ ایلچی فرمان روای ایران رخصت معاودت یافت و سوای آنچه در مدت بودن حضور بناو مرحمت شده بود بیست هزار روبیه دیگر نقد و خلعت فاخره عنایت گشت و در جواب کتابتی که آورده بود محبت نامه مشعر بر کمال دوستی و یگانگی تحریر یافت و هم درین ایام خانجهان و مهابت خان و راجه سورج سنگه بتازگی بخدمت صوبه دکن مرخص شدند و هر یکی بعنایت خلعت هالی و خنجر مرصع و اسب و فیل خاصه شرف امتیاز یافتند و سی هزار سوار موجود با توپخانه آراسته و فیلان نامی به همراهی آنها مقرر گشت. و در اثنای این حال نود زنجیر فیل که قاسم خان چشتی از فتح ولایت کوچ و فتح مکمه و زمینداران اودیسه بدست آورده ارسال داشته بود بنظر اقدس گذشت و ارادت خان بمنصب میر سامانی و مستمد خان بخدمت بخشیدگری احدیان سرفرازی یافتند -

و در همین هنگام میر جمال الدین حسین انجوا زاصل و اضافه بمنصب پنجمزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار فرق عزت برافراخت و از سوانح آنکه چون بمسامع علیه رسید که لاهوری برادر خورد چنین قلیج خان بعنایت شریرالنفس و بی اعتدال است و بنده های خدا از سلوک نا هموار او در آزارند لاجم احدی مطالب او رفت و بی سببی و بلغی و احمه بر چنین قلیج غلبه کرد و جاگیر و زرو سامان و فرزندان و متعلقان را در جونپور گذاشته پاره زر نقد و طلا و جواهر برداشته با محدودی بمیان زمینداران جونپور درآمد و بهر زمینداری که میرسید میلفها از و گرفته او را از ولایت خود میگذرانید - تا آنکه بولایت چورहत داخل شد جهانگیر قلی خان صوبه دار آله آباد زمینداران آبخارا که بحسب اتفاق پیش او بودند با جمعی از مردم خود قورستاد که آن بی عاقبت را گرفت بیارند و آنها بمجرد رسیدن او را دستگیر ساخته خواستند که بهجهانگیر قلی خان رسانند در اثنای راه بهالم نیستی شتافت بعضی برنیدند که بیماری که پیش ازین بهم رسانیده بود در گذشت و برخی بر آنکه قصد خویش نمود تا بدان حال تباه

بنظر جهانگیر قلی خان در نیاید بهر تقدیر حیفه کثیفه او را بآله آباد آوردند - و در همین روزها مقرب خان بمنصب پنجہزاری ذات و دوهزار و پانصد سوار شرف امتیاز یافت و حسب الالتماس اعتماد الدوله دیانت خان را از قلعه گوالیار طلبیده رهایی بخشیدند و صفدر خان را از حکومت کشمیر مهزول ساخته احمد بیگ خان را بجای او فرستادند - و در همین تاریخ بمیر محمد واحد که با وجود لباس سپاہگیری خالی از نشاء درویشی نبود کمر خنجر عنایت شد و درین ایام مکتوب زیدہ اولیای کرام قدوہ اصفیای عظام خواجه ہاشم دہبیدی کہ امروز بزہد و سلوک در سلسلہ علیہ خواجه های بزرگوار قدس اللہ تعالی اسرار ہم ممتاز اند و مردم مادر آء النہر را نسبت بایشان اعتقاد تسلیم است بافرجی دکنان مصحوب یکی از صوفیان آنجساب رسید اظہار دعا گوئی قدیم و رابطہ اخلاص آبا و اجداد خود باین دودمان عالیشان فرمودہ بودند و باستشہاد بیٹی کہ حضرت فردوس مکتبی بجهت مولانا خواجگی احمد مشتمر بمخدومین اعظم قدس سرہ جد آنجساب در سلک نظم آوردہ اند و مصراع آخر آن نیست - ع

خواجگی را مانده ایم و خواجگی را بنده ایم * دران کتابت درج بود حضرت شاہنشاهی نیز در برابر مکتوب ایشان سطری چند مرقم قلم کوہر بار ساختند و این رباعی را بدیہہ گفتہ دران رقبہ کریمہ نوشتند - رباعی

ای آنکہ مرا بہر تو پیش از پیش است * از دولت یاد بودت ای درویش است
چند آنکہ زمزدہ ات دلم شاد شود * شادیم از آنکہ لطف از حد پیش است

و با ہزار مہربخواجہ فرستادند و حکم شد کہ این رباعی را ہر کہ طبع نظمی داشته باشد جواب بگوید بسیاری گفتند از ان جملہ حکیم مسیح الزمان خوب گفت - و پسند خاطر اشرف افتاد - رباعی

داریم اگرچہ شغل شاہی در پیش * ہر لحظہ کنیم یاد درویشان پیش
گر شاد شود ز ما دل یک درویش * آنرا شمریم حاصل شاہی خویش

هزارمهر دیگر بجایزه وصله این ریلخی بحکیم مذکور عنایت شد و در همین ایلم میر
میران پسر میرخلیل الله که قبل ازین بدرگاه گیتی پناه رسیده بود از ایران
آمده بوسیله مقربان بساط عزت دولت زمین بوس دریافت و مورد عنایات خسروانه
گرددیده بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار سرفراز شد و هم درینولا مخلص خان
بخدمت دیوانی صوبه بنگاله دستوری یافت - و در بیست و پنجم ماه دی جشن
وزن مبارک شاهزاده ولیعهد آراستگی پذیرفت و محال که سنین عمو باشد قوین
بیست و چهار رسیده بود آن سمرست تشاه آگهی بمیان توفیقات ایزدی دامن
خواهش پیاده هوشریا نیالوده بلکه توجه خاطر بهیچ یک از مشیرات نفرموده
بودند حضرت سلیمان مکنی درین انجمن کامرانی بدست مبارک خویش پیاله داده
فرمودند که اگر بطریق ندرت در چنین جشن های عالی و بزم های دلکش دوسه
پیاله بنوشید در نظر عقل منفعت بین ناپسندیده و ممنوع نیست چنانچه شیخ
زبیر ابوعلی سینا در سلک نظم کشیده - ریلخی

می دشمن مست و دوست هشیار است * اندک تریاک و پیش زهر مار است
در بسیارش مضرت اندک نیست * در اندک او منفعت بسیار است

و بجهت استرضای خاطر اشرف بتکلیف و مبالغه ارتکاب نمودند و از وقایع آنکه
عبد الکریم سوداگر از ایران آمده ادراک دولت سجود نمود و تسبیح عقیق یعنی
ورکابی کارفرنگ که شاه عباس مصحوب او را سال داشته بود بنظر مقدس گذرانید -

و درین روزها صادق برادرزاده اعتماد الدوله که بخدمت بخشگیری قیام
داشت بخطاب خانی سرفراز گشت و جگت سنگه ولد کنور کرن بوطن خود دستوری
یافت و در هنگام رخصت بیست هزار رویه و یک اسب و یک زنجیر فیل با و مرحمت
شد و راجه سورجمل ولد راجه باسوک بهمراهی مرتضی خان بگرفتن قلعه کنگره
تعیین بود حسب الحکم آمده ملازمت کرد - و در همین ولا بمعرض رسید که آهنگری
برزنی از هم پیکان خویش شیفته شده و هر چند او را از پدر و مادرش خواستگاری

مینماید همدستان نمیگردند حکم شد که آن آهنگروژن را حاضر سازند و بعد از آمدن آنها خاقان گیتی سنان از روی امتحان فرمودند که اگر تو خود را ازین قصر بنیز افکشی ما این زن را حکمی بتو میدهائیم هنوز این حرف تمام بر زبان الهم ترجمان نگذشته بود که آن مست باده محبت خود را بی تابانه از قصر انداخت و خانه تن را از متاع جان پرداخت - بیت

نپنداری که جان را رایگان داد * فروغ روی جانان دید و جان داد

و از نظایر این داستان است آنکه از طیور غریبه هندوستان جانور نسبت توتی نلم در جثه برابر کنجشک خانگی اما خوش بست ترازان چون در فصل توت بهم میرسد توتی میگویند در سال اول رنگ او سرخ است و در سال دوم زرد میشود و از بسکه خوش نواست مردم این ملک او را نگاه میدارند و مستعد خان حکایت کرد که دو توتی در یک قفسی داشتم بسیار خوش آواز مرا بآنها موانستی تمام بود روزی از درگاه بخانه آدم و ازان دو توتی یکی رانیدم چون سبب آن پرسیده شد گفتند فلان خویش تو امروز اینجا آمده بود آنها گرفته بود بعد از آنکه شب شد آن مرغ نیاله درد آمیز شلم را بصبح آورد چنانچه مرا از استماع آواز خفین او خواب نیامد و چون روز شد خواجه سرائی را گفتم که این توتی را هم بمنزل آن عزیز بر که مراتب مفارقت این دو مرغ از همدیگر نیست آن خواجه سرا چون نزد قفسی او رفت آن فراق زده را قالب تهی کرده یافت و از مرغ دیگر خبر گرفته شد او نیز بهمان فریاد در گذشته بود چون این سرگذشت خالی از دردی و ندرتی نبود نگارش یافت -

و از سوانح شکست یافتن اجداد بدنهاده است درین ایام بحسن مساعی جمیله خان دوران کار برودتنگ شد و در چرخنی که محل اعتماد او بود پناه برد و اطراف آنها خان قبل نموده راه درآمد و برآمد بر او بست و چون گاه و جوکه خوراک حیوانات است در محکم مذکور نماند شبها مویشی خود را از کوه پایان

آورد، در دامن های آن میجرايند و خود نیز بواسطه آنکه مردم همراهی نمایند می آمد قضا را این خبر بخان دوران رسید و او جهی از سرداران و مردم کار آزموده را تعیین کرد که بحوالی چرخنی رفته کمین نمایند آنجمله به سرعت شتافته هم در شب خود را در پناه کاهها پنهان ساختند و روزش خان دوران بهمان طرف سواری نمود و چون آن تیره بختان حیوانات خود را برآورد، بچرا سردادند و احداث بدنهاد با جمله خود از کمین کاهها گذشت بیکبارگی کردی از پیش ظاهر شد و او دریافت که خان دوران است متلاشی و مضطرب شده قصد باز گشتن کرد و قراولان خان مذکور نیز خبر رسانیدند که احداث است خان جلوریز خود را باو رسانید و مردمی که در کمین فرصت بودند نیز سر راه گرفته حمله آوردند و تا دوپهر بجهت شکستگی جاوتنگی دره ها و بسیاری جنگل هرکه جنگ قائم بود آخر الامر شکست برافغانان افتاد و خود را بگوه و دره کشیدند و قریب سی صد کس از مردم کاری آن سپاه بختان بجهنم رفتند و یکصد نفر اسیر سر پنجه اقبال جهانگیری گردیدند و احداث نتوانست که دیگر باره خود را بدان محکم رسانیده با قلم سازد ناچار قندهار روم شتافت و افواج قاهره چرخنی و خانه های آن تیره بختان را خراب ساخته از بنیاد برانداختند - و در آخر سال دهم جلوس اشرف مزده فتح شاه نواز خان خلف خانخانان و شکست عنبرید اختر مسرت بخش خاطر دولتخواهان گردید تفصیل این اجمال آنکه چندی سرداران معتبر از سپاه دکن مثل آدم خان و یاقوت خان و جادون رای و بابو جیو کاتیه و چندی دیگر از عنبر رنجیده اراده دولتخواهی نمودند و در وقتی که شاه نواز خان با فوجی از عساکر منصوره در بالا پور بود بعهد و قول خاطر جمیع ساخته شاه نواز خان را دیدند و خان مذکور با قسمل مردمی دلجوئی آنها کرده بهر یک در خور قدر و منزلت او از نقد و جنس و اسب و فیل و خلعت تکلفات نموده سرکرم دولتخواهی ساخت و بهصواب دید ایشان از بالا پور کوچ نموده به همراهی این مردم بعزم رزم عنبر مقهور رایت فیروزی برافراشت و پیش از رسیدن بعنبر در اثنای راه

محلدار خان و آتش خان و دلاور خان و چندی دیگر از سرداران عمده بظلم الملك
بتقابل آمدند و باین اقبال روز افزون شاه نواز خان آن مخالفان را باندک زد
و خورد شکست داده کم و گیرا بر سر اعتبار شتافت و نلم برده ها بحال تنه و روز
سیاه - بیت

شکسته سلاح و کسته کمر * نه یارای جنگ و نه پروای سر

راه دیار طی کرده بعنبر پیوستند و آن بد اختر بکثرت لشکر و انتظام آلات نبرد و
فرونی توپخانه و فیلان مست جنگی معزور بوده از غایت غرور بر آن شد که با افواج
قاهره جنگ نماید و مردم خود را با لشکر عادل خانی و قطب الملکیه جمع ساخته
و توپخانه و استعداد خود را سرانجام نموده روبروی لشکر ظفر اثر روانه گشت
تا آنکه مسافت پنج شش گروه پیش نماند یعقوب خان بدخشی از کهنه سپاهیان
کار دیده رزم آزموده که خانخانان جلوشاه نواز خان را بقبضه اختیار اوسپرد
بود نخست سوار شده میدان جنگ در جایی قرار داد که ناله آبی در پیش داشت
و اطراف ارغدا ل بود و جمعی از جوانان تیرانداز مشکاف را مقرر داشت که
بر کنار ناله پای همت افشوده لشکر مخالف را بتیر جان ستان آواره صحرا عدم
سازند روز دیگر بیست و پنجم بهمن ماه آلهی سال مذکور افواج نور و ظلمت بهم
نزدیک رسیده از طرفین بترتیب صفوف پرداختند بعد از سه پهر روز فوجها
نمایان گشت و از طرف غنیم آقازیان کاری و نوپ اندازی شد و بعد از آنکه روی هوا
از دو و غبار روشنی پذیرفت غلامانی که تربیت کرده او بودند و جمعی که بآنها
اعتماد کلی داشت و انتخاب نموده هر اول قرار داده بود جلو انداختند و چون
بر کنار ناله رسیدند بجهت فرود آمدن و عبور نمودن هجوم شد و ازینطرف داراب
خان که سردار هر اول بود با راجه برسنگ دیو و رای چاند او علی خان نیازی
و جهانگیر قلی بیگ ترکمان و سایر شیران پیشه دلاوری بر هر اول غنیم تاختند و
داد مردانگی و جاسپاری داده این فوج را پراکنده ساختند و سوار و پیاده بسیار
بزخم تیر و بر خاک بلاک انداختند و هرنیر که با سب می رسید چون اکثر کچهی و تازی

بود چراغ پا شده سوار خود را بر زمین می انداخت بالجمله از آنطرف هیچ سلاح کاری نمیشد و ازینطرف در تیر باران بلا بر خاک فنا می غلطیدند و جمعی که در عقب بودند احوال مردم پیش را برین نمط دیده برجایماندند مقارن این حال دارا بخان با بهادران فوج هراول از ناله گذشته بوسرو سینه کشتگان اسپ رانده جلو انداختند و از دیگر افواج شیوان پیشه همت و بزرگان عرصه جلالت شمشیر ها کشیده بر فوج مقابل خویش تاختند و افواج را پراگنده ساخته خود را بفوج غول رسانیدند و چون عنبر خود در فوج غول پای ادبار افشوده بود آتش قتال وجدال اشتعال پذیرفت و بهادران رزم دوست چنان کشتی کردند که دیده های نظارگی از مشاهده آن خیره ماند و از کشته ها پشته ها افتاد و عنبر تیره بخت تاب مقاومت نیاورده راه ادبار سپرد و رویگرمز نهاد اگر ظلمت بفریاد آن تیره بختان ظلمتس نهاد نمیرسید یکی جان نبودی نهنگان دریای بیجا تا وقت خفتن که زمان خواب ادبار شان بود تا سه گروه مسافت تعاقب نموده گریختگان را بتیغ بی دریغ بر خاک هلاک می انداختند و چون در اسپ و آدم تاب و توان حرکت نماند و بقیه السیف باطراف متفرق گشتند و شب تیره شد جلو باز کشیده بمعسکر خود مساوت نمودند و همگی توپخانه غنیم با سی صد شتر که بان بار داشت و فیلان مست جنگی و اسپان تازی و یراق و اسلحه از حساب و شمار بیرون بتصرف اولیای دولت قاهره در آمد و جمعی کثر از سرداران فوج مخالف زنده بدست افتادند و گشته ها را خود حساب و شمار نیست روز دیگر افواج نصرت امتزاج از منزل فتح کوچ نموده متوجه کهرکی که آشیانه آن بهم صفتان بود کشتند و اثری از انجمله تیره بخت ندیده همانجا دایره کردند و روزی چند توقف گروه عمارات و منازل و بساطین آن همواره را سوخته و ریخته بخاک تیره برابر ساختند و بنا بر حدوت بعضی امور که تفصیل آن درین مقام باعث طول کلام است از انجا عطف عنان نموده از گروه روهنگمیره فرود آمدند حضرت شاهنشاهی بجلدوی این فتح نمایان بر منصب شاه نواز خان و داراب خان و دیگر امرای رفیع الشان که تودعات

نموده بودند افزوده بانواع مراجع و نوازش می‌رساند و بخشیدند -

و از وقایع فتح ولایت کوکره و بدست آمدن کان الماس است این ملک از توابع صوبه بهار است و درین ~~مکان~~ سوزمین رودخانه ایست که الماس دران بتگون میشود و طریق بر آوردن او از ان دریا اینست که در ایلم کنی آب کود الهها و آب کندها بهم میرسد و چون بتجربه معلوم شده که بر بالای کودالی که دران الماس است البته جانور کان ریزه مانند پشه هجوم آورده در پروازهای باشند بنابراین طول رودخانه را تا جائی که راه توان یافت بنظر در آورده اطراف کود الهها را سنگ چین میسازند و بعد از ان بپسل و گلند آن کود الهها را تا یک کز و نیم کز به پایان برده دور آنرا می‌کاوند و تفحص نموده از میان سنگ ریزه وریکی که از انجا ظاهر میشود الماس خود و کلان بر می‌آورند - گاه باشد که پارچه الماسی بدست در آید که بیک لک روپیه قیمت کنند مجلا این ولایت و این رودخانه را زمینداری در جن سال نلم در تصرف داشت و بهر چند مدت که حکم صوبه بهار بر سر او فوجی میفرستادند یا خودها میرفتند بنابر دشواری راه و کثرت درخت زار و فروزی مضرت هوا بگرفتن دوسه الماس فتلست گروه مراجعت نموده او را بحال خود میگذاشتند و چون صوبه مذکور از ظفر خان تغیر یافت و ابراهیم خان بجای او مقرر گشت بمجود در آمدن بولایت بهار جمعیت کرده بر سر آن زمینداران شد و او بدستور سابق کسان فرستاده اظهار دادن چند دانه الماس نمود ابراهیم خان بدینمعنی راضی نشده تیز وتند در ولایت او در آمد و پیش از آنکه راجه مردم خود را اقراهم آورد ایلغار نموده او را دستگیر کرد و املاسهائی که در بساط او بود با بیست و سه زنجیر قیل و روماده بدست آورده آن ولایت جواهر خیز را داخل ممالک محروسه ساخت و بهجای این خدمت منصب ابراهیم خان از اصل و اضافه چهار هزار ذات و سوار مقرر گشت و بخطاب فتح جنگی فرق عزت بر افراخت و همچنین بر مناصب جمعی که درین خدمت همراهی کرده بودند اضافه هباشد -

آغاز سال یازدهم از جلوس مقدس

روز یکشنبه غره ماه ربیع الاول سنه هزار و بیست و پنج هجری عطیه بخش کون و مکان و نور افزای زمین و زمان پرتو محاذات برج حمل انداخت و سال یازدهم از اورنگ نشینی گیتی خدیو آغاز شد در ایام جشن نوروز جهان افروز امرای عظم برسم مهسود پیشکشها کشیدند از آن جمله میر جمال الدین حسین انجو خنجر مرصع که خود در بیجاپور سرکاری نموده صفا ساخته بود بنظر همایون در آورد بالای وسنه یا قوت زردی نشاند و بودند در غایت صفا و لطافت برابر نصف بیضه مرغ و دیگر تلم یا قوتهای فرنگ پسند و زمرد های کهنه خوش آب و رنگ بطرح و اندام مرصع ساخته بود و این خنجر را مقیمان پنجاه هزار روپیه قیمت نمودند - و آصف خان بمنصب چهار هزارى ذات و دو هزار سوار و عنایت علم و نقاره سرافتخار برافراخت و همچنین دیگر امرا در خور پایه خویش باضافه های لایق اختصاص یافتند - و در روز جشن شاهزاده عالم و عالمیان اصلی برسم پیشکش گذرانیند در غایت لطافت مقیمان هشتاد هزار روپیه قیمت کردند درین روز عالم افروز منصب ایشان که پانزده هزارى و هشت هزار سوار بود بیست هزارى و دوازده هزار سوار مقرر گشت و میر جمال الدین حسین ابجو بخطاب عضد الدوله سرافرازی یافت و در پنجم این ماه کشور کرن که پیش ازین یوطن خود دستوری یافته بود آمده ادراک دولت سجود نمود و یک صد اشرفی و یک هزار روپیه نذر و یک زنجیر فیل با یراق نقره و چهار راس اسب پیشکش گذرانیند - و در یازدهم حسب الالتماس اعتماد الدوله بخانه اوتشریف فرمودند و او یلوانم نثار و پای انداز پرداخته پیشکش خوب گذرانیند و آنحضرت موازى یک لک و بیست و پنجهزار روپیه را از حواهر واقمشه پذیرفته تنه را باو بخشیدند - و در نوزدهم که روز شرف آفتاب جبهاتشاب بود جشن وزن قمری آراستگی یافت و روزگار انشاط بر نشاط افزود - درین روز اعتماد الدوله بمنصب هفت هزارى ذات و پنجهزار سوار و عنایت نم طوغ سر بلوچ آسمان رسانید و

حکم شد که نقاره نویت او را بعد از نقاره شاهزاده ولیعهد مینواخته باشند در غره اردی بهشت بسردار خان نقاره مرحمت نموده فرستادند و در ماه ربیع الثانی خیر فوت مرتضی خان که بگرفتن قلعه کانگوه دستوری یافته بود بمسامع علیه رسید و خاطر اقدس ازین رهگذر بتآزردگی تمام در شد و آمرزش او را از درگاه آلهی مسالت نمودند خان مذکور شیخ فرید نلم داشته از اولاد امجاد مخدوم جهانیان سید جلال بخاری است و حضرت عرش آشیانی او را تربیت فرموده بدرجه اعتماد و اعتبار رسانیده بودند از شجاعت و سخاوت بهیوه وائی داشت و از مروت و فتوت بضیبه کافی و در هفتم این ماه خبر آمد که سیف خان باره در دکن ودیعت حیات سپرد -

و از سوانح آنکه قدم یگانه افغان که از دولتخواهان فرمان بردار بود و راه داری کوتل خیبر باو تعلق داشت باندک توهمی پای از دایره اطاعت بیرون نهاده بفساد برآورد و برصورتیهان جمعی را فرستاد و هرچاکه مردم او رسیدند بنا بر غفلت بندهای پادشاهی دست بقتل و غارت برآورد و خلقی کثیر را ضایع ساختند چون این خبر بمسامع علیه رسید ها رون برادر قدم و جلال پسر او که در حضور بودند در قلعه گوالیار محبوس گشتند - و درین هنگام بکرماجیت راجه باندھون که آبا و اجدادی از زمینداران معتبر هندوستان بوسیله شاهزاده ولیعهد سعادت کورنش دریافت و تقصیرات او بعفو مقرون گشت -

و از وقایع بهجت افزا آنکه روز یکشنبه دوازدهم خرداد ماه آلهی مطابق چهاردهم جمادی الاولی سال هزار و بیست و پنج هجری و اھب العطا یا بشاهزاده ولیعهد از صبیبه قدسیه آصف خان فرزند اقبال مند کرامت فرمود و ایشان بضابطه مسعود هزار مهر نذر گذرانیده التماس نلم نمودند و حضرت شاهنشاهی تهنیت این مولود مسعود بدولت سرای شاهزاده جوان بخت تشریف قدوم ارزانی داشته آن والا گوهر را بشاه شجاع موسوم گردانیدند - و در همین

روزها هجر طلای شبکه دار که برای مرقد منور حضرت شیخ حسین الدین سنجری قدس سره فرموده بودند انجام یافت و حسب الحکم بر دور آن نصب نمودند بیک لک و ده هزار روپیه تمام شده بود - و درین سال وبائی عظیم در بعضی از پرگنات هندوستان ظاهر گشت و رفته رفته شدت عظیم کرد و آفتاز این بلیه از پرگنات پنجاب شده بشهر لاهور سرایت کرد و خلق بسیاری از مسلمان و هندو بدین علت تلف گشتند و بعد ازان پسر هند و میان دو آب نادرهلی و اطراف آن رسیده بسیاری از قریات و قضیات و پرگنات را هدم ساخت و مردمان ترک خانه ها کرده بطرف جنگل رفته جا میگرفتند و جان میبردند والا در اندک فرصتی تمام مردم آن دن رخت بصرای عدم میکشیدند و سرایت این بلیه در هندو پیشتر بود و در خانه های لاهور بسیار بودی که ده کس و بیست کس می مردند و از تنوح آنها همسایه ها بستوه آمده محله را می گذاشتند و خانه ها پر از نیت مقل افتاده بود و از بیم جان هیچکس پر امون آن نمیکشت و در کشمیر شدت عظیم ظاهر ساخت و بجائی رسید که عزیزی فوت کرد و درویشی او را بر روی گاه غسل داد و روز دوم آن درویش نیز در گذشت و بر علفی که او را شسته بود کلاوی که ازان علف خورد مرد و سگان که از گوشت آن کاو خوردند بر جا ماندند و در هندوستان هیچ ملک ازین علت خالی نماند بیست سال متد در ممالک وسیع هندوستان سایر و دایر بود - و در همین ایام عرضه داشت عابد خان بخشی و واقعه نویس احمد آباد بنظر مقدس گذشت مضمون آنکه چون معلوم عبد الله خان بهادر فیروز جنگ شد که هر چه روی میدهد من داخل واقعه میسازم و ملاحظه خاطر او نمی نمایم در مقام ستیز در آمده جمعی را بر سر راه من فرستاد و آنها مرا در غایت بیغری نزد او بردند و او اهانت تمام رسانید ظهور این واقعه طبیعت اشرف گران آمد و دیانت خان دستوری یافت که با احمد آباد رفته عبد الله خان را بدرگاه آورد و حفظ و حراست صوبه مذکور بعهده سردار خان برادر او مقرر باشد اتفاقا پیش از روان شدن دیانت خان این خبر بخان فیروز جنگ رسید و از غایت انقیاد و مزاج دانی بیاده عالم درگاه والا گشت دیانت خان در انتای راه پاو رسیده بتکلیف تمام سوار ساخت

و همراه گرفته روان شد و چون عبد الله خان بد ارالولایه اجیر پیوست بشفاعت شاهزاده ولیعهد دولت کورنش حاصل نمود و بعد از چند روز بعنایت خلعت خاصه و مکر خنجر مرصع فرق سعادت برافراخت - و مقارن این حالی مقرب خان بصاحب صوبگی گجرات امتیاز یافت و بمنصب پنجهزاری ذات و سوار و عنایت خلعت خاصه و دوزاس اسپ از طویله خاصه و یک زنجیر فیل خاصه و یک قبضه شمشیر مرصع سرفراز گردیده بدان صوب شتافت - و در شب جمعه بیست و دوم مهرماه میرزا علی بیگ اکبر شاهی که سنین عمرش از هفتاد و پنج در گذشته بود و دیعت حیات سپرد و بحکم اشرف در روضه خواجه حسین الدین قدس سره مدفون گشت شجاع و کریم الطبع بود و گاهی شعری میگفت این قطعه از دست - قطعه

من خورده من اگر خوری می * بزم طرب آشکار کسره
ز بهار بخاک جسرعه ریز * یاد من خاکسار کرده

و در خلال این احوال محمد رضا بیگ که از قدیمیان و محرمان شاه عباس بود با مکتوب محبت طراز از جانب شاه بایلچی گری آمده ملازمت نمود و کتابتی که آورده بود با اسپان و هدایا بنظر مقدس گذرانید روزی بشقربات ازو حرفها پرسیدند و سلسله سخن تا باینجا کشید که سبب کشتن شاه صفی میرزا پسر کلان خود را هیچ معلوم نشد محمد رضا عرض کرد که چون بوجوه دلنشین شاه گشت که از عدم سعادت و فرط ضلالت قصد شاه دارد و بر طبق آن آثار و علامات ظاهر شد و زندگانی بصعوبت و تنگی کشید چنانچه شبن دوسه جاتغیر خوابگاه میگردد ناگزیر بهبود حکم قتل او فرمودند - و مقارن آن شبن در غسل خانه حضرت شاهنشاهی سعادت هم بود مجلس آرای بودند که ناگاه بومی بفرز بام بلند آمده نشست و بسیار بنظر کم در می آمد چنانچه اکثر مردم از تشخیص آن عاجز بودند آنحضرت تفنگ خاصه طلبیده بر سقعی که او را می نمودند سرراست ساخته کشاد دادند و تیر تفنگ چون قضای آسمانی بدان جانور شوم رسیده پاش پاش ساخت و محمد رضا بیگ ایلچی شاه عباس و دیگر حاضران محفل فینی منزل بی اختیار

فریاد برآورده بر این کارنامه جلالت آفرینها کردند -

فرستادن حضرت شاهنشاهی شاهزاده ولیعهد را بتسخیر
دکن وتوجه فرمودن بذات اقدس بجانب مندو

چون از بی رشدی و نارسائی شاهزاده سلطان پرویز سر رشته انتظام دکن از دست رفت وبلاوجود امرای صاحب اقتدار ولشکر بسیار و خزانه بیشمار و وفور مصالح ملک گیری تمام ولایت بالاگهات حتی قلعه احمد نگر بتصرف غنیم در آمد رای جهان آرای شاهنشاهی چنان تقاضا نمود که شاهزاده جوان بخت جهان کشاکه مجدد افتخار انا نموده آنچنان سبع دیو خصلت را بدام اقبال در آورده بود بطریق منقلا بدان صوب نهضت فرماید از انجا که مهم بنیایت کلان و گران است و غنیم سخت خیره ودلیر شده خود نیز تامند وتشریف برند وباین عزیمت صاحب آن خلف الصدق خلافت را بخطاب والای شاهی که از زمان حضرت صاحبقرانی گیتی ستانی تا حال بهیچ شاهزاده تجویز نشده بود سرافراز فرموده بشاه خرم ممتاز ساختند ومنصب آنحضرت بیست هزاری ذات وده هزار سوار دواسپه سه اسپه مقرر گشت و خلعت مشتمل بر چهار قب مرصع دور گریبان و دامن و سر آستین مروارید کشیده ودو اسپ خاصه یکی عراقی بازین مرصع و دم را هوار باد رفتار وفیل خاصه بنسی بدن نام با ماده فیل وخنجر وشمشیر مرصع با پروله گرایشها که از غنایم فتح احمد نگر بود وحضرت عرش آشیانی بحضرت شاهنشاهی عنایت نموده بودند ویک لک رویه قیمت داشت بشاه جوان بخت مرحمت فرمودند وچند خوان از خواهر ومرصع آلات گرایشها بنظر فرزند اقبال مند در آوردند وحکم شد که بهرچه طبع گرامی رغبت نماید برگیرد بنابر استرضای خاطر اشرف یک عقد مروارید برگرفتند حضرت شاهنشاهی آن عقد را با عقد دیگر که روزهای جشن می پوشیدند واصلهای قیمتی وزمردهای نفیس داشت ویک لک رویه قیمت آن بود النفات فرمودند وروز دوشنبه نوزدهم شهرشوال سنه هزار و بیست و پنج هجری مطابق نهم آبان ماه

آلهی سته یازده جلوس جهانگیرشاهی شاهزاده والا قدر را بمبارگی و فیروزی بصوب دکن شرف رخصت ارزانی داشتند و بهر یک از امرا و منصبدار که در خدمت شاه بلند اقبال نامزد شده بودند در خور پایه و مرتبه لطفها نمودند از انجمله شمشیر خاصه از کمر همایون کشاده بعبد الله خان بهادر فیروز جنگ بخشیدند و همتد خان باز درین یورش بخدمت بخشیکری و منصب هزاری ذات و خلعت و فیل خاصه سرفرازی یافت و حکم شد که دیوانیان عظام جاگیر شاهزاده سلطان پرویز را در صوبه اله آباد تنخواه دهند و مهابت خان سزاولی نموده او را از برهانپور بتیولش راهی سازد .

و بتاريخ روز شنبه غره ذی القعدة مطابق بیست و یکم آبان ماه آلهی رایات اقبال شاهنشاهی بصوب مندو ارتفاع یافت روزی درین راه غریب سانحه مشاهده شد یکی از خواجه سرایان پادشاهی دو بچه مطرس از راه گرفته آورد سارس جانور بیست از عالم کلنگ اما از کلنگ کلانتر و سرش سرخ میشود و چون حضرت شاهنشاهی از شکارگاه معاودت نموده بمنزل تشریف آوردند دو سارس کلان فرهاد کنان در پیش خلوت خانه پادشاهی بی دهشت و وحشت آمده نشستند و مظلومانه فریاد و فغان آغاز نهادند بعد از جست وجویی سب آن خواجه سرای هردو بچه را بحضور اشرف آورد از دیدن بچه ها بیتابانه نزدیک رفته بگمان آنکه شاید طعمه نیافته باشند چیزی از دهان خود برآورده بدهان بچه ها نهادند و بچه ها را در میان گرفته پرواز کنان متوجه آشیانه خود گشتند از موافقت و محبت سارس با جفت خود نقلهای غریب بر زبان ها جاری است از انجمله قیام پسر شاه محمد قندهاری که قراول بیکی حضرت شاهنشاهی بود در حضور آنحضرت نقل کرد که روزی بشکار رفتم سارسی را دیدم در سایه درختی نشسته خواستم ببندوق شکار کنم قدمی چند پیش نهادم باین قصد که چون استاده شود ببندوق بزنم اصلا ازو حرکتی پدید نیامد هر چند بیشتر میرفتم هیچ وحشتی ظاهر نمیشد با خود گفتم که مگر بیمار است بعد از آنکه بر سرش رسیدم پایش را گرفته استاده ساختم بنوعی سبک بود که کوما یک مثقال گوشت در تمام اعضای او نیست

دوسه قدم لنگ لنگان برداشته افتاد و جان داد چون نیک ملاحظه کردم در سینه اش کرم افتاده گوشت و پوست بتحلیل رفته بود و در جائی که نشسته بود استخوانی چند از سارس مرده یافتم ظاهر شد که استخوانهای جفت خود را در زیر سینه گرفته نشسته بود - و ازین عالم نقل بسیار زیان زد خاص و عام است یکی از منتظران درگاه غریب امری مذکور کرد که در سفری که حضرت شاهنشاهی از اجمیر بکشمیر میرفتند روزی در حوالی آنیریکی از خواجه سرایان حقیر بچه کنجشکه صحرائی گرفته آورد و مادرش فریاد کنان همراه آمد آن خواجه سرا بچه مذکور در پیخوه نهاده پیخوه را از خود دور تر گذاشت مادرش مردم بصحرا میرفت و دانه چند بد هان خود گرفته می آورد و باین بچه میخورانید و باز بصحرا میرفت آنروز گذشت و روز دیگر که کنج شد مادرش پرواز کنان همراه آمد و بدستور روز نخستین بچه خود را دانه میروسانید چون این خبر بمن رسید خواجه سرا را بحضور خود طلبیده گفتم که بچه را بدست بگیرد آیا بر سر دست او آمده می نشیند یانه اول فریاد کنان آمده برگرد و پیش او پروازی چند کرد و در آخوپی نابانه بر سر دست آن خواجه سرای پهلوی بچه رفته نشست و بهمین دستور تا چهار منزل همراه لشکر می آمد ما بچه قوت گرفت و پرواز کنان او را همراه برد و چون عبور موکب اقبال نواب قدسی القاب جهانپائی گیتی ستائی شاهزاده عالم و عالمیان شاه خرم به حدود متعلقه رانا اتفاق افتاد رانا بقدم اخلاص و سعادت مندی شفاعت در منزل انوله باستلام عتبه خلافت مبادرت نموده بتقدیم شرایط بندگی و مراسم زمین بوس مستعد گشت و پنج زنجیر فیل و بیست و هفت راس اسب و خوانچه از جواهر و موصع آلات بوسم پیشکش هر روزی داشت و شاه عالی قدر یک فیل و سه راس اسب بجهت سرفرازی و لتوازی رانا پذیرفته تنه را بار بخشیدند انگاه بمنایت خلعت چهار قب و شمشیر موصع و خنجر موصع و اسب عراقی و ترکی راهوار و فیل خاصه دندان دار با ماده فیل سر بلند ساخته اصطاف ارزانی داشتند و فرزندان او را با عده های او خلعت عنایت شد و قرار یافت که نبیره

جانشین او جگت سنگه با هزار و پانصد سوار درین یورش ملازم رکاب منصور باشد و مقارن این حال شده بلند اقبال راجه بکرماجیت و افضل خان را نزد عادل خان فرستاده پیغام فرمودند که اگر عنبر بد اختر ملکی را که در زمان حضرت عرش آشیانی بتصرف اولیای دولت ابد قرین درآمده بود بهمان دستور واگذار و حکم دکن بندگی و فرمان پذیری را شعار خود ساخته پیشکشی لایق بدرگاه فرستند استشفاع جوامع گذشته آنها نموده از صدمات افواج قاهره مصون خواهیم داشت والا عنقریب بسزای کردار ناهنجار و افعال ناپسندیده خویش گرفتار خواهند شد - و در هژدهم محرم سال هزار و بیست و شش هجری موافق سال یازدهم جلوس جهانگیری عبور موکب اقبال از کهناتی چاند اتفاق افتاد و این منزل داخل ولایت مالوه است مالوه از اقلیم دوم است طول این ملک از ولایت کده تا بانسواله دو پست و چهل و پنج کروه است و کروه مالوه از کروه پادشاهی کمتر نیست و عرضش از پرگنه چندیری تا پرگنه نذر بار دو پست و سی کروه شرقی ولایت باند هون که باولاد راجه رامچند مشهور متعلق است و شمالی قلعه نرور و جنوبی ولایت بکلانه و غربی ملک گجرات است و مالوه ملکی است بغایت خوش آب و هوا نهرها و جویهای جاری بسیار دارد و هوایش بلعندال نزدیک است در قصبه دهار راجه بهوج قلعه از سنگ اساس نهاده بغایت مطبوع و مقبول که گویا از یک پارچه سنگ تراشیده اند در سالی دو مرتبه انگور بار میدهد یکی در اول حوت دوم در ابتدائی اسد اما در حوت شیرین تر میشود و بیست و چهار کرور و هفت لک دام جمیع این ولایت است پادشاهان مالوه بیست هزار سوار همیشه با خود میداشتند و قلعه مندورا پای تخت خود ساخته بودند حقیقت حال آنها از آناری که تاحال برخاست ظاهر گشت - و چون متواتر تعریف سنّاسی مرتاضی بعرض اشرف رسید ها بود خاطر اقدس بملاقات او رغبت فرمود نامش اچهد روپاسرم است نزدیک بمعموره اجین در گوشه صحرائی از آبادانی دور پشته واقع شده دران پشته سوراخی کنده که مسکن و ما من اوست و دهن سوراخ که راه درآمور آمد اوست طول آن پنج و نیم

کره و هوشش سه ونیم کره پیموده شد اول دودست خود را دراز ساخته بدرون در
 می آرد انگاه سر بعد ازان بعینه مثل ماری خود را بدرون می اندازد و در وقت
 برآمدن نیز بهمین دستور بالجمله دیدن آنجا حیوت افزای نظارکنان است و پارچه
 کریاسی دارد تخمینا نیم ذراع که پیش و پس خود را بدان پوشیده نه در زمستان
 آتش و نه در تابستان باد هر روز دو مرتبه بدریا درآمده غسل میکند و ظرفی
 از مس بجبهت خوردن آب در دست دارد و در تمام شهر اچین هفت خانه برهمن
 که صاحب زن و فرزند اند و اعتقاد بر درویشی و قناعت او دارند اختیار کرده روزی
 یکمرتبه بمحضره اچین درآمده بر در خانه سه نفر ازان هفت برهمن رسیده برونی
 کدایان می ایستد و آنها چنوی از خوردنی که بجبهت خوردن خود ترتیب داده
 باشند برکف دست او می نهند و او بی خائیدن و ادراک لذت فرو میبرد بشرطی که
 دران خانه طوئی و موتی و ولادت و واقع نشده باشد وزن حاینی دران خانه نباشد
 و بصحبت مردم نیز چند ان راتب نیست علم پیدانت را که مراد علم تصوف باشد
 خوب ورزیده فهم تیز و فکر عالی داشته این دوسه بیت حکیم سنائی مطابق
 حال اوست - مثنوی

داشت نغان یکی گریجه تنگ	* چون کلوگاه نای و سینه چنگ
بو الفضولی سوال کرد ازوی	* چیست این خانه یک بدست و سیه پی
بادم سرد و چشم گریان پر	* گفت هذالمن یموت کثیر

و بعضی از فضای وقت بیتی چند از حقیقت او در سلک نظم کشیده اند - مثنوی

زاهدی دیدم از جهان رسته	* در بروی جهانیان بسته
نه از و بر دل زمین باری	* نه دلش راز چرخ آزاری
دارد از بهر این دوروزه درنگ	* خانه چون دوات تیوه و تنگ
درش از حلقه تنگتر بینی	* وز درون عالم دگر بینی
عالی آرمیده از شر و شور	* کرده جادو درون دیده مور

در بهار و نموز و صیف و شتا * سروتن فارغ از کلاه و قبا
پوستینش ز پرتو خورشید * پرهن از حریر سایه بید
نهند درین جهان درم * خوقه و لقمه با پشت و شکم

حضرت شاهنشاهی از هموره اجین تشریف فرموده بد و صحبت داشتند مصطلحات
تصوف اهل اسلام را با طریق تصوف خود تطبیق داده بیان نمود بیست و سیوم
اسفند ارمد قلعه ماند و مورد ارد وی گیهان شکوه گردید میر عبد الکریم هموری بموجب
حکم اشرف اقدس عمارات سلاطین سابق را مرمت دلخواه نموده مجدد انشتمای
خوش و عمارات دلکش از جهروکه و غسلخانه ترتیب داده بود پسندیده و
مستحسن افتاد قریب سه لک رویه صرف شده باشد قلعه مند و بر فراز گوهی واقع
شده و دور آن ده کروه بمساحت در آمد در ایام برشکال مقامیست خوش هوا
و روح افزا و از کل و ریاحین مالا مال خصوص کل خامشاطه بهار دست و پای
عروس ملک را رنگین دارد و شبها در قلب اسد به مرتبه سرد میشود که بی لحاف
نمیتوان گذرانید و روزها احتیاج بپادزن نیست و آثار سلاطین ماضی در ماند و
بسیار است از انجمله گنبدیست مدفن سلطان هوشنگ بغایت عالی و پادشاهانه
عمارتیست دیگر مسجدیست معظم و گنبدی که مدفن سلاطین خلجیه است و مناره
از سنگ در غایت ارتفاع متصل کنند خانجهان که وزیر هوشنگ بود محمود نام
پسری داشت بغایت شجاع و مشهور و بلند پرواز بعد از فوت هوشنگ محمود مذکور
پسر هوشنگ را که در صفر سن به سلطنت رسیده بود بتقیع بیداد مبدء ساخته
سریر آرای سلطنت گشت و در مدت دولت خویش کارهای نمایان کرده حدود متعلقه
خویش را چنانچه باید بقید ضبط در آورد و یک مرتبه لشکر بدکن کشیده رایت
فتح و فیروزی بر افراخت و متصرف آن ملک گشته یک چندی در آنجا بسر برد و چون
محمود بیکرا والی گجرات بکومک حاکم دکن آمد پای ثبات محمود خلجی از جای رفت
ناگزیر محافظت ملک و نگاهداشت دولت خویش بر عزمیت ملک گیری مقدم داشته
بمستقر دولت خویش عنان مساوت معطوف داشت و بعد از فوت محمود بیکر الشکر

برسر گجرات کشیده در ظاهر احمد آباد پیاوالی گجرات جنگ کرده لعلام فتح و
فیروزی مرتفع گردانید و غنیمت فراوان بدست آورد، مراجعت فرمود و بار دیگر لشکر
بملتان کشیده آن ملک را تاخت و تاراج نموده بمحارت روضه متبرکه خواجه
معین الدین چشتی قدس سره همت مصروف داشت و این روضه که امروز برجاست
از آثار دولت اوست -

بالجمله بعد از سلطان محمود غیاث الدین پسر او در چهل و هشت
سالگی جانشین پدر گشت و روزی با امرای خود ظاهر ساخت که مدت سی سال لشکر
کشی کرده در خدمت پدر خود بلوانم تردد و جان فشانی کوشیده ام و اکنون که
نوبت سلطنت بمن رسیده اراده ملک گیری ندارم و میخواهم که بقیه عمر بمیش
و عشرت بگذرانم مشهور است که پانزده هزار زن در حرم خود فراهم آورده بود
و شهری از زنان ترتیب داده مشتمل بر جمیع طوایف از اقسام اصناف از حاکم
و قلص و کوتوال و اهل حرفه و غیر آن آنچه بجهت نظام شهرها در کارست همه
از زنان مقرر نموده و جایی که صاحب جمالی شنیدی تا بدست نیاروی از پهای
نشستی و فنون صنایع بکنیزان آموخته بود و بعضی را که صاحب ادراک عالی و فهم
بلند یافته بود بآکتناب علوم معارف ساخته بود و بشکار و سواری میل مفرط داشت
و آهوخانه عالی ترتیب داده و جانوران شکاری در جمیع ساخته با زنان و اهل حرم
خویش پیوسته بسیر و شکار خوش وقت میبود بالجمله در مدت سی و دو سال که
اجل امان داد چنانچه قوار داده بود برسر هیچ غنیمی سواری نکرد و هیچ کس
برسر ملک او نیز نیامد و حرفی که وحشت افزا باشد در مجلس او مذکور نشد و
چون عمرش بهشتاد رسید مشهور است که ناصر الدین نلم پسر ناخلف او پدر را دو
مرتبه زهر داد هر بار زهر مهره که در یازوداشت دفع آن نمود بارسیم کاسه
شرابی که بزهر آمیخته بود خود بدست پدر داد که من باید خورد پدرش چون
اهتمام او درین کار دید زهر مهره را از بازو کشاده پیش او انداخت انگاه چنین
عجز و نیاز بخاک سوده بر زبان راند که عمرم بهشتاد رسید و درین مدت بمیش

و عشرت گزرا نیده ام و آرزویی در خاطر گره نیست اکنون امیدوارم که فصیر را باین کلاه نگیری و در روز خبر باز خواست آن نغمائی انگاه کاسه را از دست آن ناخلف و خیم الصاقه گرفته در کشید و جان بجان آفرین سپرد در گنبد مذکور مدفون خانجهان و سلطان محمود پسر او و سلطان غیاث الدین پسر محمود و سلطان ناصر الدین پسر غیاث الدین و سلطان محمود پسر ناصر الدین است اصل قبر از سنگ مرمر است و روی آنرا پسندگ های الوان اسلیمی خطائی بریده نشانیده اند و تجدی خوب وصل کرده اند که در زمزمسوس نمیشود حکم شد که قبر ناصر الدین پدرکش را شکافته استخوان او را از آنجا بر آوردند و در دریای نوبده اند ازند - و چون موکب اقبال شاهزاده عالمیان از دریای نوبده عبور فرمود امرای عظام و سایر منصبداران که در صوبه دکن تعین بودند مثل خانخانان و خانجهان و مهابت خان و شاهنواز خان و راجه سورج سنگه و دیگر منصبداران و بنده های درگاه بسعادت استقبال شتافته غبار موکب اجلال را توتیای دیده امید ساختند - و روز دوشنبه پنجم شهر ربیع الاول سال هزار و بیست و شش هجری موافق بیست و سیوم اسفند ارشد ماه آلهی سنه یازده جلوس نزول رایات ظفر آیات شاهی بهلده برهانپور اتفاق افتاد -

و همدین سعت مسعود حضرت شاهنشاهی نیز بمند و ورود اقبال ارزانی فرمودند و منازل بهشت هوا و نشیمن های روح افزا که بحکم ارفع دران شهر میمنت بهر بمبلغ سه لک روپیه حسن انجام یافته بود از قدوم سعادت لزوم رونق آسمانی گرفت - و مقارن این حال عرایش علای فهای افضل خان و عمده الدوله راجه بکرماجیت که در اثنای راه بموجب حکم شاهزاده بلند اقبال نزد عادل خان شتافته بودند رسید مشعر بر آنکه عادل خان هفت گروه بامتقبال فرمان گیتی مطاع جهانگیری و نشان عالیشان شاهی برآمده آداب تسلیم و زمین بوسی بتقدیم رسانید و اظهار بندگی و فرمان پذیری نموده تعهد کرد که محالی را که عنبر از حدود

متعلقه اولیای دولت ائزاع نموده بود بتصرف بنده های درگاه بازگدارد و پیشکش لایق از خود واز دیگر دنیاداران دکن سامان نموده مصحوب نام برده هاروانه درگاه والا سازد ودر همان دوسه روز مردم سخن دان نزد عنبر فرستاده آنچه مناسب دانست اعلام نمود - در خلاص این حال که شاهزاده جوان بخت بلند اقبال بلده طیمه برهانهور را نزول موکب همایون رشک نگارخانه چین ساخته بانواع مستلذات روحانی و جسمانی کلم روا بودند بتجویز حضرت شاهنشاهی صمیمه کریمه شاهنواز خان خلف عبدالرحیم خانخانان را خواستگاری فرمودند وآن کهن دولت دیوبند خدمت را باین نسبت سربلندی بخشیدند و مجدد آن عمده دودمان خلافت از جوانی ودولت برگرفت -

آغاز سال دوازدهم از جلوس اشرف

روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول سنه هزار و بیست و شش هجری مسند آرای هفت اورنگ و پادشاه بی شبه و مانند بیت اشرف حمل را بنور موفور آراستگی بخشید و سال دوازدهم از جلوس اشرف ابتدا شد و جشن نوروزی در دولتخانه مسند و اتفاق افتاد وبا آنکه اکثر امرا و اعیان دولت در خدمت شاه ولیعهد بودند مجلسی ترتیب یافت که از سالهای گذشته هیچ کس نداشت و حکم شد که چون پیمان در میانست امرای عظام بلازمه پیشکش نمودازند - و درین مدت که موکب منصور حضرت شاهنشاهی در بلده طیمه مند و نزول سعادت داشت پیوسته بشکار خوش وقت بوده بسیاری از شیرهای قوی بازو که مضرب آنها بمقوطنین مند و مواضع اطراف میوسید شکار فرمودند و در نهم این ماه حسب الالتماس شاه ولیعهد منصب خانجهان شش هزاری ذات وسوار مقرر گشت - و در دهم ماه مذکور مطابق بیست و دوم ربیع الاول مجلس وزن قمری حضرت شاهنشاهی منعقد شد -

و درین روزد واسطه عراقی از طویلله خاصه و خلعت فاخوه بشاه خرم ارسال یافت - و در یازدهم یک راس اسب عراقی بخانخانان عنایت فرموده فرستادند و میرزا راجه بهاوسنگه را بمنصب پنجهزاری ذات و سه هزار سوار سر بلند ساختند و در نوزدهم فروردین که شرف آفتاب جهان تاب بود فرمان شد که ابراهیم خان فتح جنگ حاکم بهار صوبه بنگاله رفته بضبط و ربط آن ملک وسیع پرداخت و قاسم خان صاحب صوبه قدیم آنجا را بدرگاه عرش اشتباه فرستد و نیز حکم شد که جهانگیر قلی خان صوبه داراله آباد بپتنه رفته حاکم آنجا باشد - و در بیست و نهم محمد رضا ایلچی شاه عباس فرمان روای ایران سعادت رخصت یافت و سی هزار روپیه با خلعت فاخوه باو مرحمت شد و در برابر یاد بود شاه تحفه چند از قسم مرصع آلات و پارچه های نفیس همراه ایلچی مذکور روانه گشت و حسب الحکم منشیان عطار در قم جواب کتابت شاه بروجیه صواب مرقوم ساختند غره اردی بهشت الماسی بوزن بیست و سه سرخ که مقرب خان از احمد آباد مصحوب قاصدان فرستاده بود بنظر مبارک درآمد و جوهریان سی هزار روپیه قیمت کردند و در دولت ائزاع نموده بود بتصرف بند های درگاه بازگدارد و پیشکش لایق از خود و از دیگر دنیا داران دکن سامان نموده مصحوب نام برده ها روانه درگاه والا سازد و در همان دوسه روز مردم سخن دان نزد عنبر فرستاده آنچه مناسب دانست اعلام نمود - در خلال این حال که شاهزاده جوان بخت بلند اقبال بلده طیبه بهرانبور را بنزول موکب همایون رشک نگارخانه چین ساخته بانواع مستلذات روحانی و جسمانی کلام روا بودند بتجویز حضرت شاهنشاهی صوبه کریمه شاهنواز خان خلف عبدالرحیم خانخانان را خواستگاری فرمودند و آن کهن دولت دیرینه خدمت را باین نسبت سر بلند بخشیدند و مجدداً آن عمده دودمان خلافت از جوانی و دولت برگرفت -

آغاز سال دوازدهم از جلوس اشرف

روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول سنه هزار و بیست و شش هجری مسند
 آرای هفت اورنگ و پادشاه بی شبه و مانند بیت الشرف حمل را بنور موفور آراستگی
 بخشید و سال دوازدهم از جلوس اشرف ابتدا شد و جشن نوروزی در دولتخانه
 مندو اتفاق افتاد و با آنکه اکثر امرا و اعیان دولت در خدمت شاه ولیعهد بودند
 مجلسی ترتیب یافت که از سالهای گذشته هیچ کمی نداشت و حکم شد که چون
 یساق در میانست امرای عظام بلازمه پیشکش نیرد ازند - و درین مدت که موبک
 منصور حضرت شاهنشاهی در بلده طایفه مندو و نزول سعادت داشت پیوسته بشکار
 خوش وقت بوده بسیاری از شهرهای قوی بازو که حضرت آنها بمحفوظین مندو مواضع
 اطراف میرسید شکار فرمودند و در نهم این ماه حسب الالتماس شاه ولیعهد
 منصب خانبهان شش هزاری ذات و سوار مقرر گشت و در دهم ماه مذکور مطابق
 بیست و دوم ربیع الاول مجلس وزن قهری حضرت شاهنشاهی منعقد شد - و درین
 روز دو اسپ عراقی از طویله خاصه و خلعت فاخره بشاه خورم ارسال یافت و
 در یازدهم یک راس اسپ عراقی بخانبهانان عنایت فرموده فرستادند و میرزا راجه
 بهاسنگه را بمنصب پنجهزاری ذات و سه هزار سوار سربلند ساختند و در
 نوزدهم فروردین که شرف آفتاب جهان تاب بود فرمان شد که ابراهیم خان فتح
 جنگ حاکم بهار صوبه بنگاله رفته بضبط و ربط آن ملک وسیع پرد از و قاسم خان
 صاحب صوبه قدیم آنجا را بدرگاه عرش اشتباه فرستد و نیز حکم شد که جهانگیر
 قلی خان صوبه داراله آباد بپتنه رفته حاکم آنجا باشد - و در بیست و نهم
 محمد رضا ایلچی شاه عباس فرمان روای ایران سعادت رخصت یافت و سی هزار
 رویه با خلعت فاخره باو مرحمت شد و در برابر یاد بود شاه تحفه چند از قسم
 مرصع آلات و پارچه های نفیس همراه ایلچی مذکور روانه گشت و حسب الحکم
 منشیان عطار در قم جواب کتابت شاه بروج صواب مرقوم ساختند غره اردی بهشت
 الماسی بوزن بیست و سه سوز که مقرب خان از احمد آباد مصحوب قاصد آن فرستاده

بود بنظر مبارک در آمد و جوهریان سی هزار روپيه قيمت کردند و در هفتم ماه مذکور قراولان خبر آوردند که چهار شیر درین نزدیکی دیده ایم حضرت شاهنشاهی با اهل محل متوجه شکار آنها گشتند و چون شیران بنظر در آمدند نوجوهان بیگم بعد از رخصت هر چهار شیر را بچهار تیر تفنگ پی در پی زده انداخت و بجلدوی این نیز دستی آنحضرت هزار اشرفی بفرق او نثار نمودند و یک جفت پهنوچی الماس که یک لک روپيه بهاداشت مرحمت فرمودند -

در خلال این احوال راجه مهاسنگه نهپره راجه مان سنگه در سن سی و دو سالگی بخوردن شراب بسیار شربت والسپین آشامید و هم درین ایام استاد محمد نائی که در روزگار خود بی قرین و همتا بود و شاه جوان بخت بملازمت اشرف فرستاده بودند بدولت زمین بوس رسید و نقشی که در عزال بنام حضرت شاهنشاهی بسته بود بسمع همایون رسانید و بحکم اقدس او را بروپيه برکشیده باو ارزانی داشتند و فیل حوضه داری نیز عنایت شد و درینولا نادری خاصه از دوزی در نهایت نفاست بشاه ولیعهد لطف نموده فرستادند و حکم شد که برنده آن مذکور سازد که چون این نادری را در وزیر برآمدن از اجمیر بتسخیر ملک دکن پوشیده بودیم بآن فرزند اقبال مند عنایت نمودیم و نادری عبارت از جامه ایست بغایت مطبوع و خوشی نما بطور خاص از مخترعات آنحضرت - و در همین تاریخ راول سمبروی پسر راول اودی سنگه زمیندار بانسواله دولت سجود آستان هلی حاصل نمود و سی هزار روپيه و سه زنجیر فیل و یک پاندان مرصع و یک کمربند مرصع پیشکش گذرانید و راجه کدیه نیز ملازمت کرد و از وقایع آنکه عبد الطیف که از اولاد حکومت گذاران ولایت گجرات بود و همواره دران صوبه ممد رفتنه و فساد میشد گرفتار سر پتچه مکافات گشت -

و درین روزها نه قطعه الماس فرستاده ابراهیم خان فتح جنگ که از کان برآمده بود از نظر مقدس گذشت از انجمله یک قطعه که چهار و نیم تانک بود بیک لک روپيه قيمت شد و در خلال این احوال هدایت الله بخطاب فدائی خانی

سرفراز گشت و در همین ایام حکم شد که روز پنجشنبه را چون روز جلوس الشرف است مبارک شنبه می‌گفته باشند و درین هنگام سعادت انجام شاهزاده ولیعهد که بامر والد بزرگوار صبیته شاه نواز خان پسر خانخانان را خواستگاری نموده بودند بجهت سرفرازی آن عمده دودمان خلافت بمنزل او تشریف برده جشن ازدواج برآراستند و از سوانح مسرت افزا که درین سال فرخنده قال لعه ظهور افگند فتح ولایت بالاگهات و بدست آمدن قلعه احمد نگر دارالملک دکن است و تفصیل این بر سهیل اجمال آنکه چون افضل خان و راجه بکرماجیت و کلای شاه ولیعهد بحوالی بیجاپور پیوستند عادل خان تا پنج کروه باستقبال شتافته آداب بندگی و زمین بوس بتقدیم رسانید و باحکام مطلقه کردن نهاده قرار داد که ملک پادشاهی را بامقالید قلعه ها و حصنها خصوصاً قلعه احمد نگر تسلیم بنده های درگاه نماید و پیشکش لایق از خود و دیگر دنیا داران دکن ترتیب داده بدرگاه والا فرستند و بعد ازین قدم از جاده اطلعت و فرمان پذیری بیرون ننهند و چون عرایش افضل خان و راجه بکرماجیت بمضمون مسطور معروف شاه جم جاه گشت عریضه مشتمل بر نوید فتح و فیروزی نوشته مصحوب سید عبد الله برده که از تربیت کرده های آنحضرت بود بخدمت پدر والا قدر ارسال داشتند مضمون عرضه داشت آنکه جمیع دنیا داران دکن سر خدمت بویقه اطلعت و فرمان پذیری نهاده حدود متعلقه پادشاهی را که عنبر بد اختر متصرف شده بود بدستور سابق بتصرف اولیای دولت قاهره باز گذاشتند و مقالید قلعه ها و حصنها بتخصیص قلعه احمد نگر حواله و کلای درگاه والا نمودند -

چون این خبر بوسیله نورجهان بیگم بمسامع جلال رسید حضرت شاهنشاهی بشکر این موهبت عظمی جبین نیاز بسجود ایزد بی نیاز نورانی ساخته حکم بنواختن نقاره شادیانه فرمودند و پرگنه توده که دولک رویه حاصل داشت بجلدوی این مژده بیگم عنایت نمودند و سید عبد الله را بخطاب سیف خان عز اختصاص بخشیده خلعت واسپ و فیل و خنجر موصع مرحمت فرمودند و اعلی درغایت ثفاست که سالها

در سربین خاصه زینت افزای فرق همایون بود بجهت شاهزاده گیتی ستان لطف نموده مصحوب او ارسال داشتند و بموجب التماس آن برگزیده دین و دولت عادل خان که خدمات پسندیده بجا آورده بود بخطاب مستطاب فرزندی نامور ملک و ملکوت گردیده کله گوشه فخر و مباهات بفلک سود و حضرت شاهنشاهی بجهت رعایت خاطر فرزندی اقبال مند حکم فرمودند که بعد ازین منشیان عطار در قم در فرامین خطاب فرزندی را پیرایه عزت و آبروی او سازند و درینولا فرمانی مبنی بر انواع شفقت و مرحمت باسم عادل خان نوشتند و این بیت را بدیهه گفته در صدر آن منشور سعادت بخط اشرف ثبت فرمودند - بیت

شدی از التماس شاه خورم * بفروندی ما مشهور عالم

و فرمان مذکور بانقل نزد شاهزاده ولیعهد فرستادند تا نقل را ملاحظه نموده اصل را روانه سازند -

و چون فرمان عاطفت عنوان بعادل خان رسید پنجاه و پنج فیل کوه شکوه و پنجاه راس اسپ عربی و یک لک و پنجاه هزار روپیه نقد و دیگر جواهر نفیس و مرصع آلات و ظروف چینی و فغفوری و اقسام تحف و نفایس که قیمت مجموع پانزده لک روپیه میشد باو کلاهی خود مصحوب افضل خان و راجه بکرماجیت روانه درگاه سلاطین پناه ساخته و دولک روپیه بافضل خان و دولک روپیه براجه بکرماجیت تکلف نموده مقرر داشت که افضل خان با پیشکش از راه راست بپرهانپور شتابد و راجه بکرماجیت با احمدنگر رفته قلعه مذکور را با سایر پرگنات بالاگهات که از تصرف بنده های درگاه برآمده بود متصرف گشته احمدنگر را بخضرخان و جالناپور را بجان سپارخان و همچنین هر حمله را بیک از امرا که بحکم اشرف تعیین شده تسلیم نموده و خاطر خود را از ضبط و نسق آن حدود پرداخته متوجه قدسی آشان گردد و چون راجه شنیده بود که دربندرکروه اصلی ای بوزن هفده مثقال و کسری و دولک روپیه قیمت آن شده مبلغی که عادل خان باو تکلف نموده بود فرستاده اصل مذکور

را بدست آورد و بعد از استلام عتبه اقبال بناد یگر نغایس و نوادر بشاهزاد « جوان بخت پیشکش کرد و همچنین میریکی و جادون داس دیوان بیوتات که بجهت گرفتن پیشکش قطب الملک حاکم گلکنده شتافته بودند از اقسام نوادر روزگار و انواع غرایب ببردار و جواهر و موصع آلات و فیلان نامی و اسپان بتجاق که قیمت مجموع آن پانزده لک روپیه میشد رفته روانه درگاه جم جاه گردیدند و بهر یک از نام برده ها مبلغها از نقد و جنس خد متکلی نمود -

و از وقایع آنکه چون زمیندار جیت پور که در حوالی مند و واقع است از بی سعادتی ادراک دولت آستان بوس نمود حضرت شاهنشاهی فادائی خان را با اتفاق برادرش روح الله و جمعی دیگر از بنده های درگاه باستیصال او تعیین فرمودند و چون خان بجیت پور درآمد زمیندار آنجا فرار نمود و ولایت او بتاراج حادثات رفت و فدائی خان روح الله را در تعاقب او فرستاد که آن مقهور را بدست آورد قضا را روح الله در حسب وجوی او بدهی از دیهای آن نواحی رسید و شنید که زنان و متعلقان جیت پوری درین ده اند و بقصد تفحص بیرون ده فرود آمده مردم آن ده را نزد خود طلبید و در اثنای تجسس یکی از قدایان زمیندار مذکور در میان مردم در آمده خود را باورسانید و نرخم نیزه کار او را آخر ساخت و چندی که پیش روح الله حاضر بودند آن خون گرفته را بجهنم فرستادند و جملعتی که متفرق منزل گزیده بودند فراهم کشته و مسلح شده بر سرده تاختند و ساکنان آن ویرانه بشامت یک تن در یک ساعت نجومی بقتل رسیدند و عیال و اطفال آنها ببند گرفتار شدند و چون آثار آبادانی دران سرزمین نماند و زمیندار آنجا از آوارگی و سرکردانی بتنگ آمده خجالت و ندامت را شفیع جوام خود ساخته فدائی خان را آمده دید و خان از چنین گناه عظیم در گذشته او را همراه خود بدرگاه آسمان جاه آورد و بسجود اورنگ خلافت روشن پشانی ساخت و درین سال در حرم سرای شاه ولیعهد از دختر آصف خان صبیبه قدسیه بوجود آمد و بروشن رای بیگم نامور گردید -

معادوت موکب منصور شاهزاده ولیعهد از برهانپور بدرگاه والا^۱

چون فرستاده های شاهزاده والا شکوه پیشکشهای بیجاپور و گلکنده را بارسل
 عادل خان و قطب الملک ببرهانپور رسانیدند^۲ و خاطر قدسی مظاهر شاه بلند اقبال
 از انتظام صوبه دکن بجمعیت گرائید صاحب صوبگی خاندیس و برار و احمد نگر را
 بسپه سالار خانخانان تفویض فرموده شاهنواز خان خلف^۳ او را بادوازه هزار
 سوار موجود خوش اسبه بضبط ولایت مقبوضه محال بالاگهات مقرر داشتند و هر
 سرکاری را بعهده یکی از امرای ذی شوکت تنخواه نموده از جمله لشکری که در
 موکب منصور آن خلف الصدق خلافت سعادت پذیر بود سی هزار سوار موجود و^۴
 هفت هزار پیاده برق^۵ اند از یکومک خانخانان نامزد فرموده تنمه را که بیست و
 پنجهزار سوار و دو هزار^۶ توپچی باشد در خدمت خود گرفته کوس مراجعت بلند
 آوازه ساختند و بتاریخ یازدهم شهر شوال سنه هزار و بیست و شش هجری مطابق
 بیستم مهر ماه آلهی سال دوازدهم جلوس در قلعه شادی آباد مند و ورود موکب
 مسعود اتفاق افتاد و ادراک سعادت قدم بوس پدر والا قدر بمبارگی و فیروزی نصیب
 شد بهد از ادای مراسم کورنش و تسلیم و آداب زمین بوس و تعظیم^۷ حضرت شاهنشاهی

-
- ۱ - ۱ - هلی
 - ۲ - ۱ - "چون فرستاده های شاهزاده ۰۰۰۰ ببرهانپور رسانیدند" ندارد
 - ۳ - ۱ - پسر
 - ۴ - ۱ - "موجود خوش اسبه به ضبط ۰۰۰۰ سی هزار سوار موجود" ندارد
 - ۵ - ۱ - "برق" ندارد
 - ۶ - ۱ - ده هزار
 - ۷ - ۱ - در قلعه ماند و رفته ملازمت پدر والا قدر سعادت جاوید اند و خفه آداب
 کورنش و تسلیم و شرایط زمین بوس و تعظیم بقصدیم رسانیدند -

آن سرور آرائی سلطنت را بالای جبهه طلبیده بی اختیار از جای خود برخاسته از غایت محبت و افراط شوق قدمی چند پیش نهاده در آغوش عاطفت کشیدند و چند آنکه از پنجاه در ادب و فروتنی مبالغه شد از آنطرف در اعزاز و احترام افزودند^۱ نزدیک بخود حکم نشستن فرمودند شاه بلند اقبال درین روز یک هزار مهر و یک هزار رویه بصیغه نذر و هزار مهر و هزار رویه برسم تصدق هروضی داشتند.

و چون فرصت مقتضی آن نبود که تمام پیشکش را درین روز بنظر مقدس در آورند فیل سرناک را که سر حلقه فیلان پیشکش عادل خان بود با صد و پنجاه مملو از جواهر نفیس درینوقت گذرانیدند بعد ازان بهنشیان عظام حکم شد که امرائی را که همراه شاهزاده آمده بودند ترتیب منسوب بملازمت مشرف سازند اول خانجهان زمین بوس نموده سعادت سجود یافت و هزار مهر و هزار رویه نذر و پاره از جواهر و مرصع آلات پیشکش گذرانید و او را بالا طلبیده بدولت قدم بوس امتیاز بخشیدند و پنجاه و پنج هزار رویه بهای پیشکش او شد بعد ازان عبدالله خان بهادر فیروز جنگ بشرف کورنش فرق عزت بر افراخت و صد مهر نذر هروضی داشت انگاه مهابت خان بزمین بوس سربلندی پذیرفت و صد مهر و هزار رویه نذر و حقه از جواهر و مرصع آلات پیشکش گذرانید و یک لک و بیست و چهار هزار رویه قیمت آن شد از انجمله اعلی بود بوزن یازده مثقال که جوهریان یک لک رویه قیمت آن نمودند^۲ و بعد از و راجه بهاسنگه و پس از و داراب خان پسر خانخانان و بعد از و سردار خان ملازمت نمودند و همچنین شجاعت خان عرب و دیانت خان و همت خان و شهباز خان^۳ افسان و او دارام^۴ دکنی بمسجود عتبه کعبه رتبه جبین اخلاص بر

۱ - "و چند آنکه از پنجاه در ادب و فروتنی ۰۰۰۰ احترام افزودند" ندارد

۲ - ۱ - بها کردند

۳ - ۱ - "شهباز خان" ندارد

۴ - ۱ - او دکنی رام

افراختند و حضرت شاهنشاهی خلعت با چهار قُب زربفت دور گریبان و دایره دامن و سر آستین مروارید کشیده که پنجاه هزار روبیه قیمت داشت و شمشیر موصع با پردله موصع که بهای آن هم پنجاه هزار روبیه بود و خنجر موصع بشاهزاده والا قدر لطف نمودند و بیش ازین بجلدوی فتح رانا منصب بیست هزاری ذات و ده هزار سوار بشاهزاده بلند اقبال مرحمت فرموده بودند و چون بتسخیر دکن رایت عزیمت بر افراشتند خطاب شاهی ضمیمه سایر مراحم کشت و اکنون بجلدوی این خدمت شایسته منصب سی هزاری ذات و بیست هزار سوار و خطاب شاه جهانی ارزانی داشتند و مقرر فرمودند که بعد ازین در مجالس و محافل هشت آئین بجهت نشستن آن مسند آرای خلافت صندلی نزدیک بتخت می نهاده باشند و آنحضرت در واقعات خود نوشته اند که این عنایتی است خاص و لطفی ممتاز که نسبت بآن فرزند بظهور آمده و از زمان حضرت صاحبقرانی تا حال درین سلسله ابد قرین هیچ پادشاهی بفرزند شایسته خویش این قسم عنایتی نکرده و بجهت از دیدار عزت و شوکت آن مسرة الصدر سلطنت خود از جبهه فرود آمده خوانی چند از جواهر و چند خوان دیگر از زروسیم بدست اشرف برفرق همایون آن زینت افزای تاج خلافت نثار فرمودند و سلامتی ذات قدسی صفات و از دیاد دولت و اقبال فرزند اقبال مند از درگاه ایزد توانا مسالت نمودند.

این دعائی است که براوج فلک نارفته * کندش لطف الهی بقبول استعجال
انگاه بر فیل مهر ناک که در کلانی و شکوه و قبول صورت و حسن سیرت تمام عیار
بود و عدیل و نظیر آن در فیلخانه پادشاهی نشان نمیدادند بسعادت سوار
شده بدرون دولتخانه خاص بودند و وزیرها بر او نثار کردند مقرر شد که درون

۱ - ۱ - "با چهار قُب" ندارد

۲ - ۱ - "این دعائی است که براوج فلک نارفته

کندش لطف الهی مقبول استعجال" ندارد

دولتخانه می‌بسته باشند باشند و باین نسبت نور تخت نام نهادند و یک لک و بیست و پنجهزار^۱ رویه قیمت او قرار یافت -

و درین اثنا راجه بهرحی زمیندار بگلانه بوسیله آنحضرت سادات زمین بوس دریافت و در ایام توقف برهانپور فوجی بجهت سنبیه و تادیب زمینداران کوند وانه تعیین فرموده بودند بهادران فیروز جنگ بقیروی اقبال بلند تنبیه و تادیب بلیغ نموده شصت زنجیر فیل و دولک رویه نقد از چانده و سی زنجیر فیل و یک لک رویه نقد از دیوکه که مجموع نود زنجیر فیل و سه لک رویه باشد برسم پیشکش گرفته در اثنای راه بموکب منصور پیوستند و بعد از روزی چند که شاه جهان بخدمت پدر والا قدر پیوستند نورجهان بیگم جشنی عالی جهت فتح شاه ولیعهد ترتیب داده خلعتهای گران بها با نادری که بگلکهای موصع و مروارید نفیس آراسته بود و سربیع موصع بجواهر نادر و دستار با طرح مروارید و دو اسپک زین یکی موصع بود و فیل اول باد و ماده فیل بشاه جوان بخت گذرانید و همچنین بشاه زاده های والا شکوه و اهل حرم خلعتها و تقویرهای اقمشه باقسام آراستگی تکلف فرمود و سه خرج سه لک رویه بقلم در آمد^۲ و همدرین چند روز شاه جوان بخت تمامی پیشکشهای خود را در صحن دولتخانه خاص و عام ترتیب داده بمنظر مبارک در آوردند و آنحضرت از فراز جهروکه پایان آمده بتفصیل تماشا کردند از انجمله اصلی بود بوزن هفده مثقال که بحساب اهل هند نوزده تانک باشد در تنهات رنگینی و آبداری و در سرکار پادشاهی وزن اصل از دوازده تانک زیاده نبود قیمت دولک رویه مقرر شد دیگر نیلی بود بابت پیشکش عادل خان بغایت کلان و خوش رنگ و تمام

۱ - "په پیخ" ندارد

۲ - "و درین اثنا راجه بهرحی ۰۰۰۰۰ به قلم در آمد" ندارد

عیار که مثل آن بلکه نزدیک بآن در سرکار اشرف نبود قیمت یک لک روپیه قواریافت دیگر الماسی هم از پیشکشهای عادل خان قیمت چهل هزار روپیه شد دیگر دو مروارید نفیس خوش آب که یکی از آنها را بیست پنجم هزار روپیه قیمت شد و بهای دیگری دوازده هزار روپیه مشخص گشت دیگر الماسی بود از جمله پیشکش قطب الملک سی هزار روپیه قیمت کردند و اقسام جواهر نفیس و مرصع آلات نادر و یکصد و پنجاه زنجیر فیل که سه فیل ازان با ساز طلا و نه فیل با ساز نقره بود و یکصد اسب عربی و عراقی که سه رأس زینهای مرصع داشت مجمل مجموع پیشکشی که بحضرت شاهنشاهی گذرانیدند چه از خود و چه از حکومت گذاران دکن موازی بیست لک روپیه قیمت شد و دولک روپیه سوای آن بنورجهان بیگم و شصت هزار روپیه بدیگر والدہ های خود و بیگمان تکلف نمودند که در کل بیست و دولک و شصت هزار روپیه باشد موافق هفتاد و پنجم هزار تومان رایج ایران و نود لک خانی رایج توران و حضرت شاهنشاهی در واقعات خود نگاشته اند که چنین پیشکشی درین دولت ابد پیوند از نظر نگذاشته بود توجه و عنایت بسیار بآن فرزند نمودم و در حقیقت خلقی که شایان لطف و شفقت باشد اوست و نهایت رضامندی و خشنودی ازود ام الله تعالی او را از عمر و دولت برخوردار گرداند -

هیچ شکست نیست که گودد با جانب مقرون * هر دعائی که پدر در حق فرزند کند

و چون خاطر قدسی مظاهر بشکار فیل بسیار مایل بود و هرگز تماشای شکار فیل نکرده بودند و تعریف ملک گجرات و شهر احمد آباد نیز بتواتر استماع افتاده بود رای جهان آرا چنین تقلضا فرمود که سیر احمد آباد و تماشای دریای شور نمود، هنگام مراجعت که هوا گرم شود و موسم شکار فیل در رسد شکارکنان متوجه دارالخلافه اکبر آباد باشد و باین عزیمت صاحب حضرت مریم الزمانی و دیگر بیگمان و اهل حرم را روانه اکبر آباد ساخته موکب اقبال بصوب ملک گجرات نهضت فرمود -

درینولا از روی وقایع صوبه کشمیر بعرض رسید که درخانه ابریشم فروشی دو دخترندان داروجود آمده که پشت هردو خواهرناکمر با هم چسبیده بود اما سرودست و پای هریک جدا زمانی زنده مانده در روز جمعه^۱ هشتم دی ماه سال دوازدهم از جلوس اشرف ساحل دریای شور مخم بارگاه اقبال گشت و در باغ سلطان احمد عامل بندر کنیایت که برکنار دریا واقع است دولتخانه ترتیب یافت و مقصدیان بندر مذکور غرابها آراسته بنظر همایون در آوردند و آنحضرت بر غراب نشسته سیر دریا کردند و تمام روز بسیر و شکار خوش وقت شدند و نوزدهم ماه مذکور رایت عزیمت بصوب احمدآباد ارتفاع یافت و در بیست و پنجم تالاب کانگریه که در سواد شهر واقعست حمل نزول اردوی گیهان شکوه گردید و چون مزار شاه عالم در سر راه واقع بود آنحضرت بدرون روضه متبرکه در آمده فاتحه خوانده بانواع خیرات و اقسام مبرات پرداختند بیک که یک لک روپیه صرف عمارت این مزار فایض الانوار شده باشد سلسله ایشان بمخدوم جهانیان منشی میشود و مردم گجرات را کمال اعتقاد بحضرت شاه است میگویند که مکرر از شاه عالم احیای اموات بظهور پیوسته بعد از آنکه پدرش ازین معنی آگاهی یافته مانع آمده که تصرف در کارخانه آلهی خلاف شرط بندگی است سید محمد امروز جانشین ایشان است و شاه عالم در هشتصد و هشتاد ازین جهان فانی بعالم بقا شتافته روز دوشنبه بیست و پنجم ماه مذکور بمبارگی و فیروزی داخل احمدآباد شدند و چنانچه تعریف این شهر شنیده بودند بنظر در نیامد اگر چه میان رسته بازار را عرض وسیع گرفته اند لیکن دکانها را در خور وسعت بازار نساخته اند عمارتش همه از چوب است و ستون دکانها بغایت باریک و زیور و سقفش سفال پوش درین روز یلده گجرات بجایگزین شاهزاده کشورستان شاه جهان ارزانی داشتند از ماند و تا کنیایت یکصد و بیست

و چهار گروه مسافت است و از کنبایت تا احمد آباد بیست و یک گروه هر روز یک مرتبه حضرت شاهنشاهی بخانقاه شیخ وجیه الدین تشریف برده لوازم زیارت و نیازمندی بتقدیم می‌رسانیدند ایشان از خلفای شیخ محمد غوث اند لیکن خلیفه که مرشد بخلافت او مباحثات دارد و ارادت شیخ وجیه الدین برهائیت ساطع و حجتی است لامع بر علو شان شیخ محمد غوث شیخ وجیه الدین بفضائل صوری و هنوی آراستگی داشته اند بخلاف شیخ محمد غوث که ایی بوده اند یکی از فضلی وقت بشیخ وجیه الدین گفت که از شما مستبعد مینماید که مرشد ایی اختیار کرده اید در جواب فرمودند که منت خدای را عزوجل که پیغمبر من و پیرو مرشد من ایی بودند پیش ازین بسی سال درین شهر و دیست حیات سپرده اند و بعد از فوت ایشان شیخ عبد الله بوصیت پدر بر مسند ارشاد تمکن یافته بغایت درویش مرتاضی بود و کمال شکستگی و تنهائیت درویشی داشت و بخدمت درویشان و تیمار حال ایشان روزگار بسر می‌برد و چون شیخ عبد الله بجوار مغفرت ایزدی پیوست فرزندش شیخ سعد الله جانشین شده هم دران زودی مسافر ملک بقا گشت بعد از و برادرش شیخ حیدر صاحب سجاده گردیده و او الحال در قید حیات است و اثر صلاح از ناصیه حالش ظاهر میگردد و بعد از روزی چند حضرت شاهنشاهی بزیارت روضه شیخ احمد که متوجه فرمودند که متوجه اوست از سرکار ناگور مولد شیخ آنجاست در زمان سلطان احمد بانی احمد آباد بگجرات تشریف آوردند سلطان احمد را بخدمت ایشان ارادت و اعتقاد تمام بود و مردم آن ملک شهن را از اولیای کبار میدانند و هر شب جمعه خلق انبوه از وضع و شریف زیارت ایشان ضرر میشوند سلطان محمد پسر سلطان احمد مذکور عمارت عالی از مقبره و مسجد و خانقاه بر سر مزار ایشان اساس نهاده و متعل بمقبره در ضلع جنوب تالاب کلان ساخته دور آنرا بسنگ و آهک ریخته بر آورده و اتمام این عمارات در زمان قطب الدین ولد سلطان محمد شده و مقبره سلاطین گجرات بر کنار تالاب در طرف پائین شیخ واقعت و دران گنبد سلطان محمود بیکر او سلطان مظفر پسر او و محمود شهید که آخرین سلاطین گجرات است آسوده اند و بی انقراض مقبره شیخ مقامیست بر قنبر از روی قیاس پنج شش لک روپیه صرف این عمارات شده باشد روز

دوشنبه غره اسفند ارمد ماه الهی از احمد آباد بجانب مالوه نهضت اتفاق افتاد و درین راه پیوسته بنشاط شکار خوش وقت بوده تا قصبه دهود تشریف فرمودند در کنار آب مہی زمیندار سورتمہ جام بوسیله شاهزادہ عالم وعالمیان شاه جهان سعادت زمین بوس دریا فتنہ پنجاہ راس اسپ کچہی برسم پیشکش عروض داشت نام اوجساست و جام لقب دارد و هرکسی کہ جانشین بود او را جام گویند و این از زمینداران عمدہ گجرات بلکہ از راجہ ہای نامی ہندوستان است ملکش بدریای شور متصل است و پنج شش ہزار سوار ہمیشہ میدارد و در وقت کلرد وازدہ ہزار سوار سامان میتواند کرد و در ملک او اسپ بسیار بہم میرسد و اسپ کچہی در ملک گجرات و کچہ بدو ہزار و سہ ہزار روپیہ خرید و فروخت میشود و در ملک دکن بہ ہزار ہون و ہزار و پانصد ہون کہ پنج ہزار روپیہ باشد میفروشند و درین تاریخ راجہ لچہی نارائن زمیندار ولایت کچی کہ در اقصای بلاد بنگالہ واقعت باستلام عجبہ خلافت جبین سعادت بالیدہ پانصد مہرنذر گذرانید و از غرایب آنکہ برق اندازی بچہ لنگوری بنظر اشرف در آوردہ عروضی داشت کہ لنگور مادہ بچہ خود را در سہنہ گرفتہ ہر فراز شاخ نشستہ بود یکی از توچیان بنا بر قساوت قلب لنگور را ببندوق میزدند و آن مظلوم بچہ را از سہنہ جدا ساختہ ہر شاخی میگذازد و خود بر زمین افتادہ جان میدہد ۔

مقارن این حال من رسیدم و بچہ را فرود آوردہ بجهت شیر خورانیدن نزدیک بز بردم حق تعالی ہزار ہر مہربان ساخت فی الفور غرور در شیر دادن کرد و همچنین شیر او میخورد تا چنان الفت باہم گرفتند کہ گویا از شکم او برآمدہ حکم شد کہ بچہ را از نظر بز پنهان سازند بز از نادیدن او بی تاب شد و فریاد آواز نہاد و بچہ لنگور نیز بی طاقت شد و چند ان فریاد و نالہ نمود کہ ناظران را بر حال او رقت آمد و الفت بچہ لنگور بجهت شیر خوردن با بز چند ان مستعبد نمود مہر و دلہستگی بزبان بچہ غریب سردانستند ۔

آغاز سال سیزدهم از جلوس میمنت مانوس^۱

شب چهارشنبه بیست و سیوم شهر ربیع الاول سنه هزار و بیست و هفت^۲
هجری خورشید اعظم عطیه بخش عالم پرتو خورش بر حمل انداخت و سال سیزدهم
از جلوس همایون آغاز شد درین روز مسعود رکن سلطنت آصف خان بمنصب
پنجهزاری ذات و سوار ناصیه سعادت برافروخت و راجه جام بانعام خلعت باکمر
خنجر مرصع و شمشیر و فیل و دو اسب از طوطیه خاصه سرفرازی یافته رخصت بوطن

۱ - ا - مبارک

۲ - در الف احوال این سال به اختصار چنین نوشته آغاز سال سیزدهم از
جلوس مبارک - شب چهارشنبه سیوم ربیع الاول سنه هزار و هفت هجری ربیع
زدای آسمان و زمین و روشنی افزای نشیب و فراز سایه دولت و پرتو سعادت
به بیت الشرف حمل انداخت و سال سیزدهم از جلوس میمنت مانوس آغاز شد
جشن نوروزی ترتیب یافت بعد از فراغ جشن سعادت به دارالملک احمد آباد
مطوف کشت صید افکنان و شکار افکنان و عجائبات بینان بآن مصر سعادت
رسیدند تاریخ بیست و یکم شهریور مطابق غره رجب رای سفک ملازم شاه ولی عهد
را از دختربلند اختر قدوه خوانین بلند مکان آصف خان پسر والا گهر به عرصه وجود
قدم نهاد - چون دران نزدیکی سرزمین که لایق جشن بادشاهانه باشد به نظر در
نیامد صوبه مالواکه به جاگیر شاه بلند اقبال بود لاجرم جشن ولادت فرزند باسعادت
دران سرزمین فین آئین مقرر گشت شاه ولیعهد التماس قدم میمنت لزوم حضرت شاهنشاهی
نمودند آنحضرت بدولت سرای شاه جم جاه تشریف برده ابواب نشاط بروی روزگار کشودند
آن اختر برج سلطنت رابه سلطان اورنگ زیب موسوم ساختند شاه جوانبخت از نغایس
جواهر و نوادر امتعه باپنجاه زنجیر و فیل به رسم پیشکش هر و ضداشتند در اثنا این راه
سپه سالار خانخانان حسب الحکم از دکن شتافته دولت بساط بوسید ریافته آنحضرت او را
به مراحم خسروانه امتیاز بخشید و رخصت فرمودند در اوسط اسفند از جاوید دران که از
صاحب صوبگی کابل تغیر شده بود ادراک دولت بساط بوس نمود و بموجب قرارداد بحکومت
تنه دستوری یافت و خلعت و اسب و فیل و کمر خنجر مرصع به او عنایت شد در عین روز جهان
افروز جشن وزن مبارک شاه ولیعهد آراستگی پذیرفت -

شد و درین تاریخ از عراق آمده باسلام عتبه خلافت جهین افروز گردید -
 اکنون مجلی از احوال اورقمزده کلک وقایع نگار میگردد و میوازلیان سادات مهابان
 است نامش محمد امین بود عم او میررضی را شاه عباس منصب وزارت بخشیده صبه
 خود را بعقد از دواج اودر آورده بود میرمحمد امین جشن ازین پنجمهارد سال از
 عراق برآمده نزد محمد قلی قطب الملک شتافت و بوسیله محمد مومن مشهور که سالها
 مداردولت قطب الملک بررو بود نوکر شد و قطب الملک او را بمیر جمله مخاطب ساخته
 از موافقت طالع مدار مهمات مالی و ملکی بقیضه اقتدار او حواله فرمود تا محمد قلی
 در حیات بود حل وعقد امور را بکار الهی زمانه میروا گذاشته خود مدام بشراب و
 عیش و طرب مشغول بود و چون محمد قلی درگذشت ونوبت ریاست بساطان محمد
 برادرزاده اورسید نقش میربا اوحوب نشست و او بآئین مردی میر را رخصت نموده
 دست تصرف از اموال و اشیای او کوتاه داشت و میرزا کلکند به خدمت عادل خان
 بیجاپوری پیوست و درانجا نیز صحبت اودر نگرفت ناگهیر از عادل خان اجازت حاصل
 نموده از راه دریای شور بوطن بالف شتافت و در عراق شاه عباس را ملازمت نموده
 بنسبت میررضی مشمول مواطف گردید و در خدمت شاه پیشکشهای نفیسه گذرانیده
 مدت چهار سال بعزت و آبروروزگار بسربرد میرا خواهش آنکه در ملازمت شاه صاحب
 منصب عالی باشد و شاه را مطیع نظر آنکه بالتفات زبانی سرکرم داشته نفایسی که
 درین مدت فراهم آورده از ربگیر و آخوچون دریافت که حقیقت کار چیست ناگهیر بملازمان
 عتبه خلافت الفجا آورده مکرر عرایشی مشتمل بر خواهش ملازمت ارسال داشته التماس
 فرمان طلب نمود و حضرت شاهنشاهی فرمان عاطفت نشان فرستاده بدرگاه گیتی پناه
 طلب فرمودند و درین تاریخ سعادت زمین بوسی دریافتی مشمول مواحم بیکران گردید
 و دوازده اسب و نه تقوز قماش و دوا انگشتی باقوت برسم پیشکش گذرانید و بمنصب
 هزار و پانصدی دوپست سوار سرفراز گردید روز یکشنبه دوازدهم فروردین ماه
 موضع سهارا مضرب خیام فلک احتشام گردید و بعرض رسید که ازین منزل تا چراگاه
 فیل یک در کروه مسافت است و از انبوهی جنگل و تراکم اشجار و راه پرنشیب و فراز
 عبور یکبارگی متعذر مینماید روز دوشنبه سیزدهم باهدودی از بندهای مخصوص متوجه

شکارگاه شدند و پیش از آن جمعی کثیر از پیاده های آن سرزمین جنگل را برسم قمرغه احاطه نموده بودند و بیرون جنگل در اندک فضاى بر فراز درختى جایی خوب بجهت نشستن پادشاه و شکار نمودن فیل ترتیب داده بر درختهای اطراف آن جاها بجهت نشستن و تماشا دیدن امرا ساخته بودند و دو پست فیل نربا کمند های مستحکم و بسیاری از فیلان ماده آماده داشته بر هر فیل دو نفر فیلبان از قوم جهریه که شکار فیل مخصوص آن طایفه است نشسته و مقرر شده بود که فیلان صحرائی را از اطراف جنگل رانده بحضور بیارند تا تماشاى شکار فیلان بروجہ دلخواه کرده شود قضا را در وقتی که مردم از اطراف جنگل درآمده بودند بنا بر انبوهی درخت و تراکم اشجار سلسله انتظام از هم کسبخت و ترتیب قمرغه ساقط گشت و فیلان صحرائی مراسیمه به طرف دیده دوازده زنجیر از نرو ماده در حضور اشرف شکار شد از انجمله دو فیل بغایت خوش صورت و اصل و تمام عیار بدست آمد و درینولا دلاور خان کاکر از تغیر احمد بیگ خان کابلی بحکومت کشمیر مرفرازی یافت و چون بعرض رسید که عبد الرحیم خان خاناتان غزل ملا عبد الرحمن جایی را که این مصرع از انست - ع بهر یک کل زخمی صد خاری باید کشید

تتبع نموده حضرت شاهنشاهی این مطلع بدیده فرمودند - بیت

سفری بر رخ گلزار می باید کشید * ایر بسیار است می بسیار می باید کشید

و چون از شدت گرما و عفونت هوا مردم محنت بسیار داشتند و از بعد مسافت تار سیدن بد از الخلافه اکبر آباد روزگار بصحبت و دشواری سیری میشد رای صوب اندیش کم عقده کشای مشکلات است چنان ثقلها فرمود که ایام تابستان و موسم پرشکال در احمد آباد گذرانیده بعد از انقضای ایام بر مسافت متوجه اکبر آباد باید شد و باین عزیمت صاحب از مقام دھود عنان اقبال بصوب احمد آباد مخطوف گشت -

مقارن این حال از عرضه داشت منہیان دار الخلافه بمسامع خلال رسید که در مستقر خلافت اثر و با ظاهر شده و مردم بنسب تلافی میشوند بنابران فسخ عزیمت اکبر آباد که بالهام غیبی در خاطر حقیقت مظاهر پرتو افکنده بود مصمم گردید و هفتم اردی بهشت ماه در سلامت مسعود وزمان محمود بمبارگی و فیروزی ورود و کب اقبال و سعادت در شهر احمد آباد اتفاق افتاد و از شدت گرما هوا و عفونت هوا بیماری در شهر احمد آباد شایع شد و از اهل شهر وارد و کسی نماند که دوسه روز بهجت تب مبتلا نگشته باشد و از اثر این دوسه روزه تب ضعف و سستی بحدی مستولی میگشت که مدتها نقل و حرکت تعذر تمام داشت الحمد لله که عاقبت بخیر بود قضا را حضرت شاهنشاهی نیز دوسه روز این بهجت را کشیدند و آنقدر آزار بوجود نفضل ورود آنحضرت رسید که ناطقه از تقریر آن عاجز است در حیرتم که بانی این شهر را کدام لطافت و خوبی منظور افتاد که در چنین سرزمین بی فیضی بد همه چند شهر اساس نهاده و بعد از دیگران راجه ملحوظ بوده که عمر گرانمایه را درین خاکدان ریگ گذرانیده اند هوایش مسموم و مینش کم آب و ریگ بوم کرد و خاک بحدی که در وقت شدت باد و جهک پشت دست محسوس نمیکرد و آتش بغایت زیون و ناگوار چاهها اکثر شور و تلخ نالایها که در سواد شهر واقعست بصاحبون کاذران حل شده مردم اعیان که بقدر موتی و بضاعتی دارند در خانه های خود بر که ها ساخته اند که در ایام بارندگی از آب باران ملو میسارند و تا سال دیگر از آن آب میخورند و مضرت آبی که هرگز هوا در و سرایت نکند و راه برآمد بخارند آشته ظاهر است و بیرون شهر بجای کل و ریاحین تمام صحرا زقوم زارست و نسیمی که از روی زقوم وزد فیضش معلوم -

ع ای تو مجموعه خوبی زکامت گویم

درینولا راجه بهاره که از زمینداران ولایت گجرات است دولت زمین بوس دریافتند دوسه مهر نذر و دو هزار روپیه بر رسم تصدق و یکصد اسب کچھی بطریق پیشکش معروض داشت در ملک گجرات کلان تر ازین زمینداری نیست ملکش بدریای شور پیوسته بهاره و جام از یک جویند و پشت بالا تر بهم میرسند بحسب جمعیت

و اعتبار بنهاره از جام در پیش است و میگویند بدیدن هیچ یکه از سلاطین گجرات نیامده و سلطان محمود فوجی بر سر او فرستاده بود شکست بر فوج سلطان افتاد عمویش از هفتاد متجاوز بنظر در می آید و او خود میگوید که نود سال دارم در حواس و قوی فتوری نرفته چون یکجندی در خدمت بسربرد بعنایت اسپ خاصه وفیل نو و ماده فیل و خنجر و شمشیر موصوع و چهار انگشتی از یاقوت سرخ و زمرد و نیلم و یاقوت زرد سرفرازی بخشیده رخصت انصاف ارزانی فرمودند .

درینولا بعضی اقدس رسید که قراولان پادشاهی یکصد و هشتاد و پنج زنجیر فیل از نو و ماده در حوالی دهود شکار کردند هفتاد و سه زنجیر نو و یکصد و دوازده ماده و قراولان شاهزاده بلند اقبال شاه جهان بیست و شش زنجیر نروسی و هفت ماده گرفتند درین تاریخ راجه بکرماجیت که از عمده های دولت شاهزاده جوان بخت شاه جهان است و پیمان تربیت و توازش آنحضرت به مراتب بلند ترقی و تزايد نموده بالتماس شاهزاده گیتی ستان با فوجی از بنده های شاه و جمعی از ملازمان عتبه سلطنت مثل شاهباز خان لودی و هودی ناراین هاده و راجه هری چند و غیره و دو بیست سوار برق اند از سواری جمعی که بیشتر تعیین شده بودند بخدمت تسخیر قلعه کانگره دستوری یافته بعنایت خلعت و شمشیر سرغراز گردید و راجه تسبیح زمرد که ده هزار روپیه قیمت داشت پیشکش نمود روز مبارک شنبه بیست و یکم شهریور ماه الهی سال سیزدهم از جلوس جهانگیر موافق بیست و دوم شهر رمضان سنه هزار و بیست و هفت هجری رایات اقبال بصوب دارالخلافه آگره ارتفاع یافت و مقرب خان را که از صغرسن در خدمت شاهنشاهی سعادت پذیر بود نظر بر حقوق خدمت او نموده مشمول عواطف و مرام هم در پیج فرموده بصاحب سواری ولایت بهار بلند پایگی بخشیدند بتاریخ شانزدهم دی ماه پیش از طلوع صبح سه کهری در کره هوا ماده بخاری یاد خانی بشکل عمود نمودار شد و هر شب یک کهری بیشتر از شب دیگر مرئی دیگر شد و چون تمام نمود صورت حربه پیدا کرد هردو سر باریک و میان کننده خم دار مانند دهره پشت بجنوب و روی بشمال منجمان و اختر شناسان قد و قامت او را باسطولاب معلوم نمودند

که بیست و چهار درجه فلکی را با اختلاف متظر سایر است و بحرکت فلک اعظم متحرک و حرکت خاصه نیز با حرکت فلک اعظم در و ظاهر میشود چنانچه اول در برج عقرب مری میگذشت در اندک مدت برج عقرب را گذاشته بمیزان رسید و حرکت عرضی در جهت جنوب نیز دارد و انایان فن نجوم در کتب این قسم را حربه نوشته اند و بعد از شانزده شب که این علامت ظاهر شده بود در همان شب ستاره مری گشت که روشنائی داشت و تا دوسه گز و مری دراز مینمود لیکن در طرف دم اصلا روشنی و درخشندگی نبود از آثار این آنچه در وسعت آبک سالک هند پرتو ظاهر نکند و باو طلوع است که هرگز در هیچ زمانی از ازمه ماضیه نبود و نشان نمیدهند و در کتب معتبره اهل هند مثبت نگشته و نیز در میان حضرت شامنشاهی و شاهزاده جوان بهخت شاه جهان ابواب شورش و فساد مفتوح شده مدت هفت هشت سال روزگار بد سگال بترتیب مواد نذنه و آشوب اشتغال داشت چه خونها که ریخته نشد و چه خانه ها که خواب نگشت .

درینولا از عرضه داشت بهادر خان حاکم قندهار بمسامع جلال رسید که در نواحی شهر و بلوکات آن کثرت موش بحدی رسیده که از محصولات زری و سردرختی اثری باقی نمانده بعد از محنت و لقب بسیار شاید ربع محصول بدست رعایا آمده باشد و همچنین از فالیز و انگور اثری نگذاشتند و از میوه و غلات دریاغ و صحرا هیچ نمانده و بعد ازان بهر آواره صحرای عدم شدند شب یکشنبه دوازدهم آبان ماه مطابق پانزدهم ذی القعدة سنه مذکور در مقام دهود در شهبستان شاهزاده گیتی سنان شاه جهان از دختر بیست و هشت ساله دختر قندهار خوانین بلند مکان آصف خان پسری والا گهر بعصره و چون قدم نهاد و نام آن مولود مسعود سلطان اورنگ زیب بر صفحه روزگار ثبت شد و چون همواره احبب محل ورود موکب مسعود گردید شاهزاده گیتی سنان جشن ولادت فرزند اقبال مند در بلد مذکور ترتیب فرمود و بهرود قدم همیشه لزوم والد بزرگوار خویش مسعود خلد برین ساختند و پنجاه زنجیر فیل برسم پیشکش عروض مجلس فردوس نظیر گردید از انجمله هفت زنجیر فیل داخل فیل خانه خاصه حکم شد

و در کل آنچه از پیشکشهای ایشان مقبول افتاد و ملک رویه بقیعت درآمد و چون بخواستی ملک را نا اهر سنگه ورود موکب کیهان شکوه دست داد کنور کرن پسر جانشین او بدولت زمین بوس جبین اخلاص نورانی ساخته مبارکباد فتح دکن عروسی داشت -

در خلال این حال بغی و کافر نعمتی سورج مل ولد راجه باسویمسامع جلال رسید تفصیل این اجمال آنکه راجه باسوسه پسر داشت و سورج مل ده سال از همه کلانتر بود لیکن از بد سگالی و آشوب طلبی پدر سال آزرده خاطر ساخته بود و پدرش از کردار تا هنجار او پیوسته توهم داشت بعد از فوت راجه باسو حضرت شاهنشاهی بجهت انتظام سلسله زمینداری و محافظت ملک این بدولت را بخطاب راجگی و منصب دوهزاری ذات و سوار سرفراز ساخته بحال زمینداری پدرش را با مبلغهای کلی از نقد و جنس که سالها اندوخته بود باین پی سعادت ارزانی داشتند و همراهِ مرتضی خان بخدمت فتح قلعہ کانگره دستوری یافت و چون کار بر متحصنان بدشواری کشید و این بد سگال از صورت حال دریافت که عنقریب قلعہ مفتوح خواهد شد در مقام ناسازی و فتنه پردازی درآمد، پرده آرم از میان برگرفته با مردم خان مشارالیه کار بمنازعت و مخاصمت رسانید و مرتضی خان نقش ادبار از صفحه حال آن برگشته روزگار خوانده شکایت بسیار بدرگاه والا عرضه داشت نمود و صریح نوشت که امارات بغی و نادولتخواهی از جنات احوال او ظاهر است و چون مثل مرتضی خان سردار عمده بالشکرگران دران کوهستان بود بترتیب اسباب فتنه و آشوب نتوانست پرداخت ناگزیر بخدمت نواب قدسی القاب جهان بانی کشورستانی شاه جهان ملتحی کشته عرضه داشت نمود که مرتضی خان بتحریرک ارباب غرض بامن سوء مزاجی بهم رسانیده در مقام خواب ساختن من شده و مرا بمصیان و بغی متهم میدارد امید که باعث حیات و سبب نجات این بخت برگشته شده بدرگاه والا طلب فرمانید هر چند برسختن مرتضی خان نهایت اعتماد بود لیکن از التماس او طلب خود را بدرگاه والا چنان برخواستی خاطر دولتخواهان نشست که مباد مزاج مرتضی خان بتحریرک اهل فساد و بشورش آمده و غورنا کرده او را منہم ساخته باشد مجملًا بالتماس شاهزاده بلند اقبال شاه جهان

رحم . . . بجواری پیوست و فتح قلعہ کانگرہ چند روز در عقدہ توقف افتاد و چون این فتنہ سرشت بدرگاہ گیتی پناہ رسید نظر بر ظاہر احوال افکندہ ہم دران زودی مشمول عواطف و مراحم بیدریغ ساختہ در خدمت شاہزادہ والا گہر شاہ جہان بمہم دکن رخصت فرمودند بعد از آنکہ ملکہ دکن بتصرف اولیای دولت ابد پیوند در آمد وسائل ہر انگیختہ متصدی فتح قلعہ کانگرہ شد ہر چند ان بی سعادت را باز دران کوهستان راہ دادن از آئین خوم و احتیاط دور بود لیکن چون افتتاح این عقدہ دشوار بکلید ہمت شاہزادہ گیتی ستان حوالہ بود ناگزیر بار اوہ و اختیار اندازان ترتیب دادہ اورا با محمد تقی بخشی خود تعیین فرمودند و چون بمقصد پیوست با محمد تقی نیز آغاز خصومت و بہانہ طلبی نمودہ جوہر ذاتی خود را ظاہر ساخت و مکرر شکایت محمد تقی عرضہ داشت نمود و صریح نوشت کہ صحبت من با اورا است نہی آید و این خدمت از و متمشی نمیشود اگر اورا طلب حضور نمودہ موا با استقلال مقرر فرمانید فتح این قلعہ بمسہولت میسر میشود ناگزیر محمد تقی را بحضور طلب داشتہ راجہ بکرماجیت را کہ از عمدہ ہای دولت ایشان بود با فوجی از مردم تازہ زور بفتح آن قلعہ رخصت فرمودند چون این بی سعادت دریافت کہ زیادہ ازین حیلہ و تزویر پیش نمیرود تا رسیدن راجہ بکرماجیت فرصت غنیمت شمردہ جمعی از بندہای درگاہ را بہانہ آنکہ مدتہا یساق کشیدہ بی سامان شدہ اند رخصت نمود کہ بحال جاگیر خود شتافتہ تا آمدن راجہ بسامان خود پردازند و چون بظاہر تفرقہ در سلسلہ جمعیت دولتخواہان راہ یافت و اکثر بحال جاگیر خود رفتند و ہمدودی از مردم روشناس در انجا ماندند قابودانستہ آثار بقی و فساد ظاہر ساخت سید صفی کہ در زمرہ سادات بارہ بود و بمزید شجاعت و جلالت اختصاص داشت با چندی از برادران خویشان پای ہمت افشردہ شربت خوش گوار شہادت چشید و بعضی بزخمہای کاری کہ پیرایہ شیر مردان عرصہ کارزار است آبروی جاوید یافتند و آن بی سعادت از میدان کارزار برگرفتہ بنکبت سرای خود برد و جمعی از بیم جان بیکبار خود را بگوشہ سلامت کشیدند و آن

فتنه سرشت داشت تعدی و تطاول در از ساخته اکثری از برگشت دامن کوه را که
بجاگیر اعتماد الدوله مقرر بود تاخته از نقد و جنس هر چه یافت متصرف گشته ترتیب
اسباب شورش پرداخت -

و از وقایع آنکه درینولا خانخانان سپه سالار باستلام عتبه خلافت ناصیه
سعادت نورانی ساخت و هزار مهر و هزار روبیه بصیفه نذر گذرانید و از پیشکشهای
او آنچه پسند افتاد موازی یک لک روبیه قیمت شد پس از روزی چند آن دیرینه خدمت
خدمت که بیامن عواطف و مراحم روز افزون جوانی از سرگرفته بود مجدد ابصاحب
صوبگی خاندن پس و دکن سر بلندی یافت و خلعت خاص و کمر شمشیر مرصع و فیل خاصه
با ماده فیل مرحمت شد و منصب آن رکن السلطنه از اصل و اضافه هفت هزاری ذات
و سوار مقرر شد و عابد خان را بخدمت دیوانی دکن بلند پایگی بخشیدند روز مبارک
شنبه بیستم دی ماه الهی در کنار کول فتحپور ورود موبک مسعود اتفاق افتاد و بحکم
مقدس محلی دور کول را پیمودند هفت گروه شد و چون بعرض رسید که در شهر آگره
علت طغیان با فراط کشیده و کس بسیار دانه بر آورده تلف میشوند بنابراین بتاريخ
بیست و هشتم ماه مذکور همواره فتحپور نزول رایات جهان کشا آراستگی یافت و روز
جعه بزیارت روضه غفران پناه شیخ سلیم جشتی تشریف ارزانی داشته اظهار
نیازمندی بسیار فرمودند یکی از اعظام آثار که در زمان دولت و عهد خلافت حضرت
عرش آشیانی بظهور آمده این مسجد است بن افرات عمارت بیست عالی از سیاحان
روی زمین استماع افتاده که مثل این مسجد در هیچ بلادی از مسموده جهان
نیست عمارتش همه از سنگ درغایت صفا اساس یافته پنج لک روبیه از خزانه عامه
خرج شده با تملم رسیده و این مسجد مشتمل است بر دودروازه کلان بر فراز کوه
طرف جنوب واقع شده درغایت ارتفاع و نهایت تکلف پیش طاق این دودروازه
دوازده ذراع عرض و شانزده ذراع طول و پنجاه و دو ذراع ارتفاع دارد و بمی
و دو زینه بالا باید رفت و در دیگر خورد ترازین رو بمشرق واقع است طول مسجد
از مشرق تا بمغرب با عرش دیوار دوصد و دوازده ذراع است از انجمله مقصوره

بیست و پنج و نیم ذراع پانزده ذراع کنید میان است هفت ذراع عرض و چهارده
ذراع طول و پنج ذراع ارتفاع پیش طاق است و بر دو پهلوی این کنند کلان دو کنند
دیگر خورد تراست ده ذراع در ده ذراع همه ایوان ستون دار ساخته اند و عرض
مسجد از شمال تا جنوب یکصد و هفتاد و دو ذراع و بر اطراف بود ایوان هشتاد
و چهار حجه است عرض حجه چهار ذراع و طول پنج ذراع و ایوان بطول ده ذراع
و عرض هفت و نیم ذراع و صحن مسجد سوای مقصوره و ایوان دور یکصد و شصت
و نه ذراع طول و یکصد و چهل و سه ذراع عرض است و بالای ایوانهای دور و بالای
مسجد کنند پهای خورد ساخته اند که در شبهای عرس و ایام متبرکه شمع در میان
نهادند دور آنها چهارچوب الوان میگیرند و از عالم فانوس مینمایند و در صحن مسجد برکه
ساخته اند که ایام برسات بآب باران ملومیسازند و چون فتحپور کم آب و بد
آبست بآهل سلسله و مجاوران و مستکفان این بقعه که پیوسته ملازم این مسجدند
تمام سال کفایت میکند و در مقابل دروازه کلان بر سمت شمال باندک فاصله روضه
شیخ است قدس سره العزیز میان کنند هفت ذراع و دور کنند ایوان سنگ مرمر که
پیش آنها نیز پنجه سنگ مرمر ساخته اند در غایت تکلف و مقابل این روضه بر سمت
مغرب باندک فاصله کنند دیگر واقعست که اولاد و عشایر شیخ آنجا آسوده اند -

و از سوانح این سال فتح قلعه مؤود مہری است و شکست سورج مل مقهور
و تفصیل این اجمال آنکه چون راجه بکرماجیت بدین حدود پیوست سورج مل برگشته
روزگزر خواست که روزی چند بشینال و کرپزت بسرآرد مشارالیه که از حقیقت کارآگهی
داشت بسخن او نپرداخته قدم جرات و جلالت و پیش نهاد و آن مخذول العاقبه
سر رشته تدبیر از دست داده به جنگ صف پای ابدار قایم نداشت و بلوازم قلعه
داری همت گماشت و باندک زد و خورد کس بسیار بکشتن داده را آوارگی سپرد و
قلعه مؤود مہری که اعتقاد قوی برگشته بخت بود بی محنت و تعب هردو قلعه
مفتح گردید و ملکی که ابلعن جد در تصرف داشت پی سپر عساکر اقبال شد و آن
سرگشته بادیه ضلالت و ابدار بجمال نباه پناه بکرپوه های دشوار برده خاک

ندلت و خواری بر فرق روزگار خوش ریخت و چون نوبت این فتح بمسامع جلال رسید بجلد وی این خدمت شایسته نقاره بر آیه مرحمت شد و جکت سنگه پسر دیکر راجه با سورا که منصب قلیل داشت و در بنگاله بود بسرعت هر چه تمام تر بدرگاه طلب داشته بخطاب راجگی و منصب هزاری ذات و پانصد سوار سوار ساز ساخته و بیست هزار روپیه مدد خرج عنایت نموده و خلعت با خنجر مرصع و اسب مرحمت فرموده نزد راجه بکرماجیت فرستادند -

آغاز سال چهارم از جلوس مبارک^۱

روز مبارک شنبه چهارم شهر ربیع الثانی^۲ سنه هزار و بیست و هشت هجری کوبه آفتاب عالم تاب بیج حمل پرتو حضور و سرور افکند سال چهارم از جلوس بهجت قوین خاقان روی زمین آغاز شد و جشن نوروزی در دارالسرور فتحپور آرایش یافت و در ابتدای این سال همایون خان^۳ حضرت شاهنشاهی بمنزل شاه ولیعهد تشریف برده جشن مراد بر آراستند و مسرة الصدر خلافت پیشکش عالی از منتخب تحف روزگار و نفایس نوادر هر دینار ترتیب داده برسم پیشکش مرسوم بساط اخلاص گردانیده بنظر مقدس در آوردند از انجمله اصلی بود بستنگ سه مثقال در آب و رنگ و اندام تمام عیار قیمت آن چهل هزار روپیه^۴ و یاقوت بیست و دو سوخ وزن در غایت لطافت و نفاست قیمت آن بیست و دو هزار روپیه و شش دانه مروارید غلطان که هر یک از آنها یک تانک و هشت سوخ وزن دارد و کلای ایشان بیست و پنج هزار روپیه^۵ در احمد آباد ابتیاع نموده بودند و پنج دانه دیگر قیمت سی و سه هزار روپیه و قطعه

۱ - ۱ - "از جلوس مبارک" ندارد

۲ - ۱ - ربیع الاول

۳ - ۵ - میمون

۴ - ۱ - "قیمت آن چهل هزار روپیه" ندارد

الماس که هژده هزار رویه بهاداشت و پرد له مرصع و قبضه خنجر که در زرگرخانه شاهی بدقت تصرفات طبع و قاد آن برگزیده دین و دولت که تاحال در عهد سلطنت هیچ یک از پادشاهان نشده باتمام رسیده بود و دیگر جواهر و مرصع آلات نفیسه و نقارخانه اسپ از طلا و نقره و یک جفت نقاره مرسل از طلا و تنه آلات و ادوات نقاره خانه از کور که و کرنای و سرنای و آنچه لازمه کارخانه پادشاهان ذی شوکت باشد از نقره و حوضه فیل از طلا باقیه های مرصع و دوفیل در حمال عظمت و شکوه یکی با ساز طلا و دوم با ساز نقره و پنج ماده فیل که قطب الملک برسم پیشکش فرستاده بود و دیگر نفایس اتمعه از ولایت عراق و گجرات که اگر بتفصیل نگاشته آید بتطویل می آنجا بد بالجمله موازی پنج لک رویه قیمت پیشکشهای نوروزی ایشان شد روز چهارشنبه هفدهم ماه ربیع الاول جشن وزن قمری حضرت شاهنشاهی بعمل آمد^۱ -

و مقارن آن سردار خان بجهت بعضی امور که تفصیل آن طولی دارد از برادر خود عبد الله خان بهادر فیروز جنگ رنجیده بدرگاه خلایق پناه رسید و بهادر اک دولت سجود جبین سعادت برافراخته مشمول عواطف پادشاهانه گردید و در خلال این احوال مقرب خان را بحکومت صوبه بهار فرستادند و سردار خان را در سرکار منگیر جاگیر تنخواه فرموده بحدمت فوج اری ترهت رخصت فرمودند^۲ -

و در همین ایام مزاج قدسیه حضرت پلخیص الزمانی والده ماجده شاه ولیعهد از مرکز اعتدال انحراف ورزید و هر چند اطباء بمعالجات و تدبیرات پرداختند اثری بران مترتب نشد و بتاريخ سیوم شهر جمادی الاولی سنه هزار و بیست و هشت هجری بمبلغ^۳ مظفر خان که در سواد دار الخلافه اکبر آباد واقعست آن صدر نشین شهرستان

۱ - ترتیب یافت

۲ - "به خدمت فوج اری ترهت رخصت فرمودند" ندارد

۳ - متاع

حضرت نقاب آرای تنهاخانه عالم بقا گردید^۱ و حضرت شاهنشاهی بآن محفل قدس شریف بزرده بانواع و اقسام پرسش و دلجوئی تسلق بخش خاطر شاه جوان بخت کشند^۲ و حضرات سراوقات عفت و شاهزاده های کلامگر غرای بسزا داشته بلوانم خیرات و مبرات پرداختند غره اردی بهشت ماه الهی موافق چهارم جمادی الاولی ورود بی مسعود بمستقر خلافت اتفاق افتاد و مقارن شاهزاده سلطان پرویز از آله آباد آمده سعادت ملازمت پدر و الا قدر حاصل نمود ..

و در همین ایام خهر فوت شاهنواز خان خلف سپه سالار خانانان رسید جوان وجه رشید بلند فطرت بود در عنفوان جوانی و دولت شیفته شراب گشت و از آفت صاحبان خوش آمد پرد از خانه براند از می کساری با فراط کشید همتش بلند پرواز نگاهش دور بین شجاعتش با تدبیر هم آتش در ضبط ملک و انتظام سپاه و رزم آرائی و سرداری بمعدیل و بی نظیر با این همه خوبیهادر از خدمت درگاه بخود کبابی روزگار بسر برده نقد حیات در باخت چون خانانان برهانپور پیوست گرامی فرزند را بفاییت ضعیف و زیون یافته بعدا واه و هالجه پرداخت بعد از روزی چند صاحب فواش گشته بر بستر ناتوانی افتاد هر چند اطباء تدبیرات و هالجات بکار بردند سودمند نیامد و در عین دولت و جوانی باجهان جهان حسرت و دل نگرانی رخت زندگانی ازین خاکدان فانی نیز هتکده جاودانی کشید و این قضیه بر خاطر حق شناس حضرت شاهنشاهی سخت گران رفت و بعد از رسیدن این خبر بمسامع علیه پسرانش بمناسب مناسبت پذیرفتند و دارا به خان بمنصب پنجهزاری ذات و سوار سرفرازی یافت و خلعت و شمشیر موصع و اسب و فیل بدو مرحمت گردیده بسرداری صوبه برار و احمد نگر رحمت یافته و درینولا راجه کلیان زمیندار

۱ - ۱ - عدم گردید

۲ - ۱ - بقیه عبارت " و حضرات سراوقات عفت و شاهزاده .. تا .. تحسین و آفرین از انتخاب آن زمین واقع گشت " ندارد

رتنپور در خدمت شاهزاده عالمیان سلطان پرویز دولت باریافت و هشتاد زنجیر فیل و یک لک روپیه نقد پیشکش مرسوم داشت -

و در خلال این حال شاه بیگ خان که بخطاب خان دوران ممتاز بود بنا بر کبر سن و ضعف از سپاهیگری استعفا نمود و حضرت شاهنشاهی آن دیرینه خدمت را کامیاب خواهی ساخته برگه خوشاب را که از قدیم جاگیر او بود و هفتاد و پنج هزار روپیه حاصل داشت در وجه مدد خرج او عنایت فرمودند و پسران او را در استعداد هر یک منصب و جاگیر مرحمت شد و درین تاریخ خیر فوت راجه سورج سنگه نبیره را و مال دیورسید که در دکن باجل طبیعی رخت هستی بر بست کج سنگه پسر او را بمنصب سه هزارى ذات و دو هزار سوار و خطاب راجگی فرق عزت بر افراختند و درینولا حکم شد که از آگره نالاهور بر سر هر کوه میلی سازند که علامت باشد و در میل سیوم جاه آبی مرتب سازند و مانند خیابان دورسته درخت نبشاند که مسافران از بآتش آفتاب و تشنگی محنت نگشند و روز سه شنبه چهاردهم تیرماه مطابق دوازدهم رجب در شهستان شاه ولیعهد از صهی شاهنواز خان پسرى والا گهر قدم بهالم وجود نهاد و در اندک فرصتی در گذشت -

نهضت رایات ظفر آیات شاهنشاهی بصوب کشمیر جنت نظیر

چون خاطر قدسی مظاهر خاقان گیتی ستان بسیر گلزار همیشه بهار کشمیر بعنایت مایل و راقب بود پنجم شهر شوال در ساعت مسعود و زمان محمود که مختار ارباب تنجیم بود بنرم سیر کشمیر نهضت موکب منصور اتفاق افتاد و حفظ و حراست دار الخلافه اکبر آباد در عهده اهتمام لشکر خان مقرر داشته خلعت ها خنجر مرصع و اسب و فیل و نقاره بدو مرحمت فرمودند و روز چهارم شنبه تاریخ هشتم برگه مهر امیر داردوی گیهان شکوه گردید حضرت شاهنشاهی بنمایشای این شهرد لفریب و بتخانه های آن تشریف فرمودند در عهده سلطنت حضرت عرش آشپانی امرای

راجپوت بتخانه های عالی بطرز خود ساخته اند و از بیرون بتکلفات افزوده لیکن از درون چندان تیوه و تاریک کرده بودند که بواسطه آن سریدرون نمیتوان بدو ازین منزل شاهزاده پرویز بصوبه آله آباد و محال جاگیر خویش دستوری یافته عنان هداوت مخطوف داشت و در اوراق سابق از کیفیت حال کسائین اچهد روپ که در اچین گوشه انزور اختیار کرده بود مرقوم گشته -

درینولا از اچین بمتهرا که از اعظم مهاید هندو است نقل مکان نموده برکنار دریای جمنا بآئین دین خویش بت پرستی مینماید حضرت شاهنشاهی ظلمت کده اورا بنور قدوم سعادت لزوم روشنی بخشیدند و زمانی متد با او در خلوت صحبت مستوفی داشتند و چون مدت جنس خسرو بطول کشیده بود و خان اعظم از جانب او بسیار بسیار نگرانی خاطر داشت و بتفرس دریافت که سخن اچهد روپ در باطن اقدس اثر تمام می بخشد پنهان از خویش و بیگانه نزد اورفته در باب خلاصی و رهائی خسرو بخضوع وزاری التماس نمود و بار دیگر که حضرت شاهنشاهی بملاقات او شتافتند بجهت خلاصی خسرو حرفهای محققانه مبروش داشت و دل آنحضرت را برومهریان ساخت و مجدد انقوش جرایم آن پیدایش کوفه اندیش را بزال عفوشست و شونموده و بآبپاری رحمت غبار خجالت و ندلت از ناصیه احوال اوزدوده از قید برآوردند و حکم فرمودند که بکورش می آمده باشد روز مبارک شنبه بیست و نهم آبان ماه دارالسلطنه دهلی بورود موکب اقبال آراستگی یافت و بعد از چند روز پرگه کیرانه که وطن مقرب خان است همسر دولت گردید بی تکلف جانپست خوش آب و هوا و زمینش بمنایت قابل مقرب خان در آنجا باغ عالی ساخته انبه که در باغ او میشود در محلم هندوستان نظیر خود ندارد از دکن و گجرات و ملکهای دوردست هرجا تعریف انبه شنیده تخم آنرا آورده درین باغ نشانیده و بنفایت خوب شده آنچه دیوار بردور آن کشیده یکصد و چهل پیگه است و خیابانها را فرش بسته و میان باغ حوض ساخته بطول دو پست و بیست ذراع و عرض دو پست ذراع و در میان حوض ماهتابی بیست و دو ذراع مربع ساخته و از درختهای کم سیری و سرد سیری اکثری درین باغ هست حتی نهال بسته

سبزه شده و سرهای خوش قد و بلند نام دارد روز مبارک شنبه دوازدهم دیماه در سهرند منزل شد و چون در مشکوی اقبال شاهزاده عالیشان شاه جهان گرامی فرزندی قدم بعمره وجود نهاده بود روز مبارک شنبه نوزدهم جشن عالی ترتیب فرموده بالتماس ضیافت حضرت شاهنشاهی و حضرات عالیجات سعادت پذیر گشته پیشکش عالی کشیدند و از اقسام نفایس و نوادر آنچه پستندیده افتاد یک لک و سی هزار روپیه قیمت شد و موازی چهل هزار روپیه بوالده های خود گذرانیدند و برب آب بیه جشن وزن شاهزاده بلند اقبال آراستگی یافت و راجه بکرماجیت که قلعه کانگره را محاصره داشت بجهت عرض بعضی مقاصد بدرگاه والا آمده بدولت زمین بوس فرق عزت پیرافراخت -

و در اثنای راه از عرصه داشت واقعه نویسی لاهور بمسامع علیه رسید که خان دوران که بحکومت تنه نامزد شد بود چون به لاهور پیوست ملازمان خود را دستوری داده گوشه انزوا اختیار نمود آنحضرت خان مذکور را بحضور اشرف طلب فرموده بانواع و اقسام مزاحم و عواطف شرف امتیاز بخشیدند و بموجب خواهش او پرگنه خوشاب را در مدد هاش او مقرر داشته رخصت فرمودند که در لاهور مرفه و آسوده بسربرد و چون پیشنهاذ خاطر اقدس سیر و تماشای بهار کشمیر بود و از رفتن لاهور فرصت از دست میرفت حضرت جهانپانی گیتی ستانی را بدیدن عمارات لاهور رخصت فرمودند و راجه بکرماجیت بمنایت خلعت و خنجر مرصع و اسب خاصه سرفرازی یافته بمحاصره قلعه کانگره عنان مراجعت مطوف داشت دوم ماه بهمن بلغ کلانور ورود موکب مسعود آراستگی یافت درین کل زمین حضرت عرش آشیانی بر تخت سلطنت و اورنگ خلافت جلوس فرموده اند روز مبارک شنبه سیوم ماه مذکور خان عالم که نزد شاه عباس بایلچبگری و حجابیت رفته بود از ایران آمده بدولت زمین بوس سعادت اندوخت و هروض داشت که زنبیل بیک ایلچی شاه با مراسله که مصحوب او ارسال داشته اند متعاقب خواهد رسید از التفاتی که شاه بخان عالم داشت اگر بشرح وسط رقمزده کلاک سوانج نویسی گردد سواد خوانان صفحه هستی حمل بر فقر اراق خواهند

فرمود همواره در محاورات خان جان خطاب فرمود و زمانی از خدمت دور نمیداشت و بحسب اتفاق اگر روزی بسبب ضرورتی در کلبه خویش خواستی بشربرد شاه بی تکلفانه بمنزل او تشریف آورده عواطف و مهربانی را پایه بر ترمینها و نفس الامر آنکه خان عالم این خدمت را بشایستگی حسن انجام بخشید و چون از خدمت شاه رخصت شده بیرون شهر منزل گیرد شاه خود بمشایعت آمده عذر خواست و از نفایس و نواد که خان عالم آورده بود آنچه بهترین تحفه ها توان گفت مجلس تصویر جنگ حضرت صاحبقران گیتی ستان است با توقمش خان شهبه آنحضرت و اولاد امجاد و امرای عظام که در آن جنگ بمساعادت همراهی اختصاص داشتند کشیده و در زیر هر صورت نوشته که شهبه کیست و این مجلس مشتمل است بر دو بیست و چهل صورت و مصور آن مجلس نام خود را خلیل میرزا شاموخی نوشته کارش بنیایت پخته و عالی است و بقلم استاد بهزاد مناسبت و مشابهت نام دارد اگر نام مصور نوشته بنودی گمان میشد که کار بهزاد باشد و چون بحسب تاریخ از بهزاد بیشتر است اغلب ظن آنکه بهزاد از شاگردان ازست و بروش او مشق کرده و درین تاریخ طالبهای آملی بخطاب ملک الشعرا خلعت امتیاز پوشید این چند بیت ازوست - بیت

ز غارت جهنت بر بهار منتهاست * که کل بدست تو از شاخ تازه تر ماند
وله لب از گفتن چنان بستم که گوئی * دهان بر چهره زخمی بود به شد
وله د لب دارم یکی در پی پرستی * د گرد ر عذر خواهیهای مستی

و مقارن این حال حسینی پسر سلطان قوام این رباعی گذرانید - رباعی

کردی که تر از طرف د امان ریزد * آب از رخ سرمه سلیمان ریزد
کر خاک درت با متحان بفشارند * از وی عرق جبین شاهان ریزد

درین وقت مهتمد خان رباعی بابا طالب اصفهانی که ازان جنس بود و معروف داشت و بفایست خوش آمد و آنحضرت بخط خاص در بیاض خود ثبت فرمودند - رباعی

زهرم بفراق خود چشانی که چه شد * خونریزی و آستین فشانی که چه شد
ای غافل از آنکه تیغ هجو توجه کرد * حاکم بفشارت ابدانی که چه شد

بابا طلب در عنفوان شباب بلباس تجرد و قلندری از اصفهان برآمده بسیر و سیاحی
گزارش بکشمیر افتاد و از نفاست جاو لطافت آب و هواد لنگه‌ها آن ملک شده توطن
و تاهل اختیار نمود و بعد از آنکه فتح کشمیر شد بخدمت حضرت عرش آشیانی پیوسته
در سلک بندهای درگاه منتظم کشت و در اواخر عهد حضرت شاهنشاهی که سنین عمرش
از صد درگذشته بود درگذشت و از غرائب آنکه در پرگنه دولت آباد دختر بلعینی
بنظر در آمد بارش و بروت انبوه ظاهرش بمردان مشتبّه و ریشش از یک قبضه بیشتر
و در میان سینه موی انبوه اما پستان ندارد بچندی از عورات اشارت شد که در گوشه
رفته کشف ستر او نموده حقیقت را مروض دارند که مباد اخشی باشد ظاهر شد که
با دیگر عورات یکسر متفاوت ندارد غره اسفندارمذ ماه الهی در پرگنه گری بنشاط
قمرغه توجه فرمودند و هفتاد و یک قوچ و سی چکاره شکار شد و چون مهابت خان مدتها
از دولت حضور پر نور دور ماند بود حکم عالی صدور یافت که اگر از نسق آن کوهستان
خاطر جمع ساخته باشد جریده آمده ملازمت نماید درین هنگام از کابل آمده
باستلام عقبه خلافت فرق عزت بر افراخت و خان عالم بمنصب پنج‌هزاری و سه هزار
سوار سرفراز شد چهارم ماه مذکور ظاهر قلعه رهناس مخیم اردوی گیهانپوی گشت -

درینولا از عرضه داشت دلاور خان حاکم کشمیر بمسافع جلال رسید که اوپزوی
اقبال روز افزون فتح کشتوار که در ضلع شمالی کشمیر واقعست نمود فرمان مرحمت
عنوان با خلعت و خنجر موصع فرستاده محصول یکساله ولایت مفتوحه با بانعام آن
پسندیده خدمت عنایت فرمودند و بمنصب چهار هزار و سیصد و سه هزار و پانصد سوار
سرفراز ساختند و چون مرکوز خاطر ملکوت ناظر سیر بهار بود و درین راه بسبب کوه
و کونل پرینحال از برف مالا مال و نشیب و فراز بیگ دفعه عبور لشکر منصور متعذر
مینمود مقرر گشت که مریم الزمانی و دیگر حضرات عالیجات چند روز توقف فرموده بآسودگی

قطع مسافت نمایند و اعتماد الدوله الخاقانی و صادق خان و ارادت خان با بیوتات و کارخانجات بمرو عبور کنند و میرزا رستم و خان اعظم و جمعی از بنده ها براه پونج دستوری یافتند و موکب اقبال جویده با چندی از منظوران بمساط قرب بنهضت فرمود و درین روزها خواجه جهان وفات یافت و درین تاریخ خمر فوت رانا امر سنگ رسید و حکم شد که راجه کشن داس فرمان مرحمت عنوان با خطاب رانائ، و خلعت واسپ و فیل بجهت کنور کرن برده مراسم تعزیت و تهنیت بتقدیم رساند بیست و یکم ماه مذکور در موضع پکھلی نزول موکب اقبال اتفاق افتاد مهابت خان را بمنابت پوستین واسپ و فیل سرفراز ساخته بخدمت بنکشی رخصت فرمودند و درین منزل گلپائی بنظر درآمد که زبان از تصرف آن قلصراست بعضی سرخ آتشین نزدیک گل انار و بعضی نزدیک گل شفتالو بلکه ازان سیرتر گویا چندین گل ختمی را با یکدیگر دسته بسته اند درختی از درخت زرد آلو گلانتر میشود و گلپاشی سراپای درخت را فرو میکرد و برگ گلش اندک شیرینی دارد و درین دامن کوه بنفشه خود رو بسیارست درغایت خوشبوئی و رنگش از بنفشه باغ کمتر است شب بیست و دوم باران شد و هنگام صحر برف بارید چون در اکثر راه از باران بفرزیدگی بهم رسید جانورهای لاغر هرجا افتادند برنخاستند و بیست و پنج زنجیر فیل از سرکار پادشاهی تصدق شد و از امرا بضیض در نیامد و بجهت باران و سرما دوز روز مقام فرمودند بیست و سیوم سلطان حسین زمیندار پکھلی دولت زمین بوس دریافت درین منزل درخت شفتالو و زرد الو صحرا صحرأ شکوفه کرده سراپا گرفته بود و درختهای صنوبر جوان دیده را سیراب نظاره میساخت ولایت پکھلی سی و پنج کوه در طول و بیست و پنج کوه در عرض است مشرق رویه کوهستان کشمیر بر سمت مغرب اتک بنارس و برجانب شمال کوه کتور و بطرف جنوب کوه پونج از مضافات کشمیر است در زمانی حضرت صاحبقران گیتی ستان فتح هندوستان نموده بدار الملک توران عنان اقبال مطوف داشته اند این طایفه را که ملازم رکاب نصرت قباب بودند درین حدود زمینداری مرحمت نموده گذاشته اند میگویند که ذات قارغ اند اما مشخص نمیدانند که دران وقت کلانتر آنها

که بوده و چه نام داشته الحال خود لاهوری مشخص اند و بزبان پنجاب منکلم و حقیقت مردم دهمتور نیز برین قیاس باید کرد در زمان عرش آشیانی شاهرخ زمیندار دهمتور بود درین تاریخ بهادر نام پسر اوست اگرچه باهم نسبت خویشی و پیوند دارند لیکن نزاع که لازمه زمیندار است پیوسته بر سرحد و حدود دارند و همیشه دولتخواه آمده -

و چون بعرض رسید که چند منزل بیشتر آبادانی کمتر دارد و غله که باردوی ظرف قرین کفایت کند سامان نمیشود حکم شد که پیشخانه مختصر بقدر احتیاج و کارخانجات ضروری همراه گرفته فیلان را تخفیف دهند و سه چهارروزه آذوقه بگیرند و خواجه ابوالحسن بخشی با سایر مردم چند منزل عقب می آمده باشد بیست و یکم از پیل رودخانه نین سکه عبور اتفاق افتاد این آب از میان کوه و دره که مابین ولایت بدخشان و تبت واقع است برآمده درین منزل مقصدیان پیشخانه عالی بجهت عبور لشکر منصور دویل مرتب ساخته بودند در طول هژده ذراع و عرض چهارده ذراع و طریق ساختن پل آنکه درختهای کلان بر روی آب می اندازند و هر دو سر آنها بستگ است حکم میدهند و تخته چوبها بر روی آن انداخته باطنایهای قوی مضبوط میسازند در اندک مدتی فیلان را پایاب گذرانید و سوار پیاده از روی پل عبور نمودند سی ام برکنار رودخانه کشتن کفک منزل واقع شد و درین روز حکم شد که بجهت جشن نوروز جهان افروز زمینی که ارتفاع داشته باشد اختیار نمایند اتفاقاً در آنطرف رودخانه مذکور پشته واقع بود شرق بر آب پنجاه ذراع در پنجاه ذراع برابر و هموار بحدی که گویی کارفرمایان قضا و قدر بجهت جشن نوروزی مهیا داشته بودند جشن نوروز جهان افروز در آنجا آراستگی یافت و چون حضرت شاهنشاهی بهبارگی در آنجا تشریف ارزانی فرمودند تحسین و آفرین از انتخاب آن زمین واقع گشت -

آغاز سال پانزدهم از جلوس هلی

روز^۲ جمعه پانزدهم ربیع الآخر سنه هزار و بیست و نه هجری ماهجه رایت
اعتدال آیت خورشید عالم طراز بهیت النشاط حمل فروغ انداخت و سال پانزدهم

۱- ۱- "از جلوس هلی" ندارد

۲- ۱- آغاز سال پانزدهم روز جمعه پانزدهم ربیع الاول سنه هزار و بیست و نه هجری
ماهجه رایت اعتدال آیت خورشید عالم طراز بهیت الشرف حمل فروغ انداخت
و سال پانزدهم از جلوس همایون آغاز شد در خلال این احوال دکن در کوتاه
اندیسی و کم فرصتی نقض عهد ندود، ایواب فتنه و فساد بفتح ساخته پانزده
خویش بیرون نهاد، بعضی از مضافات احمد نگر را متصرف شدند روز چهارشنبه
بیست و یکم اردیبهشت باد شاه باتون حجله نشین ملک بقا گشت الم این واقعه
دل خراش بارگران برخاطر حق شناس حضرت شاهنشاهی نهاد از غرابت آنکه
چونکه رانی منجم رابجه طالع بندگان حضرت را دیده دو ماه پیش از وقوع این واقعه
به بعضی از مقربان بساط عزت را آگاه ساخته بود که یکی از صدر نشینان حرم
سرای غلت نه نهان خانه عدم خواهد شتافت و از سوانح شکست یافتن لشکر بنگل
است تفصیل این اجمال آنکه چون هنگام ورود نزلت و برگرفتن محصول در رسید
مهابت خان لشکر تعیین نموده بود که به کوهستان رفته گشت زار افغانان را
بچراغید و در کشتن و بستن افغانان و سزا دادن آنها به تقصیر راضی بشوند
چون بهادران بنای کپل رسیدند افغانان هجوم آورده سر آن کوهوه مستحکم
ساختند و جلال خان که مرد کار آزموده بود چنان صلاح داد که دوسه روز
توقف باید کرد که تا افغانان از قه چند روزه که بریست خود گرفته آورده
اند - صرف نموده خود بخود ویران شوند آن گاه برآمده به لوازم تاخت و
تاراج باید پرداخت - غیرت خان که پیکر تهور بود به صواب دید جلال خان
عمل نکرده باجندی از سادات بارهه بران مقهوران تاخت افغانان این
دلیری بی هنگام را غنیمت دانسته او را با رفیقانش گرد گرفتند و همه را شربت

از جلوس همایون آفاز شد و بر فراز رودخانه کش کدکه جشن نوروزی آراستگی یافت ازین منزل تا کشمیر همه جا راه برکنار دریای بهت است و بغایت کوههای بلند دارد و از میان دره آب در غایت تندی و جوش و خروش میگذرد و هر چند فیل کلان باشد نمیتواند پای خود را قایم ساخت و چون این کتله را بغایت تدگ و تند نشان میدادند و از هجوم غیر بصورت و زحمت میر میشد بشابران بهشتخان حکم فرمودند که فردا وقت کوی درین منزل توقف نماید و غیر از آصف خان و چندی از خدمتگاران ضرورتی هیچ متنفسی را نگذارد که در رکاب سعادت کوی کند حتی خسرو و خانجهان و خان عالم و دیگر بندگان. همدور از رکاب یک منزل در قضای باقی آورده باشد چون خیمه و بنگاه خود را مستقیم خان پیش ازین حکم روانه منزل پیش ساخته بود بعد از ورود این حکم بمردم خود نوشت که هر جا رسیده باشید توقف نمائید و مردم او دریای کوتل به لباس این خبر را شنیده همانجا دایره ساختند و چون موکب اقبال قریب بمنزل رسید برف و باران ورعد و ملاقه شد حضرت شاهنشاهی با حرم سواره می آمدند و نورجهان بیگم و سایر بیگمان و خواص در خدمت آنحضرت سعادت پذیر

(گذشته سه پیوسته)

شهادت جشانیدند درین وقت جلال خان و مسعود بیگ پسر احمد بیگ و دیگر مبارزان عنان ثبات از دست داده بین اختیار از هر طرف مکمل جعبیدند و مقهوران سرکوبها را گرفته برداشته و حامله مشغول شدند بعد از زید و خورد بهیار جلال خان و مسعود بیگ نقد هستی خود را فدای کار بادشاهی ساختند محمد بیگاتند خوشی و بد خوی غیر شغان چنین چشم زخمی به لشکر اسلام رسید مهابتخان از استماع این خبر مردم بیشتر از بلخ و نور فرستاد و تنهانه جات را از سر نو استحکام بخشید چون صورت واقعه بمعرض مقدس رسید اکبر قلی پسر جلال خان را منصب هزاری ذات و سوار لطف فرموده و ملک او را در وجه جاگیرش مقرر داشته به پیش کشی فرستادند - تا آنکه از غیرت خان طفلی مانده بود جانفشانی او را در پیش نظر داشته منصب و جاگیر عنایت کردند -

بودند و بشیر از خواجه سرائی چند دیگری در آن نزدیکی بارنداشت از شدت برف و باران و رعد مزاج اقدس مشوش گردید و هنوز یک میدان طی نشده بود که دانه همتد خان نمایان گشت بنابراین حضرت شاهنشاهی منزل همتد خان بورود مسعود سعادت آمود فرموده از آشوب برف و باران محفوظ نشستند و از وفور مرحمت و کمال عاطفت حکم طلب همتد خان فرمودند -

و او از استماع این نوید جان بخش سرازیا ساخته خود را باستلام عتبه خلافت بسوی بلند ساخت و آنچه در بساط از نقد و جنس و صامت و ناطق داشت همه را برسم پیشکش گذرانید حضرت شاهنشاهی همه را باو بخشیدند و فرمودند که مشاع دنیا در چشم همت ما چه نماید جوهر اخلاص را ببهای گران خریداریم روز سه شنبه پنجم در موضع کهای نزول موکب منصور اتفاق افتاد سروزپائی که پوشیده بودند بهمتد خان مرحمت فرموده بمنصب هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختند -

درین روز خبر رسید که سهراب خان پسر رستم میرزا در آب بهت غرق بحرفنا گشت تفصیل این مجمل آنکه او یک منزل عقب می آمد در مستی جوانی و نشاء شراب بخاطرش میبرد که بدریا درآمده غسل کند با آنکه آب تند میرفت و فوسنگهای عظیم داشت و بجدی سرد بود که در آمدن در آن تعذر تمام داشت و آب گرم بجهت غسل مهیا بود هر چند مردم او را مانع آمدند و گفتند که درین قسم هوای سرد بی ضرور در چنین دریای خوانخوار که فیل مست را می غلطاند در آمدن از خرم و احتیاط در راست بحرف آنها مقید نشده و از آشوب مستی و غرور جوانی بل اعتماد شنواری خود بایک خد متگاوریک کشتی گیر که آنها نیز در فن آب بازی بی نظیر بودند فراز سنگی که برب آب بود برآمده خود را بمیان دریا می اندازد و بمجود افتادن از تلاطم امواج بمتواند خود را خلاص ساخت و بشنواری پرداخت افتادن همان بود و رفتن همان سهراب خان با خد متگاورخت حیات بسیل فنا در داد و کشتی گیر بهزار جان کندن کشتی وجود را بساحل سلامت رسانید میرزا رستم از غایت تعلق و نهایت

مجبوری که بنا این پسر داشت در راه از اجتماع این خبر جانگاہ دلخواش جامه
شکیمائی چاک زده بی تابی واضطراب بسیار ظاهر ساخت و بنا جمیع متعلقان لباس
ماتم پوشیده، سروپا برهنه متوجه ملازمت گردید. اگرچه میوزاد دیگر فرزند آن هم داشت
لیکن پیوند دلی که با این فرزند داشت با دیگری نداشت بیست و پنج سال بود
و در بندوق اندازی شاگرد رشید پدرش بود و سواری فیل را خوب میدانست در
یورش گجرات اکثر اوقات حکم میشد که پیش قیل خاصه سوار شود و در سپاهیگری
بغایت جسدان بود چون از کتلها گذشته در موضع سیار منزل شد صحرا صحرای و چمن
چمن شگوفه و انواع ریاحین از نرگس و بنفشه و ارغوان زرد و گلهای غریب که مخصوص
این ملک است بنظر درآمد و درین منزل آبشاری بغایت عالی از جایی بلند میریزد
و نمود خوشی دارد اگرچه بسیار آبشار بنظر درآمد لیکن این آبشار ممتاز و
مستثنی بود روز دیگر بار هموله منزل شد بار هموله از قصبات کشمیر است برب آب
بهت واقع شده و جعی از سوداگران کشمیر درین قصبه نوطن گزیده مشرف بر آب
منازل و مساجد ساخته آسوده و مرفه الحال روز بسمه پند و پیش از ورود موکب
مسعود بجهت اکثری از بنده های درگاه کشتی آراسته درین مقام مهیا داشته
بودند -

چون ساعت درآمدن شهر بغایت نزدیک بود فی الفور خدمت آنحضرت
برکشیدند نشسته متوجه شهر شدند درین روز دلاور خان کاکر حاکم کشمیر از کشتوار
آمده باستلام عتبه خلافت سعادت اندوخت و بعواطف روز افزون شاهنشاهی و
گوناگون نوازش ظل الهی عز و اخفصاص یافت الحق خدمت فتح کشتوار را پسندیده
بتقدیم رسانیده از شهر کشمیر تا هموره شکتوار شصت کروه راه مسافت پیموده
اند تفصیل فتح کشتوار آنکه دهم شهریور ماه الهی سنه چهارده جلوس والا دلاور
خان باده هزار نفر از سوار و پیاده جنگی عزیمت فتح کشتوار پیش نهاد همت ساخت
و حسن نام پسر خود را با کرد علی میربحر بمحافظت شهر و حراست سرحد ها مقرر
داشت و چون گوهر چک و ابیه چک در کشتوار و نواحی آن پرگه بادیه پیمای

ضالالت و ادبار بودند همت نام یکی از برادران خود را با جمعی در مقام دیسوکه متصل بکوتل پیربیخال واقعتاً بجهت احتیاط گذاشت و تقسیم افواج نموده خود با فوجی براه سنگی پورشتافت و جلال نام پسر رشید خود را بانصرالله عرب و علی ملک کشمیری و جمعی از بنده های جهانگیری براه آهن تعین فرمود و جمال نام پسر کلان خود را با گروهی از جوانان کارطلب بهراولی فوج خود مقرر کرد و دو فوج دیگر بردست راست و چپ خود قرار داد که میرفته باشند و چون راه برآمد اسپ نبود چند اسپ بجهت احتیاط همراه گرفته اسپان سپاه را در کل بازگردانیده بکشمیر فرستاد جوانان کارطلب کمر خدمت بمیان جان بسته بیاده بر فراز کوه برآمدند و غازیان اسلام با کافران بد سرانجام منزل بمنزل جنگ کنان تا سرکوت که یکی از محکمه های عظیم بود شتافتند و در آنجا فوج جلالی و جمالی که از راههای مختلف تعین شده بود باهم پیوستند و مخالفان برگشته روز تاب مقاومت نیاورده راه فرار در پیش گرفتند و بهادران جان سپار کوه و کوتل دشوار و نشیب و فراز بسیار بهای همت پیموده تا دریای مرو شتافتند و برب آب مذکور آتش قتال اشتعال یافت و غازیان لشکر اسلام ترددات پسندیده بظهور رسانیدند و اسپه چک با بسیاری از اهل ادبار بقتل رسید و از کشته شدن اسپه راجه بی دست و دل شده راه فرار پیش گرفت و از پل گذشته در بهند رکوت که بر آنطرف آب ولقست توقف گزید جمعی از بهادران نیز جلو خواستند که از پل گذر کنند بر سر پل جنگ عظیم واقع شد و چندی از جوانان بشهادت رسیدند و همچنین مدت بیست شبانروز بنده های درگاه سعی در گذشتن آب داشتند و کافران تیره بخت هجوم آورده بدافعه و مقاتله تقصیر نکردند تا آنکه دلاور خان از استحکام تهنانجات و سرانجام آن خاطر جمع نموده بلشکر فیروزی اثر پیوست راجه از حمله سازی و رویه بازی و کلای خود را نزد دلاور خان فرستاده التماس نمود که برادر خود را با پیشکش لایق بدرگاه میفرستم و چون گناه من بعفو مقرون گردد و بیم و هراس از خاطر من زایل شود خود نیز بدرگاه گیتی پناه رفته آستانبوس مینمایم دلاور خان سخن فریب آمیز

او گوش نکرده و نقد فرصت از دست نداده فرستاده های راجه را بی نیل مقصود رخصت نمود و در گذشتن آب اهتمام شایسته بکار بود و جمال پسر کلان او با جسی از نهنگان بحر شجاعت و جلالت بالای آب رفته بشنا ازان دریای خونخوار عبور نمود و با مخالفان جنگ سخت در پیوست و بنده های جان نثار از اطراف هجوم آورده کار را بر اهل ادبار شک ساختند و چون تاب مقاومت مخالفان را نماند تخته پل را شکسته راه گریز پیش گرفتند و بنده های نصرت قرین باز پل را استحکام داده بقیه لشکر را گذرانیدند و دلاور خان در بهدر رکوت همسکر اقبال آراست و از آب مذکور تا دریای چناب که اعتقاد قوی آن سیاه بختانست و تیرانداز مسافت بوده باشد و در کنار آب چناب کوهیست رفیع و عبور ازان آب دشواری تمام دارد و بجهت آمد و رفت پیاده ها طنابهای مطبوعه نموده میان دو طناب چوبها مقدار یک گز پهلوی آب مضبوط میسازند و دو طناب دیگر یک گز ازان بلند تر تمسبه مینمایند که پیاده ها پای خود را بران چوبها نهاده بهر دو دست طنابهای بالا را گرفته از فراز نهیب میرفته باشند تا از آب بکنند و این را باسطلاح مردم کوهستان زم به گویند و هر جا مطنه بستن زم به داشتند بهند و قچی و تیرانداز و مردم کاری استحکام داده خاطر جمع نموده بودند دلاور خان جاله ها ساخته شبی هشتاد نفر از جوانان دلیر کار طلب بر جاله نشاند میخواست که از آب بگذراند چون آب در غایت قندی و شورش میگذشت جاله بسیل فنارفت و شصت و هشت نفر ازان جوانان غریق بحر عدم شده آبروی شهادت یافتند و ده نفر بدستیاری شناوری خود را بساحل سلامت رسانیدند و دو کس بر آنطرف آب افتاده در چنگ اریاب ضلالت اسیر گشتند -

القصة دلاور خان تا چهار ماه و ده روز در بهدر رکوت پای همت افشرد و سعی در گذشتن آب داشت و تیر تدبیر به هدف مراد نمیرسید تا آنکه زمینداری رهبری نموده از جانبی که مخالفان را گمان گذشتن نبود زم به بسته در وقت شب جلال پسر دلاور خان با چندی از بنده های درگاه و جمعی افغانان قریب دوپست نفر ازان

آب سلامت گذاشتند و هنگام سحر بیخیز بر سر آنها رسیده کرنای فتح بلند آواز
 ساختند چندی که برگرد و پیش راجه بودند در میان خواب و بیداری سراسیمه برآمده
 اکثری علف تیغ خون آشام کشتند و بقیته السیف جان بشک پا ازان ورطه بلا برآوردند
 دران شورش یکی از سپاهیان بر راجه رسیده خواست که بزخم شمشیر کارش بانجام
 رساند راجه فریاد برآورد که من راجه ام مرا نزنند مردم بر سر او هجوم آورد، دستگیر
 ساختند و بعد گرفتار شدن راجه از منسوبان او هر کس هر جا بود خود را بگوشه
 کشید و دلاور خان از شنیدن مژده فتح و فیروزی سجدهات شکر الهی بتقدیم رسانید
 و بالشکر منصور از آب عبور نموده بمنزلی که حاکم نشین آن ملک است درآمد از کنار
 آب تا آنجا سه کروه مسافت بوده باشد و چون موکب منصور نزدیک رسید دلاور خان
 حسب الحکم راجه را گرفته متوجه آستان بوس گشت و تعز الله عرب را با جمعی از
 سوار و پیاده براست آن ملک گذاشت -

مجمعی از خصوصیات کشتوار آنکه زعفران او از کشمیر بهراست و قریب بعد
 دست از بازو جره گرفته میشود و نارنج و ترنج و هندوانه فرد اعلی بهم میرسد و
 خربزه اش از عالم کشمیر است و دیگر میوه ها از انگور و شفتالو و زرد آلو و امرو و ترش
 و زبون میباشد و یک لک روپیه تخمیناً حاصل این ملک باشد و در وقت کارش هفت
 هزار پیاده جمع میشود و اسب در میان آنها کم است پنجاه اسب از راجه وعده های
 او بوده باشد از روی تخمین جاگیر هزارى ذات و سوار مضابطه جهانگیری بوده باشد
 روز دوشنبه دوازدهم بمبارگی و فرخی در عمارات مجده که بر کنار تال دل احداث
 یافته ورود موکب مسعود اتفاق افتاد بحکم حضرت عرش آشیانی از سنگ و آهک قلعه
 در غایت استحکام اساس یافته غایب هنوز ناتمامست یک ضلع آن مانده در اندک
 مدت باتمام میبود روز سه شنبه سیزدهم دلاور خان حسب الحکم راجه کشتوار را
 مسلسل بحضور آورد شرف زمین بوس دریافت خالی از وجاهت نیست لباسش بروش
 اهل هند و زبان کشمیری و هندی هر دو میدانست بخلاف دیگر زمینداران این حدود
 حکم فرمودند که باوجود چندین تقصیر و گناه اگر فرزندان خود را بدرگاه حاضر سازد

از قید و جنس نجات یافته در سایه دولت ابد قرین آسوده و فارغ البالی بسر خواهد برد والا دریکی از قلاع هندوستان بجنس مخلد گرفتار خواهد بود عرض کرد که اهل و عیال و فرزند ان خود را بملازمت می آرم و امیدوارم ارحم و عنایات آنحضرتم بهرچه حکم شود و بتاریخ پانزدهم فروردین همواره کشمیر فردوس نظیر بهرود موکب اقبال رونق و بهیا پذیرفت -

اکنون مجملی از احوال و اوضاع و خصوصیات ملک کشمیر نگاشته خاصه بیان میگردد کشمیر از اقلیم چهارم است عرضی از خط استوا سی و پنج درجه و طولی از جزایر سعد آمد و پنج درجه مدت چهار هزار سال این نزهتگاه در تصرف راجه ها بوده و کیفیت احوال و اسامی آنها در تاریخ راجه ترنگی که از تصانیف وقایع نویسان آنملک است و بحکم حضرت عرش آشیانی از زبان هندی بفارسی مترجمه شده بتفصیل مرقوم است و در تاریخ هفصد و دوازده هجری بنور اسلام روشنی پذیرفته و در سده هفصد و هفتاد و دو میرسد علی همدانی قدس سره بآن سرزمین رسیده بسیاری از سرکشتگان بادیه صلاحت را پشاه راه هدایت آوردند و بتاریخ نهصد و نود و چهار هجری حضرت عرش آشیانی فتح این ملک فرمودند و از آن تاریخ تا حال مدت سی و پنج سال گذشته که در تصرف اولیای دولت ابد قرین است مساحت زمین آن در دراز پنجاه و شش کروه است و در پهنای از بیست و هفت زیاد نیست و از ده کم نه شیخ ابوالفضل در اکبرنامه بتخمین و قیاس نوشته که طول ملک کشمیر از دریای کشن کنک تا فسروهر یکصد و بیست کروه است و عرضی از ده کم نیست و از بیست و پنج زیاد نه حضرت شاهنشاهی بجهت احتیاط جمعی از مردم هتمند کاروان مقرر فرمودند که طول و عرضی را طناب بکشند تا حقیقت از قرار واقع نوشته شود چون قرار دادست که حد هر ملک تا جائیست که مردم بزیان آنملک متکلم باشند بنابراین از بهوبلاس که یازده کروه از کشن کنک آنطرف است سرحد کشمیر مقرر شد باین حساب طول پنجاه و شش کروه برآمد و در عرضی دو کروه پیش تفاوت ظاهر نگشت و گروهی که درین دولت معمول است موافق ضابطه ایست که حضرت عرش آشیانی بسته اند هر گروهی پنجهزار

ذراع است و دریای بهت از میانه شهر که بسوی نگر موسوم است میگذرد و سرچشمه آن که بهیونانک اشتهار دارد در چهارده کوهی شهر بجانب جنوب واقع شده و بحکم حضرت شاهنشاهی بر سرچشمه عمارتی و بلقی ترتیب یافته و در میان شهر چهار پل از سنگ و چوب در غایت استحکام بسته شده که مردم از روی آن تردد مینمایند و پل را بلصطلاح این ملک کدل گویند و در شهر مسجد بست بغایت عالی که در زمان سلطان سکندریت شکت در هفصد و نود و پنج اساس یافته و بعد از آن سوخته شده و باز سلطان حسین تعمیر نموده و هنوز با تمام نرسیده بود که قصر حیات او از بها افتاد و در نهصد و نه ابراهیم ماگرای وزیر سلطان محمد بحسن انجام آراستگی بخشید و از آن تاریخ تا حال یکصد و بیست سال است که برجاست از محراب تا دیوار شرقی یکصد و چهل و پنج ذراع و عرض یکصد و چهل و چهار ذراع است مشتمل بر چهار طاق و بر اطراف ایوان ستونهای عالیست و الحق از حکام کشمیر اثری بهتر ازین نمانده میرسد علی همدانی روزی چند درین شهر بودند و خانقاهی ازیشان یادگار است و متصل شهر و کول بزرگ است که همه ساله پر آب میباشد و طعنش متغیر نمیکرد و مدار آمد و رفت مردم و نقل و تحویل غله و بهیمه و دیگر ضروریات بر کشتی است و در شهر و پرگنات پنج هزار و هفصد کشتی و هفت هزار و چهار صد ملاح بشمار آمد و این ولایت مشتمل بر سی و هشت پرگنه است و آنرا دو نصف اعتبار کرده اند بالای آب را امراج گویند و پایین آب را کمراج نامند و داد و ستد زروسیم درین ملک رسم نیست و نقد و جنس را بخوار شالی حساب کنند هر ضروری سه من و هشت سیر بوزن حال است کشمیریان دوسیر را یک من اعتبار کرده اند و چهار من را که هشت سیر بوزن حال باشد یک ترک گویند و جمع ولایت کشمیر سی لک و شصت و سه هزار و پنججاه خوار و یازده ترک است که بحساب نقدی هفت کرور و چهل و شش لک و هفتاد هزار و چهار صد دام میشود و بنسبته حال جای هشت هزار و پانصد سوار است راه در آمد کشمیر از سمت هند متعدد است و بهترین راهها به بنیر و پکهلی است اگرچه راه به بنیر نزدیک است لیکن اگر کسی خواهد که بهار کشمیر را در یابد منحصر در راه پکهلی

است و دیگر راهبان در آن موسم از برف مالا مال نمیشدند عمارات کشمیر همه از چوب صنوبر است و ناهنجار آشیانه میسازند و بناش را خاکپوش کرده بنیاز لاله جوغاسن می نشاند و سال بسال در موسم بهار می شکفت و بغایت خوشنماست و این تصرف مخصوص اهل کشمیر است و اگر بتصرف و توصیف کشمیر پروازد و دفترها باید نوشت ناگزیر بر سهیل ایجاز و اختصار اوضاع و خصوصیات آن رقمزده کلک بیان میگردد کشمیر باغیست همیشه بهار یا قلعه است آهنین حصار پادشاهان را کلشنی است عشرت افزا و درویشان را خلوتکده ایست دلکشا چمنهای خوش و آبشارهای دلکش از شرح و بیان افزون و آبهای روان و چشمه سارهای لطیف از حساب و شمار بیرون چند آنکه نظر کار کند سبزه است و آب روان و گل سرخ و بنفشه و سرگی خود و صحرای صحرای و انواع گلها و اقسام شکوفه و ریاحین از آن بیشتر که بشمار درآید در بهار کوه و دشت از اقسام شکوفه مالا مال و در و دیوار و صحن و بام خانه ها از مشعله لاله بنم افروز - مثنوی

شده جلوه گرانینان باغ	* رخ آراسته هریکی چون چراغ
شده مشکبو غنچه در زیر پوست	* چون صوف مشکین بهاروی دوست
غزاله نوائی بلبل صبح خیز	* تنفای میخوارگان کرده تیز
بهر چشمه منقار بط آبگیر	* چون قرائی از زمین بقطع حریو
بساط از گل و سبزه گلشن شده	* چراغ گل از باد روشن شده
بنفشه سر زلف را خم زده	* کره در دل غنچه محکم زده

بهترین اقسام شکوفه بادام و شفتالو است بیرون کوهستان ابتدا ای شکوفه در غره اسفند ارشد ماه میشود و در ملک کشمیر در اوایل فروردین و در بلقعات شهر در نهم و دهم ماه مذکور و یاسمن کیود در بلقعات این ملک فراوانست و یاسمن سفید بغایت خوشبو میشود و قسم دیگر صندلی رنگه است و آن نیز در نهایت خوشبوئی و بغیر از این دیار در جای دیگر نیست و گل سرخ چند قسم بنظر در آمد یکی

از آنها بسیار خوشهواست دیگر گلیست صندلی رنگ بونش در غایت لطافت و نراکت
 ببوی گل سرخ نزدیک و تنه اش نیز بگل شرح مشابه و گل سوسن دو قسم میباشد
 بلقی آن بسیار بالیده و شیر رنگ و صخرائی کم رنگ و خوشهواست و گل جعفری
 کلان و خوب میشود و تنه اش از قامت آدمی میگذرد و گلهائی که در یلاقات کشمیر
 بنظر در آمد از انداز گذارش بیرونست زرد آلود پیوندی بسی بالیده نازک میشود
 و ناشپاتی آن از کابل و بدخشان به ترونباشانی سمرقند نزدیک است و سبب
 کشمیر بخوبی ضرب المثل است و امروز میانه میشود و انگورش فراوانست اما اکثر ترش
 و زیون و انارش نیز اینچنین و ترهز بسیار بالیده و شیرین بهم میرسد و خربزه چندان
 خوب نمیشود و شاه توت صحرا صحرایست و مروشی اگرچه خالی از صیاحتی نیستند
 لیکن از ملاحظت بی بهره اند و ظاهراً اهل کشمیر خصوصاً عوام الناس بغایت چرکین
 و بی صفاست ارباب صنایع در زمان میرزا حیدر پیش آمدند و موسیقی را رونق افزود
 و گمانچه و قزوقانون و چنگ و دف و نی شایع شد و در زمان سابق سازی از عالم
 گمانچه میداشتند و نقشها بزبان کشمیری در مقامات میخواندند و آن هم منحصر در
 دوسه مقامی بود بلکه اکثر بیگ آهنگ میسرایند الحق میرزا حیدر را در رونق افزای
 کشمیر بسیار حقوق است پیش از عهد دولت حضرت عرش آشیانی مدار سواری مردم
 این ملک بر کونت بوده اسپ کلان نمیداشتند مگر از خارج اسپ عراقی و ترکی هدیه
 و تحفه پنجهت حکام آوردندی و کونت عبارت از بابوئیست بزمین نزدیک در سایر
 کوهستان هند پر فراوان میباشد و آنچه در طرف بنگاله میشود آنرا نانکن میگویند و بعد
 از آنکه این گلشن خدا آفرین بنائید دولت و یمن تربیت خاقان سکندر آئین رونق
 جاوید یافت بسیاری از ایماقات را درین صوبه جاگیر مرحمت فرموده گله های اسپ
 عراقی و ترکی حواله شد که گره بگیرند و سپاهیان از خود نیز ایلخیمها سامان کردند
 و در اندک فرصت اسپان نیک بهم رسید چنانچه اسپ کشمیر تا دوست و سیصد رویه
 بسیار خرید و فروخت میشود و احیاناً به هزار و پانصد رویه هم میرسد و درین شهر
 طایفه از فقرا میباشد که آنها را ریشی گویند اگرچه علمی صرفتی ندارند لیکن ظاهری

آراسته دارند و هیچکس را بد نمیگویند و زبان خواهشی و پای طلب کوتاه دارند و گوشت نمیخورند و وزن نمیکنند و پیوسته درخت میوه دارد در صحرای نشانند باین نیت که مردم از آن بهره در شوند و خود از آن تمتعی بر نمیگیرند و قریب دو هزار کس ازین قوم بوده باشد و جمعی برهمنان اند از قدیم درین ملک مانده و بزبان کشمیریان متکلم اند ظاهرشان از مسلمانان تمیز نمیتوان کرد لیکن کتابها بزبان سنسکرت دارند و میخوانند و آنچه شرایط بت پرستی است بعمل آرند و سنسکرت زیانست که دانشوران هند کتابها بدان تصنیف کرده اند و بغایت معتبر دارند و آثار بتخانه های عالی که پیش از عهد اسلام اساس یافته برجاست و عمارتی همه از سنگ و از بنیاد تا سقف سنگهای مرمر تراشیده بر روی یکدیگر نهاده اند و حضرت عرش آشیانی حکم فرموده بودند که درین مقام قلعه از سنگ و آهک در غایت استحکام اساس نهند و در عهد دولت آلمانی با ختم رسید چنانچه که همه مذکور در میان حصار واقع است و دیوار قلعه بر دور آن کشته و کول مذکور بحصار پیوسته و عمارات دولتخانه مشرف بر آبست و در دولتخانه بلنجه و اقصیست با مختصر عمارتی که حضرت عرش آشیانی اکثر اوقات در آنجا می نشستند و چون درین مرتبه سخت بی طراوت و افسرده بنظر اشرف درآمد حکم شد که در ترتیب این بلنجه و تعمیر منازل آن غایت جد و جهد بتقدیم رسانند در اندک فرصت رونق تازه یافت و در میان بلنجه صفا عالی سی و دو ذراع مربع مشتمل بر سه طبقه آراسته شد و عمارت را از سر نو تعمیر نموده بتصویر استادان نادره کار رشک نگارخانه چین ساختند و این بلنجه را نور افزا نام فرمودند روز جمعه پانزدهم فروردین دو کلو قطاس از پیشکشهای زمینداران بنظر اشرف گذشت در صورت و ترکیب بگاو میشی بیشتر شاهی و مناسبت دارد و اعضایش پر پشم است و این لازمه حیوانات سرد سیر است چنانچه بزرنگ که از ولایت بهکر و کوهستان گرمسیری آرند بغایت خوش صورت و کم پشم میباشد و آنچه درین کوهستان بهم میرسد بجهت شدت سرما و برف پرموی میباشد و هم درینولا آهوی مشکین پیشکش آوردند چون کوشی خورده نشده بود فرمودند که طعامها از آن بخشند سخت بیمزه و بد طعم ظاهر شد چنانچه از حیوانات صحرای گوشت هیچکس باین بد طعمی نیست نافه در تازگی

آراسته دارند و هیچکس را بد نمیگویند و زبان خواهش و پای طلب کوتاه دارند و گوشت نمیخورند و وزن نمیکنند و پیوسته درخت میوه دارد در صحرائی نشانند باین نیت که مردم از آن بهره درشوند و خود از آن تمتعی برنمیگیرند و قریب دو هزار کس ازین قوم بوده باشد و جمعی بر همان اند از قدیم درین ملک مانده و بزبان کشمیریان متکلم اند ظاهرشان از مسلمانان تمیز نمیتوان کرد لیکن کتابها بزبان سنسکرت دارند و میخوانند و آنچه شرایط بت پرستی است بعمل آرند و سنسکرت زیانست که دانشوران هند کتابها بدان تصنیف کرده اند و بغایت معتبر دارند و آثار بختانه های عالی که پیش از عهد اسلام اساس یافته برجاست و عمارتش همه از سنگ و از بنیاد تاسقف سنگهای مرمر تراشیده بر روی یکدیگر نهاده اند و حضرت عرش آشیانی حکم فرموده بودند که درین مقام قلعه از سنگ و آهک درغایت استحکام اساس نهند و در عهد دولت جهانگیری باختتام رسید چنانچه که همه مذکور در میان حصار واقع است و دیوار قلعه بر دور آن کشته و کول مذکور بحصار پیوسته و عمارات دولخانه مشرف بر آبست و در دولخانه بلنجه واقعست با مختصر عمارتی که حضرت عرش آشیانی اکثر اوقات در آنجا می نشستند و چون درین مرتبه سخت بی طراوت و افسرده بنظر اشرف درآمد حکم شد که در ترتیب این بلنجه و تعمیر منازل آن غایت جد و جهد بتقدیم رسانند در اندک فرصت رونق تازه یافت و در میان بلنجه صفا عالی سی و دو ذراع مربع مشتمل بر سه طبقه آراسته شد و عمارت را از سر نو تعمیر نموده بتصور استادان نادره کار رشک نگارخانه چین ساختند و این بلنجه را نور افزا نام فرمودند روز جمعه پانزدهم فروردین دو کاو قطاس از پیشکشهای زمینداران بنظر اشرف گذشت در صورت و ترکیب بگاو میش بیشتر شاهت و مناسبت دارد و اعضایش پر پشم است و این لازمه حیوانات سرد سیر است چنانچه بزورنگ که از ولایت بهکر و کوهستان گرمسیری آرند بغایت خوش صورت و کم پشم میباشد و آنچه درین کوهستان بهم میرسد بجهت شدت سرما و برف پرموی میباشد و هم درینولا آهوی مشکین پیشکش آوردند چون کوشش خورده نشده بود فرمودند که طعامها از آن بخشند سخت بیمزه و بد طعم ظاهر شد چنانچه از حیوانات صحرائی گوشت هیچکس باین بد طعمی نیست نافه در نازگی

بوش ندارد و بعد از آنکه چند روز خشک شود خوشبوی گردد و ماده نافع ندارد و
 مخصوص نراست درین دوسه روز اکثر اوقات برگشتی نشسته از سیرو و تماشای شکوفه
 به پاک و شمالمال مخطوط بودند به پاک نام پرگه ایست که بآنطرف کول دل واقعست
 و همچنین شالا مال نیز متصل آن وجوی آبی دارد که از کوه آمده بگول دل میریزد
 بحکم شاهزاده عالمیان شاه جهان اطراف جوی را سنگ بستند و آبشاری ترتیب یافت
 که از دیدن آن مخطوط توان شد و این مقام از سیرو کاههای مقرری کشمیر است -
 درینولا غریب واقعه روی داد شاه شجاع در عمارات دولتخانه بازی میگرد اتفاقا دریچه
 بود بجانب دریا پرده بر روی آن افکنده دروازه را بسته بودند شاهزاده بازی
 کنان بجانب دریچه میرود که تماشا کند بمجرد رسیدن سرنگون شده بنزیر می افتد
 قضا را پلاس در زیر دیوارها نهاده بودند و فراشی متصل آن نشسته سر شاهزاده
 پلاس میروند و پاها بر پشت و دوش فراش دکه خورده بر زمین می افتد و با آنکه
 ارتفاعش هفت ذراع است چون حمایت ایزد سبحانه حافظ و ناصر بود و خود فراش
 و پلاس واسطه حیات میشود در آنوقت رای مان سردار بیاده های که دریای جهر و که
 ایستاده بودند فی الفور دویده آن نور دیده خلافت را برداشته در آغوش متوجه
 بالا میشود درینوقت آنحضرت با استراحت مشغول بودند از استماع این گرفته خبر محش
 و سراسیمه از جا جسته بیرون شتافتند و آن نور حدقه خلافت را در آغوش شفقت گرفته
 زمانی متدحو این موهبت مجده الهی بوده سجدات شکر بتقدیم رسانیدند و فقرا و
 ارباب استحقاق که در شهر و نواحی توطن داشتند از وجه تصدقات و خیرات کلام
 دل برگرفتند در واقع طفل چهار ساله از جایی که هفت گز ارتفاع داشته باشد سرنگون
 افتد و اصلا غبار آسیمی بر اعضایش ننشیند جای حیو تست و از غریب آنکه سه چهار ماه
 پیش ازین واقعه جوتک رای منجم که در مهارت فن نجوم از پیش قدامان این
 طایفه است بهرض اشرف رسانیده بود که از طالع شاهزاده چنین استنباط شده
 که این سه چهار ماه برایشان گرانست یمکن که از جایی مرتفع بنزیر افتند و غبار آسیمی
 بر دامن حیات ایشان ننشیند چون مکرر احکام او بصحت پیوسته بود همواره این توهم

پیروان خاظر اشرف میگشت و درین راههای خطرناک یک چشم زدن ازیشان غافل نبوده حواس ظاهر و باطن را وقف محاربت و محافظت ایشان میداشتند تا بکشمیر نزول اتفاق افتاد و چون این سانحه ناگهانی بود آنکه ها و دایه های ایشان در چنین وقت غافل میشوند الحمد لله که بخیر گذشت و چون از دلاور خان خدمت شایسته بظهور آمده بود بمنصب چهار هزاره ذات و سوار سرفرازی یافت و پسران او را نیز بمنصب مناسب امتیاز بخشیدند -

و روز چهارشنبه بقصد شکار یک بموضع چاردره که وطن حیدر ملک است سواری شد الحق سرزمینی خوش و صحرائی دلکش است و آبهای روان و درختهای چنار عالی دارد و در سر راه درختیست هل تهل نام که اگر یکی از شاخهای آنرا گرفته جنبانیده شود تمام درخت در حرکت می آید عوام را اعتقاد آنکه این حرکت مخصوص همان درختیست اتفاقا در ده مذکور درخت دیگر بنظر در آمد که بهمان دستور متحرک بود معلوم شد که این حرکت لازم این نوع درختیست مخصوص بهمان یک درخت نیست و در موضع راول پوره از شهر دونیم کرو و بوسمت هندوستان درخت چناری واقعت میان سوخته هفتاد کس در میان آن راست ایستادند جانوران پرند که در کشمیر نیست بدین تفصیل است سارس طاوس کلنگ چرز تغدار کروانک زرد پلک نقره پا غرم پی لوره لکلک حواصل مله لعله قاز ککله دراج شارک نولسرخ موسیجه هرپل دهیک کویل شکرخواره مهوکه مهولات دهنس کلجری تهپیری چون اسامی بعضی ازینها بفارسی معلوم نبود بلکه در ولایت نمیباشد بهندی نوشته شده و اسامی جانورانی که در کشمیر نمیباشد از درنده و چرنده بدین تفصیل است شیرزده یوزکرک گلو میش صحرائی آهوی سیاه چپکاره کوته پاچه نیله گاو کورخر خرگوش سیاه گوش کرپه صحرائی موشک کرپلائی سوسمار خارپشت درینولا سید با یزید بخاری فوجدار سرکار بهکر بصاحب صوبگی تته سرفرازی یافت -

و در خلال این احوال از عرایین سپه سالار خانخانان و متصدیان صوبه دکن بمساعی جلال رسید که عنبر سیاه بخت و دنیا داران دکن باز قدم از حد ادب بیرون نهاده فتنه و فساد که لازمه سوشت زشت آن بد اخترانست بنیاد کرده اند و ازینکه موکب منصور از مرکز خلافت بولایت دوردست نهضت فرموده از کوتاه اندیشی فرصت را غنیمت شمرده عهد و پیمانی که باینده های درگاه بسته بودند نقض نموده دست تصرف بحدود متعلقه پادشاهی دراز ساخته بعضی از مضافات احمد نگر و برار را متصرف شدند و چون چه سالار التماس خزانہ نموده بود حکم شد که متصدیان دار الخلافه آگره مبلغ بیست لک روپیه از خزانه بلشکر ظفر قوین راهی سازند -

مقارن این حال خبر رسید که امرائیانجات را گذاشته نزد دارا بخان فراهم آمده اند و بایفغان دکن بر دوردلشکر فوج فوج و جوق جوق میگردند و دست فراخی میکنند و خنجر خان در احمد نگر متحصن شده و تاحال دوسه دفعه بنده های درگاه را با مقهوران سیاه بخت مبارزت اتفاق افتاد و هر مرتبه مخالفان شکست خورده رو بوا دی فراد نهاده و بنگاه آنها بتاراج رفت و لشکر منصور سالما و غانما بارد و مراجعت نمود لیکن کار بصعوبت کشیده و رسید غله نمیرسید دولتخواهان کنگاش دران دیدند که از کربوه روهنگه برود فرود آمده در پایان کهات توقف باید نمود تا در انجا رسد غله بصعوبت میرسیده باشد و سپاه محنت و تعب نکشد ناگزیر در بالاپور مسکراراستند مع هذا مقهوران شوخی و شلائیینی نموده در اطراف اردو نمایان شدند و راجه برسنگه دیو با اعتماد اقبال بی زوال بدافعه غنیمت همت گماشته بسپاری را بقتل آورد و منصور نام حبشی که از سران سپاه مخالف بود زنده بدست افتاد هر چند خواستند که برفیل اندازند پای جهالت افشوده راضی نشد راجه برسنگه دیو اشارت کرد که سرش را از تن جدا سازند -

و از سوانح این ایام سریر آرای سوادق عفت بادشاه بانوروز چهارشنبه بیست و یکم اردی بهشت حجله نشین ملک بقاگشت و الم این واقعه دلخواش بار گران بر خاطر حق شناس حضرت شاهنشاهی نهاد و از غریب آنکه جوتکرای منجم

زایچه طالع‌بندگان حضرت را دیده دو ماه پیش از وقوع این سانحه بعضی از مقربان بساط عزت را آگاه ساخته بود که یکی از صدر نشینان حرم سرای عفت بمنه‌انخانه عدم خواهد شدافت و از سوانح شکست یافتن لشکر بنگش است تفصیل این اجمال آنکه چون هنگام درویدن زراعت و برگرفتن محصول رسید مهابتخان لشکر تعیین نمود که بکوهستان درآمده گشت زار افغانان را بچرانند و در کشتن و بستن آن جاهلان بتقصیر راضی نشوند و چون بهادران جان نثار بیای کوتل رسیدند افغانان هجوم آورده سر آن کرپوه را مستحکم ساختند و جلال خان که مرد کار آزموده بود چنان صلاح دید که دوسه روزی توقف باید کرد تا افغانان آدقه چند روزه را که بر پشت خود گرفته آورده اند صرف نموده خود بخود ویران شوند انگاه برکوه برآمده بلوانم تاخت و تاراج باید پرداخت غیرت خان که بیکرته‌پور بود بصوابدید جلال خان عمل نکرده باچندی از سادات بارهه بر آتم‌مهوران تاخت و افغانان این دلیری بی هنگام را فنیمت دانسته او را بار فیقانش گود گرفتند و همه را شویت شهادت چشانیدند درین وقت جلال خان ککهر و مسعود بیگ، پسر احمد بیگ خان و پرن ولد ناد علی خان و دیگر هزاران عنان ثبات از دست داده بی اختیار از هر طرف بکوتل چسبیدند و مقهوران سرکوه‌ها را گرفته بمدافعه و مقاتله مشغول شدند و بعد از زد و خورد بسیار جلال خان و مسعود بیگ نقد هستی خود را فدای کار پادشاهی ساختند مجله‌ا بیکه شد خوشی و نیز جلوی غیرت خان چنین چشم زخمی بلشکر اسلام رسید و مهابت خان از استماع این خبر فوجی از مردم تازه روز بکومک فرستاده تهناتجات راز سر نو است حکام بخشید و چون صورت واقعه بعرض مقدم رسید اکبر قلی پسر جلال خان را منصب هزاری ذات و سوار لطف فرموده و ملک موروثی او را در وجه جاگیرش مقرر داشته بینگش فرستادند و با آنکه از غیرت خان طفلی مانده بود جانفشانی او در پیش نظر داشته منصب و جاگیر عنایت نمودند -

و درین ایام خواجه ابوالحسن میربخشی بمنصب پنجهزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز گردید و حسن علی خان ترکمان بصاحب صویگی اود یسه فرق عزت برافراخت

و میرعلی اصغر پسر میرعلی اکبر موسوی به خطاب موسوی خان نامور گشت و درین تاریخ محمد زاهد ایلچی عرب خان فرمانروای اورکنج با عریضه مشتمل بر اظهار اخلاص و نیتهای قدیم رسیده بنظر عاطفت مخصوصی گردید و در خلال این احوال دلاور خان کلکرباجل طبیعی در گذشت روز پنجشنبه نوزدهم مهرماه مجلس وزن شمسی حضرت شاهنشاهی منعقد شد و در همین روزها ارادت خان خانشامان را بصاحب صوبگی کشمیر کامیاب خواست ساختند و میرجمه را از تفریر او بخدمت خانشامانی امتیاز بخشیدند و صفی خان را بدیوانی گجرات مقرر فرمودند و درین ایلم خان دوران در نود سالگی و دیعت حیات سپرد او از مردم ولایت ماوراءالنهر است و از تربیت کرده های میرزا محمد حکیم برادر عرش آشیانی بود چون میرزا برحمت حق پیوست او بشرف ملازمت عرش آشیانی استسما یافت و رفته رفته جوهر شجاعت و جلالت خود را ظاهر ساخته بمراتب بلند رسید سرک ساده لوح کریم طبع نبک نهاد عالی فطرت بود امید که از اهل آموزش باد از وینج پسر ماند -

و در همین روزها خاطر اشرف بسیر و تماشای ویرناک که سرچشمه دریای بهت است و از شهر تا آنجا همه راه سیرگاه و چشمه های جان فزا در غایت عذوبت و لطافت واقع شده رغبت فرمود و کشتیها را آراسته سمت بالا آب شتافتند و روز سیوم مقام سحراره از نزول موبک جهان افروز آراستگی یافت این موضع از سیرگاههای مقرر کشمیر است و جلگه واقع شده در غایت صفا و نزاهت و هفت درخت چنار عالی در وسط جلگه و جوی آبی بر دوران گشته و این ده بجایگیر شاهزاده پرهیز تنخواه است و کلاهی ایشان عمارتی بموقع ساخته اند مشرف بر دریا بغایت دلنشین و همچنین بتماشای دیگر منازل فرح بخش که در نواحی کشمیر واقعست تشریف بردند و عمارات دلنشین در سیرگاهها طرح افکنده بعد از چند روز بشهر مراجعت فرمودند و مقارن این حال مزاج اقدس قدری از مرکز اعتدال انحراف ظاهر ساخت و اثر عارضه ضیق النفس در خود احساس نموده حقیقت را با طبیبانی که در رکاب سمدات بودند بیان فرمودند -

مراجعت موکب منصورید از السلطنة لاهور

شب دوشنبه بیست و هفتم مهرماه الهی رایات اقبال بصوب ولایت پنجاب ارتفاع یافت و چون زعفران گل کرده بود از سواد شهر بموضع پانیوشتافته فرج افزای خاطر قدسی مظاهرو شدند در تمام ملک کشمیر گشت و کار زعفران مخصوص این سرزمین است غره آبان ماه از پانیوکج اتفاق افتاد و تا انتهای کوهستان در عمارات دلکشا و منازل فرح افزا که حسب الحکم برای نشیمن خاصی ویردکیان حرم سرای عصمت بانجام رسیده بود نزول دست داد و چون بعرض رسید که زنبیل بیگ ایلچی شاه عباس بحوالی لاهور رسیده میرحسام الدین ولد میرجمال الدین انجیرا باستقبال او فرستاده خلعت باسی هزارروپیہ مدد خرج مصحوب او ارسال داشتند و مقرر شد که آنچه او بمیر مذکور تکلف نماید میونیو موازی قیمت آن و پنج هزار روپیہ دیگر از خود برسم ضیافت ارسال دارد و درین چند روز پیوسته برف باریده بود و کوهها سفید شده و در میان جاده یخ بسته چنانچه سم اسبی گبرانی نداشت و سوار بدشواری طی مسافت مینمود و درین راه از سختی سرما شیخ ابن امین مسافرا را عدم شد از خند مشکوران هستند و بنده های قدیم بود افیون خاصه اونگاه میداشت و آبدار خانه نیز بصدقه او بود خدمت افیون بخوانی خان تفویض یافت و آبدار خانه بموسوی خان مقرر شد -

و چون موضع تهیّه مسکرا اقبال گشت ازین منزل در هوا وزیان و لباس و حیوانات تفاوت فاحش ظاهر شد و مردم اینجا بزبان کشمیری و هندی هود و متکلم اند لیکن زبان اصلی اینها هندی است و زبان کشمیر را بجهت قرب جوار یاد گرفته اند مجلا ازینجاء داخل میند وستان و گرمسیر است عورات لباس پشیمنه نمیپوشند و بدستور اهل هند حلقه دربینی میکشند روز دیگر موضع را جور محل ورود موکب مسعود گردید مردم اینجا در زمان قدیم هند و بوده اند زمینداران این سرزمین را راجه میگفته اند سلطان فیروز مسلمان کرده و مع غذا او را راجه میگویند

و بدعتهای ایام جهالت در میان آنها مستر است چنانچه زنان هند و پادشاهان
خود زنده باشند در می آیند اینها نیز زنده بگور در می آیند بعرض رسید که درین
چند روز دختر دوازده ساله با شوهر خود بگور درآمد فرمان شد که بعد ازین پیرامون
این امور نکردند و هر کس نوتکب این بدعتهها شود او را سیاست کنند در منزل بهنبر
شکار قمرغه ترتیب یافته بود یک مقام فرمودند و بنشاط شکار پرداختند و در مقام
کرجهاک و مکھیال نیز شکار قمرغه کردند و از آنجا بده منزل شکارگاه جهانگیر آباد
در پنجم آذر مخیم بارگاه جلال شد این سرزمین در زمان شاهزادگی شکارگاه بندگان
حضرت شاهنشاهی بود و بنام مبارک خویش دهی آباد ساخته و مختصر عمارتی بنامشاده
بسکندرمین که از قراولان بقرب خدمت اختصاص داشت عنایت فرموده بودند بعد از
جلوس اشرف برگه ساخته بجهانگیر آباد موسوم فرمودند و بجایگزینی الیه مقرر
داشتند و حکم شد که عمارتی بجهت دولتیخانه و بالایی و مناری اساس دهند بعد از
فوت سکندرمین بجایگزینی ارادت خان عنایت نمودند تمامی یک لک و پنجاه هزار روپیه
صرف عمارات اینجا شده بی تکلف پادشاهانه شکارگاهی است روز دوشنبه نهم آذرماه
مطابق پنجم محرم الحرام سنه هزار و سی در ساعت مسعود و زمان محمود بدولتیخانه
دارالسلطنه لاهور که درین نزدیکی باهتمام همورخان میر عمارت حسن انجام پذیرفته
بمبارکی و فرخی نزول اقبال ارزانی فرمودند بی اخراق منازل دلکشا و نشیمنهای روح
افزا در غایت نزاهت همه مصور و منقش بعمل استادان نادره کار آراستگی یافته
و بلقهای پاکیزه و خورم بانواع و اقسام گل و ریاحین نظر فریب گشته - بیت

زیای تاپشوش هر کجا که می نگری * کوشه دامن دل میکشد که جا اینجاست

از متصدیان سرکار استماع افتاد که هفت لک روپیه که سه هزار تومان رایج ایران
باشد صرف عمارت شده درین روز بهجت افروز نوید فتح قلعه کانگره مسرت بخش
خاطر اولیای دولت گشت و حضرت شاهنشاهی بشکر این موهبت عظمی که از عنایات
مجدده و اهب العطایا بود سر نیاز بدرگاه کریم کار ساز فرود آورده کوس نشاط و

شادمانی بلند آوازه فرمودند و بی بدل جان تاریخ فتح این جبار را چنین گفته - قلعه

شهنشاه زمان شاه جهانگیر بن شاه اکبر * که شد بر هفت کشور پادشاه از حکم نقد پر
بشمیر غزا این قلعه را بکشد و تاریخش * خود گفتا کشود این قلعه اقبال جهانگیری

کانگوه قلعه ایست قدیم بر سمت شمال لاهور در میان کوهستان واقع شده و باستحکام و
دشوار کشائی و ثبات و محکمى معروف و مشهور است و از تاریخ اساس این قلعه خبر
خدای جهان آفرین دیگری آگاه نیست و اعتقاد زمینداران ولایت پنجاب آنست که
درین مدت قلعه مذکور از توپ بقیه دیگر انتقال ننموده و بهیچانه برودست تسلط
نیافته و بیرون قلعه بشخانه ایست عظیم و پیوسته خلق انبوه راه ضلالت و گمراهی
پیموده از اقصای بلاد هند روی شقاوت بدان مطاف مینهند و بسیاری از بی سعادتان
باست مسلمانی وادی تقلید سپرده نذورات میرند -

بالجمله از روزی که سواد اعظم هندوستان بفروغ نور اسلام رونق و ضیا پذیرفته
گمند تسخیر هیچ یک از پادشاهان عظیم الشان بر شرفات کنگره آن نرسیده سلطان
فیروز شاه با آن همه شوکت و استعداد و لشکر گران و آلات و ادوات قلعه گیری خود
رفته بتسخیر قلعه پرداخت و مدتها محاصره داشت و چون دانست که استحکام و
ثبات و قلعه بجدی است که قدامت آن قلعه داری واذقه با متحصنان بوده باشد
افتتاح آن بکلید تدبیر از محالاتست کلام و ناکام بآمدن راجه و ملازمت نمودن او
خواری نمودند و دست ازان باز داشت گویند راجه ملازمت نموده و پیشکش گذرانیده
بتقریب ضیافت سلطان را تکلیف آمدن دران قلعه نمود سلطان بعد از سیر و تماشای
قلعه براجه گفت مثل من پادشاهی را بدرون قلعه در آوردن از شرایط خرم و احتیاط
دور بود جمعی که در ملازمت اند اگر قصد تو کنند و قلعه را بتصرف در آورند چاره
چیست راجه بجانب مردم خود اشارت نمود در لحظه فوجی دلاوران مسلح مکمل
از تهاخانه برآمده سلطان را کورنش کردند سلطان از دیدن هجوم آن مردم متوهم
و متفکر گشته از غدر اندیشید راجه اینحیثی را دریافته قدم خدمت پیش نهاد و

معرض داشت که مرا جزا طلعت و بندگی در شرنیست لیکن چنانچه بر زبان مبارک گذشته احتیاط و دور بینی را پاس میدارم سلطان آفرین گفت و راجه منزلی چند در رکاب بوده رخصت نمودن یافت بعد ازان هر که بر تخت دہلی نشست لشکری بتسخیر کانگوه فرستاد و کاری از پیش نرفت حضرت عرش آشیانی یک مرتبه لشکری عظیم بسرداری حسین قلی خان که بعد از خدمات پسندیده بخطاب خانجہانی شرف اختصاص پذیرفته بود تعیین فرمودند در انشای محاصره شورش ابراہیم حسین میرزا شد و آن حق ناشناس از گجرات گریخته بصوب پنجاب علم فتنه و فساد برافراشت و خانجہان ناگزیر از کرد قلعہ برخاسته متوجہ اطفای نائبرہ شورش و آشوب او گشت و تسخیر قلعہ در عقدہ تعویق افتاد و بعد ازان پیوستہ این اندیشہ ملازم خاطر اشرف بودہ و شاہد مقصود از نہانخانہ تقدیر چہرہ کشانی شد چون تخت دولت بجلوس جہانگیری آراستگی یافت نخست مرتضی خان را کہ ایالت صوبہ پنجاب داشت با فوجی از بہادران رزم طلب بتسخیر قلعہ مذکور رخصت فرمودند و هنوز آن مہم بانصرام نرسیدہ بود کہ مرتضی خان بروحمت ایزدی پیوست بعد ازان سورج مل بسر راجہ یاسو تمہد خدمت مذکور نمود و اورا بسرداری لشکر سرفرازی بخشیدند و آن بد سرشت در مقام بغی و کافر نعمتی در آمدہ عصیان ورزید و تفرقہ عظیم دران لشکر راہ یافت و تسخیر قلعہ در عقدہ توقف افتاد و بسی بر نیاید کہ آن حق ناشناس بسزای عمل خویش گرفتار گشتہ بچہنم رفت چنانچہ تفصیل آن در جای خود گذراش یافته بالجملہ درینولا شاہزادہ بلند اقبال گیتی ستان شاہجہان عزیمت تسخیر قلعہ مذکور بر ذمت ہمت خویش لازم شمردہ راجہ بکرماحبیت را کہ از عمدہ ہای دولت ایشان بود باستعداد تمام تعیین فرمودند و ہمساری از امرای پادشاهی و بندہ ہای شاہی بکومک اود ستوری یافتند و شانزدہم شہر شوال سنہ ہزار و ہیست و نہ ہجری بدور قلعہ پیوستہ مورچلہا قسمت شد و داخل و مخارج قلعہ را بنظر احتیاط ملاحظہ نمودہ راہ آمد و شد آذوقہ را مسدود ساختند و رفتہ رفتہ کار بدشواری کشید و بعد از انکہ از قسم غلہ و آنچه غذا تواند شد در قلعہ نمائد چہار ماہ دیگر غلفہای خشک را بنمک جوشانیدہ خوردند و چون کار بنہایت رسید و

از هیچ ممرای امید نماند ناگزیر قلعه را سپردند و روز پنجم غره مخرم سال هزار و سی و هجری فحی که هیچ یکی را از سلاطین والا شکوه میسر نشده بود و در نظر کوتاه اندیشان ظاهر بین دور می نمود الله تعالی بحسن لطف و کرم خود کرامت فرمود و جسی از بنده های درگاه که درین خدمت ترددات پسندیده نموده بودند در خور استعداد و شایستگی خویش بلضافه مناسب و مراتب سرفرازی یافتند روز مبارک شنبه دوازدهم بدولتخانه شاهزاده بلند اقبال که درین نزدیکی اساس یافته بود تشریف ارزانی فرموده بنم نشاط و کامرانی آراستند و شاه والا همت پیشکش لایق از تفایس روزگار و نوادر هود یار بنظر فیض اثر در آوردند آنچه پسند افتاد برگزیده تنه را بایشان بخشیدند از انجمله سه زنجیر فیل گران بها بلر خوف طلا و نقره داخل حلقه خاصه شد -

در خلال این احوال زبیل بیگ ایلچی شهریار ایران شاه عباس بدرگاه شاهنشاهی رسیده دولت بساط بوس دریافت و رقیه کریمه شاه عالیجاه را که مشتمل بر اظهار محبت و اتحاد بود بنظر مقدس گذرانید و چهارده راس اسپهراقی بایراق و سه دست باز توپغون و پنج سراسر و یک قطارش و نه قبه کمان و نه قبه شمشیر برسم پیشکش هروض داشت خلعت فاخره با پنج طره و طرح و خنجر موصع مرحمت فرمودند و بعد از چند روز سوغات فرمانروای ایران که مصحوب ایلچی ارسال داشته بود بنظر اشرف در آمد و سه لک روپیه قیمت شد و پنجاه هزار روپیه بانعام زبیل بیگ مرحمت گشت درین تاریخ صبه نور محل را که از علی قلی ترکمان داشت بجهت شاهزاده شهریار خواستگاری فرموده یک لک روپیه از نقد و جنس برسم ساجق فرستادند و از قضایا برآمدن کشتوار است از تصرف بنده های درگاه و تفصیل این اجمال آنکه چون دلاور خان فتح آن ملک نموده متوجه درگاه والا گشت نصرالله عرب را با چندی از منصبداران بمحافظت آنجا گذاشت و او بزمینداران آن ملک سلوک ناملایم نمود و کومکبان را بدفعات رخصت کشمیر کرد بومیان کشتوار از بد سلوکی او بتنگ آمده و رفتن مهاونان را غنیمت دانسته از اطراف هجوم آوردند و پلی را که صبر لشکر و کومک منحصر

دران بود سوخته نصرالله را قبل کردند و او دوشه روز به هزار جان کندن خود را نگاه داشت و آخرالامر برآمد. حرکه المذبوحی نمود و اکثر همراهان را بکشتن داده خودزند. بدست غنیم افتاد و چون این خبر بمسامع اقبال رسید جلال پسر دلاور خان را بمنصب هزاری ذات ششصد سوار سرفراز ساخته با جمعی از بنده های درگاه باسببصال آن مقهوران تعیین فرمودند -

مقارن این حال عرایض منہیان ممالک جنوبی رسید که عادل خان و نظام الملک و قطب الملک باهم اتفاق نموده شصت هزار سوار ازرنود و اویشی فراهم آورده ولایت بالاگهات را که در تصرف دولتخواهان بود متصرف شدند و بنده های پادشاهی در مہکریا ہم پیوسته مدت سه ماه در آنجا با مخالفان سیاه روزگار و رزم و پیکار گذرانیدند چون از هیچ راه غله آذوقه بمسکر نمیوسید و عسرت بنہایت آنجامید ناگزیر از کونل فرود آمدند در بالا پور توقف گزیدند و مقہوران تہلہ اندیش بر اطراف بالا پور نیز بتاخت و تاراج پرداخته راه آمد و شد رسد غلہ را مسدود ساختند ناچار برہانپور شتافتہ بخانخانان پیوستند و غنیم در کمال قوت و قدرت پاشنہ کوب رسیدہ بر اطراف شہر بتاخت و تاراج مشغول است و بجهت عسرت غلہ و زیون اسبان کلا بدشواری کشیدہ -

منہضت مرکب منصور شاہ ولیعہد ہار دہم بصوب دکن و ارتفاع
رایات عالیات حضرت شاہنشاهی بجانب اراخلاقہ اکبر آباد

چون دران ایام خجستہ فرجام کہ خاطر قدس مظاهر بسیر و شکار گلزار ہمیشہ بہار کشمیر خوش وقت بود عرایض متصدیان ممالک جنوبی بتواتر رسید مشتمل بر آنکہ چون رایات جہانکشا از مرکز خلافت دور تر شتافتہ دنیا داران دکن از کوئٹہ اندیشی و کم فرصتی نقض عہد نمودہ سر بقتنہ و فساد برداشتہ اند و ہا از اندوزہ خویشی بیرون نہادہ بسہاری از مضامین احمد نگر و براؤ را متصرف کشتہ و تدارک شغل آن شورہ بختان بر تاخت

و تاراج و آتش زدن و ضایع ساختن کشته‌ها و علف زارهاست لاجرم مقرر شده بود که شاهزاده گیتی ستان شاه جهان توجه بانظام آن صوب مبذول فرمایند و چون بنده های شاهی بمحاصره قلعه کانگوه اشتغال داشتند نهضت موکب منصور چند روز در عقد توقف افتاده بود -

درینولا که فتح قلعه مذکور شد و خاطر اشرف ازان نگرانی واپرداخت و استیصال آن گروه و خیم العاقبه منحصر در توجه شاه اقلیم کشا بود مجدداً آن عزیمت تصمیم یافت و بتاریخ روز جمعه چهارم دی ماه الهی مطابق بیستم صفر سنه هزار و سی و هجری بحکم پدر و الا قدر نهضت موکب جهانکشای آنحضرت بدان صوب اتفاق افتاد و خلعت با خنجر و شمشیر مرصع و اسب و فیل خاصه مرحمت شد و مقرر گشت که بعد از تسخیر ملک دکن لاده کرور دام از ولایت مفتوحه در وجه انعام خود متصرف شوند و ششصد و پنجاه منصبدار و یکهزار احدی و یکهزار سوار برق انداز روی و پنج هزار توپچی پیاده سوای سی و یکهزار سوار که پیش ازین در آنصوب تعیین بودند با توپخانه عظیم و فیلان بسیار کوه شکوه در خدمت شاهزاده عالمیان دستوری یافتند و یک کرور رویه بجهت مدد خرج لشکر طفر اثر لطف فرمودند و بنده های که بخدمت مذکور مقرر شدند هر کدام در خور پایه خویش بلضافه منصب و انعام و اسب و فیل سرفرازی یافتند و هشتاد خان را باز درین یورش بخدمت بخشگیری سوبلندی بخشید و علم مرحمت فرموده در خدمت شاهزاده عالمیان شرف رخصت ارزانی داشتند و سلطان خسرو را که در زندان مکافات مجبوس بود و بنده های پادشاهی کفافظت و محارست او مینمودند بشاه جوان بخت سپرده حکم فرمودند که همراه خود برده بضابطه که خاطر آن فرزند مطمئن باشد مقید دارد -

و در همین ساعت معبود لوای آسمان شای حضرت شاهنشاهی بصوب دارالخلافه اکبرآباد در حرکت آمد - و مقارن این حال خانجهان را بمساحب صوبگی ملتان سرفراز ساخته بد آنصوب رخصت فرمودند و خلعت با خنجر مرصع اسب و فیل

بد و عنایت شد و چون بهادر خان جاکم قند هار مکرر بهانه درد چشم و ضعف بصره را وسیله آمدن خود بدرگاه نموده بود و معلوم شد که نبودن آنجا راضی نیست حکومت و حراست قند هار را بعبد العزیز خان نقشبندی مفوض داشته او را بدرگاه طلب فرمودند و فرمان شد که بعد از رسیدن عبد العزیز خان بقند هار قلعه را حواله او نموده متوجه درگاه محلی گردد غره بهمن ماه سواد دلکشای سپهوند مضرب خیام نصرت اعتصام گشت و درین منزل خواجه ابوالحسن را خلعت با ننادری خاصه و اسب و فیل و طوطی و نقاره عنایت نموده بکرمک لشکر دکن مرخص ساختند و روز مبارک شنبه بیست و پنجم ربیع الاول مجلس وزن قمری خاقان گیتیستان منعقد گردید و چون پرگنه کیرانه که وطن قدیم الخدمت مقرب خان است از راه راست بر جانب دست چپ واقع بود حسب الالتماس آن دیرینه خدمت پرگنه مذکور مورد اردوی گیهان پوی گردید و او سر مفتخورت بر اوج عزت رسانیده یک قطعه یاقوت و چهار قطعه الماس برسم پیشکش و دو هزار ذراع مخمل بصیفه پای انداز و صد شتر بطریقی تصدق موقوف داشت حکم شد که شتران را باریاب استحقاق قسمت نمایند و بعد از فراغ سیر بلخ گیرانه بشکارگاه پالم تشریف برده روزی چند بنشاط شکار خوشی وقت کشتند غره اسفند ارشد دارالملک دهللی محل نزول بارگاه اقبال گردید و از گرد راه بروضه منوره حضرت جنت آشیانی شتافته آداب زیارت بپنقدیم رسانیدند و بخیرات و عبرات پرداختند بیست و دو زنجیر فیل پیشکش الله یار و ک افتخار خان بنظر اقدس گذشت و ابراهیم خان صاحب صوبه بنگاله نوزده زنجیر فیل با پنججاه نفر خواجه سرا و دیگر نفایس که دران ملک بهم میرسد برسم پیشکش ارسال داشته بود مقبول افتاد درینولا آقا بیگ و محب علی فرستاده های فرمان روای ایران شاه عباس سعادت زمین بوس دریافتند مکتوب مرغوب محبت طراز شاه والا قدر را بالکلکی پرا بلیق که پرخانه آن یک قطعه لعل گران بهاداشت بنظر اشرف در آوردند و آن لعل بوزن دوازده مثقال از خزانه میوزا الخ بهیگ خلف میوزا شاد رخ معرور روز گلر و کردش ادوار بسلسله صفویه منقل کشته بود و دران لعل

بخط نمنع کده شده الغ بیگ بن میرزا شاهوخ بهادر بن امیر تیمور کورکان و در گوشه دیگر فرموده شاه والا شکوه بخط نستعلیق کده اند بنده شاه ولایت عباس این لعل را در پرخانه کلکی نشانیده بجهت مناسبت ارسال داشته اند چون نلم اجداد حضرت شاهنشاهی دران لعل ثبت شده بود تیمنا و پترکا بر خود مهارک گرفته بد ارضه زرگرخانه حکم فرمودند که در گوشه دیگر جهانگیر شاه اکبر شاه و تاریخ حال ثبت نماید -

و هم درینولا می رسید بر که بخاری که از نقبای سادات است و نسب شریفش بقدوه ارباب وجه و حال امیر سید کلال میرسد برسم رسالت بخدمت حاکمان والا شان امام قلی خان فرمان روی مالک توران دستوری یافت و میرمهران از تغیر سید بهر و بفوجاری دهللی سرفراز شد و پادشاه در یاد دل برگشتی نشسته از راه بحر متوجه اکبر آباد گردیدند و بتاریخ چهاردهم اسفند ارمن ماه الهی بساعت مسعود زمان محمود همای جتر جهان برای سایه سعادت برد و لتخانه مستقر اورنگ خلافت انداخت لشکر خان حاکم نهر و خضر خان حاکم آسیر و برهانپور و دیگر بنده های عمده بسعادت استقبال شتافته دولت آستانهوس دریافتند و مقارن آن لشکر خان بمنصب چهار هزار ذات و دو هزار سوار فرق عزت بر اثر اخته رخصت دکن یافت و سعید ای زرگریاشی بخطاب پی بدل حان نامور گشت -

آغاز سال شانزدهم از جلوس مبارک^۱

روز شنبه بیست و هفتم ربیع الآخر سنه هزار و سی هجری فرخ افزای نورستان

۱- آغاز سال شانزدهم از جلوس میمنت مانوس - روز شنبه بیست و هفتم ربیع الاول سنه هزار و سی هجری فرخ افزای نورستان ایزدی پرتو حوس به برج حمل انداخت و سال شانزدهم از جلوس همایوس آغاز شد درین روز سلطان پرویز به منصب هشت هزار ذات و سوار ممتاز شد فرمان عظمت عنوان با خلعت

ایزدی پرتو خور می بهرج حمل انداخت و سال شانزدهم از جلوس همایون آغاز شد درین روز شاهزاده شهریار بمنصب هشت هزارى ذات و چهار هزار سوار فرق عزت برافراخت و مقارن آن صوبه بهار از تغیر مقرب خان بشاهزاده سلطان پرویز عنایت شد و فرمان عطوفت عنوان با خلعت خاصه و کمر مرصع مصحوب سارنگ دیوبایشان فرستادند و مکرم خان حاکم اودیسه سی و دو زنجر فیل بوسم پیشکش فرستاده بود قبول افتاد و درین ایلم کورخوی عجیب بنظر مقدس درآمد بزرگ بپر بود لیکن برخلاف خطوط آن که سیاه و زرد است خطهای این سیاه و سفید بود و از سر پینی تا انتهای دم و از نوک گوش تا سر همه خطهای سیاه و سفید خورد و بزرگ بقرینه همدیگر داشت و برگرد چشم خطی سیاه در غایت لطافت کشیده و

(گذشته سه پیوسته)

خاصه دکر خنجر مرصع مصحوب سارنگ دیو به او فرستادند درین ولا عرض داشت محمد تقی که در قلعه ماند و بود رسید که فوجی از مقهوران و خیم الحاقیت قدم جوات و بی باکی پیش نهاد از آب گذشته مواضع اطراف قلعه را سوخته به تهنیت و تاراج زیاده مشغول اند بنابران رکن السلطنت خواجه ابوالحسن را با فوجی از بنده های بادشاهی و بیم بیگ بخشی را با جمعی از ملازمان خود بوسم منتقل رخصت فرموده که کرم و گیر شتافته سزای کردار ناهنجار در دامن روزگار آن سیاه بختان ستیزه کار از سوانح آنکه چون مهم کشتوار از جلال خان پسر دلاور خان صورت پذیر نه گشت ارادت خان صاحب صوبه کشمیر به انصرام این خدمت سواری نموده فتنه گران فساد اندیشه را آواره داشت ادبار ساخت و تهانه جات بمردم کردار ان سپرده مراجعت نمودند بجلدوی این خدمت پانصد سوار بر منصب او افزود و از قضایا آنکه هوشنگ برادرزاده خان عالم خون به ناحق کرده بحکم بادشاه عدالت پناه به قصاص رسید درین ایلم کوتاهی دم که در کشمیر عارض مزاج قدسیه بود اشتداد یافت در مجرای نفس به جانب چپنزدیک به دل گرانی ظاهر شدن گرفت روز و شب بیست و دو شهر بمر مطابق بیست و پنجم شوال مجلس وزن شاهی منعقد گردید مقارن آن بیماری آن حضرت رو به تخصیف نهاد -

از پس که عجب بود بعضی را گمان آن می شد که شاید رنگ کرده باشند بعد از تحقیق و تفحص معلوم شد که خدا آفرین است شب جمعه شانزدهم ماه مذکور مجلس طوی شاهزاده شهریار منعقد گشت و از غرایب سوانح آنکه در یکی از مواضع پرگه جلندر هنگام صبح از جانب مشرق غوغای عظیم مهیب برخاست چنانچه از هول آن صدای وحشت افزا نزدیک بود که ساکنان آن مرزوبوم قالب نهی کنند -

درین اثنا روشنی از بالا بر زمین افتاد و ناپدید گشت و مردم را مظنه آن شد که از آسمان آتش می بارد و بعد از لحظه که آن شورش و آشوب لختی نسکین یافت دلهای مشوش ساکنان آنجا از آشفتگی بخود آمده قصدی تیزترگ نزد محمد سعید عامل پرگه مذکور فرستاده ازین واقعه اعلام نمودند او هر جناح استعجال برسر آن قطعه زمین رفته بنظر در آورد موازی ده دوازده ذراع در طول و عرض نوی سوخته بود که نشانی از سبزه و رستنی نمانده هنوز اثر حرارت و تفسیدگی داشت فرمود که آنقدر زمین را بکنند هر چند بیشتر کنند اثر حدت و حرارت زیاده تر ظاهر میشد تا بجائی رسید که پارچه آهنی تفته نمودار شد و بحدی کم بود که گویا همین دم از کوره نافته برآورده اند چون هوارسید و سرد گشت آنرا برگرفته بمنزل خود آورد و در خویطه کرده و مهر نهاده روانه درگاه ساخت در حضور حضری شاهنشاهی حسب الحکم وزن کردند یکصد و شصت توله برآمد استاد داود را که در وقت شمشیر گری بد طولی دارد بحضور طلبیده فرمودند که ازین آهن شمشیری و خنجر و کاردی مرتب سازد او عرض کرد که در زیر پندگی نمی ایستد و از هم میریزد مگر آنکه بآهنی دیگر که پاک و بی جرم باشد مزوج ساخته بعمل آورد حکم شد که چنین کند اوسه حصه آهن برق و یک حصه آهن دیگر با هم آمیخته دو قبضه شمشیر و یک قبضه خنجر و یک کارد ساخته بنظر کیمیا اثر گذرانید از آمیزش آهن دیگر جوهر برآورد و بدستور شمشیر المانی و خنجر و کارد میسازد و اثر خم نمینماید و بعد از آزمودن در برش برابر بشمشیرهای اصیل اول برآمد و آنحضرت یکی را شمشیر قاطع و دیگری را برق سرشت نام کردند و بی بدل خان ریلخی درین باب گفته - ریلخی

از شاه جهانگیر جهان یافت نظم * افتاد بعهد اوزیرق آهن خلم
زان آهن شد بحکم عالم گیرش * یک خنجر و کرد با دوشمشیر تمام

وشمله برق پادشاهی تاریخ یافته در چهارم اردی بهشت دختر نوری جهان بیگم
را که از شیرافکن ترکمان داشت و با خود بجرم سرای سلطنت آورده بود بسلطان
شهریار نسبت کردند -

درینولا مظفر خان بخدمت بخشیمگری فرق عزت برافراخت و چون والد
املم قلی خان والی توران مکتوبی مشتمل بر اظهار نسبت اخلاص و مراسم آشنائی
بنور جهان بیگم فرستاده از تحفه های آن دیار بوسه سوغات ارسال داشته بود
بنابراین از جناب نور جهان بیگم مکتوبی در جواب مراسله ایشان نوشته خواجه
نصیر کابلی را که از قدیمان این درگاه بود با اقسلم نفایس بطریق یاد آوری
فرستادند در چهارم خورداد ماه الهی افضل خان دیوان شاهزاده گیتی ستان
شاه جهان بدرگاه خلایق پناه رسید عرضه داشت آن سرپر آرای خلافت را که مشتمل
بر خیر بهجت اثر فتح دکن و شرح دیگر مطالب بود بنظر اشرف گذرانید اکنون
مجملی از کیفیت این فتح نامی نگاشته کلک بیان میگرد چون ساحل دریای
جنبل مخیم سادات جاه و جلال شاه بلند اقبال گردید جشن وزن سال سی لم
از عمر ابد قرین آنحضرت آراستگی یافت و

و درین روز بهجت افروز بر مرآت ضمیر دانش پذیر پرتواند اخت که چون
حضرت فردوس مکتبی با رانا سائگا عرصه مبارزت آراستند با ایزد کلم بخش عهد
کردند که اگر لشکر اسلام بر فوج کفار ظفر یابد از شراب توبه کنند و بحسن نیت
آن پادشاه حقیقت آگاه فتحی که طفرای فتوحات روزگار تواند شد چهره مراد
کشاد درینوقت که عزیمت فتح دکن پیش نهاد خاطر است اگر قبل از جلوه شاهد
مقصود توبه کرده شود یافت و نیازمندی نزد یگوار است و باین نیت حق اساس
سراپیت بدرگاه ایزد جم بخش عذر پذیر زمین سای سجده نیاز ساخته از
گذشته نادم و بآینده جانم کشته تایب شدند و حکم فرمودند که شرابهارا در

رودخانه چنبل بریزند و ظروف طلا و مرصع آلات و جمیع آلات و ادوات بنم رادر حضور اشرف شکسته بغفرا و ارباب استحقاق قسمت نمودند و چون حوالی اجین برود بارگاه اقبال آرایش یافت عرضه داشت محمد تقی که در قلمه مند و بود رسید که فوجی از مقهوران و خیم الحاقه قدم جرات و بیباکی پیش نهاده و از آب مزیده گذشته مواضع اطراف قلمه را سوخته بنهب و تاراج مشغول اند بنابرین رکن السلطنة مد ارالمهای خواجه ابوالحسن را با فوجی از بنده های پادشاهی و بیم بیگ بخشی را با جمعی از ملازمان خود برسم منقلای رخصت فرمودند که کم و گیراشناخته سزای کردار ناهنجار در دامن روزگار آن سیاه بختان ستیزه کار نهند و بهادران عرصه شهامت شهاب ایلغار نموده هنگام طلوع صبح که شام ادبار ارباب ضلالت و گمراهی بود در کنار آب مزیده بمفسدان بی عاقبت رسیده و محمد تقی هم حسب الحکم از مند و برآمده بخواجه ابوالحسن ملحق شد و باندک زد و خوردنی بسیاری را بشمشیر انتقل مسافرا راه عدم گردانیدند و بقیه مقهوران برگشته روزگار راه هنرمت سپرده تا نواحی برهانپور عنان مسارعت باز نکشیدند -

و چون این خبر بمسامع جلال رسید فرمان شد که بهادران از مجوی تا وصول موکب منصور در آنطرف آب توقف گیرند و مقارن آن خود نیز با عساکر فیروزی مآثر بسرعت هوجه تمام ترایت منصور بصوب برهانپور برافراشتند و چون غنیم بحدی خیره شده بود که با وجود وصول موکب منصورهای ادبار برقرار داشته از حوالی شهر برخاست خلخاتان تمام لشکرا مقابل غنیم گذاشته خود بسعادت استقبال شتافته ملازمت نمود و چون بدولتخانه ارک برهانپور نزول اجلال واقع شد و مدت دو سال بنده های درگاه باکروه باطل پژوه در زد و خورد بوده انواع رنج و اقسام آزار و عسرت غله کشیده بودند و سوای آن اسبان هم زبون شده بودند بنابران مدت نه روز بسر انجلم لشکر توقف افتاد و درین نه روز سی لک روپیه نقد که صد هزار تومان رایج ایران باشد بمردم آن صوبه که چند فصل بی جاگیر بوده کمال پریشانی داشتند مرحمت فرمودند و اسب و قیل بسیار و جبه و براق بیشمار بلا امر و سپاه

منصور قسمت نمود و پنج فوج ترتیب دادند سه فوج بسوداری امیرای پادشاهی
 داراب خان و عبد الله خان و خواجه ابوالحسن و دو فوج بیاشلیقی بنده های
 شاهی راجه بکرماجیت و راجه بیهم و در هر فوجی شش هزار سوار مقرر شد و اگر چه
 بظاهر سرداری کل از جانب سپه سالار خانخانان بداراب خان پسر او مفوض بود
 اما در حقیقت سرداری و کار فرمای راجه بکرماجیت داشت و بهادران جان نثار و دلیران
 عرصه کارزار صفوف نبود آراسته بیزوی تائید الهی و اقبال شاهی کثرت غنیمت را
 بنظر همت در نیاموده بی نیایان برفوج مخالف تاختند و بزخم تیغ صلح آتش در
 خرم حیات بسیاری از آن سپاه بختان برگشته روزگار زده رایت فتح و فیروزی
 برافراختند و مقهوران بی عاقبت تاب صدمات افواج قاهره نیاموده بنالکاهی راه
 هزیمت سپردند و بهادران عرصه شهادت فرصت نداده زده و کشته در عرض هشت
 روز از برهانپور تا کهرکی که جای اقامت نظام الملک شوریده بخت و عنبر تیره روزگار
 بدار علی او بود شتافتند و آن مقهور بکر روز بیشتر از رسیدن افواج منصوره از نیونگی
 اقبال شاهی آگاهی یافته نظام الملک را با اهل و عیال و احوال و اثاثال بفرار
 قلعه دولت آباد بر آورده خود دریای قلعه مذکور پشت بکوه داده در زمینی که پیش
 آن چهل و پنجمه داشت پناه گرفته بود و پیشتری از مردم را با اطراف ملک پراکنده
 ساخته سران لشکر ظفر اثر با سپاه کینه خواه سه روز در بکوه کهرکی توقف نمود
 عمارات آن شهر را که در مدت بیست سال تعمیر یافته و رونق پذیرفته بود از
 بیخ برکنند و بنوعی خواب ساختند که در بیست سال دیگر معلوم نیست که برونی
 اصلی باز آید و چون فوجی از مخالفان سپاه بخت قلعه احمد نگر را محاصره
 داشت و کار بر متحصنان بدشواری و اضطراب کشیده بود رای دولتخواهان بران قرار
 گرفت که تا احمد نگر شتافته مفسدان بداندیش را مالش بسزا داده آواره دشت ادبار
 سازند و از نوسلمان آذوقه و لوازم قلعه داری نموده و کومک گذاشته بتاخت و تاراج
 ملک همور آن مقهور پردازند و باین عزیمت تا قصبه پتن شتافتند و عنبر مقهورانین
 عزیمت وقوف یافته چهره ادبار در آئینه حال مشاهده نمود و چاره کار منحصر در

اظهارندامت و خجالت و عجز و فروتنی یافته و کلاهی زبان دان نزد شاه و لیسه
فرستاده مهر و بی داشت که مرتبه اول آنحضرت پایه اعتبار عادل خان را بجای
توجهات و جزایب تلافیات افزوده اعتماد بر قول و فعل او نموده بودند اگر درین
نوبت جبین اعتبار این غلام را بداغ عهودیت آراستگی بخشند بخدای جان آفرین
عهد میکند که تارمقی از حیات مجهول الکیمه باقی باشد سر بندگی از خط اطاعت
و فرمان پذیری برندارد و طوق این احسان را در کردن حان انداخته زبور
سعادت دارین خود سازد و ملک پادشاهی را بتصرف اولیای دولت و مگذاشته فوجی
را که بمجلسه احمد نگر مقرر است بناکامی باز گرداند و پیشکش لایق از خود و دیگر
دنیا داران دکن سامان نموده خدمتها بجای آورد که باعث هزار گونه مجرای این پر
غلام باشد از آنجا که جرم بخشی و عذر پذیری شیوه ستوده ذات قدسی صفات بود
ذوق عفورا بر لذت انتقام مرجح داشته دست رد بر ملتسمات او نهاده اند و فرمان
شد که چون در محال صویجات دکن که بتصرف اولیای دولت ابد قرین درآمد از
قدیم موازی چهارده کرور دام بطریق اشتراک در تصرف دکنیان است اگر آن محال
مشترک را پی آفت اشتراک با سایر حدود متعلقه پادشاهی بدولتخواهان واگذار و
مبلغ پنجاه لک رویه از عادل خان و نظام الملک و قطب الملک بدیقه پیشکش و
جرمانه سامان نموده بدرگاه والا فرستد رقم عفو بر جرایم او کشیده خواهد شد
بشرطی که بعد ازین قدم از حد و اندازه خویش بیرون نهاده شرایط اطاعت و
بندگی را پاس دارد عنبر بیورد فرمان مرحمت عنوان که طغرای حیات و منشور نجات
او بود استظهار تعلم یافته اذعان احکام مطاعه نمود و بحکم شاه بلند اقبال سرداران
لشکر نصرت اثر خاطر از سامان آن کار واپرداخته با عساکر منصوره منوجه تمرنی شدند
و نزدیک تمرنی برفراز رودخانه سرزمینی پسندیده اختیار نموده حسب الحکم قلعه
در غایت استحکام از سنگ و آهک اساس نهادند و بعد از اتمام بظفر نگر موسوم گشت
و عساکر ظاهر مآثر ایام بر شکل و بارندگی را در آن محروسه گذرانیدند و بمیان دولت
جهانکشا تمام ممالک مفتوحه بتصرف دولتخواهان درآمد و نهانجات پادشاهی جابجا
قرار گرفت و بناگیر داران محال متعلقه خویش را متصرف شدند و پنجاه لک رویه

پیشکشی دنیا از آن دکن نصف نقد و نصف جنس برین موجب مقرر گشت عادل خان
هژده لکه رویه نظام الملک دوازده لکه رویه قطب الملک بیست لکه رویه و جهت
آوردن پیشکش بنده های درگاه دستوری یافتند -

و چون خاطر دولتخواهان از ضبط و نسق بلاکهاط مطمئن گشت لشکر
منصور متوجه برهانپور شد و حکم دکن و کلای خود را با پیشکشی مقرر بخد مت
سرپر آرای سلطنت فرستادند کجا بودم و سر رشته سخن سرانی بکجا آورد القصه
حضرت شاهنشاهی از استماع این خبر بهجت اثر بهرام شکر الهی پرداخته خلعت
و قیل و دوات و قلم مرصع بافضل خان مرحمت فرموده رخصت عادت ارزانی
داشتند و کلکی لعل که دارای ایران ارسال داشته بود و تعریف آن در جای
خود نگاشته کلک سوانح طراز گشته مصحوب او بفرزند اقبال مند خود ارسال داشتند

درین ایام خضر خان که در محسن قلعه احمد نگر صدر خد مات پسندیده
شده بود بمنصب چهار هزارى ذات و سوار سرفرازی یافت دیگرمخان حسب الحکم
از دودیه آمده بدولت زمین بوس مستعد گشت و بصاحب صوبگی دهلوی و خدمت
فوج اری میوات فرق عزت بوافراخت و مقرب خان از صوبه بهار رسیده بسجود
عتبه کعبه رتبه جبین سعادت بوافراخت -

درینولا آقا بیگ و جمعی بیگ ایلچیان دارای ایران رخصت اعطاف
یافتند بآقا بیگ خلعت و خضر مرصع و چغه مرصع و چهل هزار رویه و بمجب علی
خلعت و سی هزار رویه اعطاف شد و یاد بودی بشاه جم جاه فرستادند و مقارن این
حال قاسم بیگ فرستاده دارای ایران بدولت زمین بوس دریافت و مکتوب مشتمل
بر مواعظ محبت و یکجبهتی با سوغاتی که فرستاده بودند بنظر در آورد درینولا نظر
بیک ساخته بیک شاهزاده بلند اقبال شاه جهان عرضه داشت ایشان را آورد
گذرانید التماس اسپان بخششی نموده بودند براجہ کشن داس مشرف اصطیل حکم
شد که هزار راس از طوایل سامان نموده روانه سازد و اسپ روم رتن نلم که شاه والا

جاء او غنائیم فتح روم فرستاده بود پشاهزاده عنایت نموده مصحوب او ارسال داشتند و از سوانح آنکه چون مهم کشتوار از جلال خان پسر دلاور خان صورت پذیرنگشت ^{کرو} ارادت خان صاحب صوبه کشمیر بانصرام این خدمت سواری نموده آتینه گران فساد اندیش را آواره دشت ادبار ساحت و تهنات را مردم کاروان سپرده مراجعت نمود بجلدوی این خدمت پانصد سوار بر منصب ارادت خان افزودند و از قضا یا آنکه هوشنگ برادرزاده خان عالم خون بناحق کرد و بحکم پادشاه عدالت دستگاه بقصاص رسید درینوقت بعضی رسید که کلیان نلم آهنگری بزی هم از ضنف خود عاشق زارست و پیوسته سردر پی او دارد و اظهار شیفتگی مینماید و آن ضعیفه باوجودی که پیوه است اصلاً باآشنائی او تن نمیدهد و محبت آن دلداده در باطن او سرایت نمیکند هر دو را بحضور طلب داشته باز پرس فرمودند و هر چند آن عورت را بپهوند او ترغیب و تکلیف نمودند اختیار نکرد آهنگر از غایت تعلق بیتابانه گفت که اگر یقین داشتم که او را بمن عنایت نمیفرمایند خود را از شاه برج بنهر می اندازم آنحضرت از روی مطایفه فرمودند که شاه برج موقوف اگر خود را از بام این خانه بنهر می اندازی من او را حکمی بتوعنایت میکنم هنوز سخن نتمام نشده بود که ورق آساده خود را بنهر انداخت و بمجود افتادن چند قطره خون از چشمانش برون افتاد و جان داد بلائی که از چشم کشیده بود بچشم خود دید - بیت

نپنداری که جاورایگان داد * فروغ روی جانان دید و جان داد

در سوانح گذشته ایمانی بدان رفته که حضرت ماهنامه‌های روز جشن دسمبره در کشمیر اثر گرفتگی نفس و کوتاهی دم در خود احساس نمودند مجلاً از کثرت بارندگی و طوبیت هوا در مجرای نفس بجانب چپ نزدیک بدل گرانی و گرفتگی ظاهر میشد رفته رفته باشند ادوامتاد انجامید از اطبائی که در ملازمت حاضر بودند نخست حکیم روح الله مقصدی علاج گشت و بیچندی دواهای گرم ملایم بکار برده بظاهر اندک خفگی شد و چون از کوه برآمدند باز شدت ظاهر ساخت درین مرتبه روزی چند بشیر بنو باز بشیر پدر اخذ و از هیچکدام فایده مقدره حاصل شد -

مقارن این حال حکیم رکناً بخدمت پیوست و از روی جرات و اظهار قدرت مرتکب علاج گردید و مدار برادر ویه گرم و خشک نهاد و بر تندبیرات او نیز فایده مقرب نشد بلکه سبب مزید حرارت و خشکی مزاج و دماغ گشت و ضعف استیلا یافت و مرض اشقداد پذیرفت و چون در اثنای تابستان و گرم شدن هوا ضرر نشاء بیاله محسوس گشت بنا برین در مقام کم کردن بیاله و تندبیراتی که مناسب وقت و ملایم حال باشد شدند و شراب را بتدریج کم فرمودند و از غذاهای ناموافق احتراز کردند روز دوشنبه بیست و دوم شهریور مطابق بیست و پنجم شوال مجلس وزن شمس شاهنشاهی بهبارگی و فرخی منعقد گردید و مقارن آن بیماری آنحضرت رو به خفیف آورد و اثر صحت و بهبودی بروضات احوال جلوه نمود و بشکرانه این عطیه ایزدی جشن بزرگ و انجمن والا ترتیب یافت و نور محل التماس کرد که وکلای ارمصدی سامان این جشن عالی باشند بی تکلف مجلسی ترتیب یافت در غایت تکلف و جمعی از بنده های پسندیده خدمت که درین صنف از روی اخلاص و جانشناسی پیوسته حاضر بوده پروانه صفت برکرد آنحضرت بنوازشات از خلعت و کمر شمشیر مرصع و خنجر مرصع و اسب وفیل و خوانهای زر سرفرازی یافتند و بعد از فراغ وزن مبارک خوانهای جواهر و زر بطریق نثار در دامن اهل نشاط و ارباب استحقاق ریخته شد و با آنکه از اطباء خدمت شایسته بظهور نیامده بود با تعامات لایق از نقد و جنس کلم دل برگرفتند و جو تکرای منجم را که نوید بخش صحت و تندرستی بود بیانصد مهر و هفت هزار روپیه برگشیده مبلغ مذکور را باو بخشیدند و در آخر مجلس پیشکشهای که بجهت حضرت ترتیب داده بود بنظر اشرف در آورد از جواهر و مرصع آلات و اقمشه و اقسام نفایس آنچه پسند افتاد قبول فرمودند بالجمله موازی دولت و روپیه صرف این جشن عالی و انعاماتی که بیگم نموده بود سوای آنچه برسم پیشکش گذرانید بقلم آمد و از وقایع آنکه چون خبر بیماری حضرت شاهنشاهی بشاهزاده پرویز رسید بیتابانه از بلده پتنه متوجه درگاه ملی گشته بخاریخ چهاردهم مهرماه فرخ انزای دیده پدر عالی قدر شد -

در خلال این احوال عبد الله خان بهادر فیروز جنگ به منصب شش هزاری ذات پنجهزار سوار ممتاز گردید و مقارن آن بشهر پارتو و نقاره عنایت شد و بتاریخ بیست و نهم مهر ماه والدہ نور جهان بیگم بنہا خانہ بقا شتافت و درینولا بیست لک روپیہ خزانہ مصحوب الله داد خان بجہت ضروریات لشکر دکن نزد شاه والا قدر شاہ جهان مرسول گشت و چون بعرض رسید کہ عبد الله خان بی رخصت شاہزادہ از صوبہ دکن بہ حال جاگیر خود شتافتہ بدیوان عظام حکم شد کہ جاگیر اورا تغیر نمایند و اعتماد رای بسزاولی مقرر گشت کہ باز اورا بخدمت شاہزادہ رساند . درینولا حکیم مسیح الزمان التماس سفر حجاز زیارت خانہ مبارک نمود مبلغ بیست ہزار روپیہ بصفہ مدد خرج عنایت فرمودند .

نہضت موکب جہان نور حضرت شاہنشاهی بر سمت کوشستان

شمالی و از انجا بکشمیر باردم

چون ہوای اکبر آباد از مرشدت حرارت و افراط گرما بمزاج و ہاج صحت امتزاج حضرت جہانبانی ساز گلرنبود روز شنبہ دوازدم ماہ آبان ماہ الہی سال شانزدہم از جلوس سعادت مانوس رایات عزیمت بطرف کوشستان شمالی برافراشتند کہ اگر ہوای آن ناحیت بلختد ال نزدیک باشد برکنار آب گذگ شہری بنا نمودہ شود کہ در موسم تابستان محل اقامت باشد والا بجانب کشمیر عثمان عزیمت مخطوف گردد و مظفر خان را بحفظ و حراست دار الخلافہ اکبر آباد گذاشتہ بمنایت نقارہ خلعت واسپ و فیل سرفراز فرمودند و میرزا محمد برادر زادہ اورا بفوجداری نواحی شہر مقرر داشتہ بخطاب اسد خانی امتیاز بخشیدند و در بیست و ششم ماہ مذکور شاہزادہ سلطان پرویز کہ خبر ضعف آنحضرت را شنیدہ ازینول خود آمدہ بود از حوالی مشہرا بصوبہ بہار کہ در جاگیر او بود رخصت یافت و خلعت خاصہ بانادری و خضر مرصع واسپ خاصہ و فیل نام عنایت شد درینولا بعرض رسید کہ جادون رای کاتبیہ کہ ہراول لشکر دکن بود از مقہوران و خیم القلقاہ جانی گزیدہ بیدرقہ توفیق

سعادت زمین بوس شاهزاده کیتی ستان شاه جهان دریافت و درین تاریخ بمصر رسید که راجه بهاوسنگه کچهواکه در صوبه دکن مسافر ملک عدم گشت با آنکه جگت سنگه برادر کلان او و مهاسنگه برادرزاده او هر دو با فراط شراب نقد حیات دریاخته بودند عبرت از آن نگرفته جان شیرین بآب تلخ فروخت جوان و حبه و سنجیده و نیک ذات بود هفتم ذی ماه در مقام هردوار که بر ساحل دریای گنگه واقعت نزول سعادت اتفاق افتاد و چون هوای این دامن کوه پسند خاطر قدسی مظاهر نیامد و سرزمینی که قابل اقامت باشد نبود بر سمت دامن کوه جمون و کلنگره متوجه شدند -

درینولا خواجه ابوالحسن از دکن آمده باسلام عتبه خلافت جبین سعادت اقروخت و همتد خان بمنصب دوهزاری ذات و ششصد سوار سرفرازی یافت و خان عالم بحکومت صوبه آله آباد مرخصی گردید و چون ساحل آب بهاء مخیم سرادات جاه و جلال شد قاسم خان از لاهور و هاشم خان برادر او از کوهستان کلنگره آمده ملازمت نمودند روز دوشنبه دوازدهم بهمن ماه جشن وزن قمری آنحضرت آراستگی پذیرفت و در چهاردهم ماه مذکور موضع پهلون از مضائق سیاحل ورود اردوی کیهانیوی گردید چون هوای سیر و تماشای قلعه کلنگره همواره مرکز خاطر قدسی مظاهر بود اردوی کلان را درین مقام گذاشته با جمعی از بنده های مخصوص و اهل خدمت متوجه تماشای قلعه مذکور شدند و چون اعتماد الدوله بواسطه استیلای بیماری پیروی دریافت سعادت همراهی نداشت او را در اردو گذاشته صادق خان میربخشی را بجهت حفاظت احوال مشارالیه و محارست اردو مقرب داشتند روز دیگر خبر رسید که احوال اعتماد الدوله دیگرگون شده و اطبا از حیات او قطع امید نموده اند و علامت یاس از چهره احوالش ظاهر است بنابر اضطراب نورجهان بیگم و التفاتی که حضرت شاهنشاهی را بآو بود بار و مراجعت فرمودند و آخرهای روز بدیدن اعتماد الدوله تشریف بردند در سكرات بود گاه از هوش میرفت و گاه بهوش می آمد نورجهان بیگم بجانب حضرت اشارت کرد و گفت می شناسید در چنان حالی این بیت انوری بر زبان راند - بیت

نوزدهم ماه مذکور بهمان عزیمت متوجه تماشای قلعه کانگوه شدند و بچهار منزل ساحل درهای بان گنگامرد اردوی اصلی گشت درین منزل پیشکش راجه جنبا بنظر اقدس گذشت ملک او بیست و پنج کروه از کانگوه دورتر است و درین کوهستان از وعده ترزمینداری نیست عقبه های دشوار دارد و تا حال لطافت هیچ پادشاهی نکرده برادرش پیشکش او را آورده بود بنوازشات شاهانه سرفرازی یافت بیست و چهارم ماه مذکور بفرار قلعه برآمده حکم فرمودند که قلض و میر عدل و دیگر علمای اسلام در رکاب بوده آنچه شعار ملت اسلام و شرایط دین محمدی است علیه الصلوة والسلام در قلعه مذکور بعمل آورند بتوفیق ایزد جل و علا بادگ نماز و خواندن خطبه و کشتن گاو که از ابتدای بنای این قلعه تا حال بوقوع نیامده بود همه را در حضور خود بعمل آوردند و سجدات شکر این موهبت عظمی و عطیه کبری که هیچ پادشاهی توفیق بران نیافته بود بتقدیم رسانیدند و حکم شد که مسجد عالی درون قلعه اساس نهند قلعه کانگوه بفرار کوه مرتفع و اضمحلت و استحکام بینانش یحیی است که تا آذوقه و سایر مصالح قلعه داری برجا باشد دست استیلا بدان امنیتش نمی رسد قلعه مذکور

بیست و سه برج و هفت دروازه دارد و دور درون آن یک گروه پانزده طناب است و عرش از بیست و دو طناب زیاده و از پانزده کم نیست و ارتفاع یکصد و چهارده ذراع و دو حوض کلان در درون قلعه واقعست بقدر فراخ سیر قلعه تماشای بشخانه در کاکه بهیون مشهور است توجه فرمودند عالمی سرکشته بادیه ضلالت کشته قطع نظر از کفار شقاوت آثار گروه گروه از عوام اهل اسلام مسافت بعید طی نموده نذورات میهند و پرستش این سنگ سیاه مینمایند و نزدیک بشخانه مذکور در دامن کوهی ظاهر اکنان کو کرد است و از اثر حرارت و تابش آن پیوسته آتشی شعله میکشد و ارباب ضلالت آنرا جوالامکبهی نام نهاده یکی از خوارق بت قرار داده اند و عوام الناس را بدان فریفته دارند هنوز میگویند که چون زن مهادیو را عمر بر سر آمد مهادیو از غایت محبت و تعلق که باو داشت او را بردوش گرفته سر در جهان نهاد و مدت ها با خود میگرداند چون یک چندی برین گذشت ترکیب او متلاشی شد و از یک یگر فرور پخت و هر عضوی در جایی افتاد و در خور شرافت و کرامت هر عضو آن موضع را عزت و حرف داشتند و چون سینه که بنسبت سایر اعضا شریف تر است در آن مقام افتاد اینجا را نسبت بجاهای دیگر گواهی ترداشتند در غره اسفند ارمذ جاگیر و حشم و سایر اسباب ریاست و امارت اعتماد الدوله را بنهر جهان بهمگم ارزانی فرمودند و حکم شد که نقاره نویت او را بعد از نقاره نویت پادشاهی مینواخته باشند چهارم ماه مذکور خواجه ابوالحسن بمنصب والای دیوانی کل فرق عزت بر افراخت و مقارن آن از عرایض منہیان صوبه دکن بمسامع جلال رسید که سلطان خسرو در بیستم بهمن ماه الہیں سنہ هزار و سی و یک در بردهانپور بیماری قولنج در گذشت و ہمدین ایام ظفر خان پسر زین خان در غزنین وفات یافت پیش ازین قواولان تعیین شده بودند کہ در مقام کر جہاک شکار قمرغہ ترتیب نمایند و چون بمعرض رسید کہ جرکہ بہم پہنچیدہ پیوستہ بنشاط شکار پرداختہ یکصد و بیست راس از چچقار کوهی و ہیکارہ شکار فرمودند ۔

آغاز سال هفدهم از جلوس اقدس

شب دوشنبه هشتم جمادی الاول سنه هزار و سی و یک هجری خورشید جهان افروز بیت الشرف حمل سعادت تحویل ارزانی داشت و درین روز عالم افروز

۱- در الف احوال سال هفدهم - آغاز سال هفدهم از جلوس شب دوشنبه بیستم جمادی الاول سنه هزار و سی و یک هجری چهره کشای پیش بحمل پرتواند اخت درین روز عالم افروز آصف خان به منصب شش هزاری ذات و سوار سرفراز گردید قاسم خان به حکومت صوبه پنجاب رخصت یافت و فضل خان به خدمت بخشی گری حضور امتیاز پذیرفت و چهل هزار رویه به زنبیل بیگ ایلچی دارای ایران مرحمت گشت و حکم شد که تا هادوت کشمیر موکب منصور در کشمیر در همواره لاهور به آسودگی بسربرد و دوازدهم ماه مذکور در منزل بابا حسن ابدال مهابت خان از کابل آمده ملازمت کرد نوزدهم پکلی مورد بارگاه اقبال گشت و حمش شرف آفتاب در اینجا آراستگی یافت -

درین تاریخ مهابت خان را خلعت خاصه واسطه عراق و قیل نام لطف نموده به کابل رخصت فرمودند اعتبار خان را به منصب پنج هزاری ذات و چهار هزار سوار سرفراز ساخته به صاحب صوبگی اکبر آباد فرستادند - و دوم اردیبهشت در خطه دلیپیر کشمیر سعادت اتفاق افتاد از قضا یا عزت افزا آنکه چون دختر بلند اختر اعتماد الدوله در عقد ازدواج حضرت شاهنشاهی بود به این مناسبت درین سال مسرت اشتغال صبیح قدسیه اعتقاد خان پسران وزیر روشن ضمیر را که بعد ازین به خطاب آصف خانی شرف امتیاز خواهد یافت به شاهزاده جوان بخت نسبت فرمودند حضرت شاهنشاهی بمنزل (اعتماد الدوله) تشریف بردند و انجمن آرای بساط گردیدند بی عراق و مقابله محفل رونق پذیرفت که چشم روزگار تماشای آن در حیرت بود - ایات

آصف خان بمنصب شش هزارى ذات و سوار سرفراز گردید و قاسم خان بحکومت صوبه

(گذشته سح پیوسته)

دل افروخت جشنى شد آراسته * بخوبى بدان سان که دل خواسته
فکندند در پيش اين شيرکاخ * نشاطى چو ميدان همت فراخ
ز بسى نگهت بنم بر (نخت) دور * فلک نافه مشک بود اندور

از سوانح آنکه مرزا رستم صفوى حسب الحکم با فرزند ان از لشکر دکن آمده به سجود
عتبه فلک رتبه روشن پيشانى کشت یک قطعه لعل و چهل و شش دانه مرواريد
پيشکش گذرانيد خاقان گيتى سنان او را به منصب پنج هزارى ذات و سوار عنایت فیل
و اسب خلصه بازين موصع سرفراز نموده به حکومت ولایت تنه فرستادند پسران
مظفر حسين مرزا و برادرش به همراهى او مرخص گشتند - چون سرزمين راجه
دلپت نزديک به آن حدود بود حکم شد اونيز از کميان مرزا مشاراليه درين ولا
خير رسيد که شجاعت خان در ولايت بنگاله از بالای فيل افتاد و جان بحق تسليم
نمود فرزند اش را حالت و مراتب مناسبت داده امتياز بخشيدند از قضایا اساس
یافتن چشمه لوراست در حوالی اجمير که در راه واقع است در نهایت صفادر اثنای
این ذره چشمه ایست که آب آن ابگردراز و نیادر جمع می شود بهترین آنها را جمير
این آب است چون عبور شهر از درين مقام عشرت انجام واقع شد فرمودند عمارتى در
خود را اینجا سازند در اند که فرصتى مقامى ترتيب يافت که جهان نوردان مثل آن
نشان نمى دهند چهل کزد در چهل کز است آب چشمه را به فواره که ده دوازده
کتر بر مى جهد درين چشمه حوضى جارى کرده اند و بر کنارش نشيمن هاى دلپذير
اساس يافته هم چنين در مرتبه بالا تر که انگره چشمه در انجا واقع است ايوانهاى
و گلشن و حجرهاى موزون بعضى از ان مصور و منقش ساخته و پرداخته گشت - چون
خاطر قدسى مظاهر خواست که اسم آن مکان دل فریب و منزل پر زيب نشينى بنام نای
و اسم سالى داشته باشد موسوم بچشمه نور کردند و تاريخ اتمام آن عمارات سعيدان

پنجاب رخصت یافت و فضل خان بن خدمت بخشگیری حضور امتیاز پذیرفت و چهل هزار روپیه بزنیل بیگ ایلچی دارای ایران مرحمت گشت و حکم شد که تا هداوت موکب منصور از کشمیر در همسوره لاهور بآسودگی بسربرد و دوازدهم ماه مذکور در منزل بابا حسن ابدال مهابت خان از کابل آمده ملازمت کرد و حکیم مومنا بوسیله مهابت خان دولت ملازمت دریافت. متعددی علاج ضعف آنحضرت گشت نوزدهم ظاهر یکمیلی مورد بارگاه اقبال گشت و جشن شرف آفتاب در آنجا آراستگی پذیرفت -

و درین تاریخ مهابت خان را خلعت خاصه و اسب خاصه و قیل نامی لطف نموده بکابل رخصت فرمودند و اختیار خان حواجه سوا بمنصب پنجهزاری ذات و چهار هزار سوار سرفرازی یافت و چون از سفر سن بسعادت پرستاری آنحضرت اختصاص داشت صاحب صوبگی اکبرآباد و حراست قلعه خراین بمسند آن دیرین خدمت مقرر گشت دوم اردیبهشت در خطه دلیپیر کشمیر نزول سعادت اتفاق افتاده

(گذشته سه پیوسته)

زرگرباشی این مصرع یافت - مصرع

محل شاه نورالدین جهانگیر

و کلا محمد امین کشمیری در تعریف این چشمه فیض بخش رباعی گفته - رباعی
این چشمه که هست فیضها را گنجور * هر قطره آب روشنای رنجور
عالم بهمین دو چشمه برنشود کاست * با چشمه آفتاب ما چشمه نور
از عجایب سوانح آنکه درین سال در ماه ذی الحجه درین ولایه درخت نوت
بار آورد و به همان شهرین و لطافت که به موسم خود دارد چنانچه درین روزها باز
رگابی از ولایت زهیراد آورده به نظر مقدم گذرانید مانند طوطی سبزرنگ بود لیکن
در جبهه از کوچک تر تمام شب خود را به شاخ درختی باحوالی از ما آویخته سرنگون
بود و باخود زمزمه می کرد همین که آفتاب سرزد برپای نشست و آب مطلق نمی
خورد ملک میگفتند رب در طبیعت از زبان میگردد -

و مقارن آن بجهت رفاهیت خال رعیت و رعایت روزگار سپاهی فرمان شد که در گل
ممالک محروسه بعلت رسوم فوجداری مزاحمت نرسانند -

و در حلال این احوال بهادر خان از قندهار آمده دولت زمین بوس دریافت
و سردار خان که در خدمت دکن بود بمنصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار
بلند گردید و راجه کجسنگه بمنایت نقاره ممتاز شد و از سوانحی که درین ایام
رو داد آنکه شاه عباس موالات چندین ساله را برهم زده و چشم از نسبتهای سابق
و لاحق پوشیده بالشکر گران بقصد تسخیر قندهار آمده قلعه را محاصره نمود و
عبد المنیر خان که با اندک مایه مردم در قلعه بود روزی چند متحصن گشت و بجهت
بعد مسافت و دیر رسیدن کومک عاجز شده قلعه را سپرد -

و چون این خبر بمسامع علیه رسید فرمان عاطفت عنوان مصحوب زین المابدین
پسر جعفر بیگ آصف خان بشاه ولیعهد ارسال یافت مضمون آنکه منت خدای
را جل سبحانه که فتح دکن و انتظام آن صوبه به پیمین همت آن فرزند نسق
شایسته یافت باید که بزودی متوجه این صوب شده بسامان پورش قندهار و تدارک
آن کار بردارد -

و مقارن آن خواجه ابوالحسن دیوان و صادق خان میربخش را بلاهور
رخصت فرمودند که تارسیدن شاه بلند اقبال با عساکر دکن و گجرات جاگیرداران
پنجاب را با بعضی از امرا که درین نزدیکی از حال متعلقه خود برسید بکومک
لشکر قندهار نزد خانجهان بملتان روانه نمایند و نام بردگان بلاهور پیوسته سردار
خان را که درین زودی از دکن آمده بود با چندی دیگر از بنده های درگاه بملتان
فرستادند -

و درین روزها زین المابدین از خدمت شاه ولیعهد بقدرسی آستان رسیده
عرضه داشت آن سرپر آرای خلافت را از مقدس گذرانید باین مضمون که از برهانپور
متوجه درگاه گشته بمند و پیوست و چون عساکر ظفر قرین هنوز از محنت سواری

نفس راست نساخته بودند و راجه بهمیم با پیشکش کوند وانه که پنج لک پنجاه هزار روپیه و دویست فیل قور یافته مراجعت نموده و در طغیان باران سواری و سفر خصوصی حرکت عرابه های توپخانه در زمین مالوه دشوار بود تا انقضای ایام برسات درمند و توقف صلاح افتاد انشاء الله تعالی بعد از طلوع سهیل بالشکر آراسته متوجه فتح قندهار خواهد شد لیکن چون طرح مقاتله با پادشاه ذی شوکت والا حشمت اتفاق افتاده سامان کار در خور کار باید کرد الحمد لله از لشکر و خزانه و توپخانه و فیلان مست صاف شکن کسی نیست التماس دارد که تا این مهم برفوق خواهی اولیای دولت حسن انجلم پذیرد برافراختن و برانداختن و ریاست و سیاست جمعی که درین مورد همراه باشند بقضیه اختیار و اقتدار این نیازمند حواله شود تا از امید و بیم نظام کارها پدید آید و چون قندهار برسمت پنجاب واقعت آن صوبه بتیول این فرزند تعلق پذیرد تا سبب رفاهیت سپاه شود و سامان آذوقه و دیگر ضروریات یسهولت میسر گردد و قلعه رن تنبهور را نیز باین میراد لطف فرمایند تا پرده گمان حرم سرای خود و بسائی امرا در اینجا گذاشته بی نگرانی خاطر متوجه مقصد شود -

درینولا میرزا رستم صفوی را حکم شد که پیشتر به لاهور شتافته استعداد لشکر قندهار نماید یک لک روپیه برسم مساعدت عنایت فرمودند سابق فرمان شده بود که چون لشکر ظفر اثر دکن بمبارگی و فیروزی عنان مساودت مطوف داشته بهتمد خان بخشی آن لشکر روانه رکاب ظفر انتساب کرد و بنا بران بهتمد خان درینولا باستلام عتبه خلافت جبین افروز گردید و از غرایب سوانح آنکه در حرم سرای دولت دانه مرواریدی که پانزده شاهزاده هزار پاره روپیه قیمت داشت کم شد جو تکرای منجم عروض داشت که درین دوسه روز پیدا میشود و صادق رمال عرض کرد که در همین دوروز از جایی بهمیم میرسد که به صفا و نزاهت متصف باشد فیلی مثل عبادت خانه و جایی که مخصوص برای عبادت و نماز و تسبیح باشد و عورت رمالی بعرض رسانید که درین دوسه روز عورتی از روی شگفتگی و انبساط بدست مبارک خواهد داد قضا را روز سیم یکی از کنیزان ترک در عبادت خانه یافته بخوشحالی نعلم تبسم کنان آورده بدست مبارک داد و سخن هوسه بکرمی نشست -

ذکر غبار خاطری که بفقوای اهل فساد در میان حضرت شاهنشاهی
و شاه ولیعهد حادث شد

چون قدرت و مکتب نوری جهان بیگم درین دولت بلند صولت از حد تصور و امکان در گذشت و خاقان گیتی سنان حل و عقد امور سلطنت و قیض و بیسط مهمام خلافت را بقبضه اختیار و اقتدار او سپرده از پادشاهی جز اسم بی مسعی بهره خویش برنگرفتند چاشنی باده خوش گوار سلطنت درند افس جاگرد و مستی دولت با کوتاهی خود که مخصوص زیناست متضمن هزار گونه فتنه و فساد گشت با روزگار در آویخت و با قضا و قدر در افتاد و در بیماری حضرت جهانبانی بخاطر ناقصی خود رسانید که اگر بحسب تقدیر سانحه ناگزیر اتفاق افتد و سریر خلافت بجلوس شاهی رونق پذیرد یقین که صاحب این اقتدار و اختیار نخواهم بماند و سلوکی که طبیعت بدان خو کرده از پیش نخواهد رفت لاجرم در مقام تربیت داماد خود سلطان شهریار شد مطمح نظر کوتاه بین آنکه هرگاه امری سانع گردد او را مانند بنی در دست داشته باستظهار خزانه و فیل خانه و سایر اسباب ریاست کاری از پیش برد و باین عزیمت ناصواب و اندیشه باطل بتربیت اسباب شورش پرداخت و برهنه منوی اذبار نسبت بشاه بلند اقبال خصومت و عداوت را صریح ساخت بالجمله چون عریضه شاه ولیعهد مشتمل بر ملتسماتی که نگاشته خامه بیان شد رسید -

از آنجا که بیگم در مقام بد خوئی و بهیانه جوئی بود هر یک ازین مقاصد را لباس نا ملایم پوشانیده در نظر آنحضرت چنان جلوه داد که مقصد شاه جهان از ترتیب این مقدمات آنست که حل و عقد مهمام سلطنت و انتظام امور خلافت را بقبضه اقتدار خویش در آورده بجهت رواج کار خود دستگاهی فروچند و در بیرون جمعی از مفسدان خانه برانداز با او همراه شده همین کشی میکردند تا آتش فتنه بالا گرفت و بیگم خود مقصدی یورش قندهار و تدارک آن کار شده داماد نا خلف خود را بسرداری لشکر التماس خود و بعضی اشرف رسانیده که میرزا رستم پسر عم شاه عباس را که در قندهار نشو و نما یافته و چندین سال حکومت آنجا کرده و از

حقیقت آن سرزمین واقف است اتالیق او سازند و از خزانه و سابه هیچ کمی نیست زرهائی که از پدرم مانده و آنچه من درین مدت اندوخته ام همه را صرف این مهم کرده نوکر جدیدنگاه داشته لشکری سامان نمایم که از تماشای کمیت و کیفیت آن چشم روزگار سوره حیرت کشد بشرطی که شاه جهان در همان صوبه توقف گرفته عوض جاگیرهائی که در نواحی دارالخلافه اکبرآباد لاهور و اجمیر دارند از محال دکن و مالوه و گجرات متصرف شوند و جمعی را که بجهت خدمت دکن همراه برده بودند روانه درگاه والا سازند حضرت شاهنشاهی سخن ناصواب بیگم را بسمع رضا اصفا نموده خلاصه جاگیرهای شاه بلند اقبال را تفسیر کرده بشهریار دادند و فرمان شد که موکب شاهی در همان صوبه توقف گرفته بود می را که از درگاه بکومک شتافته بودند روانه حضور سازند و سزاواران بجهت آوردن آنها مقرر شدند و میر عبد السلام را که از جانب شاه ولیعهد وکیل درخانه بود کسپیل کردند و شهریار را تسلیم خدمت قندهار و منصب دوازده هزار و هشت هزار سوار فرمودند و مقرر گشت که میرزا رستم اتالیق شاهزاده و سپه سالار لشکر باشد و پیشتر بلاهور شتافته بغراهم آوردن سپاه همت مصروف دارد -

درینولا شاهزاده بلند اقبال پرگه دهلیپور را بجایگزین خود التماس نموده دریای افغان را بحکومت و حراست آنها تعیین فرمودند و پیش از رسیدن عرضه داشت شاهزاده بالتماس نور محل بجایگزین شهریار تنخواه شده بود و شریف الملک ملازم شهریار قلعه دهلیپور در تصرف داشت مقارن این حال دریا رسید و خواست که قلعه را متصرف گردد و از طرفین آتش قتال اشتعال پذیرفت و قیری بر حلقه چشم شریف الملک رسید و او را کور ساخت و ظهور این سانحه سبب زیادی شورش و آشوب خاطر بیگم گشت -

مراجعت موكب منصور بصوب دار السلطنة لاهور

دربيمست و پنجم امرداد لوای جهان آرای خاقان ممالک کشای بجانب لاهور ارتفاع یافت و در مقام هیرپور اعتقاد خان بحکومت کشمیر فرق عزت برافراخت و کنور سنگه راجه کشتوار را از جس بر آورده بمنایت وطن مالوف کامیاب خواهن ساختند و قوار یافت که زعفران و جانور شکاری بخالصه شریفه ضبط شود در بیست و چهارم شهر پور از آب جناب عبور اتفاق افتاد و درین تاریخ میوزا رستم از لاهور آمده باستلام غنیه خلافت ناصیه سعادت نورانی ساخت و هم درین منزل الفضل خان دیوان شاهزاده گیتی ستان شاه جهان از خدمت ایشان رسیده عرضه داشت آن خلف الصدق خلافت را بنظر اشرف گذرانید خلاصه مضمون آنکه این منصوبه که ارباب فساد ترتیب داده اند محض خطاست و پیش نهاد خاطر بیگم غیر از نقضت من و بد اندیشی این دولت نیست و از دلائلی آنحضرت دور مینماید که صلاح و فساد کارها را بنظر دور بین نسجیده در مصالح ملکی و امور کلی بقول زنان و رای ایشان که غنیمت آن ظاهر شد و بجزا نداشت و پیشمائی نتیجه بران مرتب نخواهد شد عمل میفرمایند و برین فرزند صلاح اندیش و مرید وفاکیش که مجدد اصد در چنین فتح عظمی شده و در خور آن امیدوار انواع و اقسام عواطف بود بی شائبه تقصیر خاطر مبارک را گران ساخته بحرف بد اندیشان کار میکنند و بتحریرک بیگم جاگیرهای این نیازمند را تغیر نموده بچنین ناخلفی میدهند خود بدولت انصاف فرمایند که باین وضع در میان دوست و دشمن چون تواند بسر برد هرگاه بی عنایتی و عدم استقلال حضرت درین مرتبه باشد التماس دارد که سوای سورت که در هندی دروازه خانه مبارک است تمام محال جاگیر این مرید را تغیر فرموده بهر کسی که مرضی بیگم باشد تنخواه دهند و این نیازمند را اجازت بخشند که در سورت گوشه انزوا اختیار نموده بدعا مشغول باشد هر چند حضرت شاهنشاهی بنور جهان بیگم فرمودند که تغیر جاگیر شاه جهان بی وجه و سبب مناسب نیست و آنچه او عرضه داشت نموده سراسر مقبول است لیکن چون استقلال بیگم بکمال

رسیده بود اثری برین گفت و شنود مترتب نگشت و بمقتضایان دیوان اعلیٰ حکم شد که محال متعلقه شاه جهان را در سرکار حصارومیان دوآب هرجا واقعت بجاکیر شهریار تنخواه نمایند و ایشان عوض آن محال از صوبه دکن و گجرات و مالوه هرجا خواهند متصرف کردند افضل خان هرچند در اصلاح این فساد سعی نمود سخن او بجائی نرسید و نتیجه بران مترتب نگشت و بی میل مقصود رخصت عاودت یافت و فرمان صادر شد که از محال دکن و گجرات و مالوه که بآن فرزند عنایت شده هرجا خواهد محل اوقات خود قوار داده مضبط آن حدود پردازد و جمعی را که بجهت بیرونی قندهار طلب فرموده ایم بزودی روانه درگاه والا نماید اگرچه این احکام را بحضرت شاهنشاهی منصوب میداشتند لیکن باراده و اختیار ایشان نبوده همه ساخته و پرداخته بیگم بود و غرض اصلی و آنکه اگر شاه جهان بتغیر جاکیر و جدا ساختن مردم تن در داده این بحکم و تعدی را فرو خورد بمروور فتور عظیم در جمعیت و سامان ایشان راه خواهد یافت و اگر مزاج و هاج آن فرزند نخت و تاج بشورش درآمده باقبله حقیقی طریق گستاخی و سودا بپیش گیرد ناگزیر برحضرت شاهنشاهی لازم و متحتم خواهد شد که بدائجاتب نهضت فرمایند بالجمله همگی همت آن خلف الصدق خلافت مصروف آن بود که غبار شورش که مرتفع گشته بآبباری مدار او ملایمت فرونشیند و پرده های آژیم و آداب از میان برداشته نشود و اراده فاسد بد اندیشان واقعه طلب آنکه از جانبین اسباب شورش و فساد سرانجام یابد و دستگاهی بجهت تربیت و پیش آوردن شهریار ترتیب دهند و چون آصف خان را از مستقدان قدیم و دولخواهان شاه جهان میدانستند خاطر بیگم را از چنین برادری بحرفهای سست و مقدمات دور از کار منحرف ساخته بودند و هرگاه ازین عالم سختی مذکور میشد آصف خان سکوت را حصار عزت خود دانسته زبان را بگویائی آشنا نمی ساخت و لای ارباب فساد میدان را خالی یافته در آتش افروزی سعی داشتند تا آنکه بیگم را برین آوردند که پرده مدارا و آژیم از میان برگرفته ابواب مخلصیت و منافعت مفتوح گردانید و حضور مهابت خان را که از شاه ولیعهد متردد و متوهم بود و همواره با

آصف خان طریقه بغنی و خصومت و حسد مسلوک میداشت از عاظم مصالح این کار دانسته از حضرت شاهنشاهی التماس نمود و از غرایب آنکه هرچند فرامین مطاعه و نشانیهای بیگم بطلب او صادر میگشت نظر بر نسبتهای سابق نموده ظهور این سائحه را بوجوه محقول دلنشین خود نمیتوانست ساخت و جرات برآمدن نمینمود و بخدمت مهد علیها عرضه داشت کرد که تا آصف خان در درگاه باشد آمدن من متصور نیست اگر در واقع غم برهم زدن دولت شاه جهان را با خود مصمم ساخته اند آصف خان را بصوبه بنگاله باید فرستاد و مهند خان را که خلیفه بیعت شاه جهان است سیاست باید فرمود تا من جرات برآمدن نموده مقصدی این شغل خطیر کردم بالجله امان الله پسر مهابت خان بمنصب سه هزاری ذات و یکم هزار و هفصد سوار سرفرازی یافت شد که او را بوکالت خویش در کابل گذاشته جریده متوجه درگاه گردد و منصب مهابت خان شش هزاری ذات و سوار مقرر شد چهارم آبان در دارالسلطنه لاهور ورود موبک مسعود اتفاق افتاد و درین روز عبد الله خان بهادر فیروز جنگ از کالپی که محل جاگیر اوست آمده باسلام عتبه اقبال جبین افروز گشت و جانب جهان از ملتان حسب الحکم رسیده بمصادات زمین بوس فرق عزت برافراخته هزار مهر و هزار رویه بصیفه نذر و هژده اسپهراقی برسم پیشکش معروض داشت -

و مقارن آن صبحه قدسیه شاهزاده سلطان دانیال را بمیرزا خان پسر عبد الله خان نسبت فرمودند و درینولا حیدر بیگ و ولی بیگ فرستاده های شاه عباس بمصادات آستان بوسی سرفراز گشته مراسله محبت طراز بنظر اقدس در آوردند و هم دران زودی خلعت و خوجی داده رخصت انعطاف ارزانی فرمودند و خانجهان را که بجهت بعضی مصالحتها طلب شده بود اسپ و فیل و شمشیر و خنجر مرصع عنایت نموده بطریق منتقلای فرستادند و حکم شد که تا رسیدن شهریار در ملتان توقف گیرند منتظر فرمان باشد و بی حکم عازم استخلاص قند هار نشود و آصف خان را بدار الخلافه اکبرآباد فرستادند که تمام خزاین مهر و رویه را که از

آغاز سلطنت حضرت عرش آشنایی تا حال فراهم آمده بدارگاه آرد ازین فرستادن مطلب اصلی جدا ساختن او بود چنانچه مهابت خان التماس نمود و پیش ازین درجای خود اشارتی بدان رفته و درین روزها شریف وکیل شاهزاده پرویز دستوری یافت که بسرعت تمام شقافته ایشان را بالشکرسویه بهار متوجه ملازمت سازد و فرمان مرحمت عنوان بخط خاصی قلمی نموده تاکید بسیار در آمدن مرقوم فرمودند -

و چون درین ایام حرفهای ناملایم از طرف شاه جهان بمسامع جلال رسیده موجب توزع خاطر قدسی مظاهرو شورش افزائی طبع اشرف میگشت و حدوث این سلحه بر آن حضرت سخت گران بود لاجرم موسویخان را که از بنده های مزاج فهم و من شناس بود نزد آن کوکب مراد فرستاده نصایح هوش افزا بشقیر او حواله فرمودند و حکم شد که برونویات باطن و مقاصد نهانی ایشان وقوف حاصل نموده بخدمت شتابد تا بهر چه مقتضای وقت باشد بمصل آید غره بهمن ماه جشن وزن قمری حضرت شاهنشاهی آراستگی یافت و درین تاریخ مهابت خان از کابل رسیده بتقییل پایه اوزنگ خلافت فرق عزت بر افراخت و در خلوت بمعرض رسانید که شاهنشاه خان در میان کنار است برهم زدن هنگامه شاه جهان از محالات مینماید اگر حضرت صریح بقتل او راضی نباشند بهمهانه خدمت روانه کابل سازند تا من او را آواره راه عدم گردانم -

مقارن این حال عرضه داشت اعتبار از اگره رسید که شاه جهان بالشکر بسیلر از ماند و متوجه این صوب شده تا پیش نهاد خاطر چه باشد مجملی ازین سرگذشت آنکه چون افضل خان بخدمت شاه جوان بخت پیوست حرفهای ناملایم ازین التفاتی پدر عالیقدر و اراده های قاسد بیگم و فتنه پردازی مفسد ان باطل ستیز همرویش داشت و ظاهر شد که هر چند مسامحه بکار رود نتیجه بران مرتب نخواهد شد بلکه حمل بر عجز و زبونی نموده در تحکم و تسلط خواهند افزود و چنانچه جاگیرهای هندوستان را تفسیر نموده اند رفته رفته جاگیرهای مالوه و گجرات و دکن

را نیز تغیر خواهند فرمود لاجرم نهضت موکب جاه و جلال شاه بلند اقبال بصوب
مستقر خلافت اتفاق افتاد -

توجه رایات عالیات بهجانب هندوستان

چون آمدن شاه ولیعهد بتحقیق پیوست بیگم بتحریرک مهابت خان اینهنی را
بروشی ناملایم وطریق ناپسندیده وهرروض داشته مزاج اشرف حضرت شاهنشاهی
را بشورشی در آورد و قواریافت که آنحضرت در لباس سیر و شکر تا آب سلطانپور
تشریف برند اگر طریق آمدن ایشان گستاخانه و ازوش پیگانه باشد شرایط خوم و
احتیاط را پاس داشته از آب مذکور عبور باید فرمود و اگر طور دیگر صورت بندد
فراخور آن بعمل آید و باین عزیمت هفدهم ماه بهمن از لاهور کنی واقع شد -

در خلال این حال پیوسته عرایض اعتبار خان و دیگر بنده ها از دارالخلافه
آگره میرسید که موکب منصور شاهزاده گیتی ستان شاه جهان بر جناح استعجال متوجه
این حدود است و خانخانان و داراب خان پسر او را با دیگر امرا که از تعینات
صوبه دکن بودند همراه آورده اند ازین جهت بر آوردن خزانه و روانه ساختن
مراه آصف خان صلاح دولت ندانسته بنابر احتیاط باستحکام برج و باره و لوازم
آن پرداختن و مطابق این عرضه داشت آصف خان نیز رسیده که چون آمدن ~~شاه جهان~~
شاه جهان مشخص گشت صلاح در بر آوردن خزانه ندانسته بنده متوجه ملازمت
گردید چون ازین خبر وحشت اثر بشورشی مزاج اشرف از دیاد پذیرفت لاجرم نهضت
موکب اقبال بصوب دارالخلافه آگره از عاظم مصالح دولت دانسته از آب سلطانپور
عبور فرمودند و بکوچ متواتر متوجه دهلی شدند بالجملة از فتنه و فساد نورجهان
بیگم کار باینحد رسید و بشامت نسبت شهریار جهانی بشورشی گزائید و فرزند ی را که
دستور العمل اخلاصی و رضاجوشی بود در مقام آوردند و چنین پادشاهی را
در کبر سن با کمال ضعف و بیماری در هوایی که بمزاج اشرف نهایت ناسازگاری و

تناقض دارد بجنگ، فرزند ترغیب تحریش نمودند غافل از آنکه بهر جانب که چشم زخم
رسد زبان این دولت است و بجزند است نتیجه بران مترتب نخواهد شد و بنده های
را که سالها تربیت فرموده بوالا پایه امارت رسانیده اند و امروز بپستی در موکب
شاهزاده والا قدر بوسر قد هار که ناموس سلطنت است در استیصال مخالفان
کوشیدندی در منازعت با یکدیگر ضایع ساختند درین وقت چندی از ارباب فساد
که محرک سلسله عناد بودند بعرض رسانید که حرم خان خواجه سرا و خلیل بیگ
ذوالقدر و فدائی خان میرتوزک و مستند خان بخدمت شاهزاده شاه جهان ابواب
عرایی و مراسلات بفتح دارند چون وقت مقتضی مدار او اتمانی نبود هر سه را محبوس
فرمودند و بمنابر عد اوشی که میرزا رستم با خلیل بیگ داشت برین اخلاص اوسوگند
خورد و نورالدین قلی نیز بر طبق آن گواهی درج داد و همچنین ابوسعید از
جانب حرم خان خواجه سرا خبابت کرده مقدمه چند که بوی خون از آنها آید
هر روز داشت و در آشوب طبیعت و شورش مزاج حکم تقیل این مرد و بیچاره شد
و مهابت خان که سبب هلاک آن تهمت زده های مظلوم بود بی تامل و توقف
بتیغ بیدریغ از هم گذرانید و فدائی خان را تیغ زبان بمیان جان درآمد و از کشتن
جان برد و مستند خان را از پایه اعتبار انداخته بجانب تنه اخراج نمودند -

و مقارن این حال عرضه داشت مختار خان از دارالخلافه اکبرآباد رسید که
شاه جهان با عساکر بیکران بنواحی اکبرآباد آمده در فتحپور توقف گزیده اند و
موسوی خان در فتحپور دولت ملازمت دریافته تبلیغ احکام پادشاهی نمود و
آنچه بنقره او حواله شده بود هر روز داشت و ایشان هر روز پسنندیده با او خطاب
فرموده مقرر ساختند که قاضی عهد الصنیز برفاقت مشارالیه مخرج درگاه گشته مطالب
ایشان را بعرض همایون باین عنوان رساند که چون الفصل خان در درگاه کاری
نمساخت و هر چند باصلاح این فساد کوشش نمود نتیجه بران مترتب نشد تا گریز
مایوس بازگشت و بیگم منازعت و مخلصیت را صریح ساخته محال جاگیر شاه جهان
را بمکابره و ستیزه تغیر داده تنخواه نمود و حرفهای نا ملایم و مقدمات زشت

ازین التفاتی حضرت شاهنشاهی و بداندیشی بیگم بشاه جوان بخت رسید و متیقن گشت که هر چند مدار او بردباری بکار رود حمل بر عجز و زیونی کرده در تعدی و تحکم خواهند افزود و جهی که بامید واریها فراهم آمده اند نقش پاس از صفحه احوال خوانده راه بیوفائی خواهند سپرد و کاربرد شواری خواهد کشید لاجرم بخاطر صلاح اندیش چنین نقش بست که پیش از رسیدن شاهزاده پرویز و فراهم آمدن لشکر از اطراف و اقطار ممالک بخدمت پدر بزرگوار باشد شتافت بختل که این عجب از میان برگرفته آید و کاربرد بجائی نرسد که طرفین را ندامت ابد حاصل شود بالجمله در کنار آب لودیانه موسوی خان با قاضی عبدالعزیز بموکب شاهنشاهی رسید و از بس که مزاج اشرف بتحریک و فساد نور محل بر شورش و آشوب بود قاضی را راه سخن نداده حواله مهابت خان فرمودند که مقید دارد و چون موکب اقبال از سمرند پیشتر شتافت امر او سایر بنده ها از محال جاگیر خود آمده سعادت زمین بوس دریافتند از انجمله لاله بر سنگه دیو بوندیله در مقام تهنائیسر بموکب اقبال پیوست و فوج آراسته عرض داد و در منزل کرنال آصف خان از اکبر آباد رسیده بمسکات رکاب بوس مشرف شد و توازش خان پسر سعید خان از گجرات آمده باستلام عتبه خلافت ناصیه افروز گردید و تا رسیدن بدارالملک دهلوی جمعیت نیک در ظل رایت جلال فراهم آمد و سید بهوه بخاری و صدر خان و راجه کشن داس در دهلوی ملازمت نمودند و باقر خان فوج آراسته بنظر در آورد و راجه کوه هوداس پسر رایسال درباری بمسکات زمین بوس فرق عزت برافراخت درین یورش مدد جرتد بپیر امور و ترتیب افواج بمواید مهابت خان مفوض بود و سرداری فوج هراول بعبدالله خان مقرر شد و حکم فرمودند که یک گروه بیشتر از ارد و فرود می آمده باشد و خدمت رسانیدن اخبار و ضبط راهها نیز بعبدالله او شد پنجم اسفند ارمند از میان همواره دهلوی گذشته در کنار آب چون نزول سعادت فرمودند -

آغاز سال هژدهم از جلوس والا^۱

روز سه شنبه بیستم جمادی الاول سال هزار و سی و دو هجری نور بخش^۲
صورت و منی حمل را فروغ دیگر بخشید و سال هژدهم از جلوس مقدس آغاز شد
راجہ جی سنگہ سپہ راجہ مان سنگہ از وطن خود آمدہ باسلام شدہ خلافت
ناصیہ سعادت ہر افروخت^۳۔

و مقارن آن رایت اقبال شاہنشاهی از دہلی قدری بہتر رفت و موکب
مسعود شاہ ولیعہد بمقام بلوچ پور پیوست و مسافت بامین / دہ کروہ پیش نماد
دوین وقت بعضی ظاہر بینان بسر ہراری خلافت ضروری داشتند کہ از مقید
ساختن قلص و چہرہ پرداز احوال جنون معلوم میشود کہ کار از صلاح و صواب
گذشتہ و شاملہ بجای نازک رسیدہ الحمد للہ لشکر با محاسب گیت و کیفیت ہر لشکر
پادشاہی فزونی دارد صلاح دولت در آنست کہ ترک معاصیہ نمودہ عرصہ ہزد
باید آراستہ غالب ظن انگہ فتنہ جویان واقعہ طلب خجالت زدہ ادبار کردند و
کارہا ہمواد دولتخواہان شود آن برگزیدہ دین و دولت حقوق تربیت والد بزرگوار
را بخاطر حق پسند گذرانیدہ فرمودند ہماذاللہ از ارتکاب چنین گستاخی کہ نزد
خدا و خلق ناستودہ و مضیع باشد و بغیر از ندامت و پشیمانی نتیجہ ہران مترتب
نگردد قضا را اگر در اثنای جنگ چشم زخمی بآنحضرت ہرسد با آنکہ فتح از ہنجانب
باشد مارا از ان دولت و سلطنت چہ بہرہ و دلخوشی خواہد بود مرکز خاطر
حقیقت گرین جز آن نیست کہ فتنہ سازان خانہ ہر انداز را کہ محرک سلسلہ
شورش و فساد اند مالش بسزا دادہ شود و محال جاگیر ہا بدستور سابق بتصرف
در آید بالجملہ آن مظہر مکرم سبحانی بحرف واقعہ طلبان التفات فرمودہ از
غایت سعادتہندی و حق پسندی چہار دہ کروہ از راہ متعارف میل بجانب دست
چپ نمودہ در مقام کوتلہ کہ داخل ولایت میوات است ہمسکر آراستند و چہار
پنچہزار سوار در رکاب منصور نگاہداشتہ سہ فوج بسرکردگی داراب خان و راجہ

۱ - ۱ - جلوس مبارکہ ۲ - ۱ - "ہزار و سی و دو ہجری" ندارد

۳ - ۱ - راجہ جی سنگہ ہر افروخت " ندارد

بکرماجیت و راجه بهیم مقرر فرمودند که براردوی پادشاهی بقزاقی و تاخت و تاراج برداخته راه آمد و شد رسد غله و آذوقه را مسدود دارند و اگر بتحریک بیگم فوجی بمبارزت و مقاتلت نامزد فرمایند نام برده ها روی آنها را توانند نگاهداشت تا مفسدان بداندیش بستوه آمده غبار شورش که مرفیع ساخته اند فروشانند و دست از محال جاگیرها باز دارند و پرده آهن و ادب از میان برداشته نشود و بیگم بتحریک مهابت خان آصف خان و خواجه ابوالحسن و عبدالله خان و لشکر خان و فدائی خان و نوازش خان و غیره را با موازی بیست و پنج هزار سوار موجود بتقابل فرستاد و راجه بکرماجیت و داراب خان نیز افواج ترتیب داده در برابر آمدند و چون تلاقی فریقین اتفاق افتاد عبدالله خان سردار فوج هراول که از بی عنایتی حضرت جهانپانی و بدسلوکی بیگم و دشمنی مهابت خان ذخیره هادر خاطر داشت و قرار داده بود که اگر افواج باهم نزدیک برسند و قاپو بدست افتد خود را بخدمت شاهزاده ولیعهد رساند -

درینولا قاپو یافته فوج هراول را ویران ساخته بخدمت شاه والا قدر شتافت و مشمول عواطف بیکران گردیده بعنایت بیست هزار مهربان نقد و خلعت خاصه و خنجر و شمشیر مرصع و فیل و اسب خاصه فرق عزت برافراخت درین هوج و مرج زبردستخان مرتوزک و شیرحملة و شیرپنجه پسر او و محمد حسین برادر خواجه جهان و پسر اسد خان مسموری از فوج عبدالله خان جان نثار شدند و راجه بکرماجیت که از اراده عبدالله خان آگاهی داشت نزد داراب خان شتافت که نوید آمدن اورسند و نوازش خان پسر سعید خان و جمعی که از اراده عبدالله خان آگاهی نداشتند پنداشتند که بقصد جنگ تاخته است و بفوج مقابل خود اسب برانگیختند و گرد و غبار بحدی حادث شد که تشخیص دوست و دشمن از میان برخاست و بحسب سرنوشت درین وقت تیرتفنگ برپیشانی راجه بکرماجیت خورد و از اسب افتاد و جان بجان آفرین سپرد و از افتادن راجه سر رشته انتظام افواج شاه از هم کسبخت و اختلال تمام بحال مردم راه یافت و راجه

بهیم از مشاهده این حال بی محابا بجانب فوج نوازش خان تاخته و او را شکست داده جمع کثیر از سادات باره و امروزه را بقتل رسانید و سید شهاب پسر سید هاشم باره باچندی دستگیر شد و چون خبر رفتن عبد الله خان بعزیز حضرت شاهنشاهی رسید از آصف خان و خواجه ابوالحسن بدگمان شده بلاضطراب تمام نزد خود طلب فرمودند و اعتماد از میان برخاست و شورش عظیم در لشکر افتاد و مهابت خان که مدار این مهم بر او بود چون آثار غلبه و تسلط از افواج شاهی مشاهده نمود ناگزیر دست بحبله و تنویر زد و بحرفهای دلفریب خاطر ایشان قاضی عبدالعزیز ساخت که اگر شاه جهان انقیاد حکم اشرف نموده عنان مساوت بصوب دکن معطوف دارند من تعهد مینمایم که مهمسازي جاگیر ایشانرا خاطر خواه سرانجام دهم و متعاقب اسناد آن حال را بمهر اوزک رسانیده روانه خدمت سازم و چون اینصحنی از عرضه داشت قاضی بمسابع شاهی رسید اگرچه برسختن مهابت خان اعتماد نداشتند لیکن ازین که دست آویز عذری بهمم رسید رضا جوئی پدر والا قدر را بر مطالب خود ترجیح داده رایت مراجعت برافراشتند بالجله موکب حضرت شاهنشاهی از حوالی اکبرآباد عبور نموده بصوب اجپور نهضت فرمود و شاه جهان بجانب باند و رایت دولت برافراشتند و در انتهای راه صوبه گجرات را بعبد الله خان عنایت فرمودند و او را دارنام خواجه سرائی را بحکومت و حراست آن ملک رخصت کرد.

و درین وقت خان عالم از اله آباد و سربلند رای از دکن و راجه جی سنگه نبیره راجه مان سنگه از وطن بار دوی شاهنشاهی رسیده سعادت رکاب هوس دریافتند و بامان الله پسر مهابت خان خطاب خانه زاد خانی عنایت شد ششم اردی بهشت کنار کولاب فتحپور محل نزول بارگاه دولت گردید و درین منزل اعتبار خان خواجه سرایستلام عتیقه سلطنت جبین سعادت نورانی ساخت چون در محارست قلعه اکبرآباد شرایط احتیاط و تدانم بندگی بتقدیم رسانیده بود بمواظف و نوازش خسروانه کامیاب مراد گردید و منصب ششهنزاری ذات و پنجهزار

سوار و خطاب ممتاز خان عنایت نموده و خلعت با کمر شمشیر مرصع و اسب و فیل خاصه مرحمت فرموده رخصت انصاف ارزانی داشتند -

درین هنگام بعرض رسید که جگت سنگ ولد راجه باسودر کوهستان کانگره غبار شورش مرتفع ساخته حکم شد که سردار خان از ملتان بدانصوب شناخته سزای لایق در کنار روزگار او نهید دهم اردی بهشت ماه الهی حوالی پرگنه هندون مسگر اقبال گشت چون شاهزاده پرویز از صوبه بهار آمده بنواحی اردوی گیهان پوی رسیده بود حکم شد که امرای عظم باستقبال شتابند یازدهم بعد از دوپهر روز در ساعتی که مختارانجم شناسان بود سعادت زمین بوس جبین اخلاص نورانی ساخت و حضرت شاهنشاهی بشوق و شغف تمام در آغوش عاطفت گرفته نوازش و مهربانی پیش از پیش ظاهر ساختند -

و هم درینولا صادق خان بخشی بحکومت و حراست پنجاب سرفرازی یافت و در خلال این حال بمسامع جلال رسید که میرزا بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ که در سرکار پتن صوبه گجرات جاگیر داشت برادران خورد اوشی بیخبر بر سر او ریخته او را بقتل رسانیدند و مقارن این حال برادرانش بابا در حقیقی او بدرگاه والا آمدند لیکن مادرش چنانچه باید مدعی خون فرزند نشد و بشیوت شرعی نیارست رسانید اگرچه فتنه جوئی و زشب جوئی او بمرتبه بود که گشته شدن او افسوس نداشت لیکن چون ازین بیدولتان نسبت ببرادرکلان که بمنزله پدر است چنین بیباکی بظهور رسیده بود حکم شد که بالفعل در زندان محبوس دارند تا بعد ازین آنچه سزاوار آنها باشد بعمل آید و چون بعرض رسید که شاهزاده بلند اقبال شاه جهان از راه کهنای چاند اعبور فرموده بماند و شناختند درین وقت مهابت خان از قرار صلح برگشته حضرت شاهنشاهی را بران داشت که تا اجیر تشریف برده فوجی بسرداری شاهزاده سلطان پرویز بتعاقب شاه جهان باید فرستاد تا سلسله انتظم و سر رشته جمعیت ایشان کسبخته شود لاجرم صید کنان و شکار افکنان متوجه اجیر شدند -

دستوری یافتن شاهزاده سلطان پرویز بصوب دکن

خاقان ممالک ستان از اثنای راه بموجب قرار داد شاهزاده پرویز را سردار ساختند و مدار انتظام افواج و کار فرمائی لشکر بقضه اختیار و اقتدار مهابت خان حواله نموده از امرای عظم و منصبدار واحدی و برق انداز مواری جهل هزار سوار موجود باتوبخانه عظیم و فیلان مست جنگی و بیست لک روپیه خزانه همراه داده بشاریخ بیست و پنجم اردی بهشت سال هزار و سی و دو بجانب دکن رخصت فرمودند اسامی امرائی که در خدمت شاهزاده دستوری یافتند // بدین تفصیل است خان عالم راجه برسنگ دیو بوندیله راجه سورج سنگه راجه جی سنگه فاضل خان رشید خان راجه گودهر خواجه میر عزیزالله اسد خان سید بنیر خان اکرام خان وغیره و فاضل خان بخدمت بخشگیری و واقعه نویسی لشکر ظفر اثر مقرر گشت غره خورداد داور بخش پسر سلطان خسرو را بمنصب هشت هزاری ذات و سه هزار سوار سر بلند ساخته و دولک روپیه نقد مدد خرج عنایت نموده و خان اعظم را اتالیق او کرده و یک لک روپیه بصیغه مساعدت مرحمت فرموده بصوب گجرات فرستادند تا عامل عبد الله خان را ازان ملک بر آورده خود بحکومت پردازد و درینولا آصف خان بصاحب صوبگی ولایت بنگاله و اودیمه دستوری یافت و جگت سنگه پسر رانا کرن از وطن خود آمده دولت زمین بوس دریافت و ابراهیم خان فتح جنگ حاکم بنگاله سی و چهار زنجیر فیل برسم پیشکش ارسال داشته بود بنظر همایون درآمد -

درینوقت عرضه داشت متصدیان صوبه گجرات مشتمل بر جنگی که میان عبد الله خان و ناهر خان وصفی پسر امانت خان و دیگر بنده ها واقع بمسامع جلال رسید و شرح این داستان برسم اجمال آنکه ولایت گجرات بشیول شاه جهان مقرر بود و راجه بکرماجیت بصاحب صوبگی آن ملک اختصاص داشت در هنگامی که موکب گیهان شکوه از ماند و نهضت فرمود راجه بکرماجیت حسب الحکم کنهرداس برادر خود را

در احمد آباد گذاشته خود بخد مت آمده در حوالی د هلی جان نثار گشت چنانچه در جای خود گذارش یافته و چون آنحضرت عنان مساودت معطوف داشته متوجه ماند و شدند گجرات را بشیول عبد الله خان لطف فرمودند و کسهر داس را با صفی دیوان آن صوبه و خزانه و تخت مرصعی که پنج لک روپیه صرف آن شده و پردله شمشیر که بدولک روپیه برآمده و آنها را بجهت پیشکشی والد بزرگوار ترتیب داده بودند نزد خود طلب نمودند و عبد الله خان وفادار نام خواجه سرای خود را بحکومت آن ملک فرستاد و او با حدودی بیسروپا با احمد آباد درآمده شهر را تصرف گشت و صفی دولتخواهی درگاه را بخود مصمم ساخته در نگاهداشتن سپاهی و فراهم آوردن جمعیت همت گماشت و روزی چند پیشتر از کسهر داس از شهر برآمده در کنار تال کانگریه منزل گزید و از آنجا بمحمود آباد شتافت و بظاهر چنان مینمود که بخد مت شاه جهان میروم و در باطن باناهو خان و سید دلیر خان و بابو خان افغان و دیگر بنده ها که در محال جاگیر خود توقف داشتند بمراسلات ترتیب مقدمات دولتخواهی نموده در انتهاز فرصت بود و صالح فوجدار سرکار پتلاد از فحوی کار دریافت که صفی را اندیشه کار دیگر بيشتهاد خاطر است بلکه کسهر داس هم اینحنی را تفرس نموده بود لیکن چون صفی جمعیت نیک فراهم آورده شرط خرم و احتیاط مرعی میداشت نتوانستند با و دست انداخت و صالح چون کار آگاه بود از توهم آنکه میاد لصفی ترک مداراوی با نموده دست یغما بخزانه شاهی دراز سازد و در بینی بکار برده با خزانه شتافت و قریب ده لک روپیه در ماند و بخد مت شاه والا قدر رسانید و کسهر داس نیز بود از مرصع را گرفته از پی اوروانه شد اما تخت مرصع را بجهت گرانی نتوانست همراه برد صفی که عرصه را خالی دید با جمعی که اتفاق داشت مراسلات فرستاده قوار داد که هر کدام از محال جاگیر خود با جمعی که دارند گرم و کیرا شتافته هنگام طلوع فیضان از دروازه که بر سمت راه آنهاست بشهر درآمد و خود بابا بوخان افغان از پرگه کپر پنج کوچ کرده وقت سحر بمسواد شهر رسیده دریغ شعبان لحظه توقف نمود تا روشنی شود و دوست از دشمن تمیز یابد و بعد از سلغنی چون دروازه شهر را کشاده یافت از دروازه سارنگپور بحصار احمد آباد درآمد -

و مقارن این حال ناهرخان رسیده از دروازه ایدریشهر داخل شد
 خواجه سرای عبدالله خان از ظهور این سانحه که درمخیله او نگذشته بود
 سراسیمه بخانه شیخ حیدرنبیره میان وجیه الدین پناه برد و نام برده ها با استحکام
 قلعه و برج و باره پرداخته جمعی را بر سرخانه محمد تقی دیوان و حسن بیگ
 بخشی فرستاده آنها را بدست آوردند و شیخ حیدر خود آمده ظاهر نمود که
 خواجه سرای عبدالله خان درخانه منست فی الفور او را هم دست و گردن بسته
 آوردند و خاطر از ضبط و نسق مطمئن ساخته بدلا سای لشکر و فراهم آوردن جمعیت
 پرداختند و از نقد و جنس هرچه بدست آمد بعلوفه مردم قدیم و جدید قسمت نمودند
 حتی تخت مرصع که مثل آن بسالها صورت بندد در دم شکسته طلا را بعلوفه نوکران
 تقسیم نمودند و جواهر را خود متصرف گشتند و در اندک فرصت جمعیت خوب فراهم
 آمد و چون این خبر بماند و رسید عبدالله خان از خدمت شاه والا قدر رخصت گرفته
 بکومک و مدد التفات نفرموده با پانصد ششصد سوار بر جناح استعجال شتافت و در
 عرض بیست روز از ماند و بپروده پیوست صفی خان و ناهرخان و دلیر خان و دیگر
 کومکیان صوبه گجرات نجات خود را منحصر در اتفاق دانسته با چهارده پانزده
 هزار سوار از مردم قدیم و جدید بقصد جنگ از شهر برآمده در کنار تال کانگریه
 مسکراستند چون عبدالله خان از کثرت لشکر غنیم و قوف یافت روزی چند در پروده
 توقف گزید تا کومک برسد و بعد از چند روز کوچ نموده بمحمود آباد لشکر آراست و
 مردم شهر از کنار تال کانگریه برخاسته در ظاهر موضع بتوه نزدیک بمزار قطب عالم
 فرود آمدند و عبدالله خان از محمود آباد بموضع باریجه آمد و صفی و ناهرخان در
 ده بالود منزل نمودند و بین الفریقین سه گروه فاصله ماند روز دیگر از جانبین افواج
 ترتیب داده متوجه عرصه کارزار شدند قضا را درجائی که عبدالله خان مسکراست
 آراسته بود زقیم زارانبوه و کوجه نمای تنگ داشت و زمین نشیب و یلند بود
 بنا بران سلسله افواج او انتظام شایسته نیافت نخست ناهرخان را که هراول لشکر
 پادشاهی بود با همت خان که از پیش قدمان فوج عبدالله خان بود مبارزت اتفاق

افتاد و از شصت قضا تنگی بدورسید و راه عدم گزید و فلی که در پیش فوج عبد الله خان بود از آوازیان و تنگی روگردان شده به کوچ تندگی که از دو طرف زقوم زار داشت درآمده بسیاری را پامال راه عدم ساخت و از نیروی تقدیر عبد الله خان راه هزیمت سپرده بپروج رفت و سه روز دربرج گذرانیده روز چهارم به بندرسورت شتافت و دو ماه در بندر مذکور بسر برده مردم پریشان خود را جمع ساخت و باز فوجی فراهم آورده در برهانپور خود را بخدمت شاه جهان رسانید -

و چون این خبر بعرض حضرت شاهنشاهی رسید صفی که چنین خدمت عمده بتقدیم رسانیده بود از منصب هفصدی ذات و سیمصد سوار بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار و خطاب سیف خانی و علم و تقار و فرق عزت بر آسمان سود و نانو خان بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار عزائم زیادت اکنون مجملی از ماجرای موکب گیمهان شکوه شاه جهان و لشکری که در خدمت شاهزاده سلطان پرویز تعیین شده بود نگاشته کلک وقایع نگار میگردد چون موکب شاهجهان بمند و پیوسته بود شاهزاده پرویز مهابت خان یکمهایی چانده رسیده عنان باز کشیده قرار دادند که ایام برسات را در همین حدود گذرانیده بعد از تخفیف بارندگی هر چه مقتضای وقت و صلاح کار خواهد بود بعمل خواهند آورد درینولا رستم خان شغالی و برق اند از خان میرانش که بمیامن تربیت و آذر و پروری شاه ولیعهد از پایه قلچجیکری بوالا مرتبه امارت رسیده بودند از حق ناشناسی و نمک حرامی بشاهزاده پرویز زمهابت خان نوشتند که بی تامل و توقف روانه این جانب باید شد که چون افواج طرفین قویب بیکدیگر برسند فوج خود را برهم زده بشما ملحق خواهیم گشت و شاهزاده و مهابت خان از تحریک مفسدان سپاه باطن دلیر گشته بالشکر پادشاهی از کربوه چانده عبور نمودند و شاه ولیعهد خالی الذهن از نفاق و بد اندیشی حرام خمگان رستم خان را با بسیاری از امرا و فوجی از مردم دکن برسم منقلای رخصت فرمودند که سر راه بر لشکر پادشاهی گرفته آثار مردانگی بظهور رساند و خود نیز متعاقب از قلعه مند و برآمده رایت عزیمت بد انصوب برافراشتند و روز اول سران سپاه دکن

چنگش نمایان کرده منصور خان فزنکی را که از اردوی شاهی گریخته بلشکر پادشاهی ملحق شده رعایت یافته بود بقتل رسانیدند و روز دیگر نیز چره دستی نموده عجب سکه پسر بهاری را که از عمده های مهابت خان بود بادیست را جهت علف شمشیر ساخشد و کار لشکر پادشاهی بسختی و دشواری کشید و قرار یافت که روز سیوم موکب شاهی بلشکر منقلای پوسته جنگ گصف نماید درین وقت رستم خان که او را از منصب سه پستی بوالا پاپه منصب پنج هزار و خطاب رستم خانی ترقی فرموده صاحب صوبه گجرات ساخته بودند و بمهابت اعتماد پرودا شدند با محمد مراد قوریکی و برق انداز خان و جمعی کثیر از منصبداران راه کافر نعمتی سپرده و حقوق تربیت را بمقوق بدل ساخته و خاک بی حقیقی بر فژق روز کار پخته نزد شادزاره پرویز و مهابت خان رفتند و از رفتن و گریختن این بی سوادان سر رشته اندام اقواج از هم کمیخت و اعتماد از میان برخاست و بسیاری راه بی حقیقی سپرده قرار بر فرار دادند و جمعی سر اسیمه بخت مت شاه ولیعهد پوستند ناگزیر قرار یافت که از دریای نریده گذشته کنار آب را استحکام باید داد درین هنگام یکی از بنده های شاهی مراسله خان خاندان را که از روی بی اخلاصی بدست خط خویش به مهابت خان نوشته این بیت را در عنوان مکتوب ثبت نموده بود :-

صد کس نظر نگاه میدارند * ورنه ببیرد می زین آرای

با قاصد او گرفته بملا زمت اشرف آورد و شاه سکندر شکوه ارسطودانش صلاح در اظهار آن ندیده حکم فرمودند که دوش حامل رقیه را از بهار سرسبز سازند تا آتشای این سر نشود و از دریای نریده پایاب عبور فرموده بهرم بیگ بخشی را با جمعی از سوار و پیاده در کنار آب گذاشته گذرها را بنوپ و تنگدگ استحکام داده منوجه قلعه آسیر کشد :-

و مقارن این حال خانخانان را با اولاد او بحضور طلب فرموده آن نوشته را نمودند و او منفل شده جواب پسندیده نتوانست داد او را باد اراکجان و دیگر فرزندان بسید مظفرخان سپردند که نظر بند دارد و آنچه خود نال زده بود که صد کس بنظر نگاه میدارند م پیش آمد و چون موکب کیهان شکوه شاه ولیعهد بقلعه آسیر پوست میر حسام الدین ولد میر جمال الدین حسین انجواز قلعه برآمده ملا زمت نمود و آنحضرت سه روز بر قواز قلعه توقف فرموده از آن قه و سایر مصالح قلعه داری خاطر مبارک جمع ساخته اسباب زیادتى را که همراه گردانیدن آن تعزیر تمام داشت با گروهی از پرستان ران حرم سوای اقبال در آنجا گذاشته حراست قلعه را بر اجه گویال داس حواله فرموده پاشاهزاده حاج والا قدر رایت غریمت بحروب برهانپور برافراشتند مقارن این حال عبد الله خاتون از سورت آمده سعادت رکاب بود دریافت و مهابت خان پاشاهزاده بکسار آب نوبه رسیده و روبروی بیرم بیگ هکر آراست و پوسته از طرفین جنگ توپ و تفتک میشد و هر چند سعی در عبور از دریانمودند چون بیرم بیگ کشتیه را با نظر فبرده گذارها را بتوپ و تفتک است حکام داده بود میسر نشد و چون از د اراخان بی اخلاصی ظاهر نشده بود و کناهی که مستوجب قید باشد بفصل نیامده محبوس داشتن او بی نقصیر پسند خاطر ملکوت ناظر شاه جهان نیفتاد و نیز گذشتن پسر و نگاهداشتن پدر از مصلحت دور بود لا جرم هر دو را از قید برآوردند بصندیت کوناگون دلفوازی فرمودند و چون موکب شاهی به برهانپور نزول نمود و مهابت خان از آب نوبه عبور کردن نتوانست نهائی نوشته ها نزد خانخانان فرستاد و آن کهن سال فرتوت دنیا دوست را شیطان صفت بشر تیغ مقدمات مردم فریب از راه برد خانخانان بخد مت آنحضرت مصروف داشت که چون روزگار بنا ساز گری برداخت اگر روزی چند بزمانه درساخته طرح صلح بمیان اندازند برآینه سبب امنیت عالم و رفاه بنده های خدا خواهد بود از آنجا که شاه جهان همواره همت والا را با طغای نائیره فساد مصروف میداشتند

ترتیب این مقدمه را فوفوز عظیم دانسته خانخانان را بخلو نسرای دین و دولت
 برده بسو کند مصحف مجید خاطر خوی را از جانب او مطمئن ساختند و او دست
 بر مصحف نهاده غلاظ و شداد سو کند خورد که هرگز از آنحضرت روی اخلاص
 بر نیاید و درین شغل تفاق که طبعش بران محبو بود ظاهر و سازد و همه جا
 صلاح طرفین را در نظر داشته کار کند و بعد از اطمینان قلب خانخانان ترا رخصت
 فرموده و اراجان را با فرزند ان اود رخصت خود نگاهداشتند و قرار یافت که مشارالیه
 درین طرف آب توقف کند و مراسلات ترتیب مقدمات صلح نماید و چون خبر صلح و
 رخصت خانخانان بنده های شاهی رسید رسوخ عریضت نقصان پذیرفت و اختیاط که
 در استحکام گذرها میکردند بطریق اصلی نمائند شبن در کران خواب غفلت بودند
 ناگاه جمعی از جوانان کار طلب یارگی همت بآب در زده مردانه عبور نمودند و بیرم بیگ
 نتوانست بمقابله و مقابله پرداخت بالجمله شاهزاده پرویز و مهابت خان قبا بویافته
 از آب گذشتند و خانخانان بنوشتهای مهابت خان طور مار حقیقت و وفارا بآب عصیان
 شسته و شرایط عهد و سو کند را بر طاق نسیان گذاشته و از خدا و روز جزا نیندیشیده
 پرده از پیش رو گرفت و راه ادبار سپرده به مهابت خان پوست و بیرم بیگ خجلت زده
 و سرافکنده خود را بملا زمت شاه عالیقدر رسانید و چون حقیقت بی حقیقتی
 خانخانان و عبور لشکر منصور حارث شاهنشاهی از آب نریده و آمدن بیرم بیگ
 بمسامع شاه جوان بخت رسید توقف در برهانپور صبح دولتند انسته باشاهزاده
 های والا قدر و پرستاران حرم سراغ عزت از آب برهانپور عبور فرمودند و اورا ملک
 برار و گلکند متوجه بنگاله شدند و درین هنگام که وقت عیار گرفتن مروی و وفا بود
 بسیاری از بنده های شاهی راه بی حقیقتی سپرده جدائی گویدند و مقارن این حال
 سلطان پرویز و مهابت خان به برهانپور پیوسته از دریای تپتی گذشتند و تا کبهاتی
 بهنگار که درسی گروهی برهانپور واقعت بمقابله شتافتند و از انجگله حفظ ایزدی
 نگاهبان شاه و لیسند بود لشکر پادشاهی بتواتر باران از حرکت بازماند و براقها

از کار رفت لا جم از کربوه مذکور عثمان مراجعت بنبلده برنغان پور مسطوف ساختند و شاه جم جاه بسرحد تلنگانه که از حدود متعلقه قطب الملک است درآمده کوچ بر کبی منوجه مقصد کردند و چون نودیکه با و دیسه رسیدند احمد بیگ خان برادر زاده ابرا هیم خان حاکم آن صوبه روی بودای فرار نهاده نزد ابرا هیم خان شرافت و شاه ولیعهد محمد تقی مخاطب بشاه قلی خان را با فوجی بحراست صوبه او دیسه گذاشته را بیت منصور بصوب بنگاله برا فراشتند و چون حوالی بردوان مخیم بر اوقات جلال کشت صالح برادر زاده جعفر بیگ آمدن خان در حصار بردوان متحصن گردید و حسب الحکم عبد الله خان بهادر فیروز جنگ بلوانم محاصره پرداخته در سرسواری کار بر او تنگ ساخت و او از روی بیچارگی از حصار برآمده عبد الله خان را دید و بحکم اشرف محبوب زرد ان ادب کردید و سر کار بردوان را بیرم بیگ عنایت نموده و او را در انجا گذاشته منوجه پیش شدند درین وقت ابرا هیم خان صاحب صوبه بنگاله از صعیف موکب جهانکشای بترتیب افواج و تهیمه رزم و بیکار برداخت و با قیلان بسیار و توپخانه و نواره پاکیز نکر شرافت نخست نلم این مقام آگاه محل بود بعد از انکه

راجہ مانسنگ قلعه اساس نهاده حاکم نشین ساخت هراج محل شهرت گرفت و اکنون با کبرنگر موسوم شده و احمد بیگ خان نیز در اکبرنگر بمخیم خویش پیوست و در هنگامی که راجہ مانسنگ قلعه میساخت دریای گنگ متصل بقلعه جاری بود بعد از مدتی دریا حای خود گذاشت قریب بیگ کوه دور افتاده و ابرا هیم خان مقبره پسر خود را بر فراز آب بنیاد نهاده حصار از سنگ و آهک در رعایت استحکام ترتیب داده درین هنگام بخاطر آورد که اگر در قلعه اکبرنگر متحصن شود عساکر اقبال از چهار طرف بلوانم محاصره پرداخته کار بر او تنگ خواهند ساخت چون حصار مقبره مستحکم است و از راه دریا کومک نواره و آذوقه میرسد بهمجه جهت در حصار مقبره تحصن حسین بصلاح قریب تراست لا جرم قلعه اکبرنگر را خالی گذاشته باستحکام مقبره پرداخت و جمعی از فرنگیان را که در توپ اندازی و شرایط

قلعه داری و قوف تمام داشتند بایسیاری ازبنده های پادشاهی و مردم مستعد خود قریب چهار هزار کس بحصار مقبره در آورد و بقیه لشکر را فرمود که در آن طرف آب مکر آراستند -

در خلال این احوال حوالی اکبر نگر مخیم سر اوقات جاه و جلال گردید و شاه بلند اقبال ستوده خصال فرمان عاطف عنوان مصحوب کمال الدین حسین مخاطب بجان نثار خان نزداد فرستادند مضمون آنکه بحسب تقدیر عبور موکب جهان نور دید بن صوب اتفاق افتاده اگر او اختیار بندگی نماید ازین ملک هر چاره خواهد بجا گیر او عنایت میفرمائیم و اگر اراده رفتن درگاه نماید بخشودی رخصت میدهم ابراہیم خان در جواب عرضه داشت نمود که فرموده حضرت ترجمه کلام الہی است و جان و مال و ملک بنده ها بحکم فرمانروای زمین و آسمان تعلق بآنحضرت دارد لیکن آئین نمک شناسی و حقوق تربیت پادشاهی سد راه این پیرو غلام شده نه بدریافت سعادت ترکاب بوسی میتوانم شتافت و نه قرار قرار بخود داده روی خجلت وده بامثال و اقوان میتوانم نمود سر خود را یای اند از سم ستوران موکب اقبال میخواستیم بعد از قتل من این ملک ببنده های درگاه ارزانی باد تنه این داستان بجای خود نگاشته خامه بیان خواهد شد روز سه شنبه سی ام خورداد ماه نزول موکب مقدس حضرت شاهنشاهی در دار الکرامه اجیر اتفاق افتاد و مقارن آن از دار الخلافه اکبر آباد خبر رسید که حضرت مریم الزمانی نقاب آرای نہانخانه قدم شدند مصیبت والدہ ماجدہ بر حضرت شاهنشاهی سخت کرائی نمود بجهت روح کرائی آن افتخار عفاف روزگار بلوازم خیرات و میرات برداختند و درین ایلم شرزه خان و قاتل بیگ و سرفراز خان را با چهل و یک نفر از کومکیان عبد اللہ خان کہ در جنگ گجرات بدست افتاده بودند در قہرمان جلال حاضر ساختند از انجمله شرزه خان و قاتل بیگ را در زہری فیل انداخته از ہم گذرانیدند و دیگران برند ان ادب افتادند پست و دوم شہر یور جشن وزن شمسی حضرت جہا نہانی آراستگی یافت و درین روز بہجت افروز میرزا رستم بہاحب صوبکی الہ آباد خلعت امتیاز پوشیده و رخصت کردید و

خانجهان از ملتان آمده دولت زمین بوس دریافت .

توجه موکب معهود حضرت شاهنشاهی بهار سیوم بجانب کشمیر^۱

چون موکب اقبال شاه والا شکوه از راه ولایت قطب الملک بصوب بنگاله نهضت نمود شاهزاده پرویز عطف عثمان نموده در برهان پور توقف گوید^۲ و خاطر فیض مآثر از کمبهم فرزند اقبال مند فراغ کونه یافت و کمای هندوستان بمزاج اشرف ساز^۳ کار نبود لا جرم بتاریخ ذم آذرماه سنه هزارویسم نهضت رایات عالیات بصوب کشمیر اتفاق افتاد و آصفخان را که بصاحب صوبیکی بنگاله تعین فرودیده بودند چون نور جهان بیگم از جدائی برادر نگرانی خاطر داشت حکم شد که عثمان معاودت معطوف دارد و درین اثنا خبر رسید که ممتازخان خواجه سوا صاحب صوبه اکبرآباد شتقا شد حضرت شاهنشاهی هرنجان را بخدمت حفظ و حراست دار الخلافه بلند پایکی بخشیده رخصت فرمودند و درین هنگام جکت سنگه پسر انا کرن بوطن خود رخصت شد نیست و دوم ماه مذکور در قصه مشهور مجلس وزن قمری آنحضرت منعقد گشت درین روز خانجهان بقتضیه و تادیب کفار آنروی آب چون که شیوه نمود و راهزنی داشتند با جمعی از منصبداران یانش خود دستوری یافت و جلد و کیر اشتافته بقتل و بندگان گروه مخدول پرداخت .

در خلال این احوال میرزا خان پسر عبداللہ خان که در قلعه اکبرآباد

۱ - ۱ - توجه موکب شاهنشاهی به صوب کشمیر جهت نظیر

۲ - ۱ - " چون موکب اقبال شاه والا گوید " ندارد .

۳ - ۱ - اقد س .

محبوس بود بخکم اشرف بشهادت رسید و در همین ایام رستم خان شمالی را
 بفرجاری سرکار قنوج فرستادند و در خلال این حال عبد الله پسر حکیم نورالدین
 طهرانی را در حضور سیاست فرمودند تا تقییل این اجمال آنکه چون دارای ایران
 پدرش را در شکنجه و تعذیب کشید مشارالیه از ایران گریخته بعد فلاک و پریشانی
 خود را به هندوستان انداخت و به وسیله اعتماد الدوله در سلک بنده های درگاه منتظم
 گردید و از مساعدت طالع در اندک مدت پادشاه شناس گشت و داخل خدمتگاران
 نزدیک شد و منصب پائندی و جاگیر همور یافت لیکن از آنجا که حوصله اش تنگ
 بود با طالع نیک در ستیزه افتاد و کفران نعمت و ناسپاسی بیشهاد خود ساخت
 و پیوسته زبان را بشکوه حضرت شاهنشاهی آلوده میداشت درینولا مکرر بعرض رسید
 که هر چند عنایت و رعایت در حق از بیشتر میشود آن ناحق شناس در شکایت
 و آزرده گی می افزاید مع ذلک نظر بر محتملهائی که در حق او بظهور می آمد نموده
 گفت حضرت قبول مودند تا آنکه از مردم بیفرض که در محافل و مجالس حرفهای
 بی ادبانه او شنیده بودند بمسامع جلال رسید و بعد از ثبوت بحضور اشرف
 طلب نموده باز پرس فرمودند جواب معقول سامان نیارست کرد حکم سیاست او
 فرمودند - ع

زبان سرخ سوسهزمیدهد بر باد

درینولا صادق خان بضبط کوهستان شمالی پنجاب دستوری یافت و رسید
 به بهو بخاری بحکومت دهلی و حراست آن نواحی فرق عزت برافراخت و علی محمد پسر
 علی رای حاکم ثبت بدرگاه آمده سعادت جاوید اندوخت و درین هنگام از
 عرضه داشت سردار خان هروضی گوید که قلعه نوپور بتصرف بنده های درگاه
 در آمد و جگن سنگ فرار نموده در قلعه موضحن جسته و افواج قاهره آن
 محکم را در قیل دارند امید که درین زودی گرفتار شود پنجم ماه اسفند ارشد باغ
 سهوند نزول موکب منصور طراوت و نصارت پذیرفت درین تاریخ باز عرضه داشت
 سردار خان رسید که چون کار جگت سنگ در قلعه مؤید شواری کشید و دانست که
 درین چند روز دستگیر میگردد بعهد و پیمان آمده این بنده را دید و قرارداد که

بملازمت اشرف ششابد حکم شد که صادق خان صاحب صوبه لاهور او را بحضور بپارزد و سردار خان در کوهستان شمالی توقف نموده بضبط و ربط آنحدود بود از در کنار آب ستلج صادق خان و بهادر خان اوزبک و دیگر جاگیرداران پنجاب سعادت آستابوس دریافتند و جگت سنگه را که روزی چند در شهاب چال آتش فتنه و فساد مشتمل ساخته بود بنوید مراحم بیکران مستمال ساخته آورد و باستشفاع نوری جهان بچم رقم غفور جراید جرایم او کشیده بمعنایت خلعت امتیاز بخشیدند درینولا از غرایبی مقصدیان و منهبیان صوبه دکن بهرشی همایون رسید که شاه جهان از حد قطب الملک گذشته بجانب اودیسه و بنگاله شتافتند و درین یورش بسیاری از بنده های تربیت کرده ایشان خاک ادبار بر فرق روزگار پیخته هنگام فرصت راه بیوفائی سپردند از انجمله روزی در وقت کوی میرزا محمد پسر افضل خان دیوان ایشان با والده و عیال غریب قرار قرار داده جدائی گریه

در خلال این حال افضل خان در بیجاپور بود چون خبر پشاه والا قدر رسید سید جعفر و خانقلی اوزبک را با چندی از همندهان ~~بلا~~ خوش به تعاقب او فرستادند و حکم فرمودند که تا ممکن و مقدور باشد بدلاوسا و مواسا او را زنده بیارند و اگر میسر نشود و سر او را بیارند نام برده ها بسرعت هر چه تمامتر طی مسافت نمودند در اثنای راه بوی رسیدند وی ازین جادنه آگاهی یافته والده و فرزند آن را بجانب جنگل کسپیل کرد و خود با حدودی پای همت و حمیت افشوده بکمال داری استاد سید جعفر نزدیک آمده هر چند بمقدمات بیم و امید دلکاری نمود که شاید بخدمت تواند آورد او تن درنداد و کار بجنگ کشید و تردد نمایان گروه گشته گردید و سید جعفر زخمهای تیر برداشت و خان قلی گشته شد و سید جعفر پای همت و سپاهیگری افشوده سر او را بریده بخدمت شاهزاده رسانید القصه موکب اقبال شاهن ازیندر محملی پشن بصوب اودیسه شتافت و قطب الملک بمنصدیان محال متعلقه و حارسان سرحد خوش نوشته ها فرستاده بود که غله و سایر حبوبات و ضروریات را بار دوی گیهان پوی میروسانیده باشند و پیشکش از نقد و جنس و میوه و

حبوبات و غیره مترادف میفرستاد و خدمت آنحضرت را سرمایه سعادت خویش میدانست.

آغاز سال نوزدهم از جلوس اقدس^۱

روز چهارشنبه بیست و نهم جمادی الاول سنه هزار و سی و سه هجری خورشید والا دولت سرای حمل را برافروخت و سال نوزدهم از جلوس اشرف آغاز شد و جشن نوروزی برب آب راوی که در ده کروهی کلانور واقع است آراستگی یافت و بسیاری از بنده ها با اضافه منصب فرق عزت برافراختند درین روز عالم افروز سردار خان از کوهستان کانگوه آمد، بسجود اورنگ خلافت ناصیه سعادت برافروخت و الله وردی بیگ، برادر امام وردی بیگ از خدمت شاه ولیعهد رسید، در سلک بنده های درگاه انتظام یافت و در اندک فرصتی از وفور اخلاص و کثرت اعتقاد بخطاب هتقد خان نامور شد.

و چون خبر نهضت موکب شاهی بدیوب اودیسه و بنگاله متحقق گشت بشاهزاده پرویز و مهابت خان فرمان شد که خاطر از انتظام و استحکام صوبه دکن برداخته متوجه صوبه آله آباد و بهار شوند که اگر صاحب صوبه بنگاله پیش راه نتواند گرفت و مقاومت نیارد نمود آن فرزندان با عساکر گهپان شکوه بتقابل شتابد و بنا بر خوم و احتیاط عمده السلطنة خانبهپان را بصوب دارالخلافه رخصت فرمودند که در آن حدود بوده کوش برحکم دارد اگر بخدمتی حاجت افتد و اشارت بدان رود برحکم فرمان کار آگاه گردد و در هنگامی که قاضی عبدالعزیز از خدمت شاه والا قدر آمد بحکم اشرف مهابت خان او را در قید نگاهداشتن بعد از روزی چند کام و ناکام ملازم خود ساخت و از برهانپور بوسم و کالت نزد عادل خان فرستاد و دنیا داران دکن

۱ - ۱ - جلوس شاهنشاهی

۲ - ۱ - "چون خبر نهضت موکب شاهی ملکه خاطر را پرداخت" ندارد

از صمیم قلب اختیار بندگی و دولتخواهی نمودند عنبر حبشی علی شیر نام مستعد خود را نزد مهابت خان فرستاده از عالم نوکران عرضه داشت نوشته نهایت عجز و فروتنی ظاهر ساخت و قرارداد که مهابت خان را ببیند و پسر کلان خود را در سلک غلامان درگاه منتظم سازد و نوشته قاضی عبدالعزیز رسید که عادل خان نطاق خدمت و دولتخواهی بر میان جان بسته قرار داد که ملا محمد لاری را که وکیل مطلق العنان و نفیس ناطقه اوست و در محاورات و مراسلات او را آلا بابا میگوید و مینویسد با پنجهزار سوار بفرستد که پیوسته در خدمت باشد متعاقب او را رسیده دانند چون مکرر فرامین بتأکید صادر شد که شاهزاده پرویز بالشکری که همراه داشت عنان مساودت مخطوف داشت بصوب بنگاله شتابد با وجود ایام برشگال و شدت باران ولای وکل ولایت مالوه از برهانپور کوچ فرمودند و مهابت خان شاهزاده را روانه ساخته خود روزی چند تا آمدن ملا محمد لاری در شهر توقف نمود و لشکر خان و جادون رای و او داجیرام و دیگر بنده ها را مقرر داشت که بهالاکهات رفته در ظفر نگر مسکر سازند و جان سپار خان را بدستور سابق رخصت سرکار پر فرموده اسد خان هموری را بایلچپور باز داشت و منوچهر پسر شاهنواز خان را بجالانپور تعیین نموده رضوی خان را بتهالنیر فرستاد که صوبه خاندیمی را صیانت نماید و همچنین هرجائی را بیکری از بنده های کلردان سپرده از ضبط و نسق ملک خاطر و پرداخت و در عنفوان این سال خهرگشته شدن ابراهیم خان رسید تفصیل این اجمال آنکه چون ابراهیم خان در مقبره پسر خود تحصن جست -

مقارن آن شاه ولیعهد بدولت و اقبال در قلعه اکبرنگر نزول اجلال نمودند و حسب الحکم دلاوران جان^۱ نثار و بهادران عرصه کلرزار بلوچم محاصره همت گماشتند و رومی خان میرآتش بکار نقب مشغول شد و از درون و بیرون آتش قتال اشتعال پذیرفت درین وقت احمد بیگ خان رسیده بدرون حصار درآمد و از آمدن

اودلها رايږوۍ ديگر پديد آمد وچون عساكر ابراهيم خان در آنطرف آب بود عبد الله خان و دريای افغان از آب گذشته بدان سمت همسکر آراستند ابراهيم خان از شنیدن اين خبر وحشت اثر احمد بيگ خان را همراه گرفته سراسيمه بدان سوی شتافت و ديگر مردم را بحراست و تحصن قلعه باز داشت و کشتيهای جنگی را که باصطلاح هند نواره گویند پيش از خود بدان سمت روانه ساخت تا سر راه بران فوج گرفته نگذارند که از آب عبور نمایند اتفاقاً پيش از رسيدن نواره دريا خان از دريا گذشته بود ابراهيم خان از شنیدن اين خبر احمد بيگ خان را از آب گذرانيد و بر سر دريا خان فرستاد چون مشارالیه بدريا خان رسيد در کنار آب بين الفریقين مبارزت اتفاق افتاد و جهی کثير از همراهان احمد بيگ خان بقتل رسيدند و اوعطف عنان نموده بابر همچنان پيوست و از غلبه و تسلط غنيم آگاه ساخت ابراهيم خان کس بطلب جهی از جوانان کار طلب که در چهار ديوار مقبره متحصن بودند فرستاد که وقت مدد و کومک است و جهی از جوانان کار طلب بر جناح استعجال خود را بابراهيم خان رسانيدند^۱ و چون نواره در دست ابراهيم خان بود عبور لشکر منصوره از دريای گنگ بی کشتی میسر نمیگشت درین اثنا تیلیه راجه نام زمینداری شرف آستان بوس دریا فته هروض داشت که اگر فوجی همراه بنده تعیین شود در طرف بالا آب نزدیک بحدود متعلقه خویش چند منزل کشتی را بدست آورد و عساكر منصوره از آب بگذرانم و شاه بلند اقبال عبد الله خان بهادر فیروز جنگ را با هزار و پانصد سوار جرار نامزد فرمودند تا از گذری که اورهبری کند عبور نموده بر سر اردوی مخالف تاخت برند و آنها برهنمونی تیلیه راجه بسرعت تمام از آب گذشته بدریا خان پیوستند -

۱ - " و از درون و بیرون آتش قتال ۰۰۰۰۰ ابراهيم خان رسانيدند " ندارد

و چون این خبر ب ابراهیم خان رسید سراسیمه بعزم رزم شتافته نورالله نام سید زاده را که از منصب اران تجویزی آن صوبه بود با هزار سوار هراول قرار داد و احمد بیگ خان را با هزار سوار طرح کرد و خود با هزار سوار در غول ایستاد و بعد از تلاحی فریقین جنگ عظیم در پیوست و عبد الله خان بهادر فیروز جنگ و غیره بی محابا برفوج هراول مخالف تاخته عرصه مبارزت را بکلکونه فتح زینت بخشیدند و نورالله تاب صدیات بهادران صف شکن نیاورد و روی بوادی فرار نهاد و جنگ با احمد بیگ خان پیوسته موی الیه مردانه ایستاد و زخمها برداشت ابراهیم خان از مشاهده این حال تاب نیاورد و جلو انداخت و عبد الله خان با همراهان بی توقف برفوج ابراهیم خان حمله آورد و رفیقان او عنان ثبات از دست داده راه عزیمت سپردند و سر رشته انتظام افواج از هم کسبخت و ابراهیم خان با هدودی پای عزیمت بر جاداشت هر چند مردم جلو او را گرفته خواستند که از آن مهالکه بر آرند راضی نشده گفت که مقتضی همت این کار نیست چه دولت بهتر ازین که در خدمت پادشاهی جان نثار کردم هنوز سخن تمام نشده بود که از اطراف هجوم آورد و بزخمهای جان ستان کارش تمام ساختند و از خان فیروز جنگ شنیده شد که ابراهیم خان را نظر بیگ نامی از نوکران من بقتل رسانید بالجمله خان مذکور سر او را بریده نزد شاه جم جاه فرستاد و جعی که در حصار مقبره متحصن بودند از مودن ابراهیم خان وقوف یافته دلها از دست دادند -

درین هنگام روی خان نقبی را که بنده های شاهی بیای حصار رسانیده بودند آتش داده چهل ذراع از دیوار حصار منهدم ساخت و فدویان جان سپار که در انتها ز فرصت و کمین قابو بودند خود را بدرون قلعه انداخته داد جوات و جلادت دادند و متحصنان از هول برق تیغ دل از حیات برگرفته گروه گروه خویش را بدریای انداختند و اگر احیاناً کشتی بدست می افتاد چندان هجوم میگردد که با کشتی غریق بحر فنا میگشتند القصه آنها که از آتش شمشیر جان بردند اکثری از آنها در دریا وخت حیات بسیلاب عدم سپردند و گروهی که گرفتاری عیال سلسله

پای آنها بود رفته ملازمت نمودند و میرک جلائی که از عمده های آن صوبه بود دستگیر شد و از بنده های شاهی عابد خان دیوان و شریف خان بخشی و سید عبد السلام باره و حسن بیگ بدخشی و چندی دیگر جان نثار گشتند و چون احمد بیگ خان و جمعی از منصبداران آن صوبه از میدان نبرد برآمده بصوب دهاکه که دارالملک بنگاله است شتافته بودند و اهل و عیال و اندوخته های ابراهیم خان نیز در آنجا بود نهضت موکب منصور شاهی بدان صوب اتفاق افتاد^۱ و چون دهاکه مخیم سرادقات جاه و جلال گردید احمد بیگ خان و دیگر بنده ها کلام و ناکلام بادرک شرف زمین بوس^{*} مستمسد گشته بجان و مال امان یافتند و بیست و پنج لک روپیه نقد از اموال ابراهیم خان و پنج لک روپیه از اموال میرک جلائی و غیره داخل خزانه عامه شد و پانصد زنجیر فیل و چهار صد راس اسب تا نکن که در آنولایت بهم می رسید از ضمایم غنائم گشت قاقمشه و اتمعه و اگر وافر بقید ضبط درآمد و نواره و توپخانه چند آنکه در خور پادشاهان ذی شوکت باشد بسرکار عالی رسید شاه دریادل بسپاس این موهبت سترگ سبحانه کرم بهارش آورده سه لک روپیه نقد بعید الله خان بهادر فیروز جنگ و دولک روپیه براج بهیم و یک لک روپیه بداراب خان و یک لک روپیه بدریا خان و پنجاه هزار روپیه بوزیر خان و پنجاه و پنجاه هزار روپیه بشجاعت خان عنایت فرمودند و پنجاه هزار روپیه بمحمد تقی و پنجاه هزار روپیه ببیرم بیگ مرحمت نموده فرستادند و همچنین دیگر امر او بنده های پشایسته در خور منصب و پایه خویش بخیر ایل عطایای شاهی کام دل برگرفتند -

و چون خاطر قدسی مظاهر شاه والا جاه از ضبط و نسق ممالک مفتوحه و پرداخت داراب خان پسر خانخانان را که تا حال مقید بود از قید برآورده و سوگند

۱ - ۱ - نمود

۲ - ۱ - و پنجاه هزار روپیه به وزیر خان عنایت فرمودند " ندارد

داده حکومت بنگاله را با توفیق فرمودند و زن او را بایک دختر و یک پسر شاهنواز خان همراه گرفتند و رایات اقبال بعزم تسخیر ولایت بهار برافراشتند و راجه بهیم پسر رانا را که درین هرج و مرج از خدمت ایشان جدائی اختیار نکرده بود برسم منقلای با فوجی بیشتر از خود بصوب پتنه روانه گردانیدند صوبه پتنه در تیول شاهزاده پرویز مقرر بود و ایشان مخلصی خان دیوان خود را بحکومت و حراست آن ملک مقرر داشته الله یار خان پسر افتخار خان دبیر خان افغان را بفوجداری گذاشته بودند پیش از رسیدن راجه بهیم پای همت آنها از جارفت و توفیق یابوری نکرد که حصار پتنه را استحکام داده روزی چند تا رسیدن لشکر مهطل دارند و از غایت بی همتی راه هزیمت سپرده از پتنه برآمده تا آله آباد عنان مسارعت باز نکشیدند و راجه بشهر پتنه درآمده آن ملک را متصرف گشت و بعد از چند روز موکب اقبال شاه گیتی ستان سایه سعادت بر متوطنان آن مرزوبوم افکند و بسیاری از کومکیان صوبه بهار و جاگیراران آنجا بخدمت شتافته ملازمت نمودند و از اطراف و نواحی نیز پنج شش هزار سوار آمده نوکر شدند و سید مبارک که بحراست قلعه رهناس مقرر بود باوجود استحکام قلعه و استعداد قلعه داری شرف آستان بوس دریافت حصار را پیشکش کرد و زمیندار اجینیه و دیگر زمینداران آن حدود نیز بملازمت پیوستند و شاه بلند اقبال بیرم بیگ بخشی را که درین ایام حسب الحکم از بردوان آمده بود بضمط و حراست صوبه بهار گذاشته عبد الله خان بهادر فیروز جنگ و راجه بهیم را بلعساگر منصوره بطریق منقلای بصوب آله آباد و دریا خان را با فوجی بجانب مانکپور نامزد فرموده خود نیز همنان دولت و اقبال یدان صوب رایات جلال برافراشتند و چون عبد الله خان بهادر فیروز جنگ بگذر جوسا پیوست جهانگیر قلی خان پسر خان اعظم که بحکومت جونپور اختصاص داشت تاب مقاومت نیاورده نزد میرزا رستم بآله آباد رفت و خان فیروز جنگ کرم و کیرا از پی شتافته در قصبه جهوسی که بر آنطرف آب گنگ در مقابل آله آباد واقعست مسکراست و دریا خان در مانکپور برب آب گنگ فرود آمد و راجه بهیم بفاصله پنج کوه از آله آباد منزل گزید و موکب مسعود شاهی در جونپور

سعادت نزول ارزانی فرمود میرزا رستم در قلعه آله آباد تحصن جست و عبد الله خان بهادر فیروز جنگ بضرپ توپ و تفنگ از آب گذشته در ظاهر آله آباد صف آرا گردید و از درون و بیرون بمدافعه و مقاتله پرداختند و مجدد اشورش و آشوب عظیم درین ملک پدید آمد بقیه داستان بجای خود رقمزده کلک بیان خواهد شد .

اکنون مجملی از سوانح دکن نگاشته کلک بیان میگردد سابقا تحریر یافته که عنبر حبشی علی شیر نام وکیل خود را نزد مهابت خان فرستاده نهایت عجز و فروتنی ظاهر ساخت بامید آنکه مدار مهمات صوبه دکن بعهده او مفوض باشد و چون او را با عادل خان ابواب منازعت و مخاصمت مفتوح گشته بود امید آن داشت که بامداد بنده های درگاه سلاطین پناه آثار تسلط برو ظاهر سازد و همچنین عادل خان نیز بجهت دفع شتر او تلاش میکرد که مدار اختیار آن صوبه بقبضه اقتدار او حواله شود آخر فنون عادل خان کار گرفتار و مهابت خان جانب عنبر را از دست داده بکاهوائی عادل خان پرداخت و چون عنبر در سر راه بود ملا محمد لاری وکیل عادل خان از جانب او نگرانی خاطر داشت مهابت خان فوجی از لشکر منصور ببالا گهات تعیین فرمود که بدرقه شده ملا محمد را ببرهانیپور رساند و عنبر از شنیدن این اخبار متردد و متوهم گشته بانتظام الملک از شهر گهرکی برآمده بقندهار که برسرحد ولایت گولکنده واقعتا شتافت و فرزند ان را با احوال و ائصال بفرزاد قلعه دولت آباد گذاشته گهرکی را خالی ساخت و بظاهر چنان نمود که برسرحد قطب الملک میروم که زر مقرر خود را از وباز یافت نمایم بالجمله چون ملا محمد لاری ببرهانیپور پیوست مهابت خان تا شاه پور باستقبال رفته نهایت گرمی و دلجوئی ظاهر ساخت و از انجا باتفاق متوجه ملازمت شاهزاده پرویز گردیدند و سربلند رای را بحکومت و حراست شهر برهانیپور گذاشته جادون رای و اود اجیرام را بکومک او مقرر داشت و پسر جادون رای و برادر او اجیرام را بجهت احتیاط همراه گرفت و چون ملا محمد بخدمت شاهزاده پیوست مقرر گشت که او با پنجهزار سوار در برهانیپور بوده باتفاق سربلند رای تمشیت احکام و انتظام مهم نماید و

امین الدین پسر او با هزار سوار در خدمت شتابد باین قرار داد مشارالیه را رخصت فرموده خلعت با شمشیر موصع و اسب و فیل لطف نمودند و بمحمد امین ولد او نیز خلعت و اسب و فیل با پنجاه هزار روپیه مدد خرج عنایت کردند و محمد امین را همراه خود گرفتند و مهابت خان از جانب خود یکصد و ده اسب و دوزنجیر فیل و هفتاد هزار روپیه نقد و یکصد و ده خوان اقمشه بملا محمد و پسر او دادند و تکلف نمود نوزدهم خورداد ماه نزول حضرت شاهنشاهی در خطه کشمیر اتفاق افتاد اعتقاد خان از نفایس کشمیر که درین مدت ترتیب داده بود برسبیل پیشکش معروض داشت -

درینولا بمسامع جلال رسید که یلنکوش اوزبک سپه سالار پدر محمد اراده نموده که حوالی کابل و غزنین را بتازد و خانه زاد خان پسر مهابت خان با امرائی که بکومک او مقرراند از شهر برآمده بمداغه و مقابله همت مصروف داشتند بنابراین غازی بیگ که از خدمتگاران نزدیک بود بد اکچوکی رخصت شد که از حقیقت کار و قوف یافته خبر مشخص بیارد و از قضایا آنکه چون عبدالعزیز خان قلعه قندهار مرا بجهت نارسیدن کومک بشاه عباس حواله نمود و این معنی بر مزاج شاهنشاهی گرانی داشت درینولا در احواله سید و نام منصبداری فرمودند که از بندر سورت بر کشتی نشانیده بمکه معظمه روانه سازد و متعاقب فرمان شد که مشارالیه را از هم گذرانند و آن بیچاره در اثنای راه بقتل رسید خواجه مذکور از کشاده روی و خوشخوشی و بی تکلفی بهره مند بود امید که اهل آموزش باد در هفتم تیر ماه آرم بانوبیگ همشیره قدسیه آنحضرت بمعرض اسهال و دیعت حیات سپرد حضرت عرش آشیانی آن عفت سرشت را بغایت دوست میداشتند در چهل سالگی چنانچه بدنیا آمده بود رفت و درین تاریخ غازی بیگ نوشته معروض داشت که یلنکوش بجهت ضبط الوس هزاره جات که یورت آنها در حدود غزنین واقعست و از قدیم بحاکم غزنین مالگذاری مینمودند قلعه در موضع چنوره

از مضافات غزنین ساخته همیشه زاده خود را با فوجی آنجا گذاشته بود سران
 الوس هزاره نزد خانه زاد خان آمده ~~از~~ استغاثه نمودند که مالذ قدیم رعیت
 و مالگذار حاکم کابلیم یلنگتوش میخواهد که مراتب عدی ایل و فرمان بردار خود
 سازد اگر شما شر او را از ماکفایت کنید و دست تعدی او را از ما باز دارید دستور
 سابق رعیت و فرمان پذیرم والا ناگیر باو ملتجی گشته خود را از آسیب ظلم
 و بیداد اوزبکان محافظت نمائیم خانه زاد خان فوجی بکومک هزاره ها فرستاد
 و خواهرزاده یلنگتوش بعد اقصه و مقاتله پیش آمده در اثنای زد و خورد با جمعی
 از اوزبکان بقتل رسید و سپاه منصور قلعه او را بخاک برابر ساخته بخفرو فیروزی
 عنان هاودت مخطوف داشتند یلنگتوشی از شنیدن این خبر خجلت زده کردار
 خویش کشته از نذر محمد خان برادر ایام قلی خان دارای ثوران التماس نمود که
 بتاخت سرحد کابل شتافته خود را از انفعال برآرد در ابتدا نذر محمد خان
 و اتالیق و عده های او تجویز این جرات و بیبکی نمینمودند بعد از مبالغه و
 افتراق بسیار رخصت حاصل نموده باده هزار سوار از اوزبک و المانچی روی ادبار
 بدین حدود نهاد خانه زاد خان از استماع این خبر مودعی را که در تنهانجات
 بودند طلبیده بترتیب اسباب // قتال وجدال پرداخت و بنده های جانبداران
 بهادران عرصه کارزار همه یکدل دیگر و بجنگ قرار دادند بالجمله چون بهادران
 عرصه شهادت بموضع شیر کهیر که در ده کروهی غزنین واقعست مسکراستند
 و از آنجا افواج را بترتیب داده و جیه پوشیده متوجه پیش گردیدند خانه
 زاد خان با جمعی از منصبداران و ملازمان پدر خود در غول پای ثبات افشرد و
 مبارز خان افغان و انیرای سنگه دلی و سپید حاجی و دیگر بهادران را در فوج
 هراول مقرر داشت و همچنین فوج جوانان و بر انصار و طرح بآئین شایسته
 ترتیب داده از ایزد جل سبحانه و تعالی نصرت و فیروزی درخواست نمود و چون
 مذکور میشد که سپاه اوزبک در سه کروهی غزنین لشکرگاه ساخته دولتخواهان را
 بخاطر میرسد که شاید روز دیگر تلافی فریقین اتفاق افتد قضا را همین که سه کروه

از موضع شیرگذشتند قراولان اوزیک نمایان شدند و قراولان لشکر منصور قدم جلادت پیش نهاده جنگ انداختند و عساکر اقبال با توپخانه عالی و فیلان کوه شکوه آهسته و آرمیده بان انداخته و توب زده شنافتند اتفاقات یلنگوش در پس پشته بوخچی شده ایستاده بود و قصدش آنکه چون لشکر منصور کوفته و مانده از راه برسد از کمینگاه برآمده کارزار نماید مبارزخان که سردار فوج هراول بود غنیم را دیده جمعی را بکومک قراولان میفرستد و آنها نیز کمز نزد یلنگوشی فرستاده از رسیدن افواج قاهره آگاه میسازند یک گروه بلشکر مانده سیاهی غنیم نمایان میشود آن مقهور مردم خود را افواج ساخته بود یک فوج اوبا هراول لشکر منصور مقابل میگردد و خود با فوج دیگر بفاصله یک تفنگ استاده عنان ادبار میگردد چون فوج مخالف بحسب کمیت از بهادران فوج هراول فزونی داشت بهادران فوج غول کرم و کیرا شتافته خود را بکومک هراول رسانیده نخست بان وزنبورک و توب و تفنگ بسیار میزنند و از پس فیلان جنگی را روانیده کارزار می نمایند و جنگ بامداد و اشتداد میکشد در چنین وقت یلنگوش خود را بکومک میروساند و مع هذاکاری نمیسازد و پای همت آنها از جامی لغزد و بهادران عرصه شهامت در برداشتن و بستن و تاختن و انداختن کارنامه جلادت و جاسپاری بشقدیم میروسانند مخالفان تاب نیاورده جلور میگردانند و هنوبران پیشه شهامت آن مقهوران بخت برگشته را تا قلعه حماد که شش گروه از میدان جنگ دور بود زده و کشته تعاقب نمودند و قریب سیصد اوزیک علف تیغ بیدریغ ساختند و موازی هزار راس اسب و اسلحه و جیه بسیار که مخالفان در راه از گرانی انداخته بودند بدست سپاه منصور افتاد و فتحی عظیم که عنوان فتحنامه ها باومی زبید بنائید ایزد جل سبحانه چهره کشای مراد گشت و چون این خبر به هجت اثر بمسامع جلال رسید بنده های شایسته خدمت که درین جنگ مصدر خدمات و ترددات پسندیده گردیده بودند هر کدام درخواست نمودند و حالت خویش بلاضافه منصب و اقسام مراحم و نوازشی سرفرازی یافتند یلنگوش اوزیک است نامش جتی بوده یلنگ برهنه را گویند و نوش سینه را گویا در جنگی سینه و از ناخته و از

انروز بیلنگوش اشتهار یافته اکثر اوقات در میان قندهار و غزنین بسر میبرد و چون مکرر بخراسان شتافته دستبرد های سپاهیان نمود و توان گفت که شاه عباس از او در حساب بود -

درین ایلم سزاوار خان در سن چهل و چهار سالگی بر حمت حق پیوست و ابوالبقا نام پسری از همشیره مهابت خان بیادگار گذاشت مقارن این حال از عرضه داشت فاضل خان بخشی لشکر دکن بمسامع جلال رسید که چون ملا محمد لاری ببرهانپور رفت و خاطر اولیای دولت از ضبط و نسق صوبه دکن اطمینان پذیرفت شاهزاده پرویز با مهابت خان و دیگر امرا بصوب ملک بهار و بنگاله نهضت فرمودند و چون خاطر از فتنه سازی و نیونگ پروازی خانخانان نگرانی داشت و در ارباب پسر او در خدمت شاه والا شکوه بود بصلاح و صوابدید دولتخواهان او را نظر بند نگاه میداشتند مقرر شد که متصل بدولتخانه شاهزاده خیمه بجهت او برپا کنند و جانا بیگم صبیته او که در عقد از دواج شاهزاده دانیال بود و شاگرد رشید پدر خود است با پدر یکجا بسر برد و جمعی از مردم هتمند بردر خانه او پاس دارند بعد از آنکه جمعی را بجهت ضبط اموال بردایره اوفرستادند خواستند که فهمیم نام غلام او را که از عمده های دولت او بود و شجاعت را با کاردانی جمع داشت مقید سازند او را یگان خود را بدست دیگری نداد و پای همت افشوده با پسر و چندی از نوکران داد مردی داده جان فدای آبرو نمود -

در خلال این احوال افضل خان دیوان شاه ولیعهد که در بیجاپور مانده بود بدرگاه والا شتافته دولت زمین بوس دریافت و مشمول عواطف خسروانه گردید و مقارن این خبر نبرد آرائی شاهزادگان با همدیگر رسید شرح این داستان آنکه چون شاهزاده سلطان پرویز و مهابت خان بحوالی آله آباد رسیدند عبدالله خان از قلت جمعیت دست از محاصره قلعه باز داشته بجهوسی مراجعت نمود و چون دریا خان با فوجی از بنده های شاهی کنار گنگ را استحکام داده کشتیها را بجانب

خود کشیده بود روزی چند عبور لشکر اقبال در توقف افتاد و شاهزاده پرویز و مهابت خان در کنار آب مذکور همسکر آراستند و دریا خان ضبط گذرها نتوانست نمود تا آنکه زمینداران پیش که در آن حدود اعتباری تمام دارند سی منزل کشتی از اطراف بدست آورده چند گروه بالا آب گذری بهمرسانیده راهبری کردند و تا دریا خان آگاهی یافته بمدافعه و مقاتله پردازد لشکر پادشاهی از آب گذشت لا علاج دریا خان صلاح در توقف ندیده بجانب جونپور شتافت و عبدالله خان و راجه بهیم نیز بلغوای اوبطرف جونپور روان شدند و باتفاق حقیقت حال را بخد مت شاه بلند اقبال عرضه داشت نموده التماس نهضت موکب مسمود بصوب بنارس کردند و آنحضرت پردگیان حرم سرای عفت را بقلعه رهناس فرستاده بذات اقدس بطرف بنارس توجه فرموده از آب گنگ عبور نمودند و درین منزل عبدالله خان و راجه بهیم و دریا خان بموکب اقبال پیوستند و بعد از کنگاش همگی دولتخواهان خصوص راجه بهیم صلاح در جنگ صف دیدند مگر عبدالله خان که اصلا راضی باین معنی نشد و بعرض رسانید که چون لشکر پادشاهی بحسب کمیت و کیفیت بر سپاه مافزونی دارد چنانکه لشکر پادشاهی قریب چهل هزار سوار موجود است و لشکرشاهی از نوکران قدیم و جدید تاده هزار سوار نمیکشد مناسب حال آن و صلاح در آنست که لشکر جهانگیری را در همین سرزمین گذاشته خود را از راه اوده و لکهنو بنواحی دهلی رسانیم و چون این گروه انبوه بدانصوب شتافته نزدیک رسند بطرف دکن متوجه شویم ناگزیر لشکر پادشاهی از بسیاری حرکت و کرانی اسباب حشمت عاجز شده آشتی خواهند گرد و اگر صلاح صورت نیندد در آنزمان بمقتضای وقت عمل باید فرمود شاه جم جاه از کمال غیرت و جلالت این سخن را بسمع قبول اصفا ننموده قرار بر جنگ صف دادند و باین عزیمت پای دولت برکاب سعادت در آورده ترتیب افواج فرمودند غول بوجود اشرف آراستگی یافت و در برابر انصار عبدالله خان با گروهی مقرر گشت و در جوانفار نصیربخان با جمعی رزم طلب گردید و در هر اول راجه بهیم پای همت افشرد و بردست راجه دریا خان با طایقه افغانان جاگرفت و

بردست چپ راجه بهار سنگه و غیره پسران راجه برسنگدیو یوسف بستند و در التمش شجاعت خان و شیر بهادر مخاطب بشیر خواجه فوج آراستند و بموجب حکم رومی خان میر آتش توپخانه را از اردو بر آورده بیشتر روانه ساخت -

مقارن این حال شاهزاده سلطان پرویز و مهابت خان صفوف نبرد آراسته بعرصه کارزار شتافتند و کثرت سپاه پادشاهی بمشابه بود که که سه طرف لشکرشاهی را فرو گرفته حلقه سان در میان داشت و رومی خان میر آتش بکومک نبرد اخته توپخانه را دلیوانه پیش برد و ممکن که هزار کوله توب انداخته باشند و از غرایب اتفاقات آنکه یک کوله بر کسی نخورد و توپها گرم شده از کار باز ماند و چون فاصله میان توپخانه و هراول شاهی بسیار شد هراول لشکر پادشاهی بجانب توپخانه مطمئن خاطر تاخت و مردم توپخانه تاب نیاورده راه هزیمت سپردند و توپها بتصرف مردم پادشاهی در آمد و از مشاهده این حال دریا خان افغان که در دست راست هراول بود بی جنگ راه فرار سپرد و از برگشتن او فوج دست چپ هراول نیز خود بخود ویران گردید ناگزیر راجه بهیم کثرت مخالف را بنظر اعتبار در نیاورده با هدودی از راجپوتان قدیمی خویش توسن همت برانگیخته بر قلب لشکر پادشاهی رسیده بشمشیر آبدار کارزار نمود و جتاجوت نام فیلی که در پیش بود بزخم تیرو تفنگ از پا افتاد و آن شیر پیشه جوات و جلادت با راجپوتان جان نثار پای همت افشوده کارنامه مردی و شجاعت ظاهر ساخت جوانان چنده و سپاهیان جنگ دیده که بر کرد و پیش شاهزاده پرویز و مهابت خان ایستاده بودند از اطراف هجوم آورده آن یکه تاز عرصه همت را بتیغ بیدریغ بر خاک هلاک انداختند و اوتار مقلی داشت کارزار گرد و جان نثار شد و بهیم راتهور و پرتی راج واکمیراج راتهور با چندی از متهوران رزم دوست در عرصه کارزار زخمی افتادند و از کشته شدن راجه بهیم و برهم خوردن فوج هراول شجاعت خان که رفیق فوج التمش بود نیز منهنم شد و شیر خواجه که سردار این فوج بود قدم برجای داشته مقتول گردید

و چون هراول و التمش از پیش برخاست و جنگ بغول رسید فوج جوانغار که سر کرده آنها نصیری خان بود تاب نیاورده طرح داد و شاه ولیعهد با عبد الله خان که در برانغار بود و جمعی از دولتخواهان که مجموع بیانصد سوار میکشیدند پای توکل و تحمل افشوده بنده های جان نثار را بدافعه و مقاتله ترغیب و تحریض میفرمودند تا آنکه اکثری زخمی شدند و غیر از فیلان علم و طوغ و قورخانه خالصه و عبد الله خان که بجانب دست راست باندک فاصله ایستاده بود چنری بنظر در نمی آمد درین وقت تیری بجبهه خالصه رسید و ایزد جل اسمہ ذات مقدس را بجبهت صلاحتی که آفریده بود محافظت و محارست نمود و شیخ تاج الدین را که از خلفای خواجه باقی است قدس سره و دران هرکه همنان شاه والا قدر بود تیری بر رخسار خورده از بناکوش سر بر کرد درین وقت آنحضرت یوسف خان را نزد عبد الله خان فرستاده فرمودند که کار بجای نازک رسیده مناسب حال و ملایم شان ما آنست که با هدودی که در ملازمت مانده اند توکل بکرم الهی نموده بر قلب لشکر پادشاهی بتازیم تا آنچه رقمزده کلک تقدیر است بظهور رسد عبد الله خان بخد مت شتافته هروزی داشت که کار از ان گذشته که بر تاخت و تردد اثری مترتب شود این دست و پازدن بجز دشمن کاهی ثمره نخواهد داشت و چون چتر اقبال بر سر دولتخواهان سایه کسرت باشد تلافی و تدارک بپروجه دلخواه متصور است صاحبقران گیتی ستان را که دستور العمل سلاطین روزگارند و فردوس مکانی را که در فنون جهانگیری و رزم آرائی آیتی بودند در مبادی سلطنت مکرر چنین سوانح اتفاق افتاده و از فروغ دانش و وسعت حوصله ضبط احوال خود فرموده عنان از عرصه کارزار منعطف ساخته بدشمن کاهی قرار ندادند لهذا آخربدولتی که بالا تر از ان نباشد کامروای مقصود گردیدند و چندی از فدویان که در رکاب سعادت بودند گستاخانه دست بر جلوا آنحضرت زده از عرصه کارزار بر آوردند و لشکر پادشاهی باردوی شاهی درآمده بضبط اموال و اسباب پرداختند و این نیرونگی را غنیمت شمرده ~~بلا~~ بتعاقب نشناختند و شاه والا قدر راز نبرد گاه بچهار کوچ بفرار

قلعه رهناس نزول فرمودند و سه روز در قلعه توقف نموده خاطر اشرف از لوازم قلعه دایر جمع ساخته و سلطان مراد بخش را که در همین ایام قدم بعالم وجود نهاده بود ادایه ها و انکه ها در آنجا گذاشته باد یگر شاهزاده های والا شوکت و پرستاران حرم سرای دولت بجانب پتنه و بهار نهضت فرمودند و چون این اخبار بمسامع قدسیه حضرت شاهنشاهی رسید مهابت خاق را بخطاب والای خانخانان سپه سالار نا مور ساخته بمنصب هفتمهزاری ذات و هفت هزار سوار از قرار واسیه و سه اسبه شرف امتیاز بخشیدند و عنایت تمن طوع علاوه عواطف کشت .

اکنون مجملی از سوانح ملک دکن رقمزاده کلک وقایع نکار میگرد و چون ملک عنبر بسرحد ولایت قطب الملک شتافت مبلغ مقرری که هر سال بهیث خرج سپاه از و می گرفت و درین دو سال موقوف باند بود باز خواست نموده مجدد ابعهد و سوگند خاطر از انجانب واپرداخته بجدود ولایت پدر رسید و مردم عادل خان را که بحراست آن ملک مقرر بودند زیون ویی استعداد یافته غافل بر سر آنها تاخت و پدر را تاراج نموده از انجا با جمعیت و استعداد فراوان بر سر عادل خان شتافت و چون عال خان اکثری از مردم کار دیده و سرداران پسندیده خود را همراه ملا محمد لاری بیرهانپور فرستاده بود و جمعی که بدفع شرا و کفایت کنند حاضرند اشد صلاح وقت در پاس عزت و محارست دولت خود دانسته در قلعه بیجا پور متحصن شد و باستحکام برج و باره د لوازم قلعه داری پرداخت کس بطلب ملا محمد لاری و لشکری که همراه او در برهان پور بود فرستاد و بمقتصدیان صوبه مذکور مکرر بتاکید و مبالغه نوشت که حقیقت اخلاص زد و لتخواهی من بر همه د ولتخواهان ظاهر و هوید است و خود را از متعلقان آن در که میدانم درین وقت که عنبر ناخق شناس بامن چنین کستاخانه پیش آمده چشم آن دایم که جمیع د ولتخواهان با سپاهی که در صوبه وجود دارند بکومک من مترجه کردند تا این غلام فضول را از میان برداشته سزای کرد ارد ارد امن روزگار او نهاده

آید در بنکامی که مهابت خان بشاه پرویز متوجه اله آباد گردید سربلند رای را
 بجکومت و حراست برهان پور باز داشته مقرر نموده بود که موسی الیه در مهابت
 کلی و جزوی بصوابدید ملا محمد لاری کار کند و در انتظام مهمام دکن از صلاح او انحراف
 نوزد چون ملا محمد بسیار بجد شد و مبلغ سی لک هون که قریب دوازده ملک روپیه باشد
 بصیفه مدد خرج لشکر بمقتصدیان آنجا داد و نوشته های عال خان در باب طلب کومک
 به مهابت خان رسید و او نیز تجویز ایتمه منی نموده بمقتصدیان دکن نوشت که بی تامل
 و توقف همراه ملا محمد لاری بکومک عادل خان شتابند ناگزیر سربلند رای با هدودی
 در برهان پور توقف گزید و لشکر خان و میرزا منوچهر و خنجر خان حاکم احمد نکر و
 جانشینار خان حاکم پردر و پو خان و ترکمان خان و عقیدت خان بخشی و اسد خان و
 عزیز الله و جادون رای د اودا جیروا و سایوا و مناصب اراک که از تعینات صوبه دکن
 بودند با ملا محمد لاری بکومک عادل خان بمقتصد استیصال عنبر شتافتند و چون عنبر از
 ازین معنی و قوف یافت او نیز نوشته ها ببنده های درگاو فرستاد که من از غلامان در
 کاهم نسبت بسکالان آن جناب کتخی و بی ادبی از من بظهور نیامده بچه تقصیر و کدام
 کناه در مقام خوابی و استیصال من در آمده اید و بتکلیف عادل خان و تحریک ملا محمد
 بر سر من می آیند میان من و عادل خان بر سر ملکی در زمان سلیق بنظام الملک متعلق بود
 الحال او متصرف کشته نزاع است اگر او از بنده هاست من نیز از غلامانم مرا با او و او را
 بامن واگذارند تا هر چه در مشیت حق است بظهور آید آنها باین حرف او التعافت
 نفرموده کوچ بر کوچ منوجه آنصوب گردیدند و هر چند عنبر بهالجامعوزاری افزود ایشان
 پیشتر شدت ظاهر ساختند ناگزیر از ظاهر بیجا پور بحدود ملک خود پیوست و بعد از نزدیک
 رسیدن افواج عنبر دفع الوقت و مدارا نموده روز میگذرانید و بترتیب راست و جب لشکر
 پرداخته سعی دران داشت که کاری جنگ نوسد و ملا محمد لاری بامرانی پادشاهی سر
 درد نبال نهاده فرصت نمیدادند و هر چند او پیشتر سپهراندازی و مدارا مینمود حمل
 بر عجز و زبونی او کرده در شدت می افزودند و چون کار بر او تنگ شد واضطرار دامن

گیرگشت ناگزیر در روزی که مردم پادشاهی غافل بودند و میدانستند که جنگ نمیکند برکیها از در نمایان ایشان گردیدند جمعی چنان کمان بردند که ترک جنگ نموده برآمده اند و میخواهند که کریخته بروند درین وقت بر مردم عاد لخان ریختند و میان مردم او و عنبر جنگ در پیوست و بحسب تقدیر ملا محمد لاریج که سردار لشکر بود کشته شد و ازین جهت سپاه عاد لخان را سر رشته انتظام کسب کشته و جادون رای و اود اجیرام دست بکارینده راه فرار سپردند عنبر یا کاهی کار خود کرد و شکست عظیم بر لشکر عاد لخان واقع شد و اخلاصی خان و غیره پست و پنج نفر از سران سپاه عاد لخان که مدد ارت و ملت او بر آنها بود گرفتار شدند و ازان گروه فرهادخان را که تشنه خون او بود از سر چشمه تیغ سیراب ساخت و دیگران را محبوس کرد ایند و از امرای پادشاهی لشکر خان و میرزا منوچهر و عقیدت خان گرفتار شدند و خنجر خان کرم و کیرا خود را باحمد نگر رسانید و با استحکام قلعه پرداخت و جان سپارخان نیز بر کشته بپر که در تیول او بود رفته حصار نمیرا مضبوط ساخت و جمعی دیگر که ازان ورنط هلاک برآمدند بعضی خود را باحمد نگر رسانیدند و گروهی به برهان پش شتافتند و چون عنبر بمراد خویش کلم روا گردید و آنچه در مخیله او نگذاشته بود بر عرصه ظهور جلوه گری نمود اسیران سر پنجه تقدیر را مسلسل و محبوسید و ملت آباد فرستاد و خود باحمد نگر رفته بمحاصره قلعه پرداخت لیکن هر چند سعی نمود و توپهارا بکار آورد کاری از پیش نرفت نا کلم جمعی را برد و در قلعه گذاشته خود بجانب بیجا پور عنان عزیمت مخطوف داشت و عاد لخان باز متحصن شد و عنبر تمام ملک او را باحدود متعلقه پادشاهی که در بالا کیمات بود متصرف کشته جمعیت نیک فرام آورد و قلعه شولا پور را که پیوسته میان نظام الملک و عاد لخان بر سر آن نزاع میبود محاصره نمود و یا قوت خان را با فوجی بر سر برهان پور فرستاد و توپ ملک میدان را از دولت آباد آورده قلعه شولا پور را بضرب دست و زور بازی قدرت مفتوح کرد انید و از استماع این اخبار مو حش خاطر اقدس حضرت شاهنشاهی بآشوب

گرائید ۴

و در خلال این احوال مکتوب ندر محمد خان والی بلخ بنظر مقدم در آمد خلاصه مضمون آنکه این نیازمند آنحضرت را بمشایه پدر و ولی نعمت خود میداند و یلنگوشی بن رخصت این خیر اندیش مصدر چنان کساحی شد و الحمد لله که تادیب شایسته یافت لیکن چون غبار نقار در میان لشکر کابل و سپاه بلخ حادث شده امید و ارس است که خانه زاد خان را از حکومت کابل تغیر فرموده بجای او دیگر را تعیین فرمائید از آنجا که کامبخش شیوه پسندیده آنحضرت بود امارت آن صوبه بمدارالمهای خواجه ابوالحسن تفویض یافت و احسن الله پسر خواجه را بوکالت پذیر بحکومت و حراست کابل تعیین فرمودند و حکم شد که پنجهزار سوار خواجه را بضابطه دوا سپه و سه اسپه تنخواه نمایند و احسن الله بمنصب هزار و پانصدی ذات و هشتند سوار و خطاب ظفر خانی و عنایت علم فرق عزت برافراخت و خلعت با شمشیر و خنجر مرصع و فیل ضمیمه مراحم بیگران کردید و فرمان شد که خانه زاد خان روانع در گاه شود -

مراجعت رایات عالیات بد ار السلطنه لا هور

چون موسم زمستان در آمد و خوبیهای کشمیر آخو شد بنایران بتاریخ نیست و پنجم شهر پور رایات اقبال بصوبه ار السلطنه لا هور او تفاع یافت و در ساعت سعد دران شهر میمنت بهر نزول دست داد و مقارن آن صاحب صوبیکی پنجاب از تغیر صادق خان برکن السلطنه آصفخان مقرر شد -

و در خلال این احوال بطرف هون مناره که از شکار کامهای خاص بود توجه نمودند و درین تاریخ خانه زاد خان از کابل آمده شرف بساط بوس دریافت و چون خاطر قدسی مظاهرا از نشاط شکار واپرداخت عنان معاودت بد ار السلطنه انعطاف

پذیرفت درین وقت عرصه داشت مهابت خان رسید موقوف بود که موکب اقبال شاه جهان از پتنه و بهار گذشته بولایت بنگاله در آمد و شاهزاده پرویز با عسا کر منصوبه بملک بهار پوست در اوراق گذشته نکاشته کلک سوانح نگار کشته که شاه جهان دارانجان پسر خانخانان را سوتند داده بحکومت و حراست ملک بنگاله باز داشته و بجهت احتیاط زن او را بایک بسرویک برادرزاده او ملک بنگاله باز داشته همراه گرفته بودند بعد از جنگ تونس و انصطاف عنان زن او را در قلعه رها ساز گداشته بد ارباب خان نوشتند که در کدهی خود را بخد مت رساند د ارباب از ناراستی و زشت خوئی صثرت حال را طور دیگر در خاطر نقش بسته عرضه داشت نمود که زمیند اران با هم اتفاق کرده مرادر محاصره میدارند و ازین جهت نمیتوانم خود را بخد مت رسانید چون شاه کردن رکاب از آمدن د ارباب مایوس شد و در موکب مسعود جمعی که مصدر کاری و ترددی توانند شد نماده بودند نا گیر از آشوب خاطر پسر د ارباب را بسید الله خان حواله فرمودند و کار خانجات بیوات همراه گرفته بهمان راه که از کهن آمده بودند رایت مرا جهت برافراشتند و چون د ارباب چنین ادایا پسندیده بظهور آورده خود را مطعون و مضرود ازل و ابد ساخته بود عبد الله خان پسر جوان او را تقبل رسانید و شاهزاده پرویز صوبه بنگاله را بجای گیر مهابت خان و پسرش تنخواه فرموده عنان ها و دت هطوف داشتند و حکم بنو زمیند اران بنگاله که د ارباب را قبل داشتند صادر شد که دست تشریف از و کوتاه داشته او را روانه ملازمت سازند و او آمده مهابت خان فرمان شد که در زنده داشتند آن بی سعادت چه مصلحت بخاطر آورده باید که بر میدان فرمان گیتی مطاع سران سرکشته بادیه ضلالت و گمراهی را بدرگاه عدالت پناه روانه ملز و بالجمله مهابت خان بموجب حکم عمل نموده سرش از تن جدا ساخته بدرگاه کلا فرستاد -

و درین هنگام خانه زاد خان را خلعت خاصه و خنجر مرصع یا پهل کتاره و اسب خاصه مرحمت فرموده بصاحب صوبگی بنگاله فرستادند و مقارن آن فرمان

جهان مطاع بطلب عبد الرحیم که پیش ازین خطاب خانخانی داشت صادر گشت و چون در صوبه دکن شورش عظیم دست واد و جمعی از اعیان لشکر اسیر سر پنجه تقدیر گشته در قلعه دولت آباد محبوس ماندند و موکب کیمهان شکوه شاه جهان از ملک بنگاله بصوب ملک دکن انعطاف عنان فرمود تا گزیر مخلصان بر جناح استعجال نزد شاهزاده پرویز دستوری یافت که ستر اولی نموده ایشان را با امرای عظام روانه دکن سازد و هم درین ولا قاسم خان از تغیر مقرب خان بحکومت و جواستد ار الخلافه اگر خلعت افتحاز پوشید و درین تاریخ عرضه داشت اسد خان بخشش صوبه دکن از برهان پور رسید نوشته بود که یا قوت خان حبشی باده هزار سوار موجود بملکان پور که از شهر پست کرده مسافت است رسیده و سر بلند رای از شهر برآمده قصد آن دارد که جنگ اندازد فرمان بتاکید تمام صادر شد که زنهار تا رسیدن کومک و مدد حوصله بکار برده تیز نکند و با ستحکام بر جها پرداخته در شهر تحسن گزیند -

نهیضت موکب مقدس^۱ حضرت شاهنشاهی بار چهارم بجانب کشمیر

در اواسط اسفند ارند سنه هزار و سی و چهار ارتفاع رایت اقبال آیت بدستور همبود بجانب کشمیر اتفاق افتاد و از وقایعی که درابتدای ابن حال^۲ بظهور آمد آنکه لوای عالم آرای شاه جهان سایه اجلال بر ولایت دکن انداخت و عنبر شروع در خد متگاری نموده بجهت هواخواهی ایشان فوجی بسرکرد کی یا قوت خان بحوالی برهان پور فرستاد که بتاخت و تاراج پرداخت و بکشاه والا قدر عرضه داشت نمود که برزودی بدانصوب نهضت فرمایند و ایشان را یات عزیمت بدان سمت برافراشته عرصه دیول کانوساد مخیم بارگاه جاه و جلال ساختند و عید الله خان و محمد تقی مخاطب بشاه قلی خان را با فوجی تعیین فرمودند که باتفاق یا قوت خان برهان پور را محاصره نموده بلوانم قلعه گیری پزدازند و متعاقب آنها خود نیز متوجه شده در لعل باغ

۱- ا مسعود

۲- ا ترین سلل

که در سواد شهر واقعست مکر آراستند را ورتن و دیگر بنده های پادشاهی که در قلعه بودند دو استعظم شهر و حصار شرایط اهتمام و لوازم کار آگهی بتقدیم رسانیده متحصن گشتند و شاه ولیعهد فرمودند که از یکطرف عبد الله خان و از جانب دیگر شاه قلیخان بقلعه پچسپند قضا را و طرفی که عبد الله خان بود غنیم هجوم آورد و جنگ صعب در پوست و شاه قلی خان با فدائیان جان نثار دیوار قلعه را شکسته غنیم مقابل خود را برداشته بحصار درآمد و را ورتن جمعی از مردم کار کرده خود را در برابر عبد الله خان گذاشته خود بر سر شاه قلی خان تاخت و چون اکثری از نوکران زرینده در کوچه و بازار متفرق شده بودند شاه قلی خان با حدودی در میدان پیش ارک پای همت لغزیده بمداخله و مقاتله پرداخت تا آنکه چندی از بنده های شاهی که با او بودند بقتل رسیدند تا گریز یارک درآمد در قلعه را بست و را ورتن محط صره نموده کار بر او تنک ساخت شاه قلی خان از وی اضطرار قول گرفته اورادیده چون این خبر بسمع شاه جم جاه رسید مرتبه دیگر افواج ترتیب داده

حکم پورش فرمودند هر چند مبارزان جان سپار و دلیران عرصه کارزار شرایط سعی و کوشش بجای آوردند اثری بران مرتب نگشت از مردم روشناس شاه بیگ خان و سیراند از خان و سید شاه محمد نقد حیات دریافته و بار سیوم خود بمعدات سوار شده حکم پورش کردند و از اطراف بهادران رزم آرا و دلیران قلعه کشا قدم جرات و جلالت پیش نهاده کارنامه های شجاعت ظاهر ساختند و از اعیان اهل قلعه لودی خان با جمعی از برادران و با با میرکد امام لشکر خان و بسیاری از راجهونان را ورتن علف تیغ انتقل کردیدند درین وقت که کار بر متحصنان بدشواری کشیده بود قضا را تیر تفنگی بکردان مید جعفر رسیده پوست مال گذشت و اواضطراب کرده برکشت و از عنان نا فتن او تمل و کنیان سراسیمه راه فرار سپرده بسیاری از بیدلان را با خود بردند -

و مقارن این حال حیر آمد که شاهزاده پرویز مهابت خان خانخانان با لشکر پادشاهی از بنگاله مهاودت نموده بدریای نوبده رسیده اند ناگزیر شاه والا قدر بوسعت آباد صبر و شکبار خوا میده رایت مراجعت بصوب مالا کهات برافراشتند درین هنگام عبد الله خان از موکب شاهی جدائی گزید و ترک تعلقات نمود در موضع اندور نشست و مقارن آن نصیری خان از ملازمت اشرف تخلف و زیده نزد مظلم الملک شتافت و نوکراو شد و از سوانح سیری شدن روزگار خان اعظم میرزا عزیز کو کلتاش است پدر او را زاده می زاده هاج غزنین است و مادرش را عرش آشیانی را شیر داده بود آنحضرت پاس این نسبت داشته میرزا عزیز را بزرگترین امرا ساخته بودند و از و فرزندانش نازهای عجیب میکشیدند در علم سیر و فن تاریخ اسحصار تملک داشت و در تقریر و تحریر بی نظیر بود و کاهمی شعر همواری میگفت و این رباعی از واردات طبع اوست - رباعی

عشق آمد و از جنون برومندم کرد * وارسته ز صحبت خود مندم کرد
آزاد زیند دین و دانش گشتم * تا سلسله زلف کسی بندم کرد

وفات خان در شهر احمد آباد گجرات اتفاق افتاد و نعش او را بدیلی آورده در جوار روضه قدسیه سلطان المشایخ شیخ نظام الدین قدس سره نزدیک بقبر پدرش بخاک سپردند و چون خان اعظم مسافر در الملک بقا کشت و اور بخش را بحضور طلب داشته خان جهان را بمصاحب صوبکی گجرات سرفرازی بخشیدند و حکم شد که از اگره با احمد آباد شتافته مخاطبت آن ملک نماید -

آغاز سال بیستم از جلوس والا

روز مبارک شنبه دهم جمادی الثانیه سنه هزار و سی و چهار سرچشمه روشنی برج حمل را نور آکین ساخت و سال بیستم از جلوس اشرف آغاز شد و در دامن کو

بهینر بنشاط شکار پرداخته یکصد و پنجاه و یکداس قوچ کوهی بتفنگ و تیر شکار کردند و در منزل جنگیز هتی جشن شرف آراستگی یافت از بهینر تا این منزل از عنوان زارهای عالی سیر فرمودند و چون درین موسم کوتل بیر پنجال از برف مالا مال میباشد و عبور سوار از فراز آن بغایت دشوار بلکه محال لا جرم نهضت موکب کیهان شکوه از راه کربوه پونچ اتفاق افتاد درین کوهستان تاریخ بهم میرسد و دو سال و سه سال بردخت میماند و از زمینداران آنجا شنیده که قریب هزار تاریخ در یک درخت میباشد و درین اثنا ابوطالب پسر آصف خان بحکومت لا هور بنیابت پدر مرخص گردید و درینولا سید عاشق پسر سردار خان بکوهستان شمالی پنجاب که ضبط و ربط آن بعهده پدرش بوده دستوری یافت و او را بکامکارنا ور کردلانیده منصب چهارصدی ذات و صد و پنجاه سوار عنایت فرمودند روز جمعه بیست و نهم دو منزل نور آباد که بر ساحل دریای بهت واقعیت نزول اتفاق افتاد از کلمات بهت تا کشمیر بدستوری که در راه بیر پنجال منزل بمنزل خانها و نشیمنها ساخته اند درین راه نیز اساس یافته و اصلا بخیمه و سایر رخوت فراشخانه احتیاج نیست -

درین چند منزل اردوی کیهان پوی بجهت برف و باران و شدت سرما از کربوه های دشوار گذار بصحوبت گذشت و در اثنائی راه آبشار خوشی بنظر درآمد که از اکثر آبشارهای کشمیر بهتر نوان گفت ارتفاعش پنجاه ذراع باشد و عرض آب ریز چهار ذراع متعدد یان منازل صفا عالی در برابر آن بسته بودند حضرت شاهنشاهی سلطنتی نشسته پیاله چند نوش و قهوه فرموده و در چشم نودل را از تماشاخانه آن آب جبهه دادند و حکم شد که تاریخ عبور لشکر منصور بر لوح سنگی ثبت نمایند تا این نقش دولت در صفحه روزگار یادگار ماند درین منزل لاله سوسن و ارغوان و یاسمین کبود از کشمیر آوردند و روز یکشنبه

غزه اردی بهشت ماه قصبه باره موله که از قصبات کلان کشمیر است برورد موکب اقبال آراستگی یافت مردم شهر از اهل فضل و از باب سعادت و سوداگر و سایر اصناف جوق جوق و کروه کروه بر سهیل استقبال دولت زمین بوس دریافتند درین دو منزل شگوفه زارهای خوب سیر کرده شد و بندگان حضرت و جمیع امرا بر کشتی نشسته متوجه شهر شدند روز سه شنبه هژدهم در ساعت سعادت قرین بهارات دلنشین کشمیر بهشت آئین نزول موکب اقبال اتفاق افتاد اگرچه دریاغ نور منزل که در میان دولتخانه و اقصاست آخرهای شگوفه بود لیکن یاسمن کبود دماغ را مضر و منور داشت و در تماشای بیرون شهر اقسام شگوفه جمال افروزی مینمود - بیت -

باز این چه جوانی و جمال است جهان را * وین حال که نوگشت زمین را و زمان را

چون بتواتر پیوسته و در کتب طب خصوصی ذخیره خوارزمشاهی ثبت یافته بود که خوزدن زعفران خنده می آرد و اگر بیشتر خورده شود آنقدر خنده کند که بیم هلاکت باشد حضرت شاهنشاهی بجهت امتحان کشتی را از زندان طلب فرموده در حضور خود ریح سیر زعفران که چهل مثقال باشد خورانیدند اصلاً تغییری در احوال راه نیافت روز دیگر ضعف آن که هشتاد مثقال باشد خورانیدند لبش تبسم رنگین نشد تابخنده چه رسد و مردن خود چه صورت دارد درینولا حفظ و حراست قلعه کانگوه بانی سنگه دلی مفوظ شد و داور بخش از گجرات آمده ملازمت نمود و درین ایام مزاج سردار خان از مرکز اعتدال انحراف ورزیده بیماری سورالقیه بدو عارض شد و رفته رفته منجر باسهال دموئی گشت و بتاریخ یازدهم محرم سنه هزار و سی و پنج در قصبه پینهان و دیعت حیات سپرد و او را در ده نوحصار که زادگاه او بود مدفون ساختند در سال پنجاهم از ولادتش سپری شد و چون این خبر بمسامع علیه رسید فوجداری کوهستان شمالی پنجاب بالف خان که از کومکیان او بود تفویض یافت و فرمان شد که کامکار پسرش بملازمت شتابد و در همین روزها مصطفی خان حاکم تته رحلت نمود و صوبه مذکور بشهریار عنایت شد -

و درینولا از عرضه داشت اسد خان بخشی دکن بمسامع جلال رسید که شاهجهان بدیول کاتوزسیدند و یاقوتخان حبشی بالشکر عنبر برهانپور را محاصره دارد و سریلند رای پارغیرت و خمیت برجاد داشت بلوازم قلعه داری همت گماشته و پیوسته از بیرون جنگ می اندازند و هرچند دست و پامیر نندکاری نمیسازند و بعد از چند روز خبر رسید که موکب شاه والا قدر در قضای لعل بلغ بارگاه اقبال ساخت و بعضی از جوانان کار طلب که در خدمت آنحضرت بودند مکرر بقلعه ناخند و کاری نساختند و بعد از چند روز از آنجا کنی نموده بیالاکهات شتافتند و مردم عنبر نیز رفتند چون اینهمی بعرض همایون رسید بلند رای را بصنوف عواطف و مراحم سرفراز فرموده منصب پنجهزاری ذات و سوار و خطاب را مراج که در ملک دکن بالا تر ازین خطاب نمیباشد عنایت نمودند .

و از سوانح آنکه چون شاه ولیعهد دست از محاصره برهانپور باز داشته لوای مراجعت بصوب دکن برافراشتند در اثنای راه صنف قوی بزمراج و هاج استیلا یافت و در ایام نکسر بر آت باطن حق شناسی پرتوافگند که عذر تقصیرات گذشته که بحسب سرنوشت از نهانخانه تقدیر بعالم ظهور آمده از پدر والا قدر باید خواست و باین اراده حق پسند عرضه داشتی مشتمل بر اظهار ندامت و انفعال و استغفار از جرایم ملص و حال نوشته ارسال داشتند و حضرت شاهنشاهی فرمانی بخط مبارک خویش قلمی فرموده روانه ساختند مضمون آنکه اگر داراشکوه و اورنگ زیب را بملازمت اشرف بفرستد و قلعه رهناس و قلعه آسیر را که در تصرف کسان اوست ببندد های پادشاهی بسیار رقم عفو بر جراید تقصیرات او کشیده ملک بالای کهات را باو عنایت میفرمائیم و بعد از ورود منشور عاطفت شاه ستوده خصال آداب استقبال و شرایط تعظیم و تکریم بتقدیم رسانیده باوجود کمال تعلق و دلبستگی که بشاهزاده های والا نژاد داشتند رضا جوئی والد ماجد را بردنوازی خویش مقدم شمرده آن جگرگوشه ها را با نفایس پیشکش از جواهر و مریع آلات و فیلان کوه بیکر که موازی ده لک رویه قیمت داشت روانه درگاه والا ساختند

و پسند مظفر خان و رضا بهادر که بحراست قلعه رهناس مقرر بودند حکم شد که بههر کسی که فرمان پادشاهی ظاهر سازد قلعه را سپرده در خدمت سلطان مراد بخش بملازمت شتابند و همچنین بحیات خان نوشتند که قلعه آسیر را بپنده های پادشاهی حواله نموده روانه حضور گردد و موبک شاهی از جالنا پور بصوب ناسگ نهضت فرمود و درین ایام عرب دست غیب که بجهت آوردن سلطان هوشنگ پسر شاهزاده دانیال و عبد الرحیم خانخانان نزد شاهزاده پرویز رفته بود آمده دولت زمین بوس دریافت هوشنگ را بعواطف روز افزون اختصاص بخشیده بمظفر خان بخش فرمودند که از احوال او خبردار بوده آنچه بجهت ضروریات او درکار باشد از سرکار خاصه شریفه سرانجام نماید و بنوعی سامان سرکار او کند که از هیچ فکر نگرانی خاطرنداشته باشد در خلال این حال عبد الرحیم خانخانان بسعادت آستان بوس جبین خدمت نورانی ساخت و زمانی ممتد ناصیه خجالت از زمین برنگرفت و انحضرت بجهت دلنوازی و تسلی او فرمودند که درین مدت آنچه بظهور آمده از آثار قضا و قدر است نه مختار ما و شما ازین رهگذر خجالت و ملالت بخود راه مدهید و بعد از تقدیم مراسم خدمت و زمین بوس اشارت رفت که بخشیان او را پیش آورده در جای مناسب باز دارند قبل ازین حضرت شاهنشاهی باغوای نورجهان بیگم و آصف خان فدائی خان را نزد شاهزاده پرویز فرستاده بودند که مهابت خان را از خدمت ایشان جدا ساخته بجانب بنگاله روانه سازد و خانجهان از گجرات آمده بخدمت وکالت شاهزاده فرق عزت برافزارد درینولا عرضه داشت فدائی خان رسید مرقوم بود که در سارنگپور بخدمت شاهزاده پیوسته ابلاغ احکام شاهنشاهی نمودم شاهزاده بجدا فدائی مهابت خان و همراهی خانجهان راضی نیستند و هرچند درین باب بمبالغه و تاکید عروض داشتیم نتیجه بران مترتب نشد چون بودن من دران لشکر سود داشت در سارنگپور توقف گزیده قصد ان تیزرو بطلب خانجهان فرستاده ام که بسرعت هرچه تمامتر متوجه این حدود گردد بالجمله چون حقیقت حال از عرضه داشت فدائی خان بعرض مقدس رسید باز فرمان بتاکید تمام بشاهزاده صادر شد که زندهار خلافت آنچه حکم شده بخاطر راه ندهد و اگر مهابت خان برفتن بنگاله

راضی نشود جویده متوجه درگاه والا گردد و شما با سایر امرا در برهانپور توقف نمایند.

نهیضت موکب مسعود حضرت شاهنشاهی بجانب لاهور

چون خاطر فینی مآثر از سیرو و شکار عرصه دلبذیر کشمیر و اپرداخت بنابران بتاريخ نوزدهم محرم الحرام سنه هزار و سی و پنج هجری رایات عالیات بصوب لاهور ارتفاع یافت پیش ازین مکرر بعرض رسیده بود که درکوه پر بنجال جائوری میباشد مشهور بهمای و مردم این سرزمین میگویند که طعمه اش استخوان ریزه است و پیوسته بر روی هوا پرواز کنان مشاهده می افتد و نشسته که بنظر درآمده چون خاطر اشرف اقدام بتحقیق این مقدمات توجه مفرط دارد حکم شد که از قراولان هوکس که بتفدگ زده بحضور بیارند هزار رویه انعام میفرمائیم قضا را جمال خان قراول ببند و زده بحضور اشرف آورد و چون زخم بهالش رسیده بود زنده و تن درست بنظر اشرف درآمد فرمودند چنه دان را ملاحظه نمایند تا خورش او معلوم شود چنه دانوا شگافتند از حوصله اش استخوان ریزه ها برآمد و مردم کوهستان هر روز داشتند که مدار خوراک این بر استخوان ریزه است و همیشه بر روی هوا پرواز کنان چشم بر زمین دارد هر جا که استخوانی بنظرش در آید بنول خود گرفته بلند میشود و از آنجا بر روی سنگ می اندازد تا بشکند و ریزه ریزه شود انگاه می چند و می خورد درینصورت غالب ظن آنکه همای مشهور همین باشد چنانچه گفته اند - بیت

همای بر همه مرغان ازان شرف دارد * که استخوان خورد و طایری نیاز دارد

سرو نولش بکل مرغ میماند لیکن سرکل مرغ پرتد ارد و این پرهای سیاه براق دارد در حضور وزن فرمودند بچهار صد و پانزده توله که یک هزار و سی و هفت و نیم مثقال باشد بوزن درآمد و در نواحی لاهور ابو طالب پسر آصف خان بدولت زمین بوس افتخار اند وخت و شب مبارک شنبه سلخ ماه مذکور در ساعت مسعود بلاهور فزول اقبال اتفاق افتاد و یک لک رویه بعبد الرحیم خانلخانان انعام مرحمت شد و

درین تاریخ آقا محمد ایلیچی شاه عباس شرف سجود حاصل نموده مکتوب محبت اسلوب شاه را با تخف و هدایا که یک دست شاهین سفید از انجمله بود بنظر مقدس گذرانید و از غریب آنکه شاهزاده داور بخش شیر نو پیشکش آورد که پابزلفت گرفته در یک پنجره میباشد و با آن بزنهایت محبت ظاهر میسازد و بدستوری که حیوانات جفت میشوند بزرا در آغوش گرفته حرکت میکند حکم کردند که آن بزرا مخفی داشتند فریاد واضطراب بسیار ظاهر ساخت انگاه فرمودند که بز دیگر بهمان رنگ و ترکیب در آن قفسی در آوردند اول آنرا بوی کرد بعد ازان کمرش بدهان گرفته شکست فرمودند که میشی را بدرون پنجره در آوردند فی الفور از هم درید و خورد باز همان بزرا نزدیک آوردند الفت و مهربانی بدستور سابق ظاهر ساخته خود بر پشت افتاد و بزرا بر روی سینه خود گرفته دهانش را می لیسید از هیچ حیوان اهلی و وحشی تا حال مشاهده نشده که بدهان جفت خود را بوسه کند درینولا فاضل خان را بخدمت دیوانی صوبه دکن سرقرار ساخته و منصب هزار و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار عنایت فرموده خلعت و اسب و فیل بمشارالیه مرحمت نمودند و بسی و دو نفر از امرای آن صوبه خلعت مصحوب او فرستادند و چون مهابت خان فیلانی که در صوبه بنگاله و غیره بدست آورده بود تا حال بدرگاه والا نفرستاده بود و مبلغهای از مطالبه سرکار نزد او می آمد و نیز از حال جاگیر بنده های درگاه در وقت تغیر و تبدیل مبلغها متصرف گشته بود بنا بران حکم شد که عرب دست غیب نزد مشارالیه رفته فیلانی که پیش او فراهم آمده بدرگاه بیارد و مطالبات جسالی را از وی باز یافت نموده بخدمت شتابد و اگر او را جواب جسالی خود پسند باشد بدرگاه آمده با دیوانیان عظام مفروغ سازد و مقارن این حال عرضه داشت فدائی خان رسید که خانجهان از گجرات آمده شاهزاده پرویز را ملازمت کرد و هم درینولا عرضه داشت خانجهان رسید نوشته بود که عبد الله خان از خدمت شاهجهان جدا شده این فدوی را شفیع جویم خویش ساخته کتابی مبنی بر اظهار ندامت و خجالت ارسال داشته بایستاد کرم و بخشایش آنحضرت نوشته او را بجنس بدرگاه فرستاده ام امید از مراحم بیکران چنانست که رقم عفو بر جواید حرام او کشیده باین

موهبت عظمی در امثال و افران سرفراز و ممتاز گردانند در جواب او فرمان شد که این در که مادر که نومیدی نیست ملتمس او بفر قبول مقرون گشت درین تاریخ طهمورس پسر کلان شاهزاده دانیال از خدمت شاه جهان جدا شده بملازمت شتافت قبل ازین هوشنگ برادر خورد او بدولت زمین بوسی سعادت پذیرگشته بود درینولا او نیز برهنمونی بخت خود را بقدرسی آستان رسانید و بانواع مراحم و نوازش مخصوص گردید و بجهت سرفرازی آنها تسلیم نسبت خویشی که باصطلاح سلاطین چنتای کورگان گویند فرموده بهاربانو بیگم صبیبه خود را بطهمورس و هوشمند بانو بیگم صبیبه سلطان ~~اکبر~~ خسرو را به هوشنگ نسبت کردند و درین وقت همد خان بخد مت بخشیمگری خراختصاص یافت -

توجه موکب گیهان پوی بخاناب کابل

چون از مدت های متمادی هوای کابل در خاطر قدسی مظاهر سیر میکرد بتاريخ هفدهم اسفند ارشد ماه الهی سنه هزار و سی و پنج بعزم سیر و شکار نهضت موکب اقبال بدان صوب اتفاق افتاد چند روز در ظاهر لاهور مقام فرموده روز جمعه بیست و سیوم ماه مذکور کوچ فرمودند سردار خان پسر احمد بیگ خان کابلی سرحدات را پیشکش آورده چنین اخلاص بر زمین سود و حضرت شاهنشاهی سرنیازمندی بدرگاه بی نیاز فرود آورده سجدات شکر این موهبت عظمی که از مواهب مجده الهی بود بنقدیم رسانیده حکم نواختن شادیانه فرمودند و فرمان شد که سران آشفته دماغ تباه اندیش را بلاهور برده از دروازه قلعه بپاونوند تفصیل این اجمال آنکه چون ظفر خان پسر خواجه ابوالحسن بکابل رسید شنید که ~~اکبر~~ یلنگوش اوزبک بقصد شورش افزائی و فتنه انگیزی بنوعی غزنین آمده مشارالیه باتفاق دیگر یثده هلائی که از تعینات آنصوبه اند لشکرها فراهم آورده بود درین اثنا احواد بدنهاد قابو یافته باشارت آن تباه اندیش بتیراه درآمده راهزنی و دست

اندازی که شیوه شیفته آن مفسد سیاه بخت است پیش میگیرد و یلنگوش ازان اراده باطل ندامت گرفته یکی از خویشان خود را نزد ظفرخان فرستاده اظهار ملائمت و چاپلوسی نمود اولیای دولت قاهره خاطر ازان جانب و اپرداخته دفع فساد احدات بدنهاده را پیشنهاد همت ساختند و بهمان استعداد و جمعیت از راه گردیده برسر آن مقهور روان شدند و چون خبر برگشتن یلنگوش و آمدن لشکر ظفر اثر بآن بدفرجام رسید تاب مقاومت نیاورده خود را بکوه اولتر که محکمه او بود میکشد و آن بی عاقبت آن کوه را پناه روز بداندیشیده دیواری در پیش دره برآورده و استحکام تمام نموده ذخیره و سایر اسباب قلعه داری آماده و مهیا داشت اولیای دولت ابد قرین استیصال او را پیشنهاد همت ساخته بقدم سعی فراز و نشیب بسیار طی نموده بدره مذکور پیوستند و همه یکدل و یکجهت از اطراف هجوم آورده همت بتسخیر آن گماشتند هفتم جمادی الاولی نقاره فتح بلند آوازه ساخته از اطراف جنگ انداخته داد شجاعت و جلالت دادند و از هنگام صبح تا سه بهرروز آتش قتال و جدال اشتعال داشت بعد از سه بهر بمیان عواطف و مراحم الهی ابواب فتح و فیروزی بر چهره مراد دولتخواهان مفتوح گردید و آن محکمه بتصرف بهادران لشکر منصور درآمد درین وقت یکی از احدیان شمشیر و کارد و انگشتی که یافته بود نزد ظفرخان برده مینماید و یقین میشود که اینها ازان عاصی است و ظفرخان خود با چندی برسر آن بدگوهر میروند و ظاهر میگردد که بندوقی باور رسیده و بجهنم واصل شده هر چند منادی کردند مشخص نگشت که این تفنگ از دست کدام کس باور رسیده بالجمله سران مفسد محبوب سردار خان روانه درگاه آسمان جاه گردید و ظفرخان و دیگر بنده های شایسته خدمت که مصدر ترددات پسندیده گردیده بودند هر کدام در خور استعداد خویش بلاضافه منصب و اقسام نوازش و مراحم اختصاص یافتند و درین تاریخ خبر رسید که رتبه سلطان بیگم صبیبه میرزا هندال منکوحه حضرت عرش آشیانی درد ارالخلافه اکبرآباد بجوار رحمت ایزدی پیوستند زن کلان آنحضرت ایشان بودند و چون فرزند نداشتند در زمانی که شاه

جهان از صبیحه راجه بعالم وجود آمدند حضرت عرش آشیانی آن یکتا گوهر خلافت را بمشکوی بیگم سپردند و آن سر بر آرای خلوت سرای قدس متکفل تربیت شاهزاده والا گهر شد القبه در هشتاد و چهار سالگی بنهانخانه عدم شتافتند -

و در خلال این احوال عبد الرحیم ولد بیرم خان مشمول انواع مراحم و اقسام نوازش گردیده بتازگی بخطاب مستطاب خانخانان فرق عزت بر افراخت و خلعت و اسب مرحمت نموده بایالت سرکار قنوج رخصت فرمودند و مقارن این حال نمای فیلان مهابت خان که قبل ازین فرمان طلب شده بود بدرگاه رسیده داخل فیل خانه پادشاهی شدند و درین روزها صرور گردید که مهابت خان صبیبه خود را بخواجه بر خورز ارنام بزرگ زاده نقشبندی نسبت کرده و چون این وصلت بن رخصت آنحضرت شده بود بر خاطر اشرف گران آمد و او را بحضور اقدس طلبیدند فرمودند که چرابی دستوری ما دختر چنین عمده دولت را گرفته جواب پسندیده سامان نتوانست نمود و بحکم اشرف شلاق پست و ر ساخورد و محبوس گردید و درین روزها میرزا دکنی پسر میرزا رستم صنوی بخطاب شاه نواز خان اختصاص یافت و نهم اسفند ارمد ماه ساحل دریای چناب برورد موکب مسعود آراستگی یافت -

آغاز سال بیست و یکم از جلوس اقدس

روز شنبه بیست و دوم جمادی الثانیه سنه هزار و سی و پنج نور افروز آفرینش بنزیتگاه حمل در آمد و سال بیست و یکم از جلوس مبارک آغاز شد بر ساحل دریای چناب یک روز بلوانم جشن نوروزی پرداخته روز دیگر از ان منزل کن فرمودند درینولا آقا محمد ایلچی شاه فلک بارگاه شاه عباس را رخصت اعطاف ارزانی داشته خلعت با خنجر مرصع و سی هزار روپیه بدو مرحمت فرمودند و مکتوبی که در جواب محبت نامه شاهان نگرش یافته بود با کرم مرصع تمام الماس که یک لک روپیه قیمت داشت و مکر مرصع نفیس نادر برسم از مغان حواله او شد در اوراق سابق فرستادن عرب

دست غیب نزد مهابت خان بجهت آوردن فیلان رقمزده کلک سوانح نگارگشته و اشارتی بطلب اونیز رفته درینولا نخست فیلان را فرستاده بعد ازان خود بحوالی اردو پیوست بالجمله طلب اوبتحریک و کارپردازی آصف خان شده بود و پیشنهاد خاطر ایشان آنکه اورا خوارویی عزت ساخته دست تعرضی و ناموس و جان و مال اودرزنند و این مطلب گران را بعنایت سبک و سست پیش گرفتند و اوبرخلاف ایشان با چهارپنجهزار سوار راجهوت خونخوار یکرنگ یکجهت آمده و عیال اکثری را همراه آورده که هرگاه کار بجان و کارد باستخوان رسد و از همه راه و همه جهت مایوس گردد بجهت پاس عزت و ناموس خود بقدر امکان دست و پا زده با اهل و عیال جان نثار شود - بیت

وقت ضرورت چو نماند گریز * دست بگوید سر شمشیر نیز

با آنکه از روش آمدن اودر مردم حرفهای ناملایم مذکور میشد آصف خان در نهایت غفلت و بی پروائی بسر میبرد و چون خبر آمدن اوبعرضی مقدس رسید نخست پیغام شد که تا مطالبات سرکار پادشاهی را بدیوان اعلیٰ مفروض سازد و مدعیان را بمقتضای عدالت تسلی نماید راه کورنش و ملازمت مسدود است و فیلانی که درین مدت جمع نموده بدرگاه والا حاضر سازد و درباب خواجه برخورد ار پسر خواجه عمر نقشبندی که مهابت خان دختر خود را بدو نسبت نموده و سابقا مذکور شد که اورا تعدی نموده بزند ان سپردند حکم شد که آنچه مهابت خان باوداده فدائی خان تحصیل نموده بخزانة عامه رساند و چون منزل در کنار آب بهمت واقع شد نواب آصف خان باوجود اینچنین دشمن قوی بازوی از سروجان گذشته در نهایت غفلت و عدم احتیاط صاحب وقبله خود یعنی حضرت شاهنشاهی را در آنطرف دریا گذاشته خود بلعیال و احمال و ائقال و خدم و حشم از راه پل عبور نموده درین روی آب منزل گزید و همچنین کارخانجات بیوتات عالی از خزانه و قورخانه و غیره حتی خدمتگاران و بنده های نزدیک در کل از دریا عبور نموده همتد خان بخشی و میرتوزک از آب

نگذشته شب در تیشخانه بود علی الصبح چون مهابت خان دریافت که کلار بناموس و جان آورسیده لا علاج درین وقت که هیچکس در کرد و پیش حضرت نماده بود از منزل خود برآمده نخست بسریل رسیده قریب دوازده سوار پل میگذارد که پل را آتش زده اگر کسی اراده آمدن داشته باشد بتدافع و مقابله قدم بر جادارند و خود متوجه دولتخانه میگرد و از در حرم گذشته بیتشخانه مهتمد خان رسیده باز بر سر احوال نمود و مهتمد خان شمشیر بسته از خیمه برآمد و چون چشمش برو افتاد از کیفیت احوال حضرت شاهنشاهی استفسار نمود قریب بصد راجهوت بیاده بر چهره و شمشیر در دست همراه داشت و از کرد و غبار چهره آدم خوب محسوس نمیشد و بر سمت دروازه کلان شتافت و در آنوقت در فضلی دولتخانه مهتمد و دی از اهل نیاق و غیره و سه چهار خواجه سراپای دروازه استاده بودند مهابت خان و خیمه العاقب سواره تا در دولتخانه رفته از اسب فرود آمد و در آن وقت که بیاده شده بجانب غلغلخانه شتافت قریب دو بیست راجهوت همراه داشت مهتمد خان در آنجا حاضر بود چند قدم پیش رفته گفت که این همه گستاخی و بیباکی از ادب دور است اگر نفسی توقف نمائید من رفته عرض کوروش و زمین بوس نمایم اصلاً بجواب نپرداحت و چون بر در غلغلخانه رسید ملا زمان او تخته های دروازه را که در بانان بجهت احتیاط بسته بودند هم شکسته بفنای دولتخانه فرو ریختند جمعی از پرستاران که بر کرد و پیش آنحضرت بسعادت حضور اختصاص داشتند از گستاخی او بمرض همایون رسانیدند آنحضرت از درون جز که برآمده بر پالکی که در بیرون بجهت نشستن تزیین یافته بود جلوس فرمودند بالجمله مراسم کوروش و زمین بوس بقدیم رسانیدند آنکه بر در پالکی کشته میروند داشت که چون یقین خود کردم که از آسیب عداوت و دشمنی آصف خان خلاصی و رهائی ممکن نیست و با انواع و اقسام خواری و رسوای کشته خواهم شد از روی اضطرار اجوات و دلیری نموده خود را در پناه حضرت انداختم اکنون اگر مستوجب قتل و سیاستم در حضور اشرف سیاست فرمائید درین وقت را حیوتان او فوج فوج مسلح آمده دور سرا برده پادشاهی فرو گرفتند و در خدمت آنحضرت به جز غربت و غیب که دستیار او بود و میر

منصور بد خشی و جواهر خان خواجہ سرانا ظر محل و فیروز خان و خدمت خان خواجہ
 سر بلند خان و خدمت ترشت و فصیح ختن مجلسی و سه چہاری از خواصان د پکری
 حاضر نبود چون آن بی ادب خاطر اقد سر را شورایندہ بود مزاج اعتدال سرشت را عبرت
 در آشوب داشت و و مرتبہ و ست بقبضہ شمشیر رسانیدہ خواستند کہ جہانرا از لوٹ
 وجود آن بی باک پاک رساند ہر بار منصور بد خشی بترک عرض کرد کہ وقت مقتضی این
 نیست صلاح حال منظور باید داشت و سزای کودار نا ہنجار این تیرہ بخت بد کردار را
 با یزداد کر حوالہ فرمائید تا وقت استیصال او در رسد چون حرف او بفروغ دولت خواہی
 آراستگی داشت ضبط خود فرمودند و در اندک فرصت راجہوتان او درون و بیرون دولت خانہ
 فرو گرفتند چنانچہ بغیر او و نوکران او کسی دیگر بندظو در نی آمد درین وقت آن بی
 عاقبت عرض کرد کہ ہنگام سواریست بضابطہ مہمہو سواری فرمائید تا این غلام فدوی
 در خدمت باشد و ہر مودم ظاہر شود کہ این جرات و گستاخی حسب الحکم از من موقوف
 آمدہ و اسپ خود را پیش آوردہ مبالغہ و الحاح بسیار نمود کہ بر ہمین اسپ سوار
 شوند غیرت سلطنت رخصت نہاد کہ ہر اسپا و سواری فرمائید حکم شد کہ اسپ سواری
 خاصہ را حاضر سازند و بجهت لباس پوشیدن و استعداد سواری خواستند کہ بدرون
 محل تشریف برند آن تیرہ بخت ستیزہ کار برفتن درون محل راضی نشد القصہ آنقدر
 توقف روی داد کہ اسپ خاصہ را حاضر ساختند و آنحضرت سوار شدہ تا دوتیراند از
 بیرون دولت خانہ تشریف بردند بعد ازان فیل خود را پیش آوردہ التماس نمود کہ چون
 وقت شورش و ازدحام اسنت صلاح دولت درین میدانند کہ بر فیل نشستہ متوجہ شکار
 کہ شوند آنحضرت بی مضائقہ و مبالغہ بر همان فیل سوار شدند یکی از راجہوتان
 معتد خود را قہر پیش فیل و دورا جہوت دیگر را در پس حوضہ نشانیدہ بود درین
 اثنا مقرنجان خود را رسانیدہ با سقرضای او درون حوضہ نزدیک آنحضرت رفته نشست
 ظاہر ادین آشوبکہاہی تمیزی زخمی میان پشانہ مقرنجان رسید و خدمت پرست
 خواص کہ شراب ہنناد و پیالہ خاصہ در دست داشت خود را بفیل رسانید و ہر چند

راجپوتان بنشین بر چپه و زور دست و بازو مانع آمده خواستند که او را حای نهند
او کناره حوضه را مستحکم گرفته خود را نگاه داشت و چون در بیرون جای نشستن نبود
خود را بیان حوضه در کنجانید و چون قریب نیم کرده مسافت طی شد کجهست خان
داروغه فیلخانه ماده فیل سواری خاصه را حاضر آورد و خود در پیش فیل و پسرش
در عقب نشسته بود مهابت خان اشارت کرتا آن بیگناه را با پسرش شهید ساختند
بالجمله در لباس سیر و شکار بوسمت منزل خویش را هبری نمود و آنحضرت بدرون خانه
او در آمده زمانی توقف فرمودند فرزند ال خود را بر دور آنحضرت گردانید و چون
از نور جهان بیگم غافل افتاده بود و درین وقت بخاطرش رسید که باز حضرت شاهنشاهی
را بدولتخانه برده از آنجا همراه نور جهان بیگم باز نجانہ خود آمد باین قصد بار
دیگر آنحضرت را بدولتخانه آورد قنارادر هنگامی که حضرت شاهنشاهی بقصد
سیر و شکار سوار شدند نور جهان بیگم فرصت غنیمت شمرده با جواهر خان خواجه سرا
از آب گذشته بمنزل برادر خود آصف خان رفته بود آن بی عافیت کم فرصت خیر
رفتن بیگم یافته از سه سواری که در محارست بیگم کرده بودند امانت کشیده متردد خاطر
گشت آنکه در فکر شهریار شد و دانست که جدا داشتن او از خدمت حضرت خطا نیست
عظیم لایم رای فاسد او بر این معنی قرار گرفت و آنحضرت را باز سوار ساخته بمنزل شهریار
برد و آنحضرت از وسعت حوصله و گرانباری هر چه او میگفت میکردند درین وقت
چهار جو نیره شجاعت خان همراه شد و چون نجانہ شهریار درین آمد برا جپوتان
اشارت کرد تا او را بقبل رسانیدند بالجمله چون نور جهان بیگم از آب گذشته بمنزل
درادر خود ردت عمده های دولت را طلب داشته مخاطب و مصائب ساخت که از غفلت
و خام کاری شما کارتا باینجا کشد و آنچه در مخیله هیچکس نگداشته بود بظهور
آمد و در پیش خدا و خلق خجلت زده کرد از خویش کشید انشون تدارک آن باید
کرد و مهر آنچه صلاح دولت و برآمد کار باشد باتفاق معروض باید داشت همه یکدل
و یک زبان بعرض رسانیدند که ببرد دست و رای صایب آنست که فردا فوجها ترتیب

داده در کباب سعادت از آب گذشته آن مقصد آن را مقهور و مکتوب ساخته بدولت زمین بوس بندگان حضرت سرافراز شویم چون این کنکاش نا صواب بمسامع جلال رسید از لفظ بطه هتقول دور نمود همان شب مقر نجان و صادق خان بخشی و میر منصور و خدمت خان را پی در پی نزد آصف خان وعده های دولت فرستاده فرمودند که آب گذشته و جدانداختن محض خطاب زنهار که این تدبیر نا درست را نتیجه خام کاری و ناسازی دانسته پرامون خاطر راه دهند که بجزندامت و پشیمانی اثری بران مترتب نخواهد شد هرگاه من درین ظرف هاشم بکدام دلگرمی و بچه امید جنگ میکنید و بجهت اعتماد و احتیاط انگشتی مبارک خود را مصحوب میر منصور فرستادند آصف خان بکمان آنکه این حرفها زاده طبیعت مهابت خان بی عافیت است و حضرت بتکلیف او حکم فرموده مهر فرستاده اند بهمین قرارداد پای عزیمت افشرد درین وقت فدائیان چون از فتنه پردازی زمانه وقوف یافت سوار شده بکنار آب آمد و از آنکه پل را آتش زده بودند و امکان عبور متصور نبود پتاب شده در تیر باران بلا و تلاطم فتنه با چند یاز نوکران خویش رو بروی دولت خانه اسپ بدریا در زده خواست بشناوری عبور نماید شن کس نیز همراهان او بموج قنا رفتند و چند یاز تند ی آب پایان ر به افتاده نیم جانی بساحل سلامت رسانیدند و خود با هفت سوار برآمده چپقلش نمایان کرد و دست اکثری از رفقای او بکار رسید و چهار کس از همراهان او جان نثار شدند و چون دید که کاری از پیش نمیرود و غنیمت زور است و بملا زمت اشرف نمیتوان رسید عطف عنان نموده از آب گذشته و حضرت شاهنشاهی آنروز آن شب در منزل شهریار بسر بردند روز شنبه هشتم فروردین ماه آلهی مطابق پست و نهم جمادی الثانیه آصف خان باتفاق خواجه ابوالحسن و دیگر عده های دولت قرار بکنگ داده در خدمت مهد علیا نور جهان بیگم از گدیری که غازی بیگ مشرف نواره پایاب دیده بود قرار گذاشتن دادند اتفاقا بدترین گذرها همان بود سه چهار جا از آب عمیق عریض گذشته و در وقت گذاشتن انتظام افواج برجا نماد و هر فوجی بطرفی افتاد آصف خان و

خواجه ابو الحسن و اراتخان با عمارى بيگم روبروى فوج کلان غنيم که فيلان کلارى خود را پيش داده کنار آب را مضبوط ساخته ايستاده بودند در آمدند و فدايى خان بفاصله يک تير اند از پايان تر مقابل فوج ديگر از آب گذشته و ابوطالب پسر آصف خان و شيرخواجه والله يار و بسيارى مردم پايان تر از فدايى خان عبور نمودند و هنوز جمعى يکنار پيوسته و بعضى ميان آب بودند که افواج غنيم فيلان را پيش رانده حمله آوردند و هنوز آصف خان و خواجه ابو الحسن در ميان آب بودند که جلوه مردم پيش برکشت و ديگر کيست که سخن بشنود و ياي همت بر جا دارد و خواجه ابو الحسن و همت خان از يک آب گذشته بر لب آب دوم ايستاده تماشاى نيرنگى نقدير مى کردند سوار پياده و اسب و شتر و بهل و ارايه ميان دريا در آمده بريدگ يگر پهلوزده سعى در گذشتن داشتند درين وقت ندريم خواجه سراى بيگم آمده هر دو را مخاطب ساخت که مهد عليا ميفرمايند که اين چه جاى تامل و توقف است پاى همت پيش نهيد که بمجرد در آمدن شما غنيم منهنز گشته راه آلودگى پيش خواهد گرفت از سماع اين خطاب عتاب خواجه ابو الحسن و همت خان اسپان خود را بآيه در زدند و فوج غنيم و راجهوتان مردم اينجانب را پيش انداخته باز برگشتند درين وقت و رعمارى بيگم دختر شهر يار با آنکه او و صبيته شاه نواز خان بودند در چنين وقت تيرى بر بازوى دختر شهر يار رسيد و بيگم بدست خود بر آورده بيرون انداخت و لباس سهاى نجون رنگين شد و جواهر خان خواجه سرناظر محل و ندريم خواجه سراى بيگم و خواجه سراى ديگر در پيش فيل جان نثار کردند و دوزخ شمشير بر خرطوم فيل بيگم رسيد و بعد از آنکه روى فيل برگشت دوسه زخم بر چپه بر عقب فيل زدند و با آنکه شمشيرها از پى هم رسيد فيليان سعى در راندن فيل داشت تا بجائى کشيد که آب عميق پيش آمد و اسپان بشناورى افتادند و بهيم غرق شدن بودند ناگه عطف عنان نمودند و فيل بيگم از آب بشناورى گذشته بدولت خانه پادشاهى رفته فرود آمدند و چون راجهوتان قصد تمام با اينجانب کردند درين وقت آصف خان پيدا شد و از نيرنگى نکلانه و پيرايه رفتن رفيقان و بد نشستن نقش

کله آغاز کرده روانه شد و هر چند حاضران از یشان بچشم و زبان نشان خواستند اثری ظاهر نشد که بکدام جانب شتافت و خواجه ابوالحسن کرم را ند و از هول و اضطراب اسب را بدریازد و چون آب عمیق بود و تند میرفت در وقت شناسناوری از اسب جدا شد اما قاش زین را بدولت مستحکم گرفته بود و با آنکه چند غوط خورد و نفس گیر شد قاش زین را نگذاشت درین حالت مخمضد ملاح کشمیری خود را رسانیده خواجه را بری آورد و فد ائیخان با جهی از نوکران خود و چندی از بنده های پادشاهی که جهتمندی از قدیم با وی داشتند از آب گذشته با فوجی که در مقابل او بود جیقلش کرده غنیم خود را برداشته تا خانه شهریار که حضرت شاهنشاهی در آنجا تشریف داشتند خود را رسانید و چون درون سرا پرده از سواری پیاده مالا مال بود بر سر در ایستاده بپیرانند از یژد اخت چنانچه تیرهای او اکثر در صحن خلوت خانه نزدیک بآنحضرت میرسید و مخلصان در پیش تخت ایستاده بود بالجمله فد ائیخان زمانی متد ایستاده تلاش کرد و از همراهان او سید مظفر که از جوان کار دیده کار طلب فدوی بود و عطاء الله نام خویش فد ائیخان بدریافت عبادت شهادت حیات جاوید یافتند و سید عبد الغفور بخاری که جوان شجاع بود زخم کاری برداشت و چهار زخم با سمپسواری فد ائیخان رسید و چون دریافت که کاری از پیش نيمرود و بخد مت نمیتواند رسید عطف عنان نموده از اردو برآمد و بطرف بالا آب شتافت و روز دیگر از آب گذشته برهناس نزد فرزند ان خود رفت و از انجا فرزند ان را همراه گرفته بکرجهاک نند نه رخت سلامت کشید بد بخش نام زمیندار پرگنه مذکور با او رابطه قدیم داشت فرزند انرا در انجا گذاشته و خاطر از پنجانب وپرداخته جویده بجانب هندوستان شتافت و شیر خواجه والله وردیخان قراول باشد والله یار پسر افتخار خان هر کدام بطرفی بدر رفتند و آصف خان چون دانست که از دست مهابت خان خلاص ممکن نیست با ایسر خود ابوطالب و دود سید سوار مغلوب از بارگیر و اهل خدمت بجانب قلعه اتک که در بنول او بود رفت و چون

بر هتاس رسید از اراد تخان خبر یافت که در کوشه فرود آمده کسان خود فرستاده بمبالفه بسیار نزد خود طلبید لیکن هر چند سعی کرد او به همراهی آصف خان راضی نشد و آصف خان بقلعه اتک رفته متحصن گشت و اراد تخان برگشته بار د و آمد بعد از آن خواجه ابو الحسن بعد و سوکند اطمینان خاطر بهم رسانیده مهابت خان را دید و نوشته بنام اراد تخان و همتد خان مشتمل بر سوکند غلیظو شد بد بخط او گرفت که گزند جانی و نقصانی بعزت و ناهوس نرساند انگاه ایشانرا همراه برده ملاقات داد و درین روز عهد الصمد نواسه شیخ چاند منجم را که با آصف خان رابطه محبت قوی داشت و الحق جوان متعهد بود بشامت آشنائی او در حضور خود بقتل رسانید -

و مقارن این حال شاه خواجه نقشبند یابلی نذر محمد خان والی بلخ بدرکه والا رسیده ملازمت نمود و بعد از داد کورتن و تسلیم و آدایی که معمول این دولت خدا داد است کتابت نذر محمد خان که مشتمل بر اظهار اخلاص و نیازمندی بود با تحف و هدایای آن ملک گذار بند انگاه پیشکش خود را بنظر در آورد و سوغاتهای نذر محمد خان از اسپ و غلام ترکی و غیره موافق پنجاه هزار روپیه قیمت شد و عجلاته الوقت سی هزار روپیه با عنایت کردند پیش ازین نکاشته کلک وقایع نگار گشته که چون آصف خان بهیچ وجه از مهابت خان بتعاقب ایمن نبود بقلعه اتک که درینول او بود رفته تحصن جست و همگی دوصد و پنجاه کس از سوار و پیاده با او همری گویند مهابت خان چند یاز احد یازین پادشاهی و ملا زمان خود زمینداران آن نواحی را بسرکردگی بهره بیستم پسر خود و شاه قلی فرستاد که کم و کیر اشتافته بمجاوزه قلعه بردازند نام برده ها در آنجا رسیده قلعه را بدست آوردند و آصف خان عنان بقضا سپرد و فرستاده های مهابت خان بهمد و سوکند آرام بخش خاطر متوحش او گشته حقیقت را بمهابتخان نوشتند و چون موک کهان شکوه از دریای اتک عبور نمود مهابت خان و خیم العاقبه از حضرت رخصت گرفته بقلعه اتک رفت و آصف خان

را ابو طالب پسرش و خلیل الله ولد میر میران مقید و محبوس ساخت و قلعه را
بملا زمان خود سپرد و در همین اثنا عبد الخالق برادر نراده خواجه شمس الدین
محمد خوانی را که از مصاحبان و مخصوصان آصف خان بود با محمد تقی شاهجهان
که در محاصره برهان پور بدست افتاده بود بتیغ پیاکی آورده صحرای عدم گردانید
و نیز ملا محمد تتوی را که بسمت آخوند یزد آصف خان بود وقتی که او را زنجیر میکردند
بحسب اتفاق زنجیر حلقه دارد پای او کردند و چنانچه باید استحکام ندادند و
باندک حرکت از پای او برآمد این مقدمه را حمل بر افسونگری و ساحری او کرد و حافظ
قرآن بود و پوسته بتلاوت اشغال داشت و لبهای او بتلاوت متحرک بود ازین حرکت
لب نقظه دل خود کرد که مراد عاید میکند و از غلبه و سواست و فرط توهم آن مظلوم
را بتیغ ستم شهید ساخت ملا محمد با قناییل صورتی و کسب کمالات بنور صلاح و پر هیز
کاری راستگی داشت افسوس که این سفاک بپاک قدر این چنین مردی نشتاخت و پهموده
ضایع ساخت.

و چون بنواحی جلال آباد نزول اردوی کیهان شکوه اتفاق افتاد جمعی از
کافران آمده ملا زمت نمودند اکنون مجملی از معتقدات و رسوم که میان آنها شایع
است بجهت غرابت مرقوم میگرد طریقی آنها بآئین کافران ثبت نزدیک است بتی بصورت
آدمی از طلا یا از سنگ ساخته پرستش مینمایند و پیش از یک زن نمیکند مکرزن اول
نازاد باشد یا باشوهرنا سازکار و اگر هواهند که بخانه دوستی یا خویشی بروند از
بالایلم یکدیگر تردد میکنند و حصار شهر را جزیک در نمی باشد و غیر از خوک و ماهی
و مرغ دیگر همه گوشت میخورند و حلال میدانند و میگویند که از قوم ما هر کس که
ماهی خورده البته کور شده و گوشت را یخنی کرده میخورند و لباس سرخ را دوست میدارند
و مرده خود را لباس پوشانیده و مسلح ساخته یا صراحی و پیاله شراب در کور میگذارند
و سوگند ایشان اینست که کله آهویا یزرا در آتش مینهند و باز آنرا از آنجا برداشته
بر درخت میگذارند و میگویند هر کس از ما این سوگند را بدروغ خورده البته ببلای

مبتلا شده واکرید. رزن پسر خود را خوش کرده بگیرد و پسر دران یاب مضائقه نمینماید حضرت شاهنشاهی فرمودند که هر چه دل شما از چیزهای هند وستان خواهش داشته باشد درخواست نمایند اسپ و شمشیر و نقد و سرویای سرخ التماس کردند و کامیاب مراد خود گشتند درین اثنا جگت سنگه پسر راجه باسو از اردوی گیهانپوی فرار نموده بکوهستان شمالی لاهور که وطن اوست شتافت -

و مقارن آن صادق خان بایالت صوبه پنجاب رخصت یافت و حکم شد که تنبیه و تادیب جگت سنگه نماید و حضرت شاهنشاهی منزل بنشاط شکار پرداخته روز یکشنبه بیستم اردی بهشت ماه در وقت مسعود داخل شهر کابل شدند و درین روز برفیل نشسته نثار کنان از میان بازار گذشته بباغ شهر آرا که نزدیک بقلمه کابل واقعت نزول اجلال ~~فرمودند~~ فرمودند روز جمعه غره ماه خورداد بروضه منوره حضرت فردوس مکانی انار الله برهانه تشریف برده لوازم نیازمندی بتقدیم رسانیده از باطن قدسی موطن آنحضرت استمداد همت نمودند و همچنین بزیارت میرزا هندال و عم بزرگوار خود میرزا محمد حکیم ترک جسته از حضرت حق سبحانه و تعالی التماس آمرزش ایشان فرمودند و از غرایب اتفاقات که از نهانخانه تقدیر برمنصه ظهور پرتوافکند پاداش کرد ارز شب مهابت خان و خیم العاقبه است تفصیل این اجمال آنکه چون آن جرات و گستاخی در کنار آب بهت از و بفصل آمد و امرای بی حوصله با سپاه از غفلت خویش خجلت زده جاوید گشتند و امری که در مخیله هیچکس خطور نکرده بود چهره پرد از ظهور گردید راجهوتان او بنابر تسلط و اقتداری که بحسب اتفاق روی نموده بود خود سرو و فرور گشته دست تعدی و تطاول بر رعایا و زیردستان دراز ساخته هیچکس را موجود نمیشمردند تا آنکه روزگار برگشت -

آغاز سال بیست و دوم از جلوس مقدس

روزیکنشبه سیوم رجب سنه هزار و سی و شش سرچشمه نور را بحمل گذاره شد
و سال بیست و دوم از جلوس والا آغاز گردید و برب آب چناب جشن نوروز جهان
افروز آراستگی یافت و یکروز بلوانم آن پرداخته کوچ فرمودند و منزل بمنزل سیرکنان
و شکار افکنان طی راه فرموده در ساعت فیض اشاعت بترهت سرای کشمیر نزول
اقبال اتفاق افتاد و چون بعرض رسیده بود که مکرم خان حاکم بنگاله غریق
بحرفناگشته چنانچه در اوراق سابق بدان ایما رفته درینولا فدائی خان را بحکومت
صوبه بنگاله شرف امتیاز بخشیده و منصب پنجهزاری ذات و سوار و خلعت فاخره
و اسب عراقی ابلق فرستاده فرمانروائی ایران عنایت فرموده بدان صوبه رخصت
نمودند و مقرر گشت که هر سال پنج لک روپیه برسم پیشکش حضرت شاهنشاهی و پنج
روپیه بصیفه پیشکش بیگم که مجموع ده لک روپیه باشد بخزانة عامه واصل
سازد و درین هنگام ابوسعید نپیره اعتماد الدوله بحکومت تنه فرق عزت برافراخت
و بهادر خان اوزبک بحکومت آله آباد از تفسیر جهانگیر قلی خان خلعت اختصاص
پوشیده بدان صوبه شتافت و سرکار کالپی در جاگیر هجتم خان مقرر شد -

انتقال و ارتحال اعلی حضرت خاقانی از جهان فانی

بسرای جاودانی

ذکر این واقعه دلدوز شیخ این حادثه جگر سوز زبان سخن آفرین و گوش
دانش گزین بر نتابد آنرا که دیده جهان بین بر حسن صورت و قبول سیرت
آن خاقان والا شوکت افتاده داند که سپهر شعبده باز چه باخته و روزگار جانگداز چه
پرداخته - مثنوی

نشستی چو بر گاه شاهنشاهی * گرفتی جهان فر ظل الهی
 فروزنده افسر و تخت بود * کریم و رحیم و جوان بخت بود

بالجمله درین مدت که آنحضرت در کشمیر تشریف داشتند مرض استیلا پذیرفت و از غایت ضعف و زبونی پیوسته برپالکی نشسته بسیر و سواری خود را مشغول میداشتند و از سواری اسپ عاجز بودند روزی درد و جع بشدت کشید و آثاریاس و ارتحال بروجنات احوال پرتوافکند و حرفهائی که ازان بوی ناامیدی می آمد بی اختیار بر زبان جاری شد و شورش عظیم در مردم افتاد لیکن چون روزی چند از حیات باقی بود در آن مرتبه بخیر گذشت و بعد از چند روز اشتهای مفقود گشت و طبیعت از افیون که مصاحب چهل ساله بود نفرت گیرد بغیر از چند بیاله شراب انگوری بجزی دیگر هوگز توجه خاطر نمیشد درین وقت شهپیار داشتند مرض دالثلث آبروی خود ریخته و موی بروت و ابرو و مژه تمام افتاد و هر چند اطباء بمداوا و علاج پرداختند اثری بران مترتب نگشت بنابراین خجلت زده التماس نمود که بیشتر بلاهور رفته روزی چند بمعالجه و مداوا پردازد و بحکم اشرف روانه لاهور شد و داور بخش پسر خسرو را که نورجهان بیگم بجهت نظام کار آن برگشته روزگار و شرایط خوم و احتیاط باو حواله نموده بود که مقید دارد التماس نمود که بدیگری حواله شود از و گرفته حواله ارادت خان فرمودند و مقارن آن حضرت شاهنشاهی بتماشای مچهی بهون و اجول و ویرناک نهضت فرمودند و در اثنای سیوخانه زادخان پسر مهابت خان از بنگاله آمده دولت بساطبوس دریافت و یک زنجیر فیل خوش بست پیشکش کرد و سید جعفر که از خدمت شاه ولیعهد تخلف نموده بود بملازمت اشرف پیوست -

و مقارن این حال رایات عزیمت بصوب دارالسلطنه لاهور ارتفاع یافت و در مقام بیرم کله بنشاط شکار پرداختند کیفیت این شکار مکرر در اوراق گذشته نگاشته کلک بدایع رقم گشته کوهیست بغایت بلند و در ته کوه نشیمن گاه بجهت بندوق

اندازی ترتیب یافته چون زمینداران آهوان رازانده بر تیفه کوه بروی آوردند و بنظر اشرف درمی آید بندوق را سراسر است ساخته می اندازند و همینکه بآهو رسید از فراز کوه جدا شده هلق زنان آمده برووی زمین می افتد و بی تکلف عجب نمودی میکند و غریب شکار نیست بدینوقت یکی از پیاده های آن مرزبوم آهورا نده را آورد و آهوبر بار چه سنگی بعشرت جا گرفت و چنانچه باید خوب محسوس نمیشد پیاده خواست که بیشترا تکه آهورا از آن مکان براند بمجود آنکه قدم پیش نهادی پای خود را نتوانست در جایی مضبوط ساخت در پیش بته بود دست بدان بته زد که خود را تواند نکاه داشت قضا را بته کنده شد و از انجا هلق زنان بحال تباه بر زمین افتادن همان بود و تسلیم جات نمودن همان از مشاهده این حال مزاج اشرف بشورش و آشوب کرائید و خاطر قدسی مظا هر بغایت مکرر گشت و ترک شکار کرده بدولت خارج تشریف آوردند و مادر آن پیاده آمده جزع و فزع بسیار ظاهرا ساخت اگرچه او را بنقد تسلی فرمودند لیکن خاطر اشرف تسلی نمی یافت گویا ملک الموت باین صورت متعلق گشته بنظر آنحضرت در آمده بود از آن ساعت آرام و قرار از پیش دل برخاست و حال متغیر گشت و از پریم کله بشنه و از تنه بر اجور تشریف آوردند و بدستور مهوود یکپهر از روز مانده کوچ میفرمودند در اثنای راه پیاله خواستند و همینکه براب نهادند کو ارا نیافت و برگشت و تا رسیدن بدولت خانه حال بر همین منوال بود -

آخر های شب که در حقیقت آخر روز حیات بود کاربرد شواری کشید و هنگام صبح که زمان باز بسپین بود ایستاده های ساطقرب را روزا مید سیاه بود نفسی چند بسختی برآمد و هنگام چاشت روز یکشنبه بیست و هشتم شهر صفر سنه هزار و سی هفت هجری مطابق پازدهم ماه آمان سال بیست و دوم از جلوس اشرف همایروح آنحضرت از آشیانه خاک پرواز نموده سایه بر فرق ساکنان خطه افلاک زد و در سن شصت سالگی جان بجان آفرین سپردند از سوح این واقعه دلحراث و وقوع این حادثه جگوتراش جهان بشورش و آشوب کرائید و جهانیان سررشته تدبیر از دست داده سرا سیمه

شدند -

درین وقت آصف خان که از فدائیان و داعیان دولت ابد قرین شاہی بود با اراد تخان هم داستان شده و اور بخش پسر خسرو را از قید و حبس بر آورده بنوید سلطنت و موم شیرین کلام سلخت لیکن او این حرف را باور نمیداشت تا آنکه بسو کند مفلظ تسلی بخش خاطر آشفته او شدند آنکه آصف خان و اراد تخان او را سوار ساخته و جتر بر سر گرفته روانه منزل پیش شدند و نور جهان بیگم و چونند کسان بطلب برادر فرستاد آصف خان عذر ها گفته نزد ایشان نرفت تا گویر نعش حضرت جنت مکالی را پیش انداخته با شهزاده های عالی مقدار بر عماری فیل نشسته از بی شتافت و یمین الدوله آصف خان بنارسی نام هندوئی را بد اکبرو کی بخد مت شاه بلند اقبال فرستاده خبر ششمنقار شدن آنحضرت را بتقریر او حواله نمود و چون وقت مقتضی عرضه داشت نوشتن بنمود انگشتی مهر خود را باو سپرد تا دلیل باشد بر اعتماد القه آنشب در شهره توقف کریده روز دیگر از کوه برآمده در بهنبر نزول فرمودند در آنجا بتجهیز و تکفین پرداخته نعش آنحضرت را مصحوب مقصود خان و دیگر بنده ها روانه لا هور سلختند و روز جمعه در آنطرف آب لا هور در باغی که نور جهان بیگم اسامی نهاده بود بجوار رحمت الہی سپردند بالجمله امرای عظام و سایر بنده ها که در موکب مسعود پادشاه مرحوم مغفور بودند چون میدانستند که آصف خان بجهت برداشته و در حقیقت او را کوسفند قربانی ساخته همه با آصف خان موافقت و متابعت نموده آنچه میگفت میکردند و تابع رضا جوئی او بودند و در حوالی بهنبر خطبه بنام داور بخش خوانده روانه لا هور شدند و چون پیوسته از صادق خان یمین الدوله آصف خان را اثری اخلاص و نفاق نسبت بحضرت شاہی ظاہر میشد درین وقت خوف و هراس عظیم بخاطر حق ناشناس او را یافت و بخد مت آصف خان ملتجی گشته در اصلاح این کار استعانت جست و شفیع بجهت عفو تقصیرات خویش درخواست آن مدار السلطنه شاهزاده های عالی مقدار را که از نور محل گرفته

بود با وحواله نمود که بخدمت ایشان سعادت انداخته وخته ادراکه این دولت را
شفیع جوامع خویش سازد و همشیره یمین الدوله که در عقد ازدواج صادق خان
بود پرستاری شاهزاده هارا سعادت جاوید دانسته پروانه صفت برگرد فرق
مبارک ایشان میگشت و یمین الدوله چون از جانب همشیره خود نورجهان بیگم
مطمین خاطر بنود نظر بند داشته احتیاط می نمود هیچکس نزد ایشان آمد و رفت
نماید بیگم درین اندیشه که شهریار سریر آرای سلطنت گردد و آن برگشته روزگار
در لاهور خورشید شفقار شدن حضرت جنت مکانی را شنیده بتحریک زن و فتنه پرداز
آن کوتاه اندیش خود را با اسم بی مسمای سلطنت بد نام ازل وابد ساخته دست
تصرف بجزاین و سایر کار خانجات پادشاهی دراز کرده هرکس را هر چه خواست
داده بفراهم آوردن لشکر و جمعیت پرداخت و جمیع کار خانجات بیوتات را از
خزانه و قیل خانه و قورخانه و غیره که در لاهور بود متصرف گشته در عرض یک هفته
هفتاد و سه لک روپیه نقد بمنصبداران قدیم و جدید داده بخیال محال همت مصروف
داشت و میرزا با یسنغر پسر شاهزاده مرحوم سلطان دانیال را که بعد از
شفقار شدن آنحضرت فرار نموده بلا هور نزد شهریار آمده بود بجایی خود سردار
ساخته لشکر را از آب گذرانید غافل از آنکه کار فرمایان قضا و قدر در تمهید دولتی
خدمت گذارند که سلاطین والا شکوه غاشیه اطاعت و فرمان برداری او را پیرایه
دوش مفاخرت و مهابت خواهند ساخت بالجمله از آنطوف آصف خان داور بخشی
را برفیل سوار ساخته و خود برفیلی دیگر نشسته روی بعرصه کارزار نهاده غول
جا گرفت و خواجه ابوالحسن و مخلص خان والله وردیخان و سادات باره در هر
اول کار طلب گشتند و شیر خواجه و پسران شاهزاده دانیال در التمش مقرر شدند
و ارادت خان با بسیاری از امرا در بر انفار پای همت افترده صادق خان و شاهنواز خان
و مهتمد خان و جمعی در جو انفار مقرر گشتند و در سه گروهی شهرتلافی فریقین
اتفاق افتاد و در حمله اول انتظام افواج او از هم کیخت و نوکرانی که بتازکی فراهم

آورده در برابر امرای قدیمی این دولت ابد پیوند فرستاده بود هر کدام براهی
شتافتند درین وقت شهریار برگشته روزگار با دوسه هزار سوار از مردم قدیم در
ظا هر شهر لا هور ایستاده انتظامی نیز یکی تقدیر داشت ع

تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون * ناگاه غلام ترکی از جنگ گله ناخته

میرسد و این خبرد لکوب بوی میروساند و آن برگشته نهجهت و خیم العاقبه برآمد
کار خود را نسنجیده و بهبود خویش نه فهمیده برهنمونی او بار عطف عنان نموده
بقلمه در آمد روزگارا دیگر امر آمده متصل بحصار شهر بر سمت بلغ مهدی قاسم خان
لشکر گله ساختند و اکثری از نوکران او قول گرفته آصف خان را دیدند و شب ارادت خان
بدرون قلمه در آمده در صحن دولت خانه پادشاهی توقف کرید و صباح آن
امرای عظم بدرون ارک شتافته داور بخش را سریر آرای ادبار ساختند و شهریار
برگشته روزگار در سرای حضرت پادشاهی رفته در کنج خمول خوینده بود
فیروز خان خواجه سرا که از حرمان و همتان حرم سرای اقبال بود او را پیرون
آورده بالله وردیخان سپرد و او غوطه مکوش کشوده هر دو دستش را بآن بسته
پیش داور بخش حاضر ساخت واپس از تقدیم مراسم کورنش و تسلیم درجائ که
قرار یافته هجوس داشتند و بعد از دو روز مکحول ساخته در زاویه ادبار بحال
تباه و روز سیاه نشانیدند واپس از روزی چند طهمورس و هوشناکه پسران شاهزاده
دانیال را نیز گرفته مقید سقه ساختند و یمین الدوله عرضه داشت مشتمل بر
نویته فتح و فیروزی بدرگه شاه جوان بخت بلند اقبال ارسان داشته التماس
نمود که موکب که بیان شکوه برجناح استعجال شتافته جهان را از آشوب و
اختلال خلاص سازند رویده منتظران شاه راه اخلاص را بنیار موکب کیتی نور
سره پنشن کشند اکنون محملی از حقیقت رسیدن بنارسی بدرگه والا و نهضت
رایات جهانکشا بمستقر سریر خلافت رقمزده کلک بیان میگردد بالجمله بنارسی

در عرض پستروز از مقام جنگر هتی که منزلت در وسط کوهستان کشمیر روز یکشنبه نوزدهم شهر ربیع الاول سنه هزار سی و هفت هجری خود را بجنیر که در انتهای سرحد نظام الملک واقع شده رسانیده از راه بمنزل مهابت خان که در همان چند روز بشرف تقبل بساط اقبال سر بلند یافته بود رفته صورت حال هروزی داشت و او چون برق و باد خود را بر در حرم سرای خلافت رسانیده خبر بدرون فرستاد و آنحضرت از محل برآمدند بنارسی زمین بوس نموده حقیقت را هروزی داشت و مهریمین الدوله را بنظر همایون در آورد حدوث این سانحه دلخراش برخاطر شناس کرانی ظاهرا ساخت و آثار خون و ملال از جنبیه همایون هویدا گشت چون وقت مقتضی اقامت مراسم تعزیت و ترتیب لوازم آن بنود و فرصت و توقف را مجال دادن دورا زکار بود ناگزیر بآلتما من مهابت خان و دیگر دولت خواهان روز پنجشنبه بیست و سیوم ربیع الاول سنه هزاروی و هفت هجری که مختارانجم شناسان بود نهضت موکب اقبال برجناح استعجال از راه گجوات بمستقر سر بر خلافت اتفاق افتاد و فرمان مرحمت عفوان مشتمل بر رسیدن بنارسی و رسانیدن اخبار اقبال آثار و نهضت موکب سعادت بصوب دار الخلافه مصحوب امان الله و بایزید که از کرم روان شاهراه اخلاص بودند ارسال داشتند وزن نثار جان را که از بنده های مزاج دان بود فرمان عالی شان محتوی برا انواع مراحم و نوازش نزد خانجهان افغان که در آن وقت صاحب صوبه دکن بود فرستادند تا او را بنوید عواطف کونا کون مستمال ساخته بر ذخایر ضما بر او وقوف حاصل نماید و چون هنگام زوال و ایلم انتقال او نزدیک رسیده بود راه صواب از دست داده باندیشه های باطل خود را سرگشته بادیه ضلالت ساخت و بانهظام الملک موافق مطلب خویش عهد و موایتنی در میان آورده بسو کند مغلط موکد گردانید و مقرر کرد که تملک ملک بالا کهات را با قلعہ احمد نگر بتصرف او باز گذارد و بنام

امرای پادشاهی که در تنها نجات بودند نوشتجات فرستاد که آن محال را
حواله و کلائی نظام الملک نموده خود را بحضور رسانند و تمام این جماعه
ولایت بالا کهات را بغنیم و گذاشته نزد او برهان پور آمدند مگر سپهدار
خان که حراست قلعه احمد نگر بعهده او بود امید خواستند که قلعه را
متصرف گردند میسر نشد و در جواب گفت که بی فرمان پادشاهی این قلعه
را بشما نمیدهم از آنکه خاطر پرداخته منتظر نشسته ام اگر فرمان
پادشاهی بمن رسید تسلیم میکنم والا بر من و این قلعه بالجمله چون خانجهان
قصد فساد داشت و اراده باطل با خود مخمّر سلخته بود نخست جنین ملکی
را مفت و رایگان بغنیم و گذاشت که شاید در وقت بدیفریاد آورد مقارن این
حال دریای روهیله که پیش از شفقارشدن حضرت جنت مکانی از خدمت
شاه بلند اقبال حرمان سعادت اختیار نموده بچاند ورکه داخل ولایت
نظام الملک افتد رفته بنا کلام روزگار بسر میرد آمده بخانجهان ملحق گشت
و محرک سلسله فتنه و فساد شد و آقا افضل دیوان صوبه دکن که برادرش
دیوان شهریار بود او نیز بشاه بلند اخلاص درست نداشت حرفهای پوچ بآن
افغان برگشته بخت خاطر نشان نمود بالجمله جان نثار خان را که فرمان
گینی مطاع بجهت استمالت خانجهان آورده بود بی آنکه عرضه داشت
در جواب فرمان قلمی نماید بی نیل مقصود رخصت معاودت فرمود خانجهات
فرزندان خود را با سکندر دوتانی و جمعی از فغانان که از صمیم قلب با او
موافقت داشتند در برهان پور گذاشته خود با جمعی از بنده هاج پادشاهی
که بظاهو دم از موافقت او میرزند و خود را از شر او محافظت مینمودند
مثل راجه کچنکه و راجه جینکه و غیره بماند و آمده اکثر محال ولایت مالوه
را متصرف شد و منویات باطنی و فتنه بر واز خود را بر عالمیان ظاهر ساخت
و هم بروزی برگشته ببرهان پور پیوست و چون موکب کنهان شکوه بسرحد

ملک گجرات رایت اقبال برا فراشت عرضه داشت تا همرخان که بخطاب شیرخانی سرفرازی داشت ثبنی از اظهار اخلاص و دولت خواهی خویش واراده های باطل سیفخان که در آن وقت صاحب صوبه احمد آباد بود رسید و چون سیفخان در ایام حیات حضرت جنت مکنی نسبت ببنده های شاه جوان بخت مصدر گستاخیا شده بود از کردارهای خویش خوف و هراس عظیم داشت رسیدن عرضه داشت شیرخان صدق اینمعنی گشت لهذا اشیرخان را یماخم خسروانه مستمال و امید وارساخته بصاحب صوبگی گجرات سرکرم خدمت گردانیدند فرمان شد که شهر احمد آباد را متصرف شده حواله همتدان خود نماید و سفخان را نظربند بدرگه والا حاضر سازد درین وقت سیفخان بیماری صعب داشت و چون همشیره کلان نواب قدسی القاب فلک احتجاب ممتاز الزمانی در حباله نکاح سیفخان بود آن نگهبان بهمشیره خویش نهایت محبت و دلنگرانی ظاهر میساخت مراعات خاطر ایشان بر ذمت مروت شاه بلند اقبال لازم و متحتم بود لا جرم خدمت پرست خان دستوری یافت که با احمد آباد شتافته سیفخان را نظربند بحضور بیارد و نگذارد که آسیب جانی بسیفخان رسد و موکب منصور دریای نوبده را از گذر با بیابان عبور فرموده در ظاهر قصبه سسور که برکنار آب مذکور واقع است نزول هادت ارزانی داشتند و در آن مقام دلکشا جشن وزن قمری سال سی و هفتم از عمر ابد پوند آراستگی یافت و سید دلیرخان باره که از یکتا جوانان رزم آزمای بزد دوست بود با دراک سمادت زمین بوس فرق عزت برا فراحت و منصب او چهارهزاری ذات و سه هزار سوار مقرر گشت و درین جشن جهان افروز از عرضه داشت شیرخان عروض بساط اقبال کردید که از اینشته هندوستان گجرات که شرکا و کماشته های آنها در لا هور ند معلوم شد که یمین الدوله آصفخان و دیگر دولت خولهان که بولا قی را دست نشان راخته بمقابله شهریاریاناشدنی شتافته بودند در حوالی لا هور با افواج

او جنگ کرده رأیت نصرت برافراختند و ناشدنی در قلمه لا هور متحصن گشته بزند ان امکافات گرفتار شد و خدمت پرست خان که بجهت محافظت سیف خان شتافته بود چون بحوالی احمد آباد پیوست شیرخان با استقبال فرمان مرحمت عنوان و خلعت خاصه برآمده جبین اخلاص را بسعادت زمین بوس نورانی ساخت و سیف خان لا علاج همراه خدمت پرستخان روانه درگاه سپهراشته شد و شاه بلند اقبال بشفاعت نواب فلک احتجاب جوایم او را بعفو مقرون داشته از حبس آزاد ساختند و شیرخان از صبط و نسق شهر خاطر پرداخته با دیگر امرا مثل میرزا هبسی ترخان و میرزا والی و غیرهم در محمود آباد بسعادت زمین بوس کامروای مراد گردید و چون تالاب کانگریه که در ظاهر شهر احمد آباد واقع است محل نزول ربابات اقبال گشت هفت روز در آن مقلم دلکش بجهت تنظیم و تنسیق ملک اقامت فرموده شیرخان را بمنصب پنجهزاری ذات و سوار و صاحب صوبکی ملک گجرات بلند پایکی بخشیدند و میرزا عیسی ترخان را بمنصب چهار هزارهاری ذات و دو هزار سوار و امالیت ملک تته سرفراز ساختند و بجهت نظام کارخانه سلطنت و انتظام مصالح دولت خدمت پرست خان را که از هتمندان و محرمان جان نثار بود نزدیمین الدوله آصف خان بلاهوری فرستادند و فرمان عالیشان بحظ خاص صد و ریافت که درین هنگام که آسمان آشوب طلب و زمین فتنه جوست اگر بولانی بسو خسرو و برادر او و ناشدنی و پسران شاهزاده دانیال را آواره صحرای عدم ساخته دولت خواهان را از توزیع خاطر و شورش دل فارغ سازند بصلاح و صواب دید قریب تر خواهد بود روزه یکشنبه پست و دم شهر حماد یالای سنه هزار دلی و جهت هجری باتفاق دولت خواهان در ایوان دولت خانه خاص و عام لا هور خطبه بنام نامی و القاب سامی شاه جوان بخت بلند اقبال مسند آرای تخت خلافت و اجلال رونق و بهایدیرفت و بولا قی را که دولت خواهان روزی چند بجهت مصلحت وقت و تسکین شورش بسلطنت برداشته

بودند دستگیر ساخته در گوشه انبار محبوس گردانیدند و شب چهارشنبه بیست و پنجم شهر مذکور او را با کرشاسپ برادرش و شهویار و طهمورش و هوشنگ پسران شاهزاده مرحوم دانیال آواره راه فنا ساختند و کلفن هستی را از خش و خاشاک وجودشان پرداختند درین وقت موکب اقبال بحدود ملک دانا پیوست و رانا کرتی در مقام کوکنده که سابق در ایام شاهزادگی با پدرش با دراک هادات آستانبوس مفتخر و مبا هی گشته بود بتارک اخلاص شتافته دولت زمین بوس دریافت و پیکشی در خور خویش گذرانید ه هادات جاوید انلخت و شهنشاه دریا نوال او را با انواع و اقسام مراحم و نوازش سرفرازی بخشید ه خلعت باد یکد کی لعل که سی هزار روپیه قیمت داشت و شمشیر مرصع و خنجر مرصع و فیل خالصه بارخوت نقره اسپ خاصه با زین طلا غیت فرمودند و حال جاگیر او را بدستور سابق مقرر داشتند و برکنار کول ماندل جشن وزن مبارک شمس سال سی و هفتم از عمر اید پیوند آراستگی یافت و بتاریخ هفدهم جماد الاولی ساخت دارا بر که اجمیر از غبار موکب کنصور محسود بهشت برین کردید و بآئین جد بزرگوار خویش پیاده بر نارت روضه متبرک شتافته آداب زیارت بتقدیم رسانیدند و باقسام خیرات و انواع مهرات پرداختند و مسجد عالی از سنگ مرمر طح افکند ه بنایان چابک دست مقرر فرمودند که در اندک فرصت حسن انجام بخشند و بخوا هس مهابت خان خانخاتان سه سالار صوبه اجمیر و برکات آن نواحی بجا گیر او مرحمت فرمود ه عازم دار الخلافه گردیدند و در اثنا ی راه خان عالم و مظفر خان هموری و بهادر خان اورنگ و راجه چسنگه وانی رای سنگه دلو و راجه بهارت بوند یلیه و سید بهوه بخاری و بسیاری از بنده های درگاه تبارک شوق و اخلاص شتافته هادات زمین بوس دریافتند و شب پنجشنبه چست و ششم جماد الاولی موکب فلک شکوه در ظاهردار الخلافه اکبر آباد بیابغ نور منزل نزول اقبال ارزانی فرمود و قاسم خان حاکم شهر بهادات زمین بوس جهین اخلاص نورانی ساخت و صباح آن که روز پنجشنبه بود همنان بخت و دولت فیل سوار

داخل شهر شده - خرمین زر مسکوک بر زمین و بسیار ریخته د امان اهل حاجات
را مالا مال مراد سلخفتند و چون ساعت جلوس میمنت ما نوس برارنگ خلافت
و جهانپانی روز دوشنبه هفتم شهر جمادی الثانی بود دردولتخانه ایام
شاهزادگی نزول عبادت فرموده مدتده روز دران بر منزل کامرانی مقام
نمودند و بتاریخ مذکور سوار سمند دولت و اقبال داخل قلعه مبارکه شده
دردولتخانه خاص و عام سرپر سلطنت بجلوس اشرف آسمان پایه گردانیدند
و خطبه و سکه را بنام نامی و لقب گرامی خویش رتبت و زینت بخشیدند و
طغرای غرای ابوالمظفر شهاب الدین محمد صاحبقران ثانی شاه جهان پادشاه
غازی بر منابر دولت مثبت شد و جهان پراز سر نو جوان گردید و جهانپان را
سرما په امن و امان بدست افتاد -